GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2024

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 11 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2021/10449 18.09.2024
HACI SİNCER

002 2021/11372 18.09.2024
OSMAN YANIK

003 2021/12621 18.09.2024
K.G. VE DİĞERLERİ

004 2021/21556 18.09.2024
ABDULLAH MUTLU DANIŞMAN (2)

005 2021/26906 18.09.2024
AHMET TARIK AYDIN

006 2021/30913 18.09.2024
HALİM ÖZLEN

007 2021/36291 18.09.2024
HAKİM İPKIRAN VE DİĞERLERİ

008 2021/47308 18.09.2024
AHMET GÖKBERK BAL

009 2021/48896 18.09.2024
NEBİYE MERTTÜRK VE SELAHATTİN GENİŞ

010 2021/49197 18.09.2024
RAMAZAN ÖZDEMİR

011 2021/50114 18.09.2024
ALPTEKİN DİBEKOĞLU

012 2021/50808 18.09.2024
ÖZGÜR KARAKAYA

013 2021/51731 18.09.2024
F.H. (2)

014 2021/58563 18.09.2024
HAYATİ ARAT

015 2021/62174 18.09.2024
MAZLUM CESUR

016 2022/23 18.09.2024
Y.T.

017 2022/6051 18.09.2024
TANER KÖK VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

018 2022/7535 18.09.2024
AYSEN ÇEVİK

019 2022/10297 18.09.2024
ÇETİN BOZDAL

020 2022/10481 18.09.2024
AYHAN ÖRBEYİ VE DİĞERLERİ

021 2022/10493 18.09.2024
ABDULLAH AYTAŞ

022 2022/11402 18.09.2024
MİHRİCAN ADALIOĞLU

023 2022/11723 18.09.2024
YAHYA ÇELİK

024 2022/12774 18.09.2024
ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ

025 2022/14506 18.09.2024
EMRE ÇELİK VE DİĞERLERİ

026 2022/19111 18.09.2024
COŞKUN BAŞER VE DİĞERLERİ

027 2022/20978 18.09.2024
NAİLE ŞAHİN

028 2022/21918 18.09.2024
EYÜP DİLAVERLER VE YAVUZ DİLAVERLER

029 2022/22100 18.09.2024
BOB ROSS INC. (2)

030 2022/24630 18.09.2024
HAVA ORDU

031 2022/29947 18.09.2024
SADULLAH BARS

032 2022/30116 18.09.2024
ATİLA ÇARDAKÇI VE DİĞERLERİ

033 2022/52826 18.09.2024
SEYFETTİN TURUT

034 2018/31211 02.10.2024
RAMAZAN DÜĞER VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

035 2019/2781 02.10.2024
MESUT BAYLAV VE SALİH CAN ALDEMİR

036 2019/6613 02.10.2024
MEHMET FATİH YILMAZ

037 2019/19171 02.10.2024
MUHAMMET BALUK

038 2019/20329 02.10.2024
MUSTAFA HELVACI

039 2019/31619 02.10.2024
E.A.

040 2019/31845 02.10.2024
BERKAY GÜNENÇ

041 2019/37495 02.10.2024
RÜSTEM KARALI

042 2019/38905 02.10.2024
İHSAN KILIÇ

043 2020/2457 02.10.2024
OĞUZHAN ÇELİK VE DİĞERLERİ

044 2020/7598 02.10.2024
FATİH TATAR VE DİĞERLERİ

045 2020/14320 02.10.2024
NECMİ KAYAK

046 2020/22305 02.10.2024
MEHMET ÖKSÜZ VE ÖZNUR İVRENDİ ARASAN

047 2020/23302 02.10.2024
MUSTAFA AKYILDIZ

048 2020/26065 02.10.2024
BİRSEN UĞUZ VE DİĞERLERİ

049 2020/26282 02.10.2024
C.E.

050 2020/31336 02.10.2024
ABDÜLVAHAP YUSUF ÇEVİK VE DİĞERLERİ

051 2020/33252 02.10.2024
CCG İNŞAAT SANAYİ YATIRIM VE TURİZM A.Ş.

İçindekiler - devam

052 2020/34394 02.10.2024
AHLAM MUHAMED

053 2020/36655 02.10.2024
FAHRİYE ÇUKUR VE MUSTAFA ÇUKUR

054 2020/37632 02.10.2024
CEYHUN CEYHAN VE DİĞERLERİ

055 2020/39364 02.10.2024
NECİL KÜTÜKÇÜLER

056 2021/1066 02.10.2024
ARİN POÇAL VE DİĞERLERİ

057 2021/4418 02.10.2024
SERKAN MEHMETOĞLU

058 2021/6710 02.10.2024
MUSTAFA BAHAR

059 2021/8312 02.10.2024
CEMİLE UYSAL VE DİĞERLERİ

060 2021/8426 02.10.2024
KEMAL ÖZERKAN VE DİĞERLERİ

061 2021/9923 02.10.2024
NİMET DEĞİŞ

062 2021/12298 02.10.2024
SABAHAT ERŞAHİN

063 2021/17673 02.10.2024
SERKAN AYDIN

064 2021/20122 02.10.2024
YETİMLER TARIM ÜRÜNLERİ İÇ VE DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ.

065 2021/25565 02.10.2024
İRFAN ÇELİKER

066 2021/27110 02.10.2024
MEHMET NEZİR GÜMÜŞ

067 2021/27147 02.10.2024
JÜLİET DEMİRCİOĞLU VE SONA Z MENTEŞE

068 2021/27173 02.10.2024
L.B.

İçindekiler - devam

069 2021/31226 02.10.2024
İSMAİL COŞKUN

070 2021/34496 02.10.2024
HALİL İBRAHİM SEYİTHANOĞLU

071 2021/40909 02.10.2024
EBUSEYF KILIÇ

072 2021/45282 02.10.2024
GANİ ŞEN

073 2021/45319 02.10.2024
PROMARKET TASARIM VE TEKNOLOJİ (3BFAB TEKNOLOJİ) A.Ş.

074 2021/47519 02.10.2024
İSMET ALTUNTAŞ

075 2021/47719 02.10.2024
ARZU ŞAHİN VE DİĞERLERİ

076 2021/52175 02.10.2024
B.U.

077 2021/54675 02.10.2024
ERSAN ÖZGÜMÜŞ

078 2021/54695 02.10.2024
NURTEN YILMAZ

079 2021/59751 02.10.2024
İ.K.

080 2021/62702 02.10.2024
AHMET BAKSAL VE DİĞERLERİ

081 2021/65639 02.10.2024
FADIL ÖZTÜRK

082 2022/6072 02.10.2024
RAMAZAN AKBEYAZ

083 2022/6545 02.10.2024
SATILMIŞ KARAMAN

084 2022/8732 02.10.2024
YALÇIN SÖNER

085 2022/18836 02.10.2024
ESİN SUNGUR

İçindekiler - devam

086 2022/21079 02.10.2024
H.Ö.

087 2022/61371 02.10.2024
BURAK AKBAY VE DİĞERLERİ

088 2019/4543 03.10.2024
ALİ KARAKUŞ VE DİĞERLERİ

089 2019/7386 03.10.2024
MURAT ÖZDEMİR

090 2019/8224 03.10.2024
HÜSEYİN BOZKURT

091 2019/9803 03.10.2024
SÜHA BAL

092 2019/11991 03.10.2024
MEHMET DAĞKIRAN (2)

093 2019/13964 03.10.2024
YÜKSEL ÇOMAK

094 2019/15449 03.10.2024
HÜSEYİN KARA VE İSMET CAN YILDIRIM

095 2019/16399 03.10.2024
CEM SULTAN GEZİCİ

096 2019/21409 03.10.2024
MERVE DEMİREL

097 2020/4101 03.10.2024
KASIM YAKAR

098 2020/5509 03.10.2024
MEHMET SAVUR VE DİĞERLERİ

099 2020/5617 03.10.2024
ŞEYHMUS ÖZCAN

100 2020/7358 03.10.2024
K.B.A.

HACI SİNCER

B. No: 2021/10449 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10449

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HACI SİNCER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/10449)

Karar Tarihi:18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Hacı SİNCER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğine yapılan şikâyette hâkim tarafından sözlü savunma alınmadan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türkoğlu 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktayken açlık grevi yapma eylemi nedeniyle hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

3. Başvurucuya hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı, üç gün içerisinde yazılı veya sözlü savunma vermesi gerektiği tebliğ edilmiştir. Başvurucu, yazılı veya sözlü bir savunma yapmamıştır.

4. Disiplin Kurulu 24/12/2020 tarihinde, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 40. maddesinin 2. numaralı fıkrasının (g) bendi uyarınca başvurucunun bir ay süre ile bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

5. Başvurucu 11/1/2021 tarihinde bu karara karşı şikâyet yoluyla Kahramanmaraş İnfaz

Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuş ve dilekçesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla sözlü savunma yapmak istediğini belirtmiştir.

6. İnfaz Hâkimliği, aynı gün şikâyeti inceleyerek dosya üzerinden ret kararı vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Hükümlünün Adalet Bakanlığına yazmış olduğu 11/12/2020 tarihli dilekçesi ile 12-15 Aralık tarihleri itibariyle 5 günlük açlık grevine girdiğini belirtir dilekçesi ibraz ettiği; yine 16/12/2020 tarihi itibariyle açlık grevini sonlandırdığına dair dilekçe ibraz ettiği görülmüştür.

Tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, hükümlünün Adalet Bakanlığına gönderilmek üzere kurum idaresine açlık grevine girdiğine dair dilekçe ibraz ettiği ve 16/12/2020 tarihli dilekçesi ile sonlandırdığına dair tekrar dilekçe ibraz ettiği, tüm dosya kapsamından ve dilekçeleri ile eylemi sabit olduğundan itirazın reddi ile Türkoğlu 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü'nün 24/12/2020 tarih, 2020/1713 Karar sayılı kararı ile 5275 Sayılı CGTİHK'nun 40/2-g maddesi gereğince açlık grevi yapmak eyleminden bir (1) ay bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezasının usul ve yasaya uygun olması nedeniyle itirazın reddine..."

7. İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı başvurucu, Kahramanmaraş 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur.

8. Ağır Ceza Mahkemesi 26/1/2021 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını reddetmiştir.

9. Başvurucu 22/2/2021 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

11. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

12. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Sözlü Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

13. Başvurucu; Disiplin Kurulu kararına karşı SEGBİS aracılığıyla savunma yapmak istediğini belirttiğini, bu talebinin görmezden gelinerek aynı gün içerisinde hukuka aykırı bir şekilde karar verildiğini, savunma hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

14. Bakanlık, başvurucunun şikâyetine ilişkin yapılacak incelemede başvurucunun, İnfaz Hâkimliğinin dosya üzerinden inceleme yapmasının kendisini ne şekilde dezavatajlı duruma düşürdüğüne dair herhangi bir açıklamasının bulunmaması ve incelemeye konu maddi vakıanın karmaşık olmayan niteliğinin gözönünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir.

15. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları

tekrarlamıştır.

16. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile benzer nitelikteki ihlal iddialarını Talet Şanlı [GK] (B. No: 2017/20526, 17/1/2023) kararında incelemiştir. Anılan kararda 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 6. maddesinin ikinci fıkrasında "Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir." hükmüne yer verildiği belirtilmiş, söz konusu hükmün esas olarak disiplin cezalarına yönelik şikâyetlerin karara bağlanmasından önce ilgilinin savunmasının infaz hâkimi tarafından dinlenmesini ve talep edilen diğer delillerin toplanıp değerlendirilmesini gerektirdiği ifade edilmiştir. Hükümlü ya da tutuklunun mahkeme huzurunda bulunmasının usul hukuku bağlamında duruşma veya farklı yöntemlerle sağlanabileceğine, nitekim anılan Kanun'da infaz hâkiminin söz konusu savunmayı duruşma açmak suretiyle ya da duruşma yapmaksızın odasında veya duruşma salonunda yahut ceza infaz kurumunda almasına imkân tanındığına işaret edilen kararda, Kanun'da öngörülen söz konusu usuldeki temel amacın disiplin yaptırımı uygulanan hükümlü ya da tutuklunun hâkim karşısında meramını anlatabilmesini, dosyada aleyhine olan delillere etkili bir şekilde karşı çıkabilmesini sağlamak olduğu vurgulanmıştır. Bu tespit ve değerlendirmeler ışığında kararda; 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinde disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyette başvurucuya, savunmasını hâkim önünde bizzat hazır bulunmak suretiyle veya avukatı aracılığıyla dile getirme imkânı tanındığı hâlde İnfaz Hâkimliğinin başvurucunun bu yöndeki talebini dikkate almaksızın şikâyetin esasını dosya üzerinden değerlendirerek karara bağlamasının başvurucunun sözlü yargılanma hakkına yapılan müdahaleyi kanunilik unsurundan yoksun bıraktığı belirtilerek başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Talet Şanlı, §§ 48-69).

19. Somut başvuruda da başvurucunun İnfaz Hâkimliği önünde SEGBİS aracılığı ile sözlü olarak savunma yapmak istediğine dair talebinin bulunmasına rağmen, İnfaz Hâkimliği tarafından bu hakkın başvurucuya sağlanmadığı görüldüğünden Talet Şanlı kararında açıklanan gerekçelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin sözlü yargılama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliğine (E. 2021/114, K.2021/96) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi

OSMAN YANIK

B. No: 2021/11372 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/11372

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN YANIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/11372)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Osman YANIK

Vekili : Av. Feleknaz Füsun ERTEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu tarafından İstanbul Anadolu 21. İş Mahkemesinde (İş Mahkemesi)İstanbul'da kardeşi H.Y.ye ait bulunan işyerinde 1/4/1985-30/5/1985 tarihleri arasında çalıştığı, işveren tarafından işe giriş bildirgesinin kuruma verildiği ancak prim ödemesi bulunmadığından dolayı işe giriş tarihinin kurum kayıtlarında 1/4/1985 tarihi olarak görülmediği iddiasıyla sigorta başlangıç tarihinin 1/4/1985 olarak belirlenmesi için dava açılmıştır.

3. İş Mahkemesi, yapılan yargılama neticesinde 15/2/2017 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"..Hizmet tespit davaları kamusal nitelikteki davalardır. Kişinin sosyal güvenlik hakkı vazgeçilemez, devredilemez haklardandır. İşçi işe alınmak ile kendiliğinden sigortalı olur. Kurum kayıtlarına geçmeyen çalışma olgusu her türlü delil ile ispat edilebilir. İşverenin çalışma olgusunu kabul veya reddi tek başına hukuki sonuç doğurmaz. Gerçekten; 506 sayılı

Sosyal Sigortalar Yasası’nın 2 ve 6. maddelerinde açıkça belirlendiği üzere, sigortalılığın oluşumu yönünden çalışma olgusunun varlığı zorunludur. Eylemli veya gerçek biçimde çalışmanın varlığı saptanmadıkça, hizmet akdine dayanılarak dahi, sigortalılıktan söz edilemez.

....Davalının üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmemiş davacının çalışmalarını tam olarak kuruma bildirmemiş olması da, keza davalı kurumunda denetim ve gözetim görevini gereği gibi yapmamasından davacıya atfı kabil hiçbir kusur ve sorumluluk olmadığı gibi bu olgulara dayanılarak davacıyı Anayasa ile güvence altına alınmış sosyal güvenlik altında yoksun bırakmak sosyal devlet ilkesiyle de bağdaşmaz.

İncelenen bilgi ve belgeler ve tanık beyanları birlikte incelendiğinde, davacının davalı [H.Y.ye] ait işyerinde 01/04/1985 tarihinde bir gün süre ile sigortalı sayılacak şekilde çalıştığı, işe giriş bildirgesi, tanık beyanları ve dosyadaki diğer bilgi ve belgeler ve her türlü şüpheden uzak delille hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde davacı tarafça ispatlanmıştır.

Yukarıdaki gerekçeler, yasal düzenlemeler ve tüm dosya kapsamı hep birlikte değerlendirilerek davanın kabulüne''

4. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 34. Hukuk Dairesi (Dava Dairesi) bu karara karşı yapılan istinaf başvurusunun esastan reddine 5/12/2017 tarihinde karar vermiştir.

5. Davalı kurum vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesi (Hukuk Dairesi), Dava Dairesinin kararını kaldırarak İş Mahkemesi kararının bozulmasına 15/3/2018 tarihinde karar vermiştir. Bozma kararının gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir.

''...somut olayda davalı işverenin davacının erkek kardeşi olduğunun anlaşılmasına göre bir kişinin kendi kardeşini sigortasız çalıştırmasının hayatın olağan akışına aykırı olması ve tanık anlatımları birlikte değerlendirildiğinde davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğundan bozma nedeni olduğu, davalı kurum vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile yeniden hüküm kurulması gerekirken istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğu...."

6. Bozma kararı sonrasında 25/12/2018 tarihli duruşmadan bir gün önce başvurucu vekili; başvurucunun Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) girişinin yapıldığına, dolayısıyla çalıştığına, nitekim sigortalı olarak hastanede muayene olduğuna ve eşinin yine sigortalı eşi olarak hastanede doğum yaptığına dair Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) ortamında belge sunmuştur.

7. Bozma kararı sonrasında 25/12/2018 tarihinde yapılan ilk ve tek duruşmada başvurucu vekili, yeni sunulan belgeleri işaret etmiş; yeniden tanık dinletilmesi talebinde bulunmuş ve işe giriş bildirgesinin SSK kayıtlarına girdiğini, bu belgelerin kendisinin sigortalı olarak çalıştığını ortaya koyduğunu, SSK'nın denetleme görevini yerine getirmediğini beyan etmiştir.

8. İş Mahkemesi, bozma kararına uyulup uyulmadığına ilişkin herhangi bir karar vermeksizin Hukuk Dairesinin bozma kararına işaretle, işyerinden 1985 yılına ilişkin dönem bordrolarının kuruma verilmediği, bir kişinin kendi kardeşini sigortasız çalıştırmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu, dinlenen başvurucu tanıklarının oto tamirhaneyi başvurucunun kardeşi ile beraber işlettiklerine yönelik beyanları da dikkate alındığında, başvurucunun 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun4. maddesinin (a)

bendi kapsamında fiilî çalışmasının ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

9. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi11/1/2021tarihinde hükmün onanmasına karar vermiştir.

10. Kararın 6/2/2021 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 8/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

12. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddialarla ilgili deliller ibraz edilmesine rağmen bu hususta herhangi bir gerekçe sunulmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

16. Somut olayda başvurucu, bozma kararı sonrasında yapılan 25/12/2018 tarihli duruşmadan önce dosya kapsamında daha önceden bulunmayan yazılı delillerin ibrazına ilişkin bir dilekçe sunmuştur. Söz konusu dilekçede27/7/1985 tarihinde, yani işe girişinden 120 gün sonra eşinin sigortalının eşi sıfatı ileSSK Göztepe Hastanesinde doğum yaptığını, eşi ve çocuğunun sigortalı yakını sıfatı ile SSK hastanelerinden sağlık yardımı aldığını belirtmiş buna dayanak belgeleri eklemiştir.

17. Taraflarca hazırlama ilkesinin geçerli olduğu davalarda taraflara belirli süreler dahilinde delillerini sunma imkânı tanınarak bu süreler geçtikten sonra mevcut delillere göre karar verilmesi usul ekonomisi bakımından gerekli görülebilir ve bu durum anayasal anlamda bir soruna yol açmayabilir. Bununla birlikte, somut olayda İş Mahkemesinin meselenin esasına

ilişkin olarak sunulan bu yeni yazılı delile ilişkin olarak herhangi bir değerlendirme yapmaksızın davanın reddine karar verdiği anlaşılmıştır. Başvurucunun davanın reddine dair karara karşı sunmuş olduğu temyiz dilekçesinde diğer temyiz nedenlerinin yanında ayrıca ve açıkça yargılama sırasında temin edilemeyen ve sunulamayan yeni bir delilin ortaya çıktığını, bu hususun ise irdelenmediğine dair esaslı iddialarına ilişkin olarak Hukuk Dairesince de herhangi bir değerlendirmenin yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu itibarla başvurucu tarafından yeni delil olarak ileri sürülen ve uyuşmazlığın sonucuna etkili iddia ve itirazların neden değerlendirilmediğine ilişkin herhangi bir değerlendirmenin yapılmaması gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

19. Diğer taraftan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

20. Başvurucu sosyal güvenlik hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşse de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden bu ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan , B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 21. İş Mahkemesine (E.2018/333, K.2018/624) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487.60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

K.G. VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/12621 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12621

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

K.G. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/12621)

Karar Tarihi: 18/9/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 10/1/2025 - 32778

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucular : 1. K.G.

2. M.G.

3. E.S.G.

Vekili : Yusuf TÜRKMEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Birinci ve ikinci başvurucunun müşterek çocukları olan üçüncü başvurucu, 22/11/2007 tarihinde F. Üniversitesi Hastanesinde (Hastane) sol kolu dirsek altından itibaren olmadan doğmuştur.

3. Başvurucular, olayla ilgili E.A.K., A.A.A., G.D. ve H.K. isimli hekimlerin kusurları

bulunduğundan bahisle bu kişiler aleyhine maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi talebiyle Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucular; ilgili hekimlerin bebekte hamilelik sürecinde ortaya çıkan anomaliyi teşhis edemediklerini, meslek ve sanatlarının icrasında ihmal gösterdiklerini ifade etmiştir. Kendilerine bebeğin fiziksel olarak tam olduğu bilgisi verildiğini, doğumla birlikte bebeğin sol kolunun dirsekten aşağısının olmadığını görmeleriyle birlikte derin bir manevi elem ve acı hissettiklerini, madden ve manen büyük zarara uğradıklarını ileri sürmüştür. Üçüncü başvurucunun psikolojik, ortopedik ve diğer tedavi giderleri ile engelli doğumun hayatı boyunca neden olacağı diğer maddi zararlarının karşılanması gerektiğini belirten başvurucular; şimdilik toplam 10.000 TL maddi tazminat, 150.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

4. Mahkeme konu ile ilgili olarak Adli Tıp Kurumu Başkanlığı (ATK) 3. İhtisas Kurulundan bilirkişi raporu almıştır. 23/3/2009 tarihli raporda; ikinci başvurucuyu gebelik sürecinde 23. haftada gören Dr. A.A.A.nın, 20. haftada 2. düzey USG yapan Radyolog Dr. G.D.nin ve 29. haftada gören Dr. E.A.nın eylemlerinin tıp kurallarına uygun olmadığı belirtilmiştir. İkinci başvurucuyu 38. haftada gören Dr. H.K.nın ise ileri gebelik haftalarında muayene amacının farklı olması nedeni ile bahsedilen anomali görülemeyebileceğinden eyleminin tıp kurallarına uygun olduğu belirtilmiştir. İtiraz üzerine ATK 3. İhtisas Kurulu 30/4/2010 tarihinde yeni bir rapor düzenlemiştir. Bu raporda üçüncü başvurucunun yüzde 35,2 oranında meslekte kazanma gücünü kaybetmiş sayılacağı, söz konusu anomalinin hekimlerin eylemi ile ortaya çıkmadığı, hekimlerin anomaliyi tespit ederek bununla ilgili bilgilendirmeyi yapmamasının bir eksiklik olduğu vurgulanmıştır.

5. Öte yandan 10/2/2011 tarihli bilirkişi raporunda üçüncü başvurucunun sol ön kol 1/3 proksimalden itibaren yokluğu arızası nedeniyle iş gücü kaybı yönünden 71.537,95 TL maddi tazminat hesaplanmış; A.A.A.nın, G.D.nin ve E.A.nın müteselsilen sorumlu oldukları, H.K.nın ise herhangi bir kusurunun bulunmadığı belirtilmiştir. 15/6/2011 tarihli bilirkişi ek raporunda ise üçüncü başvurucu için toplam 179.250 TL yaşam boyu tedavi protez gideri hesaplanmıştır.

6. Mahkeme 22/11/2011 tarihinde davalı H.K. yönünden davanın reddine, davalı diğer hekimler yönünden maddi tazminat talebinin kabulü ile 10.000 TL maddi tazminatın E.A., A.A.A. ve G.D.den müştereken ve müteselsilen alınarak başvuruculara ödenmesine, fazlaya ilişkin hakların tutulmasına, manevi tazminat talebinin ise kısmen kabulü ile birinci başvurucu için 20.000 TL, ikinci başvurucu yönünden 25.000 TL manevi tazminatın E.A., A.A.A. ve G.D.den müştereken ve müteselsilen alınarak başvuruculara ödenmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, somut olayla ilgili olarak düzenlenen raporlara değindikten sonra öncelikle H.K.nın sorumluluğu bulunmadığını belirtmiştir. Diğer hekimler yönünden ise bahse konu anomalinin tespit edilmemiş olduğundan bahsedildikten sonra tıbbi müdahalede bulunma hak ve yetkisine sahip olan hekimin bu tıbbi müdahaleyi tıp ilminin ulaştığı en son teknik ve bilgiye göre maksimum dikkat ve özenle gerçekleştirmesi gerektiğini vurgulamıştır.

7. Mahkeme kararı, başvurucular ve aleyhlerine hüküm kurulan hekimler tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz dilekçesinde başvurucular, H.K.nın söz konusu olayda kusurlu ve hükmedilen manevi tazminat miktarının yetersiz olduğunu ileri sürmüştür. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 4/3/2013 tarihinde 22/11/2011 tarihli kararın bozulmasına karar vermiştir. Kararda öncelikle üçüncü başvurucuda ortaya çıkan anomalinin tespitinin yapılamamasında H.K. dışındaki hekimlerin kusurunun bulunduğunu hususunun sabit

olduğu belirtmiştir. Öte yandan bahse konu hekimlerin söz konusu anomalinin ortaya çıkmasında herhangi bir kusurunun olmadığı fakat zamanında tespit edilmiş olması hâlinde üçüncü başvurucunun kürtaj yoluyla tahliye edilmesinin mümkün olup olmadığı hususunda ayrıca bilirkişi raporu alınması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda denetime elverişli bir bilirkişi raporu alınarak buna göre karar verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

8. Mahkeme, anılan bozma kararı doğrultusunda ATK 3. İhtisas Kurulundan yeni bir rapor almıştır. 29/8/2014 tarihli raporda önceki tespitlere ek olarak üçüncü başvurucudaki anomaliyle hekimlerin eylemleri arasında illiyet bağı bulunmadığı, bu anomalinin kürtaj yoluyla tahliye endikasyonu taşımadığı ve anne karnında tedavisinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte rutin USG ve 2. düzey USG'de ekstremitenin görülmesi gerektiği, ikinci başvurucunun gebeliği süresinde 23. haftada gören Dr. A.A.A. ve 20. haftada 2. düzey USG yapan Radyolog Dr. G.D. ve 29. haftada gören Dr. E.A.nın eylemlerinin tıp kurallarına uygun olmadığı belirtilmiştir. Yine ikinci başvurucuyu 38. haftada gören Dr. H.K.nın ise ileri gebelik haftalarında muayene amacının farklı olması nedeni ile bahsedilen anomali görülemeyebileceğinden eyleminin tıp kurallarına uygun olduğu ifade edilmiştir. Bu rapora itiraz edilmesi nedeniyle bu kez ATK Genel Kurulu tarafından 26/5/2016 tarihli rapor düzenlenmiştir. Bu raporda da bahse konu anomalinin hekimlerin eylemleri ile ortaya çıkmadığı, eksik incelemenin sadece ailenin bu sakatlıkla ilgili bilgilendirilmemesine yol açtığı vurgulanarak 29/8/2014 tarihli rapordaki tespitler tekrarlanmıştır.

9. Mahkeme 26/9/2016 tarihinde başvuruculara maddi ve manevi tazminat talepli davasının reddine karar vermiştir. Yargıtayın bozma kararında belirtilen hususlar ile 29/8/2014 ve 26/5/2016 tarihli ATK raporlarında yer alan tespitlerin yer aldığı mahkeme kararının gerekçesinde üçüncü başvurucudaki anomalinin hekimlerin eylemleri sonucunda ortaya çıkmadığı, sadece anomalinin tespit edilmeyerek birinci ve ikinci başvurucunun bilgilendirilmemesi hususunda hekimlerin kusurunun bulunduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte bahse konu anomalinin tespit edilmesi hâlinde üçüncü başvurucunun kürtaj yoluyla tahliyesinin mümkün olmadığı ve anne karnında tedavisine de imkân bulunmadığı belirtilerek mevcut anomali ile ilgili hekimlerin eylemleri arasında illiyet bağı kurulamadığı ifade edilmiştir.

10. Başvurucular, bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde; uyuşmazlık konusu olayla ilgili olarak yeterli araştırma ve inceleme yapılmadığını, talep ve iddialarının dikkate alınmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte somut olaydakine benzer nitelikte olan ve H.A. vakası olarak belirttikleri olayda bahse konu anomalinin tedavi edildiğini ileri sürmüştür.

11. Yargıtay 30/1/2019 tarihli kararıyla Mahkemenin 26/9/2016 tarihli kararına yönelik temyiz itirazlarını yerinde görmeyerek usule ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına karar vermiştir.

12. Başvurucular, kararın düzeltilmesini talep etmiştir. Karar düzeltme dilekçesinde somut olaydaki anomalinin anne karnında tedavi edilebilir olduğu tekrar belirtilmiştir. Yargıtay 8/2/2021 tarihinde karar düzeltme talebinin reddine karar vermiştir.

13. Başvurucular, nihai hükmü 1/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından

yapılmasına karar vermiştir.

15. Öte yandan somut olayla ilgili hekimler hakkında taksirle bir kişinin yaralanmasına neden olma ve kasten yaralama suçlarından ceza yargılaması yürütülmüştür. Ankara 2. Asliye Ceza Mahkemesi (Ceza Mahkemesi) tarafından yargılama safahatında Yüksek Sağlık Şûrasından alınan 12/11/2010 tarihli raporda ceza hukuku kuralları dikkate alındığında meydana gelen anomalide hekimlerin uygulamaları ile sebep-sonuç ilişkisi bulunmadığından hekimlerin kusurlu olmadıkları yönünde görüş bildirilmiştir. Ceza Mahkemesi bu raporla birlikte diğer tıbbi belgeler çerçevesinde gebelik döneminde meydana gelen anamolide sanık hekimlerin uygulamaları ile sebep-sonuç ilişkisi bulunmadığı ve nedensellik bağı kurulamadığı sonucuna vararak hekimlerin beraat etmelerine karar vermiştir. Bu karara karşı yapılan temyiz başvurusu, Yargıtay 12. Ceza Dairesi tarafından reddedilerek Ceza Mahkemesi kararı onanmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucular, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum yoktur.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucular, doğum öncesinde birçok kez tetkik ve kontroller için hastaneye gittiklerini, ilgili hekimlerin her defasında sağlıklı bir doğum gerçekleşeceğine yönelik bilgi verdiğini belirtmiştir. Hekimlerin aydınlatma yükümlülüğü doğrultusunda gerekli bilgileri vermediği hususunun sabit olduğunu ifade eden başvurucular, söz konusu anomalinin tespit edilmesi hâlinde tedavi edilebilir olduğunu iddia etmiştir. Bu bağlamda emsal nitelikteki H.A. vakası olarak değerlendirilen olayda anomalinin tedavi edildiğini ve sağlıklı bir doğum gerçekleştiğini ifade ederek, somut olay nedeniyle sağlıklı yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Başvuru, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40).

23. Anayasa'nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk, B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Nitekim Anayasa'nın 56. maddesinde de belirtildiği üzere pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri, B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44). Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Ahmet Acartürk, § 51).

24. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak için adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartının yerine getirilmesi gerekmektedir. Derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

25. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olaylara ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018, § 47). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında derece mahkemelerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediğinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda derece mahkemelerince ulaşılan sonuca ilişkin gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015 § 44).

26. Somut olayla ilgili olarak yargılama safahatında ATK tarafından farklı tarihlerde raporlar düzenlenmiş, son tahlilde Mahkeme 26/9/2016 tarihli kararında 29/8/2014 ve 26/5/2016 tarihli ATK raporlarından yararlanarak tazminat davasının reddine karar vermiştir. Mahkemenin bu sonuca ulaşmadan önce Yargıtayın 4/3/2013 tarihli bozma kararındaki hususlardan hareketle yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırma yolunu izlediği görülmektedir.

Nitekim Yargıtay, bahse konu kararında hekimlerin söz konusu anomalinin ortaya çıkmasında herhangi bir kusurunun olmadığını vurgulamakla birlikte zamanında tespit edilmiş olması hâlinde üçüncü başvurucunun kürtaj yoluyla tahliye edilmesinin mümkün olup olmadığı hususunun araştırılması gerektiğini belirtmiştir. Yargılama safahatında dikkatli ve özenli inceleme şartının yerine getirilmesi için Mahkemenin Yargıtay kararıyla ortaya konulan eksikliğin tamamlanması amacıyla yeniden bilirkişi incelemesi yaptırdığını belirtmek gerekir. Bununla birlikte Mahkemenin ulaştığı sonuç bağlamındaki gerekçesinin ilgili ve yeterli olup olmadığı ayrıca değerlendirilmelidir.

27. Yargıtayın bozma kararında da vurgulanmış olan ve diğer yargısal makamlar nazarında da üzerinde herhangi bir uyuşmazlık bulunmayan husus, üçüncü başvurucuda ortaya çıkan anomalinin tespitinin yapılamamasında H.K. dışındaki hekimlerin kusuru olduğu hususudur. Daha açık ifadeyle üçüncü başvurucuda ortaya çıkan anomali ilgili hekimler tarafından tespit edilmemiş ve yargısal sürecin sonunda bu durumun bir kusur olduğu sonucuna varılmıştır. Bu kusurun sonucu olarak birinci ve ikinci başvurucunun doğacak olan bebeklerinde ortaya çıkan anomali hakkında aydınlatılmadığı vurgulanmalıdır.

28. Ayrıca üçüncü başvurucu hakkında ortaya çıkan anomalinin zamanında tespit edilmesi hâlinde bu durumun tedavi ya da kürtaj yoluyla tahliye edilip edilemeyeceği ise diğer bir konudur. Her ne kadar başvurucular somut olaydakine benzer nitelikte olduğunu belirttikleri ve H.A. vakası olarak isimlendirdikleri bir olaydan temyiz dilekçesinde ve bireysel başvuru formunda belirtmişseler de bu hususta başvurucular tarafından yargılama safahatında ve bireysel başvuru aşamasında dosyalara sunulmuş bilimsel nitelikte bir bilgi veya belgenin olmadığı görülmektedir. Bunun yanında ATK'nın 29/8/2014 ve 26/5/2016 tarihli raporlarında bahse konu anomalinin tahliye endikasyonu taşımadığı ve anne karnında tedavisinin mümkün olmadığı belirtilmiştir (bkz. § 8). Nitekim belirtildiği üzere aksi yönde değerlendirme yapılmasına imkân veren ya da bu hususunun ayrıca araştırılması gerektiğine yönelik bilimsel nitelikte bir veri de yargılama safahatında bulunmamaktadır.

29. Diğer taraftan Mahkemenin 26/9/2016 tarihli kararında bahse konu anomalinin tespit edilmesi hâlinde üçüncü başvurucunun kürtaj yoluyla tahliyesinin mümkün olmadığı, anne karnında tedavisine de imkân bulunmadığı gerekçesiyle mevcut anomali ile ilgili hekimlerin eylemleri arasında illiyet bağı kurulamadığı sonucuna varılmakla birliktehekimlerin bahse konu anomaliyi tespit etmemiş olması şeklindeki kusurlarıyla ilgili bir değerlendirme yapılmamıştır. Esasen açıklığa kavuşturulması gereken husus birinci ve ikinci başvurucunun aydınlatılması sonucunu doğuran kusurun birinci ve ikinci başvurucu üzerinde doğurduğu etkidir.

30. Somut olaydaki anomalinin tespit edilmesi hâlinde her ne kadar üçüncü başvurucunun kürtaj yoluyla tahliyesinin veya tedavisinin mümkün olmadığı ortaya konulmuş ise de bu durumun birinci ve ikinci başvurucu tarafından gebelik aşamasında değil de doğumla birlikte öğrenilmiş olmasının tazminat hukuku açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda birinci ve ikinci başvurucunun gebelik sürecinde bebeklerinin sağlıklı doğacağı yönünde bilgilendirilmiş olmasına rağmen doğumla birlikte bebeklerinin sol kolunun dirsekten itibaren olmadığını öğrenmeleriyle ortaya çıkan etki, bu durumu gebelik esnasında öğrenmelerinden daha fazla olabilecektir. Nitekim yargılama safahatında da başvurucular, doğum sonrasında üçüncü başvurucuda anomalinin görülmesiyle derin bir acı ve elem yaşadıklarını belirtmiştir.

31. Sonuç olarak Mahkeme, üçüncü başvurucudaki anomalinin gebelik sürecinde tespit

edilmemesinin bir kusur olduğu sonucuna varmış iken bu hususunun başvurucular üzerinde doğurduğu etkiyi ve bunun ne şekilde tazmin edileceğini ortaya koymamış ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar vermiştir. Bu bağlamda yargısal makamların ilgili ve yeterli gerekçeleri ortaya koymamaları nedeniyle başvurucuların maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucular, ihlalin tespitine ve toplam 150.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucuların kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2013/513, K.2016/309) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (E.2017/1675, K.2019/776) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH MUTLU DANIŞMAN (2)

B. No: 2021/21556 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21556

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH MUTLU DANIŞMAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/21556)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Abdullah Mutlu DANIŞMAN

Vekili : Av. Mahir ORAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tarafsız koğuşa geçme talebinin reddine ilişkin olarak ceza infaz kurumu idaresi tarafından verilen kararda kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçlarından İzmir 3 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bireysel başvuru tarihi itibarıyla hükümözlü olarak tutulmaktadır.

3. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığına (İdare ve Gözlem Kurulu) sunduğu 14/1/2021 tarihli dilekçe ile kuruma giriş yaptığı ilk günden beri ceza infaz kurumunun uygun gördüğü koğuşta kaldığını, dilekçe tarihi itibarıyla terör suçlusu tutuklu ve hükümlülere ayrılan taraflı koğuşta olduğunu öğrendiğini, daha önce taraflı koğuşun ne olduğunu bilmediğini, ceza infaz kurumunda geçirdiği süre içinde de hiçbir olumsuz tutum ve davranışının bulunmadığını ifade ederek denetime tabi tutularak

bağımsız/tarafsız koğuşa geçme talebinde bulunmuştur. İdare ve Gözlem Kurulu 1/2/2021 tarihinde başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

'' Tutuklu Abdullah Mutlu DANIŞMAN'ın talebi yönünden durum değerlendirildiğinde, kurumumuza giriş yaptığı 10.05.2017 tarihinden bu yana suç grubuna mensup terör suçlusu tutuklu ve hükümlülere ayrılan taraflı koğuşlarda kaldığı, FETÖ/PDY terör örgütüne sempatisinin devam ettiği, anılan terör örgütü içerisinde aktif üye olduğu, tarafsız koğuşa geçme talep dilekçesinde yer alan beyanının samimi olmadığı, bir pişmanlığı bulunmadığı, uzun süren infaz sürecinin sonlarına doğru gerçek niyetini gizleyerek sırf açık infaz kurumuna veya denetimli serbestliğe ayrılmak için tarafsız koğuşa geçme talebinde bulunduğu, örgütten ayrıldığı yönünde icrai bir harekette bulunmadığı ve aktif bir çaba içerisine girmediği, daha önce kuruma çeşitli amaçlarla vermiş olduğu diğer dilekçelerinde de bir pişmanlığa rastlanmadığı, böylelikle tarafsız koğuşa geçme talebinde bulunurken söz konusu beyanının samimi olmadığının açıkça ortada olduğu anlaşılmakla, azami 60 günlük bir deneme süresine tabi tutulmaksızın talebinin reddine karar verilmesi gerektiği kanaat ve neticesine varılmıştır. ..."

4. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulu tarafından verilen bu karara karşı şikâyet yoluyla Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun şikâyetini inceleyen İnfaz Hâkimliği 10/2/2021 tarihinde şikâyetin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Hakimliğimizce yapılan incelemede, tutuklunun bağımsız koğuşa geçmeyi talep ettiği, ceza infaz kurumlarındaki yoğunluk, kapasite dolulukları, fiziki imkan yetersizlikleri ile tutuklu ve hükümlülerin bakiye ceza süreleri ve suç türlerine göre gruplandırılmasının gerektiği hususunun bilindiği, kuruma gözlem yapma, değişiklikte bulunma ve karar vermede takdir yetkisi tanıdığı ve bu takdir yetkisinin kötüye kullanıldığına dair somut herhangi bir delil ve/veya olayın dosyamız arasına girmediği, 'talepte bulunan halen tutuklu olup hükümlü statüsünde bulunmadığından bu aşmada açığa ayrılma konusunda değerlendirme yapılamıyacağı' görülmekle, İzmir 3 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığınca verilen 01/02/2021 tarih 2021/462 sayılı kararının usul ve yasaya uygun olduğu vicdani kanaati ile, hükümlünün itirazının reddine dair aşağıdaki şekilde karar vermek gerekmiştir. ..."

5. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği tarafından verilen bu karara karşı Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) nezdinde itiraz etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, 8/3/2021 tarihinde başvurucunun hükümlü sıfatı bulunmadığı gerekçesiyle itirazının reddine kesin olarak karar vermiştir.

6. Kararın 31/3/2021 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 29/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkı kapsamındaki masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulunun kendisi hakkında verdiği kararda yer alan

ifadelerin (bkz. § 3) masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

9. Bakanlık görüşünde, masumiyet karinesine ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verdikten sonra yapılacak bu değerlendirmelerde bu içtihatların gözönünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken özellikle hukuk ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve ceza yargılaması kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır. Kamu otoriteleri veya görevlileri tarafından hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişiyle ilgili olarak yargılama süreci bir mahkûmiyet hükmüyle kesinlik kazanmadan suçluluğa dair herhangi bir kanaat ifade edilmiş olması ya da ceza yargılaması mahkûmiyet dışında bir kararla sona ermesine rağmen sona ermeye ilişkin kararda sanığın suçlu olabileceğinin ifade edilmiş olması durumunda masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır (Mustafa Akın, B. No: 2013/2696, 9/9/2015, §§ 38, 39).

12. Anayasa Mahkemesi Yıldırım Güvenç (B. No: 2017/32945, 11/2/2021) kararında, başvurucu hakkında açılan ceza davası devam etmekteyken başvurucunun İdare ve Gözlem Kurulunca tehlikeli tutuklu statüsü grubuna dâhil edilmesine ilişkin karardaki ifadeleri değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi mezkûr kararın gerekçesinde, başvurucunun terör örgütü üyesi olduğu yönündeki ifadelerin suçluluğa dair bir kanaat ifade ettiği ve bu anlamda masumiyet karinesini zedeler nitelikte olduğu sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 58-61).

13. Anayasa Mahkemesinin İsmet Karabulut (2) (B. No. 2020/24390, 5/10/2023)kararında da ilk derece mahkemesince mahkûmiyet kararı verilen fakat hükmün kanun yolları aşamasında olduğu bir hükümözlünün benzer şikâyetlerine ilişkin olarak, hakkında yargılama devam ettiğinden karar kesinleşmedikçe kararın hangi aşamada (ilk derece, istinaf yahut temyiz) olduğunun masumiyet karinesi yönünden bir öneminin olmadığı belirtilmiş, başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği suçlamasıyla açılan ceza davasında verilen mahkûmiyet kararı henüz kesinleşmeden başvurucunun aktif örgüt üyesi olarak nitelendirilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

14. Bireysel başvuru incelemesine konu somut olayda da İdare ve Gözlem Kurulu, başvurucu hakkında ''anılan terör örgütü içerisinde aktif üye olduğu,.. örgütten ayrıldığı yönünde icrai bir harekette bulunmadığı ve aktif bir çaba içerisine girmediği" şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur. Mevcut başvuruda da bireysel başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla mahkûmiyet hükmü henüz kesinleşmeyen hükümözlü başvurucu hakkında aktif örgüt üyesi olduğuna dair ifadelere yer verilmesi nedeniyle mevcut içtihatlardan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmadığı anlaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu, masumiyet karinesinin ihlal edilmesi nedeniyle 100.000 TL maddi ve

100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

17. İncelenen başvuruda ceza infaz kurumu idaresi tarafından alınan kararda kullanılan ifadeler nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

18. İhlal İdare ve Gözleme Kurulu kararı ile ona atıf yapan İnfaz Hakimliği kararından kaynaklanmaktadır. Bu durumda masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Karşıyaka 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/1162, K.2021/1163) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekalet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET TARIK AYDIN

B. No: 2021/26906 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26906

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET TARIK AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26906)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Ahmet Tarık AYDIN

Vekili : Av. Mehmet TÜRKARSLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında sanığın hazır bulunma talebi reddedilerek ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya uzaktan katılımının sağlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayların geçtiği tarihte Konya 3. Ana Jet Üs Komutanlığında subay olarak görev yapmaktadır. 15/7/2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişimi sonrası Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) aralarında başvurucunun da bulunduğu şüpheliler hakkında başlatılan soruşturma sırasında başvurucu 22/7/2016 tarihinde Anayasa'yı ihlal suçundan tutuklanmıştır.

3. Soruşturmanın tamamlanmasının ardından Başsavcılık 15/3/2017 tarihinde -diğer şüphelilerin yanı sıra- başvurucu hakkında Anayasa'yı ihlal ve Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçlarını işlediğinden bahisle iddianame düzenlemiştir. Anılan iddianamede başvurucunun HTS kayıtlarıyla görev yaptığı askerî birlikteki kamera görüntülerine, askerî birliğin nöbet çizelgesi ile santral kayıtlarına,

tanık olarak ifadeleri alınan kişilerle haklarında soruşturma yürütülen diğer şüphelilerin beyanlarına dayalı olarak atılı suçları işlediği kanaatine varılmıştır.

4. Konya 6. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen yargılama 62 celsede tamamlanmıştır. Başvurucu, diğer sanıklarla birlikte savunmasının alındığı 3 ila 10 arası celselerde tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumundan (İnfaz Kurumu) getirtilerek duruşmada müdafii ile hazır bulunmuştur. 10. celse sonunda Mahkeme 21/11/2017 tarihinde yapılması kararlaştırılan bir sonraki celseye katılımının başvurucunun İnfaz Kurumundan Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla sağlanmasına karar vermiştir.

5. Celse arasında Mahkeme, terör örgütü üyeliği suçundan farklı kişiler hakkında ayrı bir dosyada devam eden yargılama sırasında tanık sıfatıyla ifadesi alınan M.A.nın kendisi hakkında terör örgütünün askerî mahrem yapılanmasında yer alan mensuplarından sorumlu abi konumunda olduğu iddiasıyla yürütülen soruşturma sırasında kolluk tarafından alınan ifadesiyle M.A.ya yaptırılan fotoğraf teşhisine dair tutanağı, başvurucu yönünden de anlatımlar bulunduğu gerekçesiyle dosya arasına almış ve bu kişinin 21/11/2017 tarihli celsede hazır bulunması hususunda kolluğa 2/10/2017 tarihinde yazı yazmıştır.

6. M.A.nın kollukta alınan ifadesinde kendisine ve başvurucuya dair anlatımların ilgili kısımları şöyledir:

i. Örgütün Konya'da faaliyet gösteren askerî mahrem yapılanması içinde müdür yardımcısı olarak görev yaptığı dönemde kendisine bağlı olarak faaliyet gösteren ve örgüt içerisinde öğretmen konumunda örgüt mensupları olduğunu, bu kişilerin Konya 3. Ana Jet Üs Komutanlığında görevli çeşitli rütbelerdeki subaylarla ilgilendiğini, örgüt içerisinde öğrenci konumunda yer alan askerî personelle önceden kararlaştıkları günlerde görüşüp örgütsel faaliyetler gerçekleştirdiklerini ve bu kişilerden aidat veya himmet adı altında aldıkları paraları kendisine verdiklerini, kendisinin de toplanan parayı bu askerî birlikteki mahrem yapılanmanın en üst konumunda yer alan kişiye teslim ettiğini beyan etmiştir.

ii. Kendisine bağlı öğretmenlerin ve onlara bağlı askerî personelin isimlerini bildiren M.A. aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı askerlerin bazen doğrudan kendisine, bazen de ismini verdiği diğer öğretmen konumundaki örgüt mensuplarına bağlı olarak örgütsel faaliyet yürüttüklerini, kendisi gibi öğretmen yardımcısı konumundaki kişilerden birinin de M.F. adlı kişi olduğunu söylemiş ve kendisine gösterilen fotoğraflar arasında başvurucuyu teşhis etmiştir.

7. Yargılamanın 21/11/2017 tarihli celsesinde tanık M.A. ve başvurucu müdafii hazır bulunmuş, başvurucunun duruşmaya katılımı ise SEGBİS aracılığıyla sağlanmıştır. Anılan celseye dair duruşma tutanağında M.A.nın başvurucuyla ilgili beyanda bulunduğundan bahisle kolluktaki beyanlarını içeren tutanağın dosya arasına alındığı belirtildikten sonra M.A.nın tanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. M.A.nın ifadesi şöyledir:

i. 2014 yılının Ekim ya da Kasım ayında M.F. adlı kişinin başvurucuyu evine getirip kendisiyle tanıştırdığını ve başvurucunun bundan sonra eve gelip gideceğini söylediğini, bu şekilde başvurucunun mahrem abisi olduğunu, bunun üzerine başvurucunun eve gidip gelmeye başladığını, geldiğinde namaz kıldıklarını ve başvurucuya Kur'an okumayı öğrettiğini, ayrıca FETÖ'ye ait videolar izlediklerini, başvurucunun kendisine himmet adı altında para verdiğini, bu durumun 2015 yılının Haziran ya da Temmuz ayına kadar devam ettiğini söylemiştir.

ii. Hatırladığı kadarıyla sonradan evine gelen M. adlı kişiyle başvurucuyu tanıştırdığını ve

başvurucunun toplantı yapmaya onunla devam ettiğini beyan etmiştir.

8. Tanık beyanına karşı başvurucu müdafiinin sorusu üzerine başvurucu ile görüşmeleri sırasında bir sonraki buluşma tarihini kararlaştırdıklarını, gelemezse bir sonraki hafta görüştüklerini, telefonla irtibat kurmadıklarını, başvurucunun himmet adı altında kendisine elden para verdiğini beyan eden M.A., duruşma tutanağına göre kendisine SEGBİS üzerinden gösterilen başvurucuyu teşhis etmiştir. Başvurucu ise; tanığın beyanlarını inkâr ederek tanığı tanımadığını, onun ya da başka bir örgüt mensubunun evine gitmediğini savunmuştur.

9. Başvurucu celse arasında Mahkemeye sunduğu 27/11/2017 ve 23/1/2018 tarihli dilekçelerde de duruşma sırasında tanığın kendisini başta tanıyamadığını ve mübaşir tarafından ayağa kaldırılması üzerine tanığın teşhis ettiğini ancak esasa etkili olan bu hususun duruşma tutanağında belirtilmemesi nedeniyle tutanak içeriğine itiraz ettiğini, ismine ve fotoğrafına internet ortamında erişilebilir olması nedeniyle ve tanığın etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak için ifadesinde kendisi aleyhine beyanda bulunduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu anılan dilekçelerinde ayrıca tanığın beyanında dile getirdiği iddiaların doğruluğunun araştırılması açısından ifadesinde belirttiği diğer kişilerin de tanık olarak dinlenmesini, tanık ile arasında telefon görüşmesi olup olmadığının belirlenmesi için HTS kayıtlarının incelenmesini ve tanığın evinde parmak izi incelemesi yapılmasını talep etmiştir.

10. Başvurucu SEGBİS aracılığıyla katıldığı 46. celsede bağlantıda kesintiler yaşandığı için duruşmada bizzat hazır bulunmak istediğini ve önceki celse ifadesi alınan tanık M.A.ya soru soramadığını beyan etmiştir. Yargılamanın bir sonraki celsesinde yeniden SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılımı sağlanan başvurucu, tanık M.A.nın beyanlarının araştırılması hususunda celse arasında sunduğu dilekçelerinde yer alan taleplerini yinelemiş; başvurucu müdafii de tanığın ifadesinin yeniden alınmasını, ayrıca tanığın ifadesinde geçen ve başvurucuyu tanıdığı söylenen diğer örgüt mensuplarının tespit edilerek bu kişilerin de tanık sıfatıyla dinlenilmelerini talep etmiştir. Mahkeme başvurucu müdafiinin talebini kabul etmiş ve Başsavcılıktan tanığın ifade verdiği dosyalar hakkında bilgi istenilmesine, sonucuna göre ifadesinde geçen diğer kişilerin dinlenilmesi hususunun sonradan değerlendirilmesine karar vermiştir. Başvurucu SEGBİS aracılığıyla katıldığı 55. celsede de tanık M.A.nın örgütün askerî mahrem yapılanmasında kendisine bağlı olarak faaliyet gösterdiğini söylediği kişilerin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasına dair yeniden talepte bulunmuş ancak celse sonunda Mahkeme bu taleple ilgili herhangi bir karar vermemiştir.

11. Başvurucu, yargılamanın bir sonraki celsesine de SEGBİS aracılığıyla katılmış; anılan celsede Başsavcılık esas hakkındaki mütalaasını sunmuştur. Diğer sanıkların tanık dinletme taleplerinin yanı sıra başvurucu ve müdafiinin tanık M.A. ile ifadesinde adları geçen müdür yardımcısı konumundaki kişilerin Mahkeme huzuruna getirtilerek ifadelerinin alınmasına dair talebi Mahkemece reddedilmiştir. Mahkeme ret gerekçesinde; yargılama boyunca bir çok kişinin tanık olarak dinlendiği, ülkenin her yerinde duruşmaların yoğun olarak devam etmesi ve SEGBİS bağlantılarında yaşanan sorunlar itibarıyla sanıklarla dinlenmesi istenen tanıkların aynı anda hazır edilmelerinin imkânsız olduğu, sanık ve müdafilerine dinlenmesini istedikleri tanıklara sorulmasını istedikleri hususları bildirmeleri için önceden süre de verildiği değerlendirmelerinde bulunmuştur.

12. Mahkeme celse sonunda, SEGBİS bağlantılarında kopmalar meydana geldiği ve bir sonraki celsede karar verileceği gerekçesiyle aralarında başvurucunun da bulunduğu

tutuklu sanıkların ceza infaz kurumlarından getirtilerek duruşmada bizzat hazır bulundurulmaları talimatını vermiş, bu doğrultuda başvurucu hükmün kurulduğu 31/5/2018 tarihli celsede müdafii ile hazır bulunarak esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını yapmıştır. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun Anayasa'yı ihlal suçundan beraatine, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan ise 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkûmiyet kararının gerekçesinde Mahkeme, tanık M.A.nın 21/11/2017 tarihli celsede alınan beyanına ve başvurucuda ele geçirilen dijital materyalde örgütle irtibatlı Rotahaber adlı internet sitesine giriş yapıldığına dair tespit içeren bilirkişi raporuna yer vermiştir.

13. Bu tespitler sonucunda Mahkeme; başvurucunun asker olarak görev yaparken örgütün mahrem imamları ile irtibat hâlinde olduğu, örgüt tarafından gizlilik ve sadakat bilinciyle yetiştirildiği, örgütün mahrem abisi ile örgütsel aidiyeti artırmaya yönelik gerçekleştirdiği buluşmalar sırasında örgüt elebaşısının videolarını izleyip ve himmet adı altında para ödediği, mahrem abi değişikliğinin de bizzat önceki mahrem abinin başvurucuyu sonraki mahrem abi ile görüştürmek suretiyle gerçekleştiği, başvurucunun bu suretle atılı suçu işlediği sonucuna ulaşmıştır.

14. Başvurucu mahkûmiyet kararına karşı -diğerlerinin yanı sıra- rızasına aykırı olarak yargılamanın bazı celselerine katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlandığını, özellikle beyanı belirleyici delil olarak hükme esas alınan ve duruşmaya geleceğinden haberinin olmadığı tanık M.A.yı ilk kez tanık sıfatıyla ifadesinin alındığı duruşmada gördüğünü, hazırlıksız olarak ve duruşmaya da SEGBİS ile katıldığı için tanığı sorgulayamadığını, duruşma tutanağında belirtilmemekle birlikte tanığın kendisini başta teşhis de edemediğini belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi (Daire) istinaf başvurusunu 28/2/2019 tarihinde reddetmiş, Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesi, benzer itirazlar dile getirilerek temyiz edilmesi üzerine Daire kararını onamıştır.

15. Başvurucu, nihai kararı 29/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 15/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

18. Başvurucu; rızasına aykırı olarak esaslı işlemlerin yapıldığı celselere katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlandığını, özellikle tanık M.A.nın ifadesinin alındığı celsede SEGBİS ile duruşmaya katılması ve tanığın bu celsede bulunacağından haberdar olmadığı için tanığı etkili şekilde sorgulayamadığı gibi tanığa yaptırılan teşhisin de duruşmada hazır bulunmaması nedeniyle hukuka aykırı şekilde gerçekleştirildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu bazı celselere SEGBİS aracılığıyla katılmışsa da savunmasının alındığı ve hükmün kurulduğu celselerde duruşmalara bizzat katıldığı, SEGBİS ile katıldığı celselerde ise başvurucu müdafiinin hazır bulunduğu, yargılama sırasında ve kanun yolu başvurularında başvurucu ve müdafiinin esasa etkili itirazlarını yargı makamlarına sunabildikleri ifade edilmiştir.

20. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı kapsamında incelenmiştir.

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Anayasa Mahkemesi, Şehrivan Çoban ([GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020 ve Emrah Yayla ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) kararlarında duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kararlarda öncelikle kişilerin talebine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük yönünden inceleneceğini ifade etmiştir. Anılan kararlarda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşmıştır (Şehrivan Çoban, §§ 72-104; Emrah Yayla, §§ 58-86).

23. Anılan kararlarda ölçülülük yönünden yapılan incelemede ise başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayanılarak kabul edilmediğinin ortaya konulmaması ve başvurucunun SEGBİS yoluyla katıldığı celselerde esaslı işlemlerin yapılması nedeniyle müdahalenin gerekli olmadığı değerlendirilmiştir.

24. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, daha önce adil yargılanma hakkı güvencelerinden açık veya örtülü şekilde feragat edilmesinin mümkün olduğunu belirterek feragatin Anayasa'ya uygun kabul edilebilmesi için feragat iradesinin açık ve sonuçlarının kişi yönünden makul olarak öngörülebilir olmasının gerektiğini belirtmiştir. Buna ek olarak asgari usul güvencelerinin sağlanmış olması, ayrıca adil yargılanma hakkından feragat edilmesini meşru olmaktan çıkaran üstün bir kamu yararının da bulunmaması gerekir (Nurettin Balta, B. No: 2016/10023, 28/12/2021, § 45). Örtülü feragatin hangi durumlarda Anayasa'ya uygun kabul edileceğine ilişkin ilkeler genel olarak Ansar Onat (B. No: 2019/14515, 15/6/2022) kararında belirtilmiştir. Buna göre örtülü feragatin geçerli olabilmesi için feragat eden tarafın söz konusu eylemlerinin sonuçlarını makul olarak öngörebileceği ortaya konulmalıdır. Dolayısıyla yetkili yargı organları bu konuda varsayıma dayalı bir değerlendirme yapmamalıdır (duruşmada hazır bulunma hakkı bakımından yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Emrah Yayla, § 75). Bununla birlikte adil yargılanma hakkı güvencelerinden feragat iradesi, bunu gösteren olguların bulunmasından veya suç isnadı altındaki kişinin tutum ve davranışlarından anlaşılabilir (Ansar Onat § 21).

25. Somut olayda başvurucu savunmasının alındığı, esas hakkındaki mütalaanın sunulduğu ve hükmün kurulduğu celselerde hazır bulunmuş (bkz. §§ 4, 12), tanık M.A.nın ifadesinin alındığı 21/11/2017 tarihli celse ile sonraki iki celseye SEGBİS aracılığı ile katılmıştır (bkz. §§ 5-6, 9-10). Başvurucunun doğrudan duruşmada hazır bulunma hakkından feragat ettiğine dair bir beyanı bulunmamaktadır. Dahası başvurucu 21/11/2017 tarihinden sonraki celsede de SEGBİS bağlantısında kesintiler olması nedeniyle duruşmaya bizzat katılmak istediğini dile getirmiştir (bkz. § 10). Bu çerçevede duruşmada hazır bulunma hakkından açık bir şekilde feragat etmeyen başvurucunun zımnen feragat iradesinin ortaya konulduğunu gösteren somut olguların varlığından söz etmek de mümkün gözükmemektedir.

26. Diğer yandan Mahkeme 21/11/2017 tarihli celseden önce, iddianamede beyanı yer almayan ve aynı Mahkemede görülen ayrı bir davada yargılanmakta olan tanık M.A.nın kollukta verdiği ifadesini celse arasında dosya arasına alıp tanığın bu celsede hazır

edilmesine dair müzekkere düzenlemiştir. Söz konusu kolluk ifadesinden celse öncesinde başvurucu ya da müdafiinin haberdar edildiğine dair herhangi bir belge bulunmadığı gibi söz konusu kolluk ifadesinin dosyaya konulduğu hususuna da anılan celseye dair duruşma tutanağında yer verilmiştir (bkz. § 5). Nitekim başvurucu da hem bu celseden sonra verdiği hem de kanun yolu başvurularına dair dilekçelerinde tanığın kollukta kendisi hakkında beyanda bulunduğunu ve anılan celsede hazır edileceğini önceden bilmediğini, tanığı ilk kez celse sırasında gördüğünü beyan etmiştir.

27. Bu noktada Mahkemenin, başvurucunun SEGBİS ile katıldığı celsede tanık M.A.nın başvurucu aleyhine verdiği ifadeyi mahkûmiyet kararına götüren belirleyici delil olarak değerlendirdiğinin de altı çizilmelidir (bkz. § 13). Buradan hareketle, başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmışsa da, tanığın beyanının denetlenmesi açısından yeniden dinlenilmesine ve beyanında adları geçen diğer kişilerin de tanık sıfatıyla dinlenilmelerine dair taleplerin Mahkemece reddedilmesi karşısında (bkz. § 11) başvurucunun hazır bulunduğu celselerde başkaca esaslı işlemler yapılmış ise de başvurucunun SEGBİS aracılığıyla katıldığı celsede tanık M.A.nın ifadesinin alınmasının mahkûmiyet kararı açısından son derece önemli ve başlı başına yargılamanın bütününü etkileyen bir esaslı işlem olduğu vurgulanmalıdır.

28. Sonuç olarak, 21/11/2017 tarihine kadar yapılan celselerde bizzat hazır bulundurulan başvurucunun 21/11/2017 tarihli celsede hangi nedenle SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılımının sağlanmasına karar verildiğinin ortaya konulmaması ve bu celsede mahkûmiyet kararında belirleyici delil olarak değerlendirilen tanık M.A.nın beyanının alınmasına dair esaslı işlemin yapılması nedeniyle müdahalenin gerekli olmadığı değerlendirilmiştir. Başvurucunun bir sonraki celsede bağlantılarda kesinti olması nedeniyle duruşmaya bizzat katılmak istediğini dile getirmesi ve Mahkemenin de sonradan benzer nedenle sanıkların duruşmaya katılımlarının SEGBİS ile sağlanmasından vazgeçmesi, başvurucunun tanık M.A.nın ifadesinin alındığı ve kendisinin SEGBİS yoluyla katıldığı oturumda, bu tanığın önceki beyanlarından ve duruşmada hazır edileceğinden haberdar olmadığına, tanığa SEGBİS yoluyla yaptırılan teşhis sırasında usulî hatalar yapıldığına ve savunmasını önceden hazırlayamadığı için tanığı sorgulama hakkını etkili şekilde kullanamadığına ilişkin itirazlarını sonraki celselerin yanı sıra istinaf ve temyiz dilekçelerinde de dile getirmesi dikkate alındığında yukarıda anılan kararlarda yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

30. Başvuruda duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve

Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi/belge sunmadığından da maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 6. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/251, K.2018/194) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİM ÖZLEN

B. No: 2021/30913 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30913

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİM ÖZLEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30913)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Halim ÖZLEN

Vekili : Av. Orçun MUŞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddia ve savunmaların karşılanmaması nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 1989 doğumlu olup bireysel başvuru konusu olayların geçtiği tarihte astsubay olarak görev yapmaktadır.

3. Aydın Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatmıştır. Aydın Cumhuriyet Başsavcılığı yetkisizlik kararı vererek dosyayı Çanakkale Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

4. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 5/7/2018 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede;

- Aydın Sulh Ceza Hâkimliğinden alınan iletişim tespit kararları uyarınca Bilgi Teknolojileri İletişim Kurumu tarafından gönderilen iletişim tespiti kayıtları üzerinde yapılan analiz çalışmaları neticesinde tanzim edilen 16/5/2018 tarihli HTS analiz raporuna göre; başvurucunun Söke'de faaliyet gösteren H.P.ye ait 256 ... 98 numaralı kontörlü telefon hattından 7/3/2015 tarihinde ardışık olarak arandığı,

- 7/3/2015 tarihinde yapılan aramalar incelendiğinde saat 11.33, 11.34, 11.34, 11.34'de S.Ö isimli askerî personel (Astsubay Başçavuş) adına kayıtlı 507 ...74 numaralı telefonun 256 ... 98 numaralı sabit telefon hattından arandığı, tamamının 0 saniye süren görüşme kayıtları olduğu,

- Aynı gün saat 11.36, 11.36, 11.36, 11.37 ve 11.38'de bu kez aynı sabit hattan başvurucu adına kayıtlı 533 .. 71 numaralı telefonun arandığı, sırasıyla 0, 0, 11, 0 ve 41 saniye süren görüşme kayıtlarının bulunduğu belirtilmiştir.

5. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Çanakkale 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 20/12/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra başvurucu hakkında mevcut dava dosyasına yansıyanlar dışında herhangi bir bilgi, belge bulunup bulunmadığı konusunda araştırma yapılmasına karar verilmiştir.

6. Duruşma, beş celsede bitirilmiştir. İlk celsede, başvurucu hakkında beyanda bulundukları anlaşılan S.C., C.A. ve O.Ç.ye ait iddianame, ifade ve duruşma tutanaklarının çıktıları alınarak duruşmada okunmuştur.

7. Başvurucu savunmasında 2008 yılında Kastamonu Üniversitesi Elektronik Teknolojisi Bölümünü kazandığını, üniversitenin ilk iki ayında babasının işsiz olması ve maddi sıkıntılar yaşamasından dolayı bu yapıya ait bir evde kaldığını, sonrasında sigara içmesi ve kız arkadaşı olması nedeniyle bu evden çıkarıldığını, üniversitede okurken bu örgütle herhangi bir irtibatı ve görüşmesi olmadığını beyan etmiştir. Savunmasının devamında mezun olduğu 2010 yılından 2013 yılına kadar iş aradığını ancak bulamadığını, 2013 yılında Kara Kuvvetleri Komutanlığı astsubaylık sınavına girerek Balıkesir Astsubay Meslek Yüksek Okulunu kazandığını, mesleğinin başlarında tanımadığı kişilerce bilmediği bir numaradan arandığını, kendisiyle görüşmek istediklerini, görüşmek istemediğini söyleyince bir daha aramadıklarını, arayan kişilerin örgütten olup olmadığını bilmediğini, 2013 yılı Ağustos ayı ile 2014 yılı Haziran ayı arasında Tuzla'daki sınıf okulunda kursiyer olduğunu, 2014 yılı Haziran ayı ile 2016 yılı Ağustos ayı arasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde görevli olduğunu, 2016 yılı Ağustos ayında da Gökçeada'ya tayininin yapıldığını, ardışık arandığı belirtilen S.Ö.yü tanımadığını, O.Ç.nin Balıkesir'deki kurstan devresi olduğundan bildiğini, S.C.nin ve C.A.nın da devresi olduğunu ancak bu kişilerin beyanlarını kabul etmediğini belirtmiştir.

8. Mahkemece başvurucu hakkında beyanda bulunduğu anlaşılan S.C., C.A. ve O.Ç.nin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınması için talimat yazılmasına karar verilmiştir.

9. İkinci celsede tanıklar S.C. ve O.Ç.nin istinabe yoluyla alınan beyanları başvurucuya okunmuştur. Tanık S.C. beyanında başvurucuyu 2013 yılında Tuzla Piyade Okulunda piyade astsubay olarak eğitim görürken tanıdığını, başvurucunun aynı üniversitede beraber okuduğu C.A. ile aynı evde kaldığını, kendisini örgütle başvurucu ve C.A.nın tanıştırdığını, örgütte sivil öğretmen sıfatıyla görev yapan Hakan kod adlı bir kişinin kendisini de diğerleriyle aynı eve çıkmaya ikna ettiğini, bu evi örgüt evi olarak kullandıklarını, Hakan

kod adlı kişinin ayın on beşinden sonra muhakkak gelerek kendilerinden para istediğini, aynı yılın ağustos ayında tayinleri gerçekleşene kadar Hakan'ın eve gelip gitmeye devam ettiğini ve kendilerini devlet ve hükümet aleyhine kışkırtmaya çalıştığını belirtmiştir. Tanık O.Ç. ise başvurucuyu Kastamonu'da öğrencilik yaptığı dönemde tanıdığını, bir dönem İnebolu'da bölge talebe mesullüğü yaptığını, başvurucunun bu yapıya ait evlerde kaldığını, kendisinden sonra onun da İnebolu'da bir dönem bölge talebe mesulü olarak görev yaptığını bildiğini, belki de ev abisi olduğunu, üniversite bittikten sonra da askeriyeye beraber irtibatlandırıldıklarını, başvurucuyla beraber Balıkesir'de astsubaylık kursuna başladıklarını, kurs esnasında Kastamonu'dayken kendilerinden sorumlu olan Abdullah adlı abinin Balıkesir'e gelerek yaklaşık ayda bir sohbet yaptığını, bu toplantılara başvurucu ve C.A.nın da katıldığını beyan etmiştir.

10. Tanık C.A. 14/6/2019 tarihinde Ankara 21. Ağır Ceza Mahkemesinde 24/6/2019 tarihinde ise Ankara 26. Ağır Ceza Mahkemesinde istinabe yoluyla alınan beyanlarında özetle; kendisi gibi örgütün evinde kalan başvurucuyu Kastamonu'da üniversite okuduğu dönemden simaen tanıdığını, sınavı kazanınca Balıkesir Astsubay Meslek Yüksek Okuluna gittiğini; başvurucu ve O.Ç. ile ismi şu an Ceyhun veya başka bir şey olan bir abi ile bir grup olduklarını, görüşmelerinde örgüt lideri F.G.nin kitaplarını okuduklarını, okul bittikten sonra İstanbul'da piyade okuluna başlayınca başvurucu ve S.C. ile aynı eve çıktıklarını, bu evi örgütün yönlendirmesiyle tuttuklarını, eve Hakan kod adlı bir kişinin gelerek kendilerine sohbet adı verilen toplantıları yaptığını, kendilerinden bu şahsın himmet istediğini, gerek İstanbul'da gerek Balıkesir'de kendileriyle ilgilenen abilerin sabit numaralardan aradığını, kendisini aradığı zaman başvurucuya veya O.Ç.ye haber verdiğini, kendileriyle ilgilenen abinin başvurucuyu sabit numaradan arayıp aramadığını bilmediğini belirtmiştir. Tanık C.A.nın beyanları üçüncü celsede başvurucuya okunarak diyecekleri sorulmuştur.

11. Son celsede iddia makamı esas hakkında mütalaa sunmuştur. Süre talep etmeyen başvurucu; esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasında örgüt ile herhangi bir bağlantısı olmadığını, örgütün okullarına gitmediğini, evlerinde ve yurtlarında kalmadığını, gazetelerine ve dergilerine abone olmadığını, herhangi bir haberleşme araçlarını kullanmadığını, aleyhine ifade veren kişileri 2013 yılında tanıdığını, daha öncesinde tanımadığını, bu kişilerin beyanlarının gerçekleri yansıtmadığını, 2008 yılında bilmeden iki ay örgütün evinde kaldığını ve kovulduğunu, bu insanlarla bağlantısının olmadığını beyan etmiştir. Mahkeme başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Söz konusu kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın suç tarihinden önce Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde görev yapmakta olduğu, sanığın, FETÖ/PDY terör örgütünün Türk Silahlı Kuvvetleri mahrem yapılanması hiyerarşisi içerisinde öğrenci konumunda yer aldığı, bu kapsamda; sanığın, Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde eğitim gördüğü ve görev yaptığı dönemde mahrem yapı sorumlusu şahıslar ile irtibatlandırıldığı, sanığın söz konusu şahıslar ile gizlilik esasına dayalı örgütsel içerikli görüşmeler yaptığı hususlarının, Tanıklar [S.C.], [O.Ç.] ve [C.A.nın] beyanları, ardışık aramalara ilişkin HTS Analiz raporları ve tüm dosya kapsamı ile sabit olduğu ve sanığın faaliyetlerinin Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında belirtilen süreklilik, çeşitlililik ve yoğunluk unsurlarını taşıdığı anlaşılmış, suçun işleniş şekli, suç kastının yoğunluğu, örgütün niteliği, meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı gözetilerek verilecek temel cezanın suçun kanuni tanımında öngörülen alt sınırından uzaklaşılmak suretiyle mahkumiyetine karar vermeninhukuka, yasaya ve dosya içeriğine uygun olacağı ..."

12. Başvurucu; istinaf ve gerekçeli temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra tanıkların Mahkeme huzurunda dinlenmediğini, yargılamanın sonucu açısından belirleyici olan birçok savunma argümanı incelenmeden gerekçesiz mahkûmiyet kararı verildiğini belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 7/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı ve gerekçeli karar hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu; mahkûmiyet kararında beyanına yer verilen tanıkların huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Bakanlık görüşünde; tanıkların istinabe yoluyla alınan beyanlarının duruşmada okunduğu, başvurucunun bunlara karşı iddia ve itirazlarını dile getirdiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet tek veya belirleyici ölçüde sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

20. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin varlığına bakılmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek

veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

21. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanıkların duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Somut olayda Mahkemece, konutu yargı çevresi dışında bulunan tanıkların duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapılmamış; tanıkların konutunun yargı çevresi dışında olması istinabe yoluyla dinlenmesi için yeterli bir sebep sayılmıştır. Başvurucunun söz konusu tanıklara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla neden dinlenmediği de belirtilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir. Ancak buna ilişkin bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

22. Mahkeme, mahkûmiyet kararında başvurucunun kendisi gibi astsubay olan S.Ö. ile sabit hatlardan ardışık olarak arandığını gösteren HTS analiz raporuna ve istinabe yoluyla dinlenen tanıklar S.C., C.A. ve O.Ç.nin birbirleriyle tutarlı beyanlarına dayanmıştır.

23. Anayasa Mahkemesi Murat Albayrak başvurusunda telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların hukuka aykırı şekilde elde edilmesi ve mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak bu verilere dayanılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını değerlendirmiştir. Anılan başvuruda mahkeme, HTS kayıtlarına göre Batman'da bulunan ankesörlü hatlarla başvurucuya ait GSM hattının 3/3/2012 ile 19/6/2015 tarihleri arasında arandığı bu aramalardan 24'ünün ardışık arama, 46'sının da tekil arama niteliğinde olduğu, bu hususun örgüt içi haberleşme yöntemi olduğunu kabul ederek mahkûmiyet kararı vermiştir. Yargıtay hükmü onamıştır. Murat Albayrak kararında Anayasa Mahkemesi, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğuna karar vermiştir (Murat Albayrak, §§ 124-146).

24. Somut olayda HTS analiz raporunda belirtilen aramaların, Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan çerçeve kapsamında mahkûmiyete esas alındığı anlaşılmaktadır.

Mahkeme kararından ayrıca birbiriyle örtüşen tanık beyanlarının da başvurucunun örgütsel bağını ortaya koyan HTS analiz raporunu desteklediği anlaşılmaktadır. Bu noktada belirtmek gerekir ki tanıklar S.C., C.A. ve O.Ç.ye ait iddianame, ifade ve duruşma tutanaklarının çıktıları alınarak başvurucu ve müdafiine duruşmada okunmuş, bahse konu tanıkların istinabe suretiyle alınan beyanları da başvurucuya okunarak diyecekleri sorulmuştur. Başvurucu bu sayede olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı bulmuştur. Mahkeme gerekçesinde özü itibarıyla, astsubay olan başvurucunun çeşitli tarihlerde askerî mahrem yapıya özgü şekilde sabit hattan arandığı, askerî mahrem yapı içinde öğrenci konumunda yer aldığı ve mahrem örgüt sorumlusu ile gizlilik esasına dayalı örgütsel içerikli görüşmeler yaptığı hususlarına dayanmıştır. Karar, istinaf ve temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

25. Bu kapsamda Mahkemece itibar edilen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtlara ve HTS analiz raporuna göre duruşmada sorgulanamayan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek veya belirleyici nitelikte delil olduğunun kabulü mümkün görünmemektedir. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı tanıkların beyanının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasıyla ilgili bir inceleme yapılmamıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu yargılama boyunca ileri sürdüğü ve yargılamanın sonucu açısından belirleyici olan savunma argümanları incelenmeden kararlar verildiği için gerekçeli karar hakkı ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu lehine ve aleyhine delillerin toplandığı, ilgili kurumlardan gelen cevabî yazıların değerlendirildiği, toplanan delillere karşı başvurucu ve müdafiinin savunmalarının dinlendiği ve bu suretle Mahkemece başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğinin sabit kabul edildiği belirtilmiştir Bakanlık görüşünde ayrıca, mahkûmiyet kararının istinaf ve temyiz incelemelerinden geçerek kesinleştiği. istinaf ve Yargıtay kararlarında mahkeme kararında usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığının, toplanan delillerin karar yerinde incelendiğinin, savunmanın inandırıcı gerekçelerle reddedildiğinin ve incelenen dosyaya göre verilen hükümde bir isabetsizlik görülmediğinin vurgulandığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

29. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

30. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486,

4/12/2013, §§ 56, 57; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

31. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarının incelenmesinden ibarettir. Anayasa Mahkemesinin yargı merciinin gerekçelerinin hukuka uygun olup olmadığını denetleme gibi bir görevi bulunmadığı gibi söz konusu kararlardaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

32. Somut olayda yapılan değerlendirme sonunda sonuca etkili olabilecek tüm iddia ve savunmalar tartışılarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmüştür. Gerekçeli kararda; dosya kapsamındaki sanığın savunması, iletişim tespit kayıtları, HTS analiz raporu ve tanık beyanları ayrı ayrı belirtilerek ilgisi açısından tercih edilen görüş ve değerlendirmeler açıklama yapılmak suretiyle ortaya konulmuştur. Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda değerlendirme konusu hüküm ve gerekçenin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKİM İPKIRAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/36291 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36291

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKİM İPKIRAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36291)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucular : 1. Hakim İPKIRAN

2. Muhammed Çağrı İPKIRAN

3. Rajae TARKHATT

Vekili : Av. Ferhat CANBEDİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru Ş.İ. tarafından yapılmış olup başvuru devam ederken vefat eden Ş.İ.nin yasal mirasçıları olan Hakim İpkıran, Muhammed Çağrı İpkıran ve Rajae Tarkhatt başvuruya devam etmek istediklerini beyan etmiştir. Yasal mirasçı olan başvurucular bireysel başvurunun tarafı hâline gelmişse de anlatım kolaylığı açısından Ş.İ. başvurucu olarak nitelendirilecektir.

3. Başvurucu ile şikâyetçi S.R. evliyken İzmir 11. Aile Mahkemesinin 12/12/2017 tarihli kararıyla boşanmalarına karar verilmiş ve bu karar 2/4/2018 tarihinde kesinleşmiştir. Anılan kararda tarafların evlilik birliğinin şiddetli geçimsizlik sebebiyle temelinden sarsıldığı

konusunda anlaştığı belirtilmiş ve birbirlerinden nafaka, tazminat veya alacak talep etmediğinden bu konularda karar verilmesine yer olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4. Şikâyetçi S.R. 7/2/2018 tarihinde karakola müracaat ederek trafik tescilde kendi adına kayıtlı bir otomobilinin olduğunu, başvurucu ile boşandığı hâlde onun kalacak yeri olmadığı için iki haftadır aynı evde yaşamaya devam ettiğini, 7/2/2018 tarihinde eve geldiğinde başvurucunun otomobilin anahtarını alıp evden ayrıldığını görmesi üzerine başvurucuyu aradığında onun kendine otomobili vermeyeceğini ve Mardin'e götürüp parçalatacağını söylediğini beyan ederek başvurucudan şikâyetçi olmuştur. Karşıyaka Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 2018/3102 sayılı dosyası üzerinden yürüttüğü soruşturma sonucunda 20/2/2018 tarihinde başvurucu hakkında hırsızlık suçundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Anılan kararda Başsavcılık, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 167. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca hırsızlık suçunun aralarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin zararına işlenmesi hâlinde ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmayacağının öngörüldüğü ve şikâyetçinin nüfus kaydına göre şikâyetçi ve başvurucu arasında mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı bulunmadığı gerekçesiyle başvurucu hakkında da ceza verilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır.

5. Şikâyetçi 12/3/2018 tarihinde Başsavcılığa yaptığı müracaat üzerine alınan ifadesinde de 2018 yılının Ocak ayında başvurucunun müşterek konutu terk ettiğini ancak sonradan eşyalarını almak üzere tekrar eve geldiğinde otomobilinin yedek anahtarını da alıp gittiğini, 7/2/2018 tarihinden itibaren başvurucunun kendisini telefonla arayıp otomobilin trafik tescilini kendi üzerine yapmaması durumunda otomobili parçalatacağını ve kendine de zarar vereceğini söyleyerek tehdit ettiğini beyan ederek başvurucudan şikâyetçi olmuştur.

6. S.R. beyanına ek olarak başvurucu ile telefon üzerinden yaptığı yazışmaları da Başsavcılığa sunmuştur. Söz konusu yazışmalar arasında şikâyete konu otomobille ilgili olarak başvurucunun S.R.ye "Sana iki gün müsaade, arabanın devrini verdin verdin, vermedin [H.yi] arayıp [Y.yi] anlatacağım." ve "Sen araba için ne diyorsun onu söyle yoksa sonsuza dek bu konu kapanır, üstüne de bir dünya borç kalır [...] parçalan[an] kayıp arabanın borcu sahibini bağlar da ondan [...]" şeklinde mesajlar gönderdiği, S.R.nin "Bir arabayı çalmak kadar tenezzül ettin." demesi üzerine de başvurucunun "İnsan kendi arabasını çalar mı?" şeklinde cevap verdiği tespit edilmiştir.

7. S.R.nin şikâyeti üzerine Başsavcılık 2018/4466 sayılı dosya üzerinden yürüttüğü soruşturma sırasında başvurucunun şüpheli sıfatıyla ifadesini almıştır. Başvurucu ifadesinde; şikâyetçi S.R. ile boşanmadan önce kendinin bankalarla sorun yaşadığı için S.R. adına otomobil aldığını, ayrıldıktan sonra S.R.ye otomobilin kendine ait olduğunu söyleyip teslim etmesini istediğini, S.R.nin de "12.000 TL verirsen arabanın devrini veririm." demesi üzerine İ. Bankası Ş. Şubesine S.R. ile gidip onun hesabına 12.000 TL yatırdığını, fiilen kullanmakta olduğu bu otomobili sonra başka bir kişiye haricen sattığını ancak S.R.nin aracın trafik tescilde devrini yapmadığını ve kendini oyaladığını, söz konusu mesajları da S.R.ye kızıp gönderdiğini söylemiş ve otomobilin devrinin kendi üzerine yapılmasını talep etmiştir. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, önceki kararda değinilen kanunî düzenlemeye yer vererek şikâyet tarihi itibarıyla başvurucu ve S.R.nin resmî nikahlı olduğu, bu nedenle başvurucu hakkında hırsızlık suçu açısından şahsi cezasızlık nedeni bulunduğu gerekçesiyle bu suç yönünden tekrar kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

8. S.R. Başsavcılığa 7/9/2018 tarihinde yeniden müracaat ederek başvurucu ile haklarında verilen boşanma kararının kesinleştiğini söylemiş ve önceki müracaatlarında dile getirdiği

şekilde otomobilini 7/2/2018 tarihinde başvurucunun kendisinden habersiz olarak aldığını, bu konuda yürütülen 2018/4466 sayılı soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini ancak aradan geçen süre itibarıyla başvurucunun otomobili hâlen teslim etmediği gibi başvurucudan istediğinde de otomobili parçalamakla tehdit ettiğini, bu nedenle haklarındaki boşanma ilamı kesinleştiği için yeniden müracaat ettiğini belirterek başvurucudan şikâyetçi olmuştur.

9. Başsavcılık şikâyetçinin müracaatı üzerine başlattığı soruşturma sırasında trafik tescilde onun adına kayıtlı olan otomobilin bir başkasına satışının engellenmesi için tescil kaydına 12/9/2018 tarihinde şerh koymuştur. Soruşturma sırasında kollukta ifadesi alınan başvurucu; şikâyetçinin otomobilini alıp kaçtığı için hakkında daha önce de kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanan soruşturmalar yürütüldüğünü söylemiş ve otomobili bir başkasına haricen satıp satış bedelini S.R. ile gittiği banka şubesinde onun hesabına yatırdığına dair -bu işlemi 2018 yılının Ocak ayında yaptığını da ekleyerek- Başsavcılığın 2018/4466 sayılı soruşturma dosyasında verdiği ifadesini tekrar etmiştir.

10. Başvurucu, Başsavcılıkta şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde ise önceki ifadelerinden kısmen farklı olarak söz konusu otomobili S.R. ile evli olduğu sırada onun rızasıyla sattığını ve boşanma aşamasına geldiklerinde S.R.nin otomobilin ruhsatını devretmemesi nedeniyle otomobili alan kişiyle sorun yaşadığını beyan etmiş; satış bedelinin S.R.ye düşen kısmını onun banka hesabına yatırdığına dair önceki savunmalarını ise tekrar etmiştir. Başvurucu ayrıca otomobilin başka bir kişiye satışına dair hazırlanan protokolü Başsavcılığa sunmuştur. Anılan "Protokol" başlıklı belge 5/1/2018 tarihli olarak düzenlenmiş; protokolde başvurucunun bu otomobili 37.000 TL karşılığında H.D.ye sattığı, satış bedelinin 20.000 TL'lik kısmının başvurucu tarafından peşin olarak alındığı, otomobilin trafik tescilde H.D.ye devredilmesinden sonra kalan bedelin alıcı H.D. tarafından başvurucuya ödeneceği belirtilmiş; protokolün sonundaki "Satıcı" başlığı altında "[S.R.] adına vekaleten [Ş.İ.]" ibaresine yer verilmiş ve protokol başvurucu tarafından imzalanmıştır.

11. Başsavcılığın talebi üzerine ilgili banka şubesi, S.R.nin bu şubedeki hesabının 5/1/2018 ila 31/1/2018 tarihleri arasındaki hareketlerine dair kayıtları sunmuştur. Ancak bu kayıtlarda, söz konusu tarihler aralığında S.R.nin hesabına başvurucunun iddia ettiği miktarda ve otomobil satış bedeli gibi herhangi bir açıklamayla para yatırılmadığı tespit edilmiştir.

12. Başsavcılığın görevlendirdiği uzlaştırmacı ile başvurucu ve S.R. arasında yapılan görüşme sonucunda 29/4/2019 tarihinde uzlaştırma raporu düzenlenmiştir. Anılan raporda; S.R.nin söz konusu otomobili başvurucunun izinsiz olarak aldığını ve geri vermesi şartıyla uzlaşacağını söylediği, başvurucunun ise otomobilin kendisinde olmadığını, nerede olduğunu da bilmediğini belirttiği ve taraflar arasında uzlaşma sağlanamadığı belirtilmiştir.

13. Başsavcılık soruşturma sonucunda başvurucunun 2/4/2018 tarihinde güveni kötüye kullanma suçunu işlediği iddiasıyla iddianame düzenlemiştir. Anılan iddianamede başvurucu ile S.R.nin 2/4/2018 tarihinde boşandığı ve bu tarihten sonra başvurucunun S.R.ye ait otomobili ona teslim etmediğinin sabit olduğu belirtilmiş; 5/1/2018 tarihli protokolde S.R.nin adı ve imzası ile alıcı olduğu belirtilen H.D.nin adı dışında kimlik ve adres bilgilerinin yer almadığı ve iddia edilenin aksine satış bedelinin S.R.nin banka hesabına yatırılmadığı gerekçesiyle başvurucunun atılı suçu işlediği kanaatine ulaşılmıştır.

14. Karşıyaka 9. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamanın ilk celsesinde başvurucu ile şikâyetçi S.R. hazır bulunmuştur. Katılan sıfatıyla davaya katılmasına karar

verilen S.R.; başvurucu ile karşılıklı olarak birbirlerinden herhangi bir şey talep etmeksizin boşandığını ve kendine ait otomobili başvurucu alıp götürdüğü hâlde parasını da vermediğini söyleyerek aşamalardaki ifadelerini tekrarlamıştır. Aynı celsede savunması alınan başvurucu önceki ifadelerinden kısmen farklı olarak her ne kadar otomobil S.R. adına kayıtlı ise de aslında kendine ait olduğunu, ayrıldıktan sonra otomobili satıp parasını bölüşmeyi kararlaştırdıklarını ve satış bedelinin yarısını S.R.ye elden verdiğini, onun da bu parayı önceki ifadesinde belirttiği banka hesabına yatırdığını söylemiştir.

15. Celse arasında Mahkeme, S.R.nin evlilik sırasında ve boşandıktan sonra kullandığı soyadları da dikkate alınarak ilgili banka şubesinde hesabının olup olmadığının bildirilmesi, varsa da bu hesabın 2017 yılının son üç ayına ait hesap hareketlerinin gönderilmesi yönünde bankaya yazı yazmıştır. Başvurucu, Mahkemeye sunduğu dilekçe ile S.R.nin A. Bankasında da hesabının olduğunu belirterek onun evlilik sırasındaki ve boşanma sonrası kullandığı soyadları ile Türk vatandaşlığına geçmeden önceki adı dikkate alınarak bu bankadaki hesap hareketlerinin araştırılmasını da talep etmiştir. Mahkeme, başvurucunun talebi doğrultusunda benzer yazıyı A. Bankasına da göndermiştir.

16. Katılan S.R. Mahkemenin ilgili bankalara gönderdiği yazılara cevap verilmesinden önce, A. Bankasında bulunan hesabının 2/10/2017 ila 28/12/2017 tarihleri arasındaki hesap hareketlerine dair hesap dökümü belgesini dosyaya sunmuş ve bu kayıtlarda otomobil satış bedeline dair herhangi bir ödeme yapılmadığını vurgulamıştır. Yargılamanın 4/11/2020 tarihli celsesine ilişkin duruşma tutanağında da A. Bankasından gelen cevap yazısı ekindeki hesap dökümüne göre otomobil bedeline dair yüksek meblağlı bir ödeme yapılmadığı belirtilmiştir. Bu celsede esas hakkındaki mütalaasını sunan Başsavcılık, başvurucunun resmî olarak ayrıldığı eski eşine ait otomobili teslim etmeyerek güveni kötüye kullanma suçunu işlediği kanaatine ulaşmış ve başvurucunun bu suçtan cezalandırılmasını talep etmiştir.

17. Başvurucunun esas hakkındaki mütalaaya karşı sunduğu savunma dilekçesinde(Kapatılan) Yargıtay 15. Ceza Dairesince güveni kötüye kullanma suçunun unsurlarının, suça dair yasal şikâyet süresinin ve aralarında önceden evlilik bağı olan kişiler arasında taşınır malların teslim edilmemesinden doğan uyuşmazlıkların değerlendirildiği kararları sunduktan sonra ileri sürdüğü itirazlar şöyledir:

i. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 172. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca sulh ceza hâkimliğince bir karar verilmeden aynı fiilden dolayı kamu davası açılamayacağının düzenlendiği, davaya konu eylem yönünden daha önceden yapılan şikâyetler üzerine başlatılan soruşturmalar sonucunda başvurucu hakkında iki kez kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği ve bu kararlar kesinleştiği hâlde bu kararların üzerine sulh ceza hâkimliğince yeni bir karar verilmeksizin doğrudan dava açılmasının hukuka aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

ii. Katılan S.R.nin ifadelerinde de söz konusu otomobilin boşanma kararının henüz kesinleşmediği 7/2/2018 tarihinde başvurucu tarafından götürüldüğünün belirtildiği, dolayısıyla suç tarihinin bu tarih olduğu, boşanma kararının kesinleştiği tarihin suç tarihinin belirlenmesi açısından dikkate alınamayacağı, bu durumda da katılanın Başsavcılığa yeniden müracaat ettiği 7/9/2018 tarihi itibarıyla dava konusu suça ilişkin şikâyet süresinin dolmuş olduğu belirtilmiştir.

iii. 5237 sayılı Kanun'un 155. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen ve iddianame ile esas hakkındaki mütalaada başvurucuya isnat edilen güveni kötüye kullanma suçunun

oluşabilmesi için suça konu malın bir başkasına ait olması ve bu malın zilyetliğinin mağdurun rızasıyla faile devredilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda;

- Katılan S.R.nin aşamalardaki hiçbir ifadesinde suça konu otomobili başvurucuya rızaen teslim ettiğini söylemeyip aksine bu otomobili başvurucunun kendisinin haberi olmaksızın aldığını iddia ettiği, dolayısıyla katılanın bu malı başvurucuya rızasıyla teslim ettiğine dair dosya kapsamında herhangi bir delilin bulunmadığı belirtilmiştir.

- Söz konusu otomobilin başvurucu ile S.R. hakkında ayrılık kararı verilmediği ve boşanma kararının kesinleşmediği dönemde edinildiği, otomobil trafik tescilde katılan adına kayıtlı olsa bile 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre, evlilik birliği içerisinde edinilen bu mal üzerinde başvurucunun en azından yarı oranında hak sahibi olduğu, dolayısıyla suça konu otomobilin "bir başkasına ait olmaması" nedeniyle de güveni kötüye kullanma suçunun somut olayda oluşmadığı ifade edilmiştir.

18. Yargılama sonucunda Mahkeme başvurucunun güveni kötüye kullanma suçundan 5 ay hapis ve 3000 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde; başvurucunun suça konu otomobilin kendisine ait olduğunu ve otomobili satıp bedelin yarısını katılana gönderdiğini savunmasına karşın Protokol başlıklı belgede katılanın isminin ve imzasının olmadığı gibi alıcının da ismi dışında kimliğini ve adresini tespite yarayan bilginin bulunmadığı, katılanın hesap hareketlerine göre de otomobilin satış bedelinin yatırılmadığı, bu nedenlerle başvurucunun atılı suçu işlediği sonucuna ulaşmıştır.

19. Başvurucu esas hakkındaki mütalaaya karşı sunduğu savunma dilekçesinde dile getirdiği itirazları yineleyerek karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Katılan ise başvurucunun istinaf başvurusunda ileri sürdüğü itirazlara yönelik sunduğu dilekçesinde;

i. 5271 sayılı Kanun'un 160. maddesi uyarınca Başsavcılığın katılanın beyanına konu eylemi yorumlayıp kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlara konu suçtan farklı bir suçun oluştuğu sonucuna ulaşabileceğini, dolayısıyla somut olayda hırsızlık yerine güveni kötüye kullanma suçundan kamu davası açılmasının ve bu suçtan hüküm verilmesinin isabetli olduğunu vurgulamıştır.

ii. Somut olayda suç konusu otomobil tam anlamıyla "başkasına ait mal" olmasa da müşterek ya da iştirak hâlinde mülkiyete konu mallar yönünden kişinin hak sahibi olmadığı payı da etkileyecek şekilde -satış gibi- tasarrufta bulunması durumunda da güveni kötüye kullanma suçunun oluşacağını, başvurucunun bu otomobili kullanma hakkı olduğu kabul edilse bile katılanın rızası olmaksızın bir başkasına satması nedeniyle mahkûmiyet kararının yerinde olduğunu belirtmiştir.

20. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesi (Daire) 24/6/2021 tarihinde başvurucunun istinaf kanun yolu başvurusunu kesin olmak üzere esastan reddetmiştir.

21. Başvurucu, nihai kararı 1/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Komisyon, gerekçeli karar hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetin ise kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

23. Başvurucu; mahkûmiyetine konu suça dair kovuşturma şartına ve suçun unsurlarının oluşmadığına dair aşamalarda ileri sürdüğü davanın sonucuna etkili itirazlarına Mahkemece

ve kanun yolu incelemesi aşamasında ayrı ve açık yanıt verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Başvuru, adil yargılanma hakkının görünümlerinden olan gerekçeli karar hakkı kapsamında kapsamında incelenmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

27. Somut olayda Dairenin istinaf denetiminden geçerek kesinleşen gerekçeli karara göre başvurucunun güveni kötüye kullanma suçundan mahkûm olmasında dayanılan deliller,katılan S.R. adına trafik tescilde kayıtlı olan otomobilin haricen satışı konusunda başvurucunun sunduğu protokolde katılanın ismiyle alıcının ismi dışında kendisinin kimliğinin tespitine yarar bilgilerin bulunmaması ve başvurucunun savunmasının aksine otomobilin satış bedelinin katılanın banka hesabına yatırılmamış olmasıdır.

28. Başvurucu ise yargılamanın tüm aşamalarında otomobilin katılanın kişisel malı olduğu iddiasına itiraz etmiştir. Bu bağlamda başvurucu, otomobili aslında kendisi için aldığını ancak bankalarla sorun yaşadığı için o tarihte evli olduğu katılan adına tescil ettirdiğini belirtmiş; bir başkasına sattığını kabul ettiği otomobilin satış bedelinin yarısını katılana verdiğini ispatlayamamış ise de bu malın evlilik birliği içerisinde edinildiğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla 4721 sayılı Kanun hükümleri dikkate alındığında hem protokole göre otomobili haricen sattığı belirtilen 5/1/2018 tarihinde, hem de otomobili katılandan aldığı iddia edilen 7/2/2018 tarihinde boşanma kararı henüz kesinleşmediğinden, mülkiyeti üzerinde katılanın yanı sıra kendisinin de pay sahibi olduğunu ileri sürdüğü otomobili boşanma kararının 2/4/2018 tarihinde kesinleşmesinden önce üçüncü kişiye satmasının -katılanın bilgi ve rızası dışında sattığı kabul edilse dahi- atılı suçu oluşturmadığını ve davaya konu eylemin hukuk davasına konu edilebilecek hukukî ihtilaf niteliğinde olduğunu savunmuştur.

29. Diğer yandan başvurucu, otomobilin zilyetliğinin katılanın rızasıyla kendisine verildiğine dair iddianame ile gerekçeli kararda yer verilen olguya da itiraz etmiş ve katılanın

aşamalarda bu yönde bir beyanı olmadığını dile getirmiştir. Başvurucu ayrıca mahkûmiyetine konu eylem yönünden boşanma kararının kesinleşmesinden önce iki ayrı soruşturma daha yürütüldüğünü, Başsavcılığın bu soruşturmalarda suç tarihini katılanın otomobilin kaçırıldığını iddia ettiği 7/2/2018 tarihi olarak belirlediğini ve eylemi de hırsızlık suçu olarak nitelendirip kendisi ile katılan arasında ayrılık kararı verilmemiş olması nedeniyle 5237 sayılı Kanun'un 167. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca şahsî cezasızlık sebebi bulunduğunu değerlendirerek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar verdiğini vurgulamıştır. Başvurucu böylece aynı eylem yönünden yürütülen son soruşturmada suç tarihinin boşanma kararının kesinleştiği 2/4/2018 tarihi olarak belirlenmesinin ve aynı eylem için kamu davası açılabilmesi için 5271 sayılı Kanun'un 172. maddesi uyarınca sulh ceza hâkimliğince karar verilmesi gerektiği hâlde bu yönde bir karar alınmaksızın dava açılıp yargılama yapılmasının da kanuna aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

30. Başvurucu bununla birlikte, benzer olaylarda dava konusu suç açısından 5271 sayılı Kanun'da öngörülen şikâyet süresinin mal üzerinde mağdurun rızası dışında tasarrufta bulunulduğu tarihte işlemeye başladığına ve evlilik birliği içerisinde edinilen mallar üzerinde bu birlikteliğin devam ettiği süreçte diğerinin aleyhine tasarrufta bulunulması durumunda güveni kötüye kullanma suçunun oluşmayacağına ve eylemin hukukî ihtilaf olarak nitelendirildiğine ilişkin Yargıtay kararlarını da sunarak Mahkemeyi bilgilendirmiştir.

31. Güveni kötüye kullanma suçuna ve bu suça dair şikâyet süresi ile kovuşturma şartlarına dair mevzuat ve başvurucunun aşamalarda sunduğu Yargıtay kararları gözönüne alındığında davaya konu olayda güveni kötüye kullanma suçunun unsurlarının oluşması bakımından otomobilin evlilik birliği içerisinde edinilmiş mallara katılma rejimine tabi olup olmadığının, katılanın otomobili başvurucuya rızasıyla verip vermediğinin, otomobil katılanın rızasıyla verilmişse de onun rızasına aykırı olarak alınıp götürüldüğü veya üçüncü kişiye satıldığı tarihlerin ve bu tarihlerde taraflar arasında önceden verilmiş ayrılık ya da kesinleşmiş boşanma kararı olup olmadığının belirlenmesi önem taşımaktadır. Diğer yandan somut olayda kovuşturma şartının gerçekleşip gerçekleşmediğinin, dolayısıyla başvurucu hakkında dava açılması için sulh ceza hâkimliği kararı alınması gerekip gerekmediğinin belirlenmesi açısından kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlara ve davaya konu olan eylemlerin aynı olup olmadığının da incelenmesinin gerektiği açıktır. Nitekim başvurucunun aynı eyleme yönelik olduğunu ileri sürdüğü olaylara dair yürütülen farklı iki soruşturma sonucunda Başsavcılık tarafından ayrı ayrı kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar verilmiştir (bkz. §§ 4, 7).

32. Buna rağmen Mahkeme; trafik tescilde katılan adına kayıtlı otomobilin haricen satılmasına dair 5/1/2018 tarihli protokolde katılanın adı ile alıcının kimliğinin tespitine yarayan bilgilerin belirtilmemesine ve satış bedelinin katılanın payına denk gelen kısmının kendisine ödenmediğine vurgu yapmış; suça konu mal üzerinde katılanın rızası dışında tasarrufta bulunulmasına dayanak aldığı bu olguları suçun unsurlarının oluşması açısından başvurucu aleyhine bir durum olarak kabul etmiştir.

33. Ancak Mahkeme ve Daire kararlarında, edinildiği tarih itibarıyla suça konu otomobilin katılanın kişisel malı ya da edinilmiş mallara katılma rejimine tabi mal olup olmadığı, katılanın otomobili başvurucuya kendi rızasıyla verip vermediği, suç tarihinin önceki iki soruşturmadaki kabulün aksine hangi nedenle boşanma kararının kesinleştiği 2/4/2018 tarihi olarak kabul edildiği, bu bağlamda atılı suç açısından 5271 sayılı Kanun'da öngörülen kovuşturma şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediği, yine suç tarihinin belirlenmesine bağlı olarak katılanın Başsavcılığa 7/9/2018 tarihli son başvurusunun yasal süre içerisinde yapılıp

yapılmadığı ve hakkında boşanma kararı öncesi verilmiş ayrılık kararı bulunmayan başvurucunun boşanma kararının kesinleşmesinden önceki tarihlerde otomobili katılandan alma ve üçüncü kişiye satma şeklinde gerçekleştirdiği kabul edilen eylemlerin dava konusu suçun unsurları yönünden ne şekilde cezai sorumluluğa dayanak oluşturduğu açıklanmamıştır. Gerekçelerde birtakım değerlendirmeler bulunmaktaysa da başvurucunun açık ve ayrı yanıt verilmesini gerektiren ve yukarıda anılan iddiaları karşılanmamıştır. Bu nedenle başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

35. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvurucu vefat etmiş olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

37. Öte yandan diğer başvuruculara net 30.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 30.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Karşıyaka 9. Asliye Ceza Mahkemesi (E.2019/397, K.2020/451) ve İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesi (E.2021/395, K.2021/1597) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET GÖKBERK BAL

B. No: 2021/47308 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47308

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET GÖKBERK BAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/47308)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucu : Ahmet Gökberk BAL

Vekili : Av. Tuba YÜCEER ÖRKÜP

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kanun hükmünde kararname hükmü uyarınca askerî okulların kapatılması nedeniyle askerî öğrencilik statüsünün sona ermesine ilişkin işlemin ve bu işlemden doğan zararların tazmini için açılan davanın incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olayların gerçekleştiği tarihte başvurucu, Kara Harp Okulunda üçüncü sınıf öğrencisidir.

3. Türkiye, 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Devletin yetkili organları tarafından tehdit değerlendirmesi yapılarak demokratik anayasal düzene, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine, millî güvenliğe yönelik tehdit oluşturan tüm terör örgütlerine ve illegal yapılanmalara karşı tedbirler alınması kararlaştırılmıştır (ayrıntılar için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017).

4. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünün ardından çıkarılan 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde

Kararnamenin (669 sayılı KHK) 104. maddesinde harp akademilerinin, askerî liselerin ve astsubay hazırlama okullarının kapatıldığı düzenlenmiştir. Mezkur KHK'nın 105. maddesinde askerî okullarda öğrenimine devam eden öğrencilerin durumlarına uygun okullara nakledileceği düzenlenmiştir.

5. Başvurucunun eğitim gördüğü okul da anılan düzenleme kapsamında kapatılmış, bu sebeple başvurucunun okulla ilişiği kesilerek başka bir okula nakli sağlanmıştır.

6. Bunun üzerine başvurucu askerî öğrencilik statüsünün sona ermesine ilişkin işlemin ve bu işlemden doğan zararların tazmini için idari yargıda dava açmıştır. İdare Mahkemesi; başvurucunun okulla ilişiğinin kesilmesi yolundaki tasarrufun doğrudan kanun hükmünde kararnameyle gerçekleştiğini, bu konuda idareye herhangi bir değerlendirmede bulunma veya işlem tesis etme yetkisinin tanınmamış olduğunu, dolayısıyla ortada idari davaya konu olacak nitelikte kesin ve yürütülmesi gereken idari bir işlem olmadığını belirterek davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf ve temyiz incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu nihai kararı 9/10/2021 tarihinde öğrenmiş, 1/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu 14 yaşından itibaren askerî okulda yatılı olarak okumaya başlandığını, bu sebeple uzunca bir süre ailesinden ayrı kaldığını, sadece bir KHK hükmüne dayanılarak eğitim hakkının elinden alındığını, okulun kapatılmasından sonra her ne kadar başka bir üniversiteye nakli sağlanmış olsa da maddi ve manevi zararlarının olduğunu belirterek eğitim ve öğretim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Eğitim hakkı, en genel ifadeyle belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına etkili bir biçimde erişimin sağlanmasını güvence altına alır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 68) Eldeki başvuruda başvurucu, her ne kadar eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş olsa da OHAL döneminde söz konusu okulların kapatılmış olması sebebiyle mevcut bir eğitim kurumunun varlığından bahsedilemez. Bu sebeple askerî okulların kapatılması eğitim hakkına yönelik bir müdahale olarak değerlendirilmemiştir.

10. Öte yandan başvurucunun açtığı dava, İdare Mahkemesinin incelenmeksizin ret kararıyla sonuçlanmıştır. Dolayısıyla şikâyetin özü, uyuşmazlığın esasının incelenmemesine ilişkindir. Bu nedenle başvurucunun tüm ihlal iddialarının Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı suç isnadına bağlı yargılamaların yanında bir kimsenin medeni hak ve yükümlülüklerinin karara bağlanmasıyla ilgili yargılamalarda da uygulanır. Anayasa'nın 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasının medeni meselelerde uygulanabilmesi için ortada hukuk düzeni tarafından kişiye tanınmış veya en azından savunulabilir temeli bulunan bir hakkın bulunması gerekir. Bu hakkın Anayasa'da doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanan ve güvence altına alınan bir hakka ilişkin olması zorunlu değildir. Bu bakımdan kanunla kişilere tanınan ve savunulabilir bir temeli bulunan hak ve ayrıcalıklar da -mahkemelerde ileri sürülebilmesi koşuluyla- Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında hak kavramına dâhildir (bazı farklarla birlikte bkz. Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, B. No: 2015/7942, 28/5/2019, § 28; M.B., [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 67).

12. Somut uyuşmazlıkta suç isnadına bağlı bir yargılamanın mevcut olmadığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte uyuşmazlığın niteliği itibarıyla medeni hak ve yükümlülükler kapsamında görülüp görülemeyeceği, bu hususta değerlendirmeden hareketle söz konusu uyuşmazlığa ilişkin başvurunun Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı içinde yer alıp almadığı yönünden bir irdeleme yapılması gerekmektedir.

13. Anayasa Mahkemesi İhsan Korkmaz kararında (B. No: 2019/15190, 2/4/2024) Deniz Harp Okulunda ara sınıfta -üçüncü sınıf- öğrenci iken 669 sayılı KHK uyarınca harp akademilerinin kapatılması üzerine askerî okuldan başka bir okula nakledilen öğrencinin durumunu incelemiştir. Anılan kararda darbe girişimi sonrasında askerî eğitimin düzenlenmesinde, askerî okulların kapatılmasında ve ara sınıftaki öğrencilerin başka okullara nakledilmesinde kamu hukukunun ağır bastığını, bu sebeple askerî öğrencilik statüsünün korunmasının Sözleşme'nin 6. maddesinin medeni yönünün kapsamı dışında kaldığını, başka bir ifadeyle anılan statünün korunmasının medeni bir hak olmadığını belirterek başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (İhsan Korkmaz, §§ 42-49).

14. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de (AİHM) askerî okulların kapatılması ve öğrencilerin sivil eğitim kurumlarına nakledilmesine ilişkin sürecin konu edildiği Yıldız ve diğerleri/Türkiye kararında (B. No: 13510/19, 17/3/2022) askerî öğrenci statüsünü koruma hakkının medeni karakterli olmadığı gerekçesiyle Sözleşmenin 6. maddesinin dışında kaldığını değerlendirmiştir. AİHM, başvuruya ilişkin Sözleşme'nin 6. maddesi bağlamında yaptığı incelemede, Pişkin/Türkiye kararına atıfla, 6. maddenin ceza boyutunun uygulanamaz olduğunu belirtmiştir (Yıldız ve diğerleri/Türkiye, § 9) Kararda, askerî eğitimi düzenleme ve profesyonel askerî hizmete giriş koşullarını belirlemede kamu hukukunun ağır bastığı, askerî öğrencilik statüsünü devam ettirmenin Sözleşme'nin 6. maddesinin medeni yönünün kapsamı dışında kaldığı değerlendirilmiştir (Yıldız ve diğerleri/Türkiye, § 11). Kararda ayrıca, askerî eğitim kurumlarının kapatılmasına yönelik mevzuata itiraz yolu açık olmamasına rağmen başvuranların sivil eğitim kurumlarına nakline ilişkin işlemleri dava konusu etme hakları olduğu vurgulanmıştır (Yıldız ve diğerleri/Türkiye, § 13).

15. Öte yandan Anayasa Mahkemesi 669 sayılı KHK'nın 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Kanun'la yasalaşmasının ardından açılan iptal davasında, harp akademilerinin, askerî liselerin ve astsubay hazırlama okullarının kapatılmasına ve harp okulları, fakülte ve yüksekokullar ile astsubay meslek yüksekokullarında (jandarma dâhil) öğrenimine devam eden öğrenciler ile Yükseköğretim Kurulunca üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksekokullara naklen kaydedilmelerine ilişkin maddelerin Anayasa'ya uygunluğu denetlenmiştir. Kararda; 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünden sonra TSK'nın astsubay, subay ve kurmay subay ihtiyacının askerî liseler, astsubay hazırlama okulları ve harp akademilerinden karşılanmasına ilişkin sistemin değiştirildiğini belirtmiş ve bu kapsamda askerî personel eğitim sisteminin Millî Savunma Üniversitesi adı altında yükseköğretim seviyesinde yeniden yapılandırıldığına dikkat çekmiştir. Mahkeme, sistem değişikliğinin hiçbir öğrenci bakımından istisna teşkil etmediğine, öğrenciler yönünden oluşabilecek zararları olabildiğince gidermeye yönelik dengeleyici güvencelerin sağlandığına vurgu yaparak iptal talebinin reddine karar vermiştir (AYM, E.2017/18, K.2019/66, 25/7/2019, § 60-84).

16. Eldeki başvuruda da askerî okulların kapatılmasına bağlı olarak ara sınıftaki başvurucunun okulla ilişiği kesilmiş ve başka bir okula nakli sağlanmıştır. Dolayısıyla

başvuru askerî öğrencilik statüsünün korunmamasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda eldeki başvurunun da Sözleşme'nin 6. maddesinin medeni yönünün kapsamı dışında kaldığı ve İhsan Korkmaz kararından ayrılmayı gerektiren bir yönünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NEBİYE MERTTÜRK VE SELAHATTİN GENİŞ

B. No: 2021/48896 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48896

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEBİYE MERTTÜRK VE SELAHATTİN GENİŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/48896)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Nebiye MERTTÜRK

2. Selahattin GENİŞ

Vekilleri : Av. Doğukan Tonguç CANKURT

Av. Linda Sevinç HOCAOĞULLARI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu makamlarının toplantı ve gösteri yürüyüşlerini erteleme kararına aykırı olarak toplantı yapıldığı gerekçesiyle etkinliğe müdahale edilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 10/10/2015 tarihinde, Ankara Tren Garı'nda yapılmak istenen bir toplantıdabombalı terör saldırısı gerçekleştirilmesi sonucu birçok kişi hayatını kaybetmiş ve yaralanmıştır (ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Kılıç, B. No: 2018/22085, 27/1/2021, §§ 11-15). Kamuda Ankara Garı patlaması olarak bilinen anılan saldırının yıl dönümlerinde çeşitli gruplar olayın meydana gelmesinde sorumlu olanların ortaya çıkarılması ve hayatını kaybedenlerin anılması için etkinlikler düzenlenmek istenmiştir.

3. Ankara Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü 2/10/2020 tarihinde, İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulu

(UHK) kararı ile koronavirüs salgının olası risklerini gözeterek yayılımını azaltmak amacıyla 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 23., 27. ve 72. maddeleri uyarınca sivil toplum kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları, birlikler ve kooperatifler tarafından düzenlenecek etkinlikleri ve genel kurulları yaklaşık iki ay ertelemiştir. Valiliğin resmî sitesinden duyurulan bu karar, başvurucu Nebiye Merttürk'ün genel başkanı olduğu Halk Evleri Derneğine de 9/10/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Sağlık Bakanlığı tarafından İçişleri Bakanlığına gönderilen 01/10/2020 tarih ve 13588366/149/1604 sayılı yazıda; 'Dünyayı tehdit etmeye devam eden COVID¬19 pandemisine yönelik olarak; COVID-19 Bilimsel Danışma Kurulu ve Sağlık Bakanlığı'nca ülkemizdeki ve Dünya'daki en güncel bilimsel gelişmeler ve deneyimler takip edilmekte, bu kapsamda Pandeminin ülkemizdeki kontrolüne yönelik çalışmalar yürütülmekte teknik rehberler ve protokoller yayınlamakta ve güncellenmektedir. Dünyada halen COVID¬19 vaka artışları devam etmektedir. Ülkemizde de Covid¬19 vakalarının devam etmekte olması, her ne kadar vaka sayıları belirli bir düzeyde kontrol altına alınmış olsa da önümüzdeki sonbahar ve kış aylarında tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de özellikle damlacık yolu ile bulaşan solunum yolu hastalıklarının görülme sıklığının artış gösterebilmesi beklenmektedir. Bu kapsamda Bakanlığımız bünyesinde oluşturulan COVID¬19 Bilimsel Danışma Kurulu, fiziksel mesafenin korunmasının zor olacağı sivil toplum kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, birlikler veya kooperatiflerin geniş katılımlı toplantılarının yapılmamasını ve ileri tarihe ertelenmesini önermiştir.' denilmektedir. Bu çerçevede, Sağlık Bakanlığının 01.10.2020 tarih ve 13588366/149/1604 sayılı yazısı ve Koronavirüs Bilim Kurulunun tavsiye kararı doğrultusunda, mevsimsel etkilerde göz önünde bulundurularak, 02.10.2020 tarihinden itibaren 01.12.2020 tarihine kadar sivil toplum kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları, birlikler ve kooperatifler tarafından düzenlenecek olan etkinliklerin ve genel kurullarının ertelenmesine

Kaymakamlarımız ve ilgili Kurumlarımızca konu hakkında gerekli hassasiyetin gösterilerek uygulamanın yukarıda belirtilen çerçevede eksiksiz bir şekilde yerine getirilmesinin sağlanmasına, tedbirlere uymayanlarla ilgili Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 282'nci maddesi gereğince idari para cezası verilmesine, aykırılığın durumuna göre Kanunun ilgili maddeleri gereğince işlem yapılmasına, konusu suç teşkil eden davranışlara ilişkin Türk Ceza Kanununun 195'inci maddesi kapsamında gerekli adli işlemlerin başlatılmasına,

Oy birliği ile karar verildi."

4. Başvurucu Nebiye Merttürk ile anılan saldırıda bir yakınının hayatını kaybettiğini bildiren başvurucu Selahattin Geniş'in de aralarında olduğu bir grup, olayın yıl dönümünde yaşamını yitiren kişileri anmak amacıyla 10/10/2020 tarihinde Ankara'daki Ulus Metro çıkışında toplanmıştır. Kolluk görevlilerinin Cumhuriyet Başsavcılığına gönderdiği yazıya göre UHK'nın etkinliklerin ertelenmesine ilişkin kararına aykırı olarak toplanan ve aralarında başvuruculardan da olduğu gruba polis, dağılmaları yönünde ihtarda bulunmuştur. Sosyal mesafe kuralını ihlal etmesi ve ikazlara rağmen dağılmaması üzerine gruba müdahale edilmiş, bazı kişiler hakkında adli işlem yapılmıştır. Yazıda, başvurucular hakkında herhangi adli ve idari işlem yapılmadığı açıklanmıştır.

5. Başvurucular, iktidarı destekleyen grupların toplanmalarına müdahale edilmemesine rağmen barışçıl nitelikte olan Ankara Garı saldırısı anma etkinliklerine ve muhalif grupların

düzenlediği sair toplanmalara müdahale edildiği, salgın hastalık olduğu gerekçesiyle yapılan bu müdahalelerin hukuka aykırı olduğu iddiasıyla sorumlu gördükleri kolluk görevlileri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunmuştur. Suç duyurusunda başvurucular, yakın tarihlerde izin verilen etkinlikleri açıklayarak bunlara ilişkin internette yer alan haberlerin URL(uniform resource locater/tekdüzen kaynak bulucu) adreslerini bildirmiştir.

6. Cumhuriyet Başsavcılığı, kolluğun müdahale oluşturan gerekçenin yer aldığı yazısına ve Ankara İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulunun 2/10/2020 tarihli ve 2020/76 sayılı kararına istinaden kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir. Kararda mevcut olayda soruşturma yapılması gereken herhangi suç olmadığını ve müdahalenin usul ve kanuna uygun olduğunu değerlendirmiştir.

7. Başvuruculaın anılan karara itirazı üzerine Sulh Ceza Hâkimliği, kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazı kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucular, nihai hükmü 4/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 3/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Adli yardım talebinin kabulüne ve başvuruculaın yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucular, barışçıl nitelikteki anma etkinliğine hukuka aykırı olarak müdahale edilmesi ve müdahaleye dayanak idari işlemin kanuni dayanağı olmaması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının, iktidarı destekleyen grupların toplanmalarına izin verildiği hâlde muhalif grupların düzenlediği etkinliklere müdahale edilmesi nedeniyle ayrımcılık yasağının, müdahaleden sorumlu polisler hakkında kolluk görevlilerinin yazısına dayanarak kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi nedeniyle de etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğinden yakınmıştır.

11. Bakanlık görüşünde, idari işleme yönelik iptal davası açılmadığı, başvuru yollarının tüketilmemediği ve bireysel başvurunun süresinde yapılmadığı belirtilerek başvurunun kabul edilebilirlik koşullarını taşımadığı bildirilmiştir. Esasa ilişkin olarak müdahaleye dair kanuni dayanaklar ile koronavirüs salgınının ülkemizdeki gelişim süreci açıklanmış; toplanılmak istenen alanın idarece önceden belirlenen alanlardan olmadığı, toplanmak için idareye bildirimde bulunulmadığı, belirtilen tarihlerde düzenlenmek istenen etkinlikler için yapılan başvuruların 2/10/2020 tarihli UHK kararı çerçevesinde değerlendirildiği ifade edilmiştir. Ayrıca bazı sivil toplum kuruluşlarının kendi ideolojileri doğrultusunda hakkı kötüye kullanarak toplanma çağrıları yaptığı, düzensiz şekilde katılım sağlayacak kalabalığın kontrolünün sağlanamayacağı, salgın hastalığın yayılması riskinin yüksek olacağı gerekçesiyle etkinliğe izin verilmediğini belirterek açıklanan hususlar ile koronavirüs salgın döneminin koşulları gözetilerek anılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrımcılık yasağına ilişkin olarak ise anılan ihlal iddiasının Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki haklardan biriyle bağlantı kurulmadan ayrımcılık yasağı çerçevesinde değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarında, toplantının engellenmesinin siyasi görüş temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini vurgulayarak bireysel başvuru formundaki hususları yinelemiştir.

12. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Somut olayda Ankara İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulunun kararının başvurucuların katılmak istediği toplantının engellenmesine ve bu müdahaleye ilişkin kovuşturmaya yer olmadığı kararına dayanak olduğu görülmüştür. Ankara İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulu müdahaleye dayanak olan erteleme kararını 1593 sayılı Kanun'un 23., 27. ve 72. maddeleri uyarınca vermiştir (bkz. §§ 3, 6). Mevcut başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin dayanağı olan kuralların kanunilik ölçütüne uygun olup olmadığı bağlamında incelenecektir.

15. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır. Anayasa’nın 34. maddesi kapsamında yapılan bir müdahalenin kanunilik şartını sağladığının kabul edilebilmesi için müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade eden belirliliğini garanti altına almaktadır (kanuniliğe ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Çağla Yolaşan Kurul [GK], B. No: 2021/29184, 27/9/2023, §§ 35-41; kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35).

16. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu Selma Atabey ([GK], B. No: 2021/38893, 27/9/2023) kararında 1593 sayılı Kanun'un 27., 72. ve 77 maddelerinin umumi hıfzıssıhha kuruluna il genelinde yapılacak tüm toplantı ve gösterileri erteleme şeklindeki müdahale yetkisi vermediğini değerlendirerek müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında emredilen kanunilik ölçütünü karşılamaması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Kararda, il umumi hıfzıssıhha kurulunun -bulaşıcı ve salgın hastalığın mevcut olduğu dönemlerde- sadece 1593 sayılı Kanun'da yazılı tedbirlerin uygulanmasına yardımcı olabileceği açıklanmıştır. Ayrıca kanuni düzenlemede sınırlı olarak sayılan tedbirler arasında toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını sınırlandırmaya imkân tanıyan bir yetki olmadığı ve müdahale yetkisinin kullanımının sıhhat ve içtimai muavenet vekaletinin tasvibi şartına bağlı tutulduğunu belirtmiştir (ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Selma Atabey, §§ 43-53).

17. Somut olayda da sözü edilen karardaki değerlendirmeler ile ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı, Ankara İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulunun kararı uyarınca yapılan müdahalenin öngörülebilir olmadığı, dolayısıyla müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde açıkça emredilen kanunilik ölçütünü karşılamadığı değerlendirilmiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular; ihlalin tespiti ile başvurucu Selahattin Geniş 10.000 TL, Nebiye Merttürk 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

21. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvuruculların manevi zararları karşılığında taleplerine bağlı kalınarak Selahattin Geniş'e net 10.000 TL ve Nebiye Merttürk'e net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu Selahattin Geniş'e net 10.000 TL, Nebiye Merttürk'e net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN ÖZDEMİR

B. No: 2021/49197 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/49197

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/49197)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Ramazan ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; haberleşme içeriklerinin kaydedilmesi suretiyle haberleşmenin gizliliğini, ihlal ile görüntü ve seslerin kaydı alınması suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal etme suçlarından verilen mahkûmiyet hükmü nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında açılan kamu davası sonucunda atılı suçlardan birden çok mağdura yönelik ayrı ayrı hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucunun istinaf talebi, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin 1/3/2021 tarihli kesin nitelikteki kararıyla reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 16/9/2021 tarihinde öğrendiğini belirterek 13/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne ve mahkemeye erişim hakkına ilişkin şikâyetin kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkına ilişkin diğer güvenceler yönünden ileri sürülen şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; kendisine yeteri kadar savunma imkanı tanınmadığını, müdafi yardımından yararlanma konusunda sorunlar yaşadığını ve nihayetinde hukuka aykırı olarak mahkûm edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının çeşitli güvencelerinin ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

7. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

8. Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) üzerinden temin edilen bilgilere göre, başvuru konusu mahkûmiyet kararının infazı kapsamında çıkarılan yakalama emri sonucunda başvurucunun 22/8/2021 tarihinde yakalanarak hükmün infazı için 23/8/2021 tarihinde Seydikemer-Eşen T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna konulduğu anlaşılmıştır.

9. Bir ceza mahkûmiyetine ilişkin nihai kararın sonucunun infaz aşamasında "yakalama", "müddetname veya çağrı kâğıdının ya da ödeme emrinin tebliği" suretiyle öğrenildiği durumlarda başvurucular, nihai kararın sonucundan haberdar olmakta ve nihai karar gerekçesini kesin olarak öğrenme olanağına sahip bulunmaktadırlar (Aydın Selçuk, B. No: 2014/3194, 20/11/2014, § 24; Özgür Çapkın, B. No: 2014/2546, 30/12/2014, § 24; Halil Aslan, B. No: 2014/3038, 10/12/2014, § 38).

10. Başvurucunun, hakkında kesinleşen hükmün infazı kapsamında yakalanarak ceza infaz kurumuna konulduğu 23/8/2021 tarihinde nihai karardan haberdar olduğu, bu tarihten itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 13/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALPTEKİN DİBEKOĞLU

B. No: 2021/50114 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50114

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALPTEKİN DİBEKOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50114)

Karar Tarihi: 18/9/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 10/1/2025 - 32778

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Alptekin DİBEKOĞLU

Vekili : Av. Ahmet EROL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mahkûmiyete esas alınan belge hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma imkânının sağlanmaması ve bilirkişi incelemesi yaptırılmaması suretiyle başvurucunun usule ilişkin imkânlar bakımından zayıf duruma düşürülmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/11/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon; adil yargılanma hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hak ve ilkeye ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda

bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatmış ve Başsavcılığın talebi doğrultusunda Hâkimlik, başvurucu hakkında yakalama emri düzenlemiştir.

7. Başvurucu, yakalama emri doğrultusunda 6/8/2019 tarihinde yakalanmıştır. Yakalama işlemi üzerine düzenlenen tutanağa göre kolluk görevlileri başvurucuyu durdurup kendisinden nüfus cüzdanını ibraz etmesini istemiş, başvurucu da ağabeyi S.D. adına düzenlenmiş ve üzerinde kendi fotoğrafının olduğu nüfus cüzdanını görevlilere teslim etmiştir. Başvurucunun yapılan kaba üst aramasında da M.N.Ö. ve S.D. adlarına düzenlenmiş olan yine başvurucunun fotoğraflarının olduğu iki adet belediye mavi kartı ele geçirilmiştir. Tutanakta bu belgelerin tümünün sahte olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun konutunda 7/8/2019 tarihinde yapılan aramada bulunan M.N.Ö. adına düzenlenmiş sürücü belgesine de el konulmuştur.

8. Başvurucu; soruşturma evresinde alınan ifadelerinde hakkında yakalama kararıverildiğini yakalanmasından dokuz ay önce öğrendiğini, ailesinin maddi ve manevi sorunlar yaşaması nedeniyle çalışmak zorunda kaldığını, tutuklanmaktan da korktuğu için nüfus cüzdanı ile sürücü belgesini başka bir kişiye sahte olarak düzenlettiğini söylemiştir.

9. Başsavcılığın talimatı üzerine söz konusu iki belge üzerinde İstanbul Polis Kriminal Laboratuvarı Müdürlüğünce yapılan inceleme üzerine düzenlenen 8/8/2019 tarihli uzmanlık raporunda her iki belgenin de arşivde bulunan gerçek belge örnekleriyle karşılaştırıldığında aralarında matbu basım, desenlerdeki detay ve ultraviyole ışık altındaki görünüm özellikleri yönünden farklılıklar bulunduğu belirtilmiştir. Buna göre nüfus cüzdanı ile sürücü belgesinin tamamen sahte olarak hazırlanıp düzenlendiği, yapılan sahteciliğin ilk bakışta ve kolaylıkla fark edilemeyecek nitelikte olduğu, sahte belgelerin aldatma kabiliyetinin olduğu tespit edilmiştir.

10. Başsavcılık, başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. Anılan iddianamede resmî belgede sahtecilik suçu açısından yapılan değerlendirmede başvurucunun nüfus cüzdanını kolluk görevlilerine teslim etmesi üzerine görevlilerin bu belgenin sahte olduğunu anladığını belirtmiş ve nüfus cüzdanı ile sürücü belgesine dair uzmanlık raporundaki tespite yer vermiştir.

11. İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılama, iki celsede tamamlanmıştır. İlk celsede savunması alınan başvurucu; resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin ifadesinde zor durumda kalması nedeniyle nüfus cüzdanını sahte olarak düzenlettiğine dair soruşturma evresindeki beyanını tekrar etmiştir. Bu celsede esas hakkındaki mütalaasını sunan Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği ve üzerinde sahte nüfus cüzdanı ile yakalandığı gerekçesiyle resmî belgede sahtecilik suçlarından cezalandırılmasını talep etmiştir.

12. Başvurucu; celse arasında sunduğu dilekçe ile Başsavcılığın mütalaasına karşı resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin sunduğu savunmasında, yakalama işlemi sonrası

düzenlenen tutanağa göre nüfus cüzdanının sahte olduğunun ibraz edildiği anda kolluk görevlilerince anlaşıldığını, dolayısıyla uzmanlık raporunda yer verilen tespitin aksine bu belgenin aldatma kabiliyetinin olmadığını, Yargıtayın yerleşik içtihatları uyarınca sahteciliğe konu belgenin aldatma kabiliyeti olup olmadığının yerel mahkemece doğrudan belge üzerinde yapılacak gözlemle belirlenmesi gerektiğini belirterek belge aslının Mahkeme huzuruna getirtilip incelenmesini talep etmiştir. Başvurucu, ileri sürdüğü itirazlarına dayanak olarak bazı Yargıtay kararlarını da Mahkemenin bilgisine sunmuştur.

13. Mahkeme son celsede uzmanlık raporunda nüfus cüzdanına dair yer alan değerlendirmeyi başvurucuya okumuş, başvurucu söz konusu belgeyi kullanmadığını savunmuştur. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan 6 yıl 8 ay hapis cezası ile üzerinde ele geçirilen sahte nüfus cüzdanına dayalı olarak resmî belgede sahtecilik suçundan da 2 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin mahkûmiyet gerekçesinde Mahkeme, uzmanlık raporunda nüfus cüzdanı ile sürücü belgesinin sahte olduğuna ve aldatma kabiliyeti taşıdığına dair tespitlere yer vermiş ancak sadece nüfus cüzdanı yönünden değerlendirmede bulunarak anılan rapordaki tespite atıfla başvurucunun sahte nüfus cüzdanı düzenletip yakalandığında kolluk görevlilerine ibraz etmek suretiyle atılı suçu işlediği kanaatine ulaşmıştır.

14. Başvurucu, mahkeme kararına karşı -diğerlerinin yanı sıra- resmî belgede sahtecilik suçu açısından esas hakkındaki mütalaaya karşı sunduğu itirazlarını tekrar ederek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (Daire) 28/9/2021 tarihinde istinaf başvurusunu silahlı terör örgütü üyeliği suçundan kurulan hüküm yönünden temyiz kanun yolu açık, resmî belgede sahtecilik suçundan kurulan hüküm yönünden ise kesin olmak üzere esastan reddetmiştir.

15. Başvurucu, Daire kararını 11/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra resmî belgede sahtecilik suçundan verilen ve bu kararla kesinleşen mahkûmiyet hükmü yönünden 1/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

16. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Resmi belgede sahtecilik" kenar başlıklı 204. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

17. 11/10/1984 tarihli ve 18542 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez ve Bölge Kriminal Polis Laboratuvarları Teknik Hizmet Yönetmeliği'nin "Laboratuvar Uzmanlık Bölümlerinin Görevleri" başlıklı 12. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Laboratuvar bölümlerinde uzmanlık konuları ile ilgili olarak aşağıdaki hizmetler yapılır;

...

b. Sahtecilik Bölümü:

...

(8) Belgeler üzerinde; ilave, silme, kazıma ve benzeri usullerle meydana getirilen tahrifat veya bütünüyle sahte olarak yapılmış olan düzenlemelerde, iğfal kabiliyeti, suç unsurlarının teşekkülü ve şekil şartları bakımından görüş bildirmek,

(9) Her an sahteciliğe konu olabilen pasaport, şoför ehliyetnamesi, nüfus hüviyet cüzdanı ve benzeri belgelerin düzenlenmesinde kullanılan soğuk damga, mühür, kaşe ve yetkililerin imza örneklerini, ilgili birimlerden talep ederek, arşivleyip, mukayese işlemleri için hazır bulundurmak."

B. Yargıtay Kararları

18. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 9/10/2012 tarihli ve E.2011/8-335, K.2012/1804 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Resmî belgenin sahte olarak düzenlenmesi ya da gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi eyleminin sahtecilik suçunu oluşturabilmesi için, düzenlenen ya da değiştirilen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Aldatıcılık özelliği suçun temel unsuru olup, özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul edilmelidir. Sahteciliğin kişileri aldatacak nitelikte (nesnel) olup olmadığı ve beş duyuyla ilk bakışta anlaşılabilir olup olmadığı kuşkuya yer vermeyecek şekilde saptanmalıdır.

Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232-250 sayılı kararında da, belgenin nesnel olarak aldatıcılık yeteneğinin bulunması, aldatma keyfiyetinin belgeden objektif olarak anlaşılması gerektiği, muhatabın hatasından, dikkatsizlik veya özensizliğinden kaynaklanan fiili iğfalin, aldatma yeteneğinin varlığını göstermeyeceği belirtilmiştir. Bu noktada sahteciliğe konu olan belgenin aldatma yeteneği olup olmadığının tartışılması ve belirlenmesi öncelikle yargılamayı yürüten mahkemeye ait olup, hakim olayın çıkış, oluş ve akışını, düzenlenen belgelerle yapılan işlemleri göz önüne alarak, sahteciliğin kolaylıkla anlaşılıp anlaşılamayacağını bizzat saptamalı ve sonucuna göre belgelerde aldatma yeteneği olup olmadığını takdir ve tespit etmelidir.

Görüldüğü gibi, mahkemece, suçun konusunu oluşturan belge aslı getirtilerek resmi belgede bulunması gereken başlık, sayı, tarih, imza, mühür gibi zorunlu öğelerin incelenmesi, nesnel olarak aldatma gücü olup olmadığının saptanması, duraksama halinde ise; mahkemeye yardımcı olma ve aydınlatma bakımından konusunda uzman bilirkişinin görüşüne başvurulmasında zorunluluk vardır.

Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde;

Sanık [A.nın], eşine ait pasaportu inceleme dışı sanık [H.ye] kullandırmak suretiyle [H.] ve üç çocuğunun yurt dışına çıkışını sağladığı, Berlin Tegel Havalimanında yapılan kontrolde Alman görevlileri tarafından sahte olduğu tespit edilen pasaporta el konularak Türkiye'ye yalnızca sınırdışı işlemlerine ilişkin kayıtların gönderildiği anlaşılan somut olayda, sanık tarafından [H.] ile çocuklarının yurt dışına çıkmasını sağlamak için Gaziantep Havalimanı görevlilerine gösterilen ve çıkış işlemlerinde kullanılan pasaportun aldatma yeteneğinin olup olmadığının mahkemece değerlendirilmesi amacıyla, Alman yetkilileri tarafından sahte olduğu ilk kontrollerde belirlenen ve el konulan suç konusu belgenin getirtilerek incelenmesi, öncelikle aldatma yeteneği bulunup bulunmadığının mahkemece belirlenmesi, duraksama halinde bu yönde uzman bilirkişiden rapor alınması ve sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, eksik araştırma ile resmi belgede sahtecilik suçundan mahkûmiyet kararı verilmesinde isabet bulunmamaktadır.

Bu itibarla, aldatma yeteneği olup olmadığının belirlenmesine yönelik olarak sahtecilik suçuna konu olan belgenin getirtilip incelenmesi gerektiğinden, sahtecilik suçundan mahkûmiyete ilişkin yerel mahkeme direnme hükmünün bozulmasına karar verilmelidir."

19. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 22/5/2018 tarihli ve E.2016/21-38, K.2018/241 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın, satın aldığı kamyon karşılığında [...] Pınarbaşı Şubesine ait, keşidecisi [A.A.], keşide tarihi 23.12.2008, bedeli 24.250 Lira olan suça konu çeki ciro etmeden mağdur [M.O.ya] verdiği, adı geçen mağdurun, ortağı olan diğer mağdur [S.Y.] ile birlikte söz konusu çekin karşılığının olup olmadığını öğrenmek için ilgili bankanın Gatem Şubesine gittikleri, banka görevlisinin çekin sahte olabileceğinden şüphelenerek çek hesabının bulunduğu aynı bankanın Pınarbaşı Şubesinden konu hakkında bilgi istemesi üzerine, ilgili şube tarafından yapılan inceleme sonucunda suça konu çekin sahte olduğunun anlaşıldığı olayda; çek üzerinde çek hesabının ait olduğu görünen banka şubesi tarafından bahse konu çekin tamamen sahte olduğunun bildirilmesi, çek üzerinde herhangi bir tahrifatın bulunmaması, çekin sahte olduğunun ibraz edildiği banka görevlisince ilk bakışta anlaşılamaması ve mahkemece 29.09.2010 tarihli oturumda suça konu çek aslı getirtilerek özelliklerinin duruşma tutanağına geçirilip incelenmesinden sonra, sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurulması karşısında; Ceza Genel Kurulu kararlarında da belirtildiği gibi belgedeki sahteliğin aldatma kabiliyetini haiz olup olmadığının öncelikle mahkemece değerlendirilmesi, duraksama hâlinde ise bilirkişi raporu alınması gerektiği göz önüne alındığında, tamamen sahte olan ve üzerinde herhangi bir tahrifat iddiası bulunmayan çek aslını bizzat duruşmada inceleyip mahkûmiyet hükmü kuran mahkemenin çekin aldatma kabiliyetinin bulunduğuna kanaat getirdiği, dosya içerisinde bulunan çek aslının sahteliğinin ilk bakışta fark edilemediği, mevcut hâliyle aldatma yeteneğinin bulunduğu anlaşıldığından, suça konu çek üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmasına gerek olmadığı, çekin aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığına ilişkin mahkemece yapılan inceleme ve karar gerekçesinin yeterli olduğu kabul edilmelidir."

20. Resmî belgede sahtecilik suçuna konu belgelerin aldatma kabiliyeti taşıyıp taşımadığının belirlenmesi açısından yapılması gereken adli işlemlere ilişkin diğer Yargıtay kararları için bkz. Serkan Şahin (B. No: 2018/5775, 6/10/2022, §§ 58-60).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 18/9/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkûmiyete Esas Alınan Belge Hakkında Bilgi Sahibi Olma ve Yorum Yapma İmkânının Sağlanmaması Nedeniyle Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu; mahkûmiyet kararına dayanak olan uzmanlık raporunun kendisine verilmediğini ve belgeyi inceleyemediğini, bu nedenle söz konusu belgeye yönelik itirazlarını etkili şekilde dile getiremediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

23. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine ilişkin olduğu, bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

26. Somut olayda başvurucunun anılan itirazlarını istinaf kanun yolu başvurusuna dair dilekçesinde ileri sürmediği, dolayısıyla olağan kanun yollarını tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Resmî Belgede Sahtecilik Suçuna Konu Belgenin Aldatma Kabiliyeti Taşıdığının Belirlenmesine Yönelik İtirazlar Yönünden Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

28. Başvurucu, mahkûmiyetine konu suçun unsurlarının oluşmadığına dair aşamalarda ileri sürdüğü davanın sonucuna etkili itirazlarına Mahkemece ve kanun yolu incelemesi aşamasında ayrı ve açık yanıt verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüşünde, ihlal iddialarının değerlendirilmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleriyle somut olayın şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

31. Anayasa'nın 36. maddesi kapsamındaki çelişmeli yargılama ilkesi taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını gerektirir. Dolayısıyla ceza davalarında mahkemenin kararını etkilemek amacıyla dosyaya sunulan görüş ve delillerden sanığın haberdar olmasına, bunlara karşı etkili bir şekilde karşı çıkmasına fırsat verilmesi gerekir (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 25; Cezair Akgül, B. No: 2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31). Çelişmeli yargılamanın bir amacı da dosyaya bir görüşün/talebin girmesini sağlamakla sınırlı olmayıp onun mahkemece dikkate alınarak bir

sonuca ulaşılmasını sağlamaktır. Çelişmeli yargılama ilkesi, sanığın aleyhindeki delillerin çelişmeli bir usul ile mahkemeye sunulmasını ve sadece tanık beyanlarının değil diğer delillerin de tartışılmasını gerektirir. Böylelikle sanıklar delilin davayla ilgisini ve ağırlığını değerlendirerek güvenirliği hususundaki iddialarını ve itirazlarını dile getirebilecektir (Cezair Akgül, § 28).

32. Taraflar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin sağlanmasını amaçlayan silahların eşitliği ilkesi ise davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı şartlara tabi tutulması, taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

33. Anılan ilkeler kapsamında yapılacak incelemede delillere ilişkin olarak iddia ve savunma makamı arasında oluşturulan dengesizlik iddiaları da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmelidir. Özellikle sanığın kendisinin elde etme olanağı bulunmayan deliller bakımından yargı makamlarınca savunmaya bunların aksini ortaya koyma hususunda makul imkânların sunulması gerekir (Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 60).

34. Başvurucu hakkında resmî belgede sahtecilik suçundan düzenlenen iddianamede sahteciliğe konu belgelerin başvurucunun kolluk görevlilerine ibraz ettiği nüfus cüzdanı ve konutundaki arama sonucunda ele geçirilen sürücü belgesi olduğu belirtilmiştir. Ancak mahkûmiyet kararında bu suçun işlendiğine dair değerlendirmeler davaya konu belgelerden sadece nüfus cüzdanı yönünden yapılmıştır. Bununla birlikte başvurucunun istinaf kanun yolu başvuru dilekçesinde ileri sürdüğü itirazlar ile bireysel başvuru formundaki ihlal iddiaları da benzer şekilde nüfus cüzdanının sahte olduğuna dair tespite ilişkin olduğundan başvurucunun anılan hakka yönelik ihlal iddiası yalnızca başvurucunun kolluk görevlilerine ibraz ettiği nüfus cüzdanının sahte olup olmadığının tespitine dair itirazlarla sınırlı olarak yapılmıştır.

35. Somut olayda Mahkemenin istinaf denetiminden geçerek kesinleşen gerekçeli kararına göre başvurucunun resmî belgede sahtecilik suçundan mahkûm olmasında dayanılan deliller, yakalama işlemi sonucu düzenlenen tutanağa göre başvurucunun kolluk görevlilerine ibraz ettiği nüfus cüzdanının sahte olarak düzenlendiğine ve bu sahteliğin ilk bakışta anlaşılamayacak nitelikte olup belgenin aldatma kabiliyeti taşıdığına dair değerlendirmeler içeren uzmanlık raporudur.

36. Başvurucu ise yargılamanın tüm aşamalarında nüfus cüzdanına konu sahteciliğin aldatma kabiliyeti olduğu tespitine itiraz etmiştir. Bu bağlamda başvurucu; kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanakta bu belgenin görevlilere ibraz edildiğinde sahte olduğunun anlaşılıp tutanağa işlendiğini, dolayısıyla belgenin sahteliğinin ilk bakışta anlaşılabildiğini ileri sürmüştür.

37. Başvurucu; bununla birlikte benzer olaylarda dava konusu suç açısından sahte olduğu iddia edilen belgenin aldatma kabiliyetinin belirlenmesinde asıl yetkili makamın yargılamayı yapan Mahkeme olduğuna, dolayısıyla belgenin Mahkeme huzuruna getirilerek belgenin özelliklerine ve aldatma kabiliyeti olup olmadığına dair doğrudan Mahkeme tarafından gözlem yapılması ancak bu konuda bir sonuca ulaşılamaması durumunda belge üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiğine ilişkin Yargıtay kararlarını da sunarak Mahkemeyi bilgilendirmiştir.

38. Başvurucunun kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanakta, nüfus cüzdanının sahte

olduğunun anlaşıldığına dair açıklamalara vurgu yapması ve resmî belgede sahtecilik suçuna konu belgenin aldatma kabiliyeti olup olmadığının belirlenmesi açısından öncelikle bu belge üzerinde yerel mahkeme tarafından gözlem yapılması gerektiğine dair başvurucunun aşamalarda sunduğu Yargıtay kararları gözönüne alındığında davaya konu olayda resmî belgede sahtecilik suçunun unsurlarının oluşması bakımından nüfus cüzdanı üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmasının yanı sıra bu belgenin Mahkeme huzuruna getirtilerek belge üzerinde doğrudan gözlem yapılması ve bunun sonucunda belgenin özellikleri dikkate alınarak sahteliğin ilk bakışta anlaşılıp anlaşılamayacağının ve belgenin aldatma kabiliyeti olup olmadığının öncelikle yargılamayı yapan Mahkeme tarafından belirlenmesi önem taşımaktadır. Nitekim yargılama mercileri, bilirkişi raporunda belirtilen kanaatle bağlı olmayıp gerekçesini de açıklayarak bilirkişi raporunun aksine karar verebilir ya da mahkûmiyete yeter kesin kanaat oluşmamışsa "Şüpheden sanık yararlanır." ilkesi gereği farklı değerlendirmeler yapabilir. Diğer yandan başvurucunun yakalama işlemi sonrası düzenlenen tutanağa vurgu yaparak anılan belgenin sahteliğinin ibraz edildiği anda kolluk görevlileri tarafından anlaşıldığını iddia etmesi karşısında -somut olayın kendine özgü koşullarında- bu belge üzerinde doğrudan Mahkeme tarafından da gözlem yapılmasının suçun oluşup oluşmadığının değerlendirilmesi açısından önem taşıdığı açıktır.

39. Buna rağmen Mahkeme; suça konu nüfus cüzdanı ile gerçek belgeler arasında farklılıklar bulunduğuna, tamamen sahte olarak oluşturulan bu belgedeki sahteliğin ilk bakışta anlaşılamadığına ve belgenin aldatma kabiliyeti olduğuna dair değerlendirmeler içeren uzmanlık raporuna vurgu yapmakla yetinmiş; anılan raporu suçun unsurlarının oluşması açısından başvurucu aleyhine tek ve belirleyici delil olarak kabul etmiştir.

40. Mahkeme, gerekçesinde uzmanlık raporuna dayanmışsa da suça konu belgeyi getirterek incelememiş ve belgenin aldatma kabiliyeti olup olmadığı hususunda doğrudan gözlem yapmadığı gibi başvurucunun belgenin niteliklerini tartışmaya açma konusundaki talepleri hakkında değerlendirmede de bulunmamıştır. Dolayısıyla başvurucu, usule ilişkin imkânlar noktasında iddia makamına nazaran dezavantajlı konuma düşürülmüştür. Bu şartlarda Mahkemenin izlediği yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı, başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucunun suça konu belgenin aldatma kabiliyeti olup olmadığının belirlenmesine yönelik itirazlar yönünden silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verildiğinden silahlı terör örgütü üyeliği ve resmî belgede sahtecilik suçlarına konu yargılamanın farklı davalar üzerinden yürütülmemesi ve gerekçesi açıklanmadan suçun terör örgütünün faaliyeti kapsamında kabul edilerek verilen cezada artırım yapılması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin ileri sürdüğü şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

43. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten yargı mercilerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun resmî belgede sahtecilik suçunu işleyip işlemediği yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

46. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminatın, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi/belge sunmadığından da başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Resmî belgede sahtecilik suçuna konu belgenin aldatma kabiliyetinin belirlenmesine yönelik itirazlar yönünden silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mahkûmiyete esas alınan belge hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma imkânının sağlanmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/311, K. 2020/63) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZGÜR KARAKAYA

B. No: 2021/50808 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50808

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜR KARAKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50808)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Özgür KARAKAYA

Vekili : Av. Seda ŞARALDI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında sanığın hazır bulunma talebi reddedilerek ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya uzaktan katılımının sağlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından aralarında başvurucunun da bulunduğu şüpheliler hakkında yürütülen soruşturma sonucunda düzenlenen iddianame ile başvurucu hakkında DHKP-C silahlı terör örgütü yöneticisi ve üyesi olma, mala zarar verme, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarından açılan kamu davası İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanmış ve yargılama 22 celsede tamamlanmıştır.

3. Yargılamanın 2. celsesinde müdafii ile duruşmada hazır bulunan başvurucunun savunması alınmış, sonraki celselerin bazıları başvurucu müdafiinin katılımıyla, bazıları ise başvurucu

ve müdafiinin yokluğunda yapılmıştır. Başvurucu müdafiinin hazır bulunduğu 15. celsede Başsavcılık esas hakkındaki mütalaasını sunmuş, başvurucu müdafii mütalaaya karşı beyanda bulunmak için süre talep etmiştir. Mahkeme, başvurucunun farklı bir suçtan dolayı tutuklanması üzerine 17, 18 ve 19. celselerde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla hazır edilmesine karar vermiş ancak başvurucunun duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılmak istemediğini beyan etmesi üzerine anılan celselerde başvurucunun yokluğunda yargılamaya devam edilmiştir. Başvurucu müdafii 19. celsede başvurucunun SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılımının sağlanmasına itiraz ederek Mahkemenin yargı çevresindeki bir ceza infaz kurumuna nakledilmesi talebinde bulunmuştur. Celse sonunda Mahkeme, başvurucunun nakli konusunda yetkisi olmadığı gerekçesiyle bu hususta karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

4. Mahkeme, başvurucu ve müdafiinin yokluğunda yaptığı 22. celsede başvurucunun 2911 sayılı Kanun'un 32. maddesinin (1) numaralı fıkrasına muhalefet suçundan 5 ay hapis, görevi yaptırmamak için direnme suçundan 1 yıl 10 ay 15 gün hapis, terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek suçundan 5 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması ve mala zarar verme suçlarından da beraatine karar vermiştir.

5. Beraat kararlarına karşı Başsavcılığın, mahkûmiyet kararlarına karşı da başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesi (Daire) 2/7/2020 tarihinde beraat kararlarına yönelik istinaf başvurusunun esastan reddine, mahkûmiyet kararlarının ise bozulmasına kesin olarak karar vermiştir. Daire bozma gerekçesinde; başka suçtan ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun duruşmalardan bağışık tutulma talebinin olmadığını vurguladıktan sonra hükmün kurulduğu celsede başvurucu hazır bulundurulmaksızın yargılamaya devam edilmesinin kanuna aykırı olduğunu belirtmiştir.

6. Bozma üzerine Mahkeme, başvurucunun tutuklu bulunduğu İzmir 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) gönderdiği 15/12/2020 tarihli yazı ile başvurucunun 4/3/2021 tarihinde yapılması kararlaştırılan celsede SEGBİS aracılığıyla hazır edilmesi talimatı vermiş, Daire kararı da başvurucu müdafiine celse arasında 15/12/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Buna karşın başvurucu, celse tarihinde Mahkemeye gönderdiği dilekçe ile duruşmaya bizzat katılmak istediğini, sağlık sorunları ve dava hakkında müdafii ile görüşemediği gerekçesiyle bu tarihteki duruşmaya katılmayacağını beyan etmiştir.

7. Bozma sonrası yargılama 4/3/2021 tarihinde yapılan tek celsede tamamlanmıştır. Başvurucu ve müdafiinin hazır bulunmadığı bu celsede başvurucunun dilekçesi okunmuş ve Dairenin bozma kararına uyulmasına karar verilerek yargılama tamamlanmıştır. Yargılama sonunda Mahkeme, başvurucunun bozma kararına konu suçlardan ilk hüküm gibi cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararda, Daire kararında belirtilen usulî eksikliğin başvurucunun kendi isteğiyle duruşmaya katılmamasından kaynaklandığı belirtilmiştir.

8. Başvurucu -diğerlerinin yanı sıra- duruşmada hazır bulunmayı talep ettiği hâlde duruşmaya katılımının rızasına aykırı olarak SEGBİS aracılığıyla sağlanmaya çalışılması ve yokluğunda karar verildiğine dair itirazlarını dile getirerek anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş, Daire 30/9/2021 tarihinde 2911 sayılı Kanun'un 32. maddesinin (1) numaralı fıkrasına muhalefet ve terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek suçlarından verilen mahkûmiyet kararları yönünden temyiz kanun yolu açık, görevi

yaptırmamak için direnme suçundan verilen mahkûmiyet kararı yönünden de kesin olmak üzere istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 10/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 20/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı dışındaki ihlal iddialarının kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin incelenmesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

11. Başvurucu, 2911 sayılı Kanun'un 32. maddesinin (1) numaralı fıkrasına muhalefet ve terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek suçlarından verilen mahkûmiyet kararlarına yönelik Daire kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş olup bu suçlar yönünden dava Yargıtay'da derdesttir.

12. Diğer yandan İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı 8/9/2022 tarihinde, başvurucunun bozma sonrası yapılıp tek celsede tamamlanan duruşmada bizzat hazır bulunmayı talep ettiği hâlde yokluğunda yargılama yapılarak hüküm kurulmasının hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle Daire kararının kaldırılması için 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. maddesi uyarınca talepte bulunmuştur. Dairenin itirazı reddetmesi üzerine dosyanın gönderildiği İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri Başkanlar Kurulu (Başkanlar Kurulu) 20/10/2022 tarihinde itirazı kesin olmak üzere reddetmiştir. Başkanlar Kurulu ret kararında, başvurucunun kendi isteğiyle duruşmaya katılmaması nedeniyle hakkını kötüye kullandığını ve yargılamayı uzatmayı amaçladığını değerlendirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; bozma öncesi yargılamada savunmasının alındığı celse dışındaki celselerde yokluğunda yargılama yapılarak karar verildiğini, bozma sonrası yapılan yargılamada da duruşmaya bizzat getirilmek suretiyle katılmak istediğini belirtmiş olmasına rağmen talebinin Mahkemece dikkate alınmayıp SEGBİS aracılığı ile duruşmalara katılmak zorunda bırakıldığını ve yokluğunda yapılan yargılama sonucunda hüküm kurulduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; SEGBİS'e ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal içtihatlara değinildikten sonra başvurucunun SEGBİS üzerinden ifadesinin kendisinin tutumu nedeniyle hiç alınamadığı ve duruşmaya katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlanması hâlinde ses veya görüntü kalitesinde sorun olduğuna dair itiraz ileri sürmediği, dolayısıyla SEGBİS'e yönelik itirazının nedenini ortaya koymadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

15. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Başvurucu hakkında 2911 sayılı Kanun'un 32. maddesinin (1) numaralı fıkrasına muhalefet ve terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek suçlarına konu davanın Yargıtay'da derdest olması ve başvurucunun bireysel başvuru formunda görevi yaptırmamak için direnme suçundan verilen ve Daire kararıyla kesinleşen mahkûmiyet kararı yönünden bireysel başvuruda bulunduğunu beyan etmesi karşısında, anılan hakka yönelik ihlal iddiası bu suçtan kesinleşen hükümle sınırlı olarak incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi, Şehrivan Çoban ([GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020) ve Emrah Yayla ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) kararlarında duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararlarda öncelikle kişilerin talebine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük yönünden inceleneceğini ifade etmiştir. Anılan kararlarda 5271 sayılı Kanunu'nun 196. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşmıştır (Şehrivan Çoban, §§ 72-104; Emrah Yayla, §§ 58-86).

19. Anılan kararlarda ölçülülük yönünden yapılan incelemede ise başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayanılarak kabul edilmediğinin ortaya konulmaması ve başvurucunun Dairenin bozma kararı sonrası SEGBİS yoluyla duruşmaya katılımının sağlanmaya çalışıldığı ancak başvurucunun duruşmaya katılmaması üzerine yokluğunda devam eden celsede esaslı işlemlerin yapılması nedeniyle müdahalenin gerekli olmadığı değerlendirilmiştir.

20. Öte yandan Anayasa Mahkemesi daha önce adil yargılanma hakkı güvencelerinden açık veya örtülü şekilde feragat edilmesinin mümkün olduğunu belirterek feragatin Anayasa'ya uygun kabul edilebilmesi için feragat iradesinin açık olmasının ve sonuçlarının kişi yönünden makul olarak öngörülebilir olmasının gerektiğini belirtmiştir. Buna ek olarak asgari usul güvencelerinin sağlanmış olması, ayrıca adil yargılanma hakkından feragat edilmesini meşru olmaktan çıkaran üstün bir kamu yararının da bulunmaması gerekmektedir (Nurettin Balta, B. No: 2016/10023, 28/12/2021, § 45). Örtülü feragatin hangi durumlarda Anayasa'ya uygun kabul edileceğine ilişkin ilkeler genel olarak Ansar Onat (B. No: 2019/14515, 15/6/2022) kararında belirtilmiştir. Buna göre örtülü feragatin geçerli olabilmesi için feragat eden tarafın söz konusu eylemlerinin sonuçlarını makul olarak öngörebileceğinin ortaya konulması gerekmektedir. Dolayısıyla yetkili yargı organlarının bu konuda varsayıma dayalı bir değerlendirme yapmamaları gerekir (duruşmada hazır bulunma hakkı bakımından yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Emrah Yayla, § 75). Bununla birlikte adil yargılanma hakkı güvencelerinden feragat iradesi, bunu gösteren olguların bulunmasından veya suç isnadı altındaki kişinin tutum ve davranışlarından anlaşılabilir (Ansar Onat, § 21).

21. Somut olayda duruşma, bozma kararı öncesi yirmi iki celsede, bozma kararından sonra da tek celsede tamamlanmıştır. Başvurucu, bozma öncesi yapılan yargılama sırasında yalnızca 2. celsede hazır bulunmuş; duruşmanın diğer celselerine SEGBİS aracılığı ile dahi katılmamıştır. Başvurucunun doğrudan duruşmada hazır bulunma hakkından feragat ettiğine dair bir beyanı bulunmamaktadır. Dahası başvurucu bozma sonrası yargılamanın yapıldığı tarihte de duruşmaya bizzat katılmak istediğini, sağlık sorunları ve müdafii ile görüşememiş olması nedeniyle celseye katılmayacağını dile getirmiştir (bkz. § 6). Ayrıca zımnen feragat iradesinin ortaya konulduğunu gösteren somut olguların varlığından söz etmek de mümkün gözükmemektedir.

22. Başvurucu duruşmada hazır bulunmayı istediği hâlde Mahkemece bu talep değerlendirilmeden doğrudan SEGBİS aracılığıyla hazır edilmeye çalışıldığını ve bu şekilde

duruşmaya katılmayı kabul etmemesine rağmen yokluğunda duruşma yapılarak karar verildiğine dair iddialarını istinaf kanun yoluna başvuru dilekçesinde de ileri sürmüştür. Buna göre başvurucunun duruşmada hazır bulunma hakkına ilişkin taleplerini kanun yolu aşamalarında dile getirdiği görülmüştür.

23. Başvurucunun bozma kararı öncesi yapılan duruşmalarda SEGBİS'e yönelik itirazlarını birçok kez dile getirdiği, bozma kararı sonrası yapılan celsede de benzer nedenle duruşmaya katılmayı reddettiği hâlde, gerekçeli kararda bozma nedenine dayanak olan hukuka aykırılığın giderilmesi açısından Mahkemece diğer seçenekler değerlendirilmeden ve olaya özgü somut gerekçeler sunulmadan başvurucunun duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılımının sağlanmaya çalışılması karşısında, en uygun aracın seçilmemesi sebebiyle müdahalenin gerekli olmadığı sonucuna yol açmıştır. Buna göre somut olayda da anılan kararlarda yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/126, K.2021/45) GÖNDERİLMESİNE,

D. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

F.H. (2)

B. No: 2021/51731 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/51731

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

F.H. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/51731)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : F.H.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 2010 yılında yapılan Kamu Personeli Seçme Sınavına (KPSS) ilişkin başlatılan bir soruşturmada beyanına başvurulan ve 100 ve üzeri doğru yapıp 3227 şüpheli arasında bulunan şüpheli A.Ç., müdafii huzurundaki kolluk ifadesinde başvurucunun KPSS sorularını kendine verdiği yönünde beyanda bulunmuştur. Bunun üzerine başvurucu hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu 11/10/2016 tarihinde kollukta verdiği ifadesinde üzerine atılı suçlamaları ve tanık A.Ç.nin ifadelerini kabul etmemiştir. Başvurucu, Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin 13/10/2016 tarihli kararı ile tutuklanmıştır.

3. Başsavcılık tarafından hazırlanan 11/11/2016 tarihli iddianamenin kabulüyle başvurucu

hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

4. Başvurucu ve müdafiinin hazır bulunduğu sekizinci celsede aynı dosya sanığı A.Ç. Mahkeme huzurunda dinlenmiştir. Başvurucu ve müdafii 9/2/2017 tarihli savunma dilekçeleri ile aynı dosyanın sanığı ve başvurucu aleyhine tanık olan A.Ç.nin başvurucunun eski kiracısı olduğunu ve aralarında husumet bulunduğunu, bu kapsamda başvurucuya iftira attığını, A.Ç.nin 3/2/2017 tarihli dilekçesi ile başvurucu aleyhine olan beyanlarını yalanladığını, sanık ile başvurucu arasındaki husumete ilişkin olarak Mahkemenin istemesi hâlinde tanık dinletebileceğini belirtmiştir.

5. Diğer yandan hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında tanık K.G. başvurucu aleyhine beyanlarda bulunmuştur. Bu beyanlar ilk olarak Elazığ Cumhuriyet Başsavcılığının yazıları ekinde başvurucunun dosyasına girmiştir. Daha sonra tanık K.G. Sandıklı Asliye Ceza Mahkemesinde istinabe yoluyla dinlenmiştir. Tanık K.G. beyanında; 1997 yılında Sandıklı ilçesinde ortaokula giderken başvurucunun bir kişiyle okulun bahçesine geldiğini, yanlarında matematik kitabı getirdiklerini, üniversite öğrencisi olduklarını ve isterlerse ders çalıştırabileceklerini söylediklerini, beş altı ay kadar evlerine ders çalışmak amacıyla gittiğini, ilk üç dört ay sadece ders çalıştırdıklarını, sonrasında Fethullah Gülen'in kasetlerini izletip kitaplarını okutmaya başladıklarını, "hizmet cemaatinden" olduklarını söylediklerini, başvurucunun "Sen istersen askerî liselere git, şu anda orada namaz kılınmıyor, içki içiliyor. Sen askerîyeye gidersen bir tane iyi bir insan oraya girmiş olur." diye telkinlerde bulunduğunu ifade etmiştir. Başvurucu tanık K.G.yi tanımadığını, verdiği beyanları kabul etmediğini beyan etmiştir.

6. Mahkeme 2/5/2019 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan 8 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme başvurucunun mahkûmiyetini tanık beyanlarının yanı sıra başvurucunun ByLock kullanıcısı olmasına, FETÖ/PDY'nin üst düzey yöneticileri ile HTS kayıtlarının olmasına, 2010 yılında yapılan ilk KPSS'ye girip 120 sorudan 118 doğru yapıp ikinci sınavda ise 120 sorudan 73 doğru yapan M.H.nin başvurucunun eşi olmasına ve genel kültür testinin 9 numaralı sorusunda, aynı testin 44 numaralı sorusunda başvurucunun eşi ile aynı yanlış şıkta birleşmesine, FETÖ/PDY tarafından çalınan sınav sorularının sınav öncesinde örgüt tarafından kendisine verilmesi üzerine sınava hazırlandığı ve 2010 KPSS'de iptal edilen eğitim bilimleri ile iptal edilmeyen genel kültür-genel yetenek testlerindeki başarısının bundan kaynaklandığı kanaatine varılmasına dayandırmıştır. Ayrıca Mahkeme gerekçeli kararda başvurucunun, A.Ç.nin kolluk ifadesinin işkence altında alındığı iddiası hakkında; işkence ve kötü muameleye ilişkin herhangi bir delil olmadığı gibi A.Ç.nin kolluk ifadesinin de müdafii huzurunda alındığını açıklayarak işkenceyle ilişkilendirilen savunmanın dikkate alınmadığını belirtmiştir.

7. Başvurucunun istinaf talebi reddedilmiş, temyiz talebi üzerine ise Yargıtay 3. Ceza dairesi; başvurucu yönünden kurulan hükmün gerekçesinde başvurucunun 78748 ID numaralı ByLock kullanıcısı olduğu kabul edilmişse de Ankara İl Emniyet Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünün 11/8/2020 tarihli yazısıyla 78748 ID numaralı ByLock kullanıcısının A.Ü. olduğunun bildirilmiş olması karşısında dosyadaki diğer deliller dikkate alındığında Mahkemenin kabulünde ve ceza tayininde isabetsizlik görülmediğinden, bu durumun sonuca etkili olmadığını belirterek hükmü onamıştır.

8. Başvurucu 11/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Ayrıca yapılan incelemede başvurucu ile birlikte aynı dosyada sanık olan A.Ç.nin kollukta

kamu görevlilerinin kötü muamelesine maruz kaldığı ve ifadesinin bu şartlar altında alındığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 2021/55174 numaralı bireysel başvuruda bulunduğu ve bu başvuru hakkında kamu görevlilerinin kötü muamelesine maruz kalındığı iddialarının herhangi bir adli ve/veya idari merciye iletildiğine dair bir bilgi veya belge sunulmadığı gerekçeleriyle başvuru yollarının tüketilmemesi sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verildiği tespit edilmiştir.

10. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, tanık beyanlarının mahkûmiyet hükmünde belirleyici delil olarak değerlendirildiğini ancak kendisine bu tanığı sorgulama imkânının verilmediğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucuya hakkında beyanda bulunan tanık ifadelerinin okunduğu ve bu beyanlara karşı itiraz ve savunmalarının sorulduğu ve başvurucu ve müdafiinin söz konusu tanık ifadelerine yönelik savunmalarını Mahkemeye sundukları belirtilmiştir. Ayrıca Mahkemece söz konusu tanık beyanı dışında gerekçeli kararda yer verilen değerlendirmelerle başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğuna dikkat çekilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarına atıfta bulunarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını tekrarlamıştır.

13. Başvuru, tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

15. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın Mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit

edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Duruşmada sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40). Yargılamayı yürüten mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların savunmanın onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenilmesi de telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir (Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36).

16. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanığın duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Başvurucu ile birlikte aynı dosyada sanık olan A.Ç., başvurucu ve müdafiinin hazır bulunduğu celse Mahkeme huzurunda dinlenmiş, diğer tanık K.G. ise istinabe mahkemesince başvurucu ve müdafiinin yokluğunda dinlenmiştir. Tanık K.G.nin neden Mahkeme huzurunda ya da SEGBİS aracılığı ile dinlenmediğine ilişkin Mahkemece bir açıklamaya yer verilmemiştir. Diğer bir ifadeyle tanığın savunmanın da hazır bulunduğu bir celsede dinlenmemesine ilişkin olarak herhangi bir geçerli neden ileri sürülmemiştir. Ancak buna ilişkin bir neden ileri sürülmemesi, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir.

17. İkinci olarak hükmün tek veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama ve sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanığın başvurucu aleyhine verdiği beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür.

18. Gerekçeli karar içeriğinden Mahkemenin huzurda dinlenmeyen tanık beyanları dışında huzurda dinlenen ve 2010 yılında yapılan KPSS'de 100 ve üzeri doğru yapıp 3227 şüpheli arasında bulunan başvurucu ile birlikte aynı dosyada sanık olan A.Ç.nin, müdafii huzurundaki kolluk ifadesinde başvurucunun KPSS sorularını kendisine verdiği yönündeki beyanlarına, başvurucunun FETÖ/PDY'nin üst düzey yöneticileri ile HTS kayıtlarının olmasına ve 2010 yılında yapılan KPSS'de iptal edilen eğitim bilimleri ile iptal edilmeyen genel kültür-genel yetenek testlerindeki başarı farklılığına ve eşiyle aynı yanlışta birleştiğine ilişkin tespitlere dayandığı anlaşılmıştır (bkz. § 6). Bu kapsamda duruşmada sorgulanamayan tanık K.G.nin beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek veya belirleyici nitelikte delil olduğunun kabulü mümkün görünmemektedir. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasıyla ilgili bir inceleme yapılmamıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYATİ ARAT

B. No: 2021/58563 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/58563

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYATİ ARAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/58563)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Hayati ARAT

Vekili : Av. Ali İhsan GÜÇLÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca verilen tedbir kararına yönelik esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, kolluk evrakında "şiddet uygulayan" ifadesinin kullanılması nedeniyle şeref ve itibar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu nihai hükmü 15/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 9/12/2021 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. İşletmesinin bulunduğu binada ikamet eden başvurucunun kendisini rahatsız ettiğini beyan ederek koruma tedbiri isteyen ilgilinin müracaatı üzerine Altındağ İlçe Emniyet Müdürlüğünün (Emniyet Müdürlüğü) 4/11/2021 tarihli yazısı ile başvurucu hakkında aynı tarihte verilen koruma kararının süresinin belirlenerek onaylanması Ankara 1. Aile Mahkemesinden (Mahkeme) talep edilmiştir.

9. Mahkeme 4/11/2021 tarihli kararıyla Emniyet Müdürlüğünün söz konusu talebini usul ve kanuna uygun bularak onaylamış ve koruma kararının süresini belirlemiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Tedbir isteyenin şikâyeti üzerine karşı taraf hakkında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca uzaklaştırma kararı verildiği, 6284 sayılı Yasanın 5/2 maddesinde belirtildiği şekilde gecikmesinde sakınca bulunan hallerde 6284 sayılı yasanın 5/1 fıkrasının a,c,d bentlerinde yer alan tedbirlerin ilgili kolluk amirince verilebileceği belirtilmiş, dosyadaki taraf beyanı, karakol tutanağı ve belgelere göre şiddet ve şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceği anlaşıldığından, 6284 sayılı Kanunun 5/2 maddesi ve bu Kanun'un Uygulama Yönetmeliğinin 30/2 maddesi gereğince toplumda artan aile içi ve kadına yönelik şiddet olaylarındaki sayıca artış ve yarattığı infial sebebiyle talep mahkememizce yerinde görülmekle, aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

HÜKÜM:

1-Altındağ İlçe Emniyet Müdürlüğünün karşı taraf HAYATİ ARAT hakkında6284 sayılı yasanın 5/1- a,c,d maddeleri uyarınca verilen 04/11/2021 tarihli koruma kararı usul ve yasaya uygunolduğundan;

...

d-Gerekli görülmesi halinde korunan kişinin şiddete uğramamış yakınlarına tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin haller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına, şeklinde yazılı koruma kararının ONAYLANMASINA,

2-Koruma Kararının karar tarihinden geçerli olmak üzere 2 AY süreyle geçerli sayılmasına

..."

10. Başvurucunun anılan karara karşı yaptığı itiraz Ankara 2. Aile Mahkemesince 15/11/2021 tarihinde reddedilmiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

"İtiraz eden vekili dilekçesi ile; kararın hukuka aykırı olduğunu belirterek kararın kaldırılmasını istemiştir.

Dosya kapsamına, şiddet tehlikesi halinde dahi karar verilmesine, verilen kararların zaten yapılmaması gereken davranışlar hakkında olmasına göre itirazın reddine karar verilmiştir.

HÜKÜM:

İtirazın REDDİNE,

İncelenen talep üzerine 6284 sayılı yasanın 9/3. maddesi uyarınca kesin olarak dosya üzerinden karar verildi."

IV. İLGİLİ HUKUK

11. Konu hakkında ilgili hukuk için bkz. Erdal Türkmen, B. No: 2016/2100, 4/4/2019, §§ 19-28; S.M. [GK], B. No: 2016/6038, 20/6/2019, §§ 17-24.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 18/9/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, 6284 sayılı Kanun uyarınca verilen tedbir kararına yönelik esaslı iddialarının itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Başvuruya konu olayda uygulanacak ilkeler daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlarla ortaya konulmuştur (Salih Söylemezoğlu, B. No: 2013/3758, 6/1/2016; T.K., B. No: 2017/27041, 11/12/2019).

16. 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinde örnek olarak bir kısım önleyici koruma tedbirleri belirlenmiş, 8. maddenin (3) numaralı fıkrasında Kanun'un 4. maddesinde belirtilen ve hâkim tarafından verilebilen koruyucu tedbir kararları için şiddetin varlığı hususunda delil veya belge aranmayacağı belirtilmiştir. Bunun yanında ağırlıklı olarak aleyhine tedbir kararı verilen kişinin temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayıcı niteliği olan ve Kanun'un 5. maddesinde düzenlenen önleyici tedbir kararları için böyle bir ayrıksı durum öngörülmemiştir (Salih Söylemezoğlu, § 34).

17. 6284 sayılı Kanun'un buna ilişkin gerekçesinde, şiddete maruz kalan veya maruz kalma tehlikesi altında bulunan kişilerle ilgili koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için herhangi bir delil araştırması veya belge ibrazı aranmazken önleyici tedbir kararı verilebilmesi için kişinin şiddete maruz kaldığı veya maruz kalma tehlikesi altında bulunduğu hususunda olguların varlığının gerektiği, aksi yöndeki uygulamanın kişilere kanunla sağlanan hakkın kötüye kullanılmasına sebebiyet verebileceği hususu vurgulanmıştır (Salih Söylemezoğlu, § 35).

18. Nitekim tedbir kararları ile bir tarafın vücut dokunulmazlığı veya yaşam hakkı gibi kişi için olmazsa olmaz hak ve menfaatlerin korunması amaçlanırken diğer taraftan özellikle mahkemece verilen veya onaylanan önleyici tedbirlerle kişi hak ve özgürlüklerine önemli ölçüde sınırlamalar getirilmiş olacaktır. Dolayısıyla tedbir kararlarından olumlu ya da olumsuz etkilenen tarafların temel hak ve özgürlükleri arasındaki denge gözetilmelidir (Salih Söylemezoğlu, § 36).

19. 6284 sayılı Kanun'da düzenlenen tedbir kararlarının verildiği anda infaz kabiliyeti olması

nedeniyle Kanun'da amaçlanan acil müdahale olgusunun bu aşamada sağlanmış olacağı, bu amacın gerçekleşmesi adına tedbir kararında şiddetin var olduğuna yönelik kanaate nasıl ulaşıldığının açıklanması yani gerekçe açısından daha esnek bir yaklaşım usulünün benimsenebileceği ancak bu yaklaşıma ait sınırın olayların özelliğine göre gerekçeli karar hakkının temel esaslarına zarar vermeyecek düzeyde belirlenmesinin de gerekli olduğu açıktır. Bu kapsamda söz konusu kararlarda yer verilen gerekçelerde, ileri sürülen zarar riski ve olgulara göre talebin ilgili mevzuat çerçevesinde kabul görmesi için temel unsurları taşıyıp taşımadığının ortaya konulması yeterli olacaktır (Salih Söylemezoğlu, § 39).

20. Anayasa Mahkemesi Salih Söylemezoğlu başvurusunda somut olayda olduğu gibi aciliyet unsurunun ortadan kalktığı ve başvurucunun itirazlarını sözlü olarak sunamadığı itiraz aşamasında mahkemenin tek taraflı iddiaya dayanılarak verilen tedbirlerin yerindeliğini, itiraz edenin ileri sürdüğü beyan ve deliller çerçevesinde her iki taraf için öngörülen hak ve menfaat dengesini de gözeterek değerlendirmesi gerektiğini açıklamıştır (Salih Söylemezoğlu, § 40). Sonuç olarak itiraz merciinin kararında başvurucunun iddia ve itirazları ile tedbire dayanak olgunun gerçekliğinin bu çerçevede tartışılmadığını, tedbir kararında esasa ilişkin hususlarda gerekçe bulunması hâlinde bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılmasının makul görülebileceğini ancak ihlal iddiasına konu itiraz mercii kararında dosyaya sunulan delillerle sonuç arasında ne şekilde bağ kurulduğunun, gerekçesiz olarak verilen tedbir kararına yapılan itirazın neden reddedildiğinin asgari düzeyde dahi açıklanmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Salih Söylemezoğlu, §§ 41, 42).

21. Somut başvuruda da itiraz merciinin kararında başvurucunun iddia ve itirazları ile tedbire dayanak olgunun gerçekliğinin bu çerçevede tartışılmadığı görülmüştür. Kural olarak tedbir kararında esasa ilişkin hususlarda gerekçe bulunması hâlinde itiraz merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. İlk derece mahkemesi kararında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise başvurucunun ileri sürdüğü esaslı itirazlar itiraz mercii tarafından gerekçeli şekilde karşılanmalıdır. Bu kapsamda mahkeme kararında dosyadaki taraf beyanı, karakol tutanağı ve belgelere göre şiddetin ve şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin nasıl anlaşıldığına ilişkin gerekçe bulunmadığı gibi itiraz merciinin de tedbir kararı verilmesini gerektirecek kanaate -dosyada varsa- hangi delille ne şekilde bağ kurarak ulaştığını kararında göstermediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla itiraz merciinin gerekçesiz olarak verilen tedbir kararına yapılan itirazın neden reddedildiğini asgari düzeyde dahi açıklamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Şeref ve İtibar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, kolluk evrakında "şiddet uygulayan" ifadesinin kullanılması nedeniyle

masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Buna göre öncelikle başvurucunun bu şikâyetinin Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvenceye bağlanan şeref ve itibar hakkı kapsamında mı, Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesi kapsamında mı inceleneceği açıklığa kavuşturulmalıdır.

25. Şeref ve itibar hakkı ile masumiyet karinesinin kapsamı bazı durumlarda örtüşebilmektedir. Zira her ikisinin de temel amaçlarından biri, bireyi başkaları tarafından kişilik haklarına yapılan ve yapılacak olan saldırılara karşı korumaktır. Bununla birlikte masumiyet karinesinin daha özel bir güvence niteliğinde olduğu söylenebilir. Masumiyet karinesi kamu otoritelerinin bir ceza yargılamasıyla bağlantılı olarak yaptıkları ve adil yargılanma hakkını zedeleyebilecek potansiyelde suçlayıcı fiil ve işlemlerine karşı kişinin korunmasını hedeflemektedir. Buna karşılık şeref ve itibar hakkı hem hakka müdahale edebilecek kişiler hem de ihlal oluşturabilecek fiillerin niteliği yönünden daha geniş bir kapsama sahiptir. Bu bağlamda şeref ve itibar hakkı sadece kamu otoritelerinin değil herkesin fiil ve işlemleriyle ihlal edilebilir bir hak niteliğindedir. Öte yandan şeref ve itibar hakkı, masumiyet karinesinden farklı olarak sadece suç isnadı mahiyetindeki işlem ve açıklamaları değil kişilik haklarına saldırı teşkil eden her türlü fiil ve işlemi kapsamaktadır (T.K., § 24).

26. Şeref ve itibar hakkına göre daha özel bir nitelik taşıyan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır: Güvencenin ilk yönü, kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

27. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

28. Başvuru konusu olayda başvurucunun şikâyeti, kendisi hakkında 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesi uyarınca tedbir kararı verilmesi talebiyle yapılan başvuru üzerine verilen önleyici tedbir kararında kullanılan ifade ile ilgilidir. Başvurucu aleyhine başlatılan yargısal sürecin aile hukukundan kaynaklanan ve medeni hak ve yükümlülükler kapsamında kalan bir dava olduğu açıktır. Bu durumda suç isnadıyla ilgili yargılamalara ilişkin bir güvence olan masumiyet karinesinin bireysel başvuruya konu olay yönünden uygulanıp uygulanmayacağının ortaya konulması gerekir (S.M., § 37).

29. Masumiyet karinesinin medeni hak ve yükümlülükler kapsamında kalan bir yargılamada

uygulanabilmesi için başvurucunun söz konusu medeni yargılama ile hakkında yürütülen veya sona eren ceza yargılaması arasında bağlantı bulunduğunu göstermesi gerekir. Medeni hak yargılamasında, ceza yargılamasında verilen kararın sonucunun dikkate alındığı ve değerlendirildiği veya ceza dosyasında yer alan delillerin irdelendiği ya da başvurucunun hakkındaki suçlamayı doğuran olaylara dahli ile ilgili irdelemelerde bulunulduğu veyahut başvurucunun muhtemel suçluluğuyla ilgili yorum yapıldığı hâllerde söz konusu bağlantının var olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte hukuk yargılaması ile ceza yargılaması arasındaki bağlantının varlığına işaret eden olguların tüketme yoluyla sayılmasının mümkün olmadığı, bunların kararların verildiği yargılamaların türüne ve içeriğine göre değişebileceği kabul edilmelidir. Ancak bağlantının varlığı değerlendirilirken kararda kullanılan dilin kritik önemde olacağı vurgulanmalıdır (S.M., § 38).

30. S.M. kararında, somut olaydakine benzer yöndeki şikâyet masumiyet karinesi kapsamında incelenmiş ve bireysel başvuru konusu kararların verildiği tedbir yargılaması sürecinin başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturması üzerine başladığı tespit edilmiştir. Anılan kararda ayrıca gerek mahkeme kararında gerekse itiraz mercii kararında başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamındaki suçlamayla ilgili olarak değerlendirme yapıldığına işaret eden ibareler olduğu vurgulanarak hukuk yargılaması ile ceza yargılaması arasında bağlantı bulunduğu ve masumiyet karinesinin belirtilen olayda uygulanabilir olduğu kanaatine varılmıştır (S.M., § 39).

31. Eldeki başvuruda ise başvuru dosyasında başvuru konusu kararın verildiği tedbir yargılaması kapsamında kalan fiille ilgili olarak başvurucu hakkında ceza soruşturması başlatıldığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu yönüyle somut olaydaki durum S.M. kararına konu olan olaydan farklıdır. Dolayısıyla medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin olan somut uyuşmazlık kapsamında verilen kararda kullanılan ifadenin masumiyet karinesi kapsamında incelenmesi mümkün görülmemiştir.

32. Bu durumda kolluk evrakında başvurucu hakkında "şiddet uygulayan" ifadesinin kullanılmasının masumiyet karinesini ihlal ettiği yönündeki şikâyet şeref ve itibar hakkı kapsamında incelenmelidir.

33. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda düzenlenmiş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmektedir. Bireysel başvurunun ikincil nitelikte bir hak arama yolu olması nedeniyle, asıl olan hak ve özgürlüklere kamu otoritelerince saygı gösterilmesi ve olası bir ihlal durumunda bunun idari ve/veya yargısal olağan yollarla giderilmesidir. Bu nedenle bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 28).

34. İncelenen başvuruda başvurucunun, kolluk evrakında kullanılan "şiddet uygulayan" ifadesinden şikâyet ettiği anlaşılmıştır. Söz konusu ifadenin sadece kolluk evrakında yer aldığı ancak Mahkemenin ve itiraz mercinin kararlarında bulunmadığı görülmüştür.Hakkındakullanılan ifade nedeniyle şeref ve itibarına kamu görevlilerince yapılan söz konusu müdahaleyle ilgili olarak başvurucunun, idari ve yargısal yollara başvurmaksızın bireysel başvuruda bulunduğu dikkate alındığında başvuru yollarının tüketilmesi koşulunu yerine getirdiği söylenemez.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

36. Başvurucunun, hakkında uygulanan tedbir nedeniyle evine gidemediğini ve maddi zarara uğradığını belirterek mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte gerekçeli karar hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde bu aşamada anılan ihlal iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

37. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 2. Aile Mahkemesine (E.2021/4647 D. İş) iletilmek üzere Ankara 1. Aile Mahkemesine (E.2021/9049 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAZLUM CESUR

B. No: 2021/62174 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62174

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAZLUM CESUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62174)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Mazlum CESUR

Vekili : Av. Hüseyin BOĞATEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında sanığın hazır bulunma talebinin reddedilerek ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya uzaktan katılımının sağlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında PKK silahlı terör örgütü üyesi olma ve tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi suçlarından yürütülen soruşturma sırasında başvurucu üzerine atılı suçlardan dolayı 10/2/2016 tarihinde tutuklanmış, soruşturma sonucunda düzenlenen iddianame ile PKK silahlı terör örgütü üyesi olma, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi ve kasten yaralama suçlarından açılan kamu davası; İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmeye başlanmıştır.

3. Diğer yandan, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından aralarında

başvurucunun da bulunduğu şüpheliler hakkında yürütülen soruşturma sonucunda düzenlenen iddianamenin kabulü ile -diğer şüphelilerin yanı sıra- başvurucu hakkında PKK silahlı terör örgütüne üye olma, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (2 kez), genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (9 kez), işyeri dokunulmazlığının ihlali ve nitelikli hırsızlık suçlarından açılan kamu davası da İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) E.2016/231 sayılı dosyasında görülmeye başlanmıştır.

4. İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmekte olan dava ile Mahkemede görülen E.2016/231 sayılı dava 28/7/2016 tarihinde birleştirilmiş ve yargılamaya Mahkemenin anılan dava dosyası üzerinden devam edilmiştir. Başvurucu muhakeme süreci boyunca farklı ceza infaz kurumlarında (İnfaz Kurumu) tutulmuştur.

5. Başvurucu, İnfaz Kurumu aracılığıyla Mahkemeye gönderdiği 18/7/2016 tarihli dilekçeyle 19/7/2016 tarihinde yapılacak olan celseye katılımının Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla yapılmasına rıza göstermediğini ve duruşmada bizzat hazır bulunmak istediğini beyan etmesi üzerine Mahkeme, başvurucuyu 16/8/2016 tarihinde yapılan bir sonraki celsede hazır bulundurmuştur. Anılan celsede başvurucu, müdafiinin hazır bulunmaması nedeniyle savunma yapmayacağını beyan etmiştir. 14/10/2016, 8/11/2016 ve 5/11/2017 tarihli celselerde hazır bulunan başvurucu, müdafii huzurunda savunmasını yapmış; bu celselerde tanık ve müştekilerin de beyanları alınmıştır. 5/11/2017 tarihli celse sonunda Mahkeme, başvurucunun 26/1/2017 tarihinde yapılması kararlaştırılan bir sonraki celseye katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlanmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu 26/1/2017 tarihli dilekçesiyle bu celseye SEGBİS aracılığıyla katılmak istemediğini beyan ederek duruşmaya katılmamıştır. Duruşma tutanağına göre başvurucunun yokluğunda ve müdafiinin hazır bulundurulmasıyla yapılan celsede dava konusu olaylara ilişkin kolluk görevlilerinin tanık sıfatıyla ifadeleri alınmış, Mahkeme, başvurucunun 8/3/2017 tarihinde yapılmasını kararlaştırdığı sonraki celseye katılımının da SEGBİS aracılığıyla sağlanmasına dair ara karar vermiştir. Başvurucu 8/3/2017 tarihli dilekçesiyle SEGBİS aracılığıyla kendisini ifade edemediğini söyleyerek bu tarihte yapılacak olan celseye de katılmayacağını Mahkemeye bildirmiş, anılan celsede başvurucunun yokluğunda yapılan yargılama sırasında diğer kolluk görevlilerinin de tanık sıfatıyla ifadeleri alınmıştır. Mahkeme bu celse sonunda da başvurucunun 27/4/2017 tarihinde yapılması kararlaştırılan bir sonraki celseye katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlanmasına karar vermiştir. Ancak söz konusu celsede de başvurucu hazır bulunmamış ve yargılamaya yokluğunda devam edilmiştir.

7. Yargılamanın 7/9/2017 tarihinde yapılan bir sonraki celsesinde başvurucu hazır bulunmuş, bu celsede Mahkeme Başsavcılığa araştırılması talep edilen başka delil olup olmadığının bildirilmesi ya da esas hakkındaki mütalaanın sunulması için süre vermiştir. Mahkeme 18/9/2017 tarihinde İnfaz Kurumuna gönderdiği müzekkere ile başvurucunun 7/12/2017 tarihinde yapılması kararlaştırılan celsede bizzat hazır bulundurulması için talimat vermiştir. Bununla birlikte, 7/12/2017 tarihli duruşma tutanağında başvurucunun İnfaz Kurumu tarafından duruşmada hazır edilmediği, bu nedenle SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılımı sağlanmaya çalışılsa da bağlantı kurulamadığı belirtilmiş, bu nedenle anılan celsede başvurucunun duruşmaya katılımı sağlanamamıştır.

8. Mahkeme 8/2/2018 tarihli celsede başvurucuyu duruşmada hazır etmiş, bu celsede

Başsavcılık esas hakkındaki mütalaasını sunmuştur. Başvurucu, bu celsede esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını sunmak için kendisine süre verilmesini talep etmiştir. Başvurucu 8/5/2018 tarihinde yapılan bir sonraki celsede de müdafii ile duruşmada hazır bulunmuş ancak bu celsede tercüman hazır edilmediği gerekçesiyle esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını sonraki celsede yapacağını beyan etmiştir. Celse sonunda Mahkeme, bir sonraki celsenin 17/7/2018 tarihinde yapılmasına ve başvurucunun duruşmaya katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlanmasına dair ara karar vermiştir.

9. Başvurucu müdafii 16/7/2018 tarihinde sunduğu dilekçe ile 17/7/2018 tarihli celsede başvurucunun savunması alınırken tercümanın hazır edilmesini ve başvurucunun duruşmaya katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlanması yerine duruşmada bizzat hazır bulundurulmasını talep etmiştir. Buna karşın 17/7/2018 ve 18/9/2018 tarihli celselerde yeniden SEGBİS aracılığıyla hazır edilen başvurucu duruşmaya gelmek istediğini, SEGBİS aracılığıyla savunma yapmayacağını beyan etmiştir. Yargılamanın 20/11/2018 tarihli celsesinde duruşmaya katılımı yine SEGBİS aracılığıyla sağlanan başvurucu esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını yapmakla birlikte duruşmada bizzat hazır bulundurulmasına dair talebini yinelemiştir. Celse sonunda Mahkeme 12/2/2019 tarihinde yapılması kararlaştırılan bir sonraki celsede başvurucunun talebi üzerine bizzat hazır bulundurulması, aksi hâlde duruşmaya katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlanmasına dair ara karar vermiştir. Anılan karar doğrultusunda Mahkeme tarafından İnfaz Kurumuna bir sonraki celsede başvurucunun bizzat hazır bulundurulması talimatı verilmiş ancak İnfaz Kurumundan gönderilen 11/2/2019 tarihli yazıda başvurucunun 18/1/2019 tarihinden itibaren açlık grevinde olması nedeniyle İnfaz Kurumunun Aile Hekimliği tarafından yol raporu verilmediği, dolayısıyla başvurucunun celsede hazır bulundurulamayacağı belirtilmiştir.

10. Yargılamanın 12/2/2019 tarihli celsesine dair duruşma tutanağında, İnfaz Kurumundaki SEGBİS salonlarının dolu olması nedeniyle başvurucunun hazır edilemediği belirtilmiş ve başvurucu müdafiinin hazır bulunduğu bu celsede başvurucunun yokluğunda yargılama yapılmıştır. Başvurucu müdafii anılan celsede esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını sunmuş ve başvurucunun duruşmada bizzat hazır bulundurulma talebini yinelemiştir. Buna karşın 12/3/2019 tarihli bir sonraki celsede de başvurucunun duruşmaya katılımı SEGBİS aracılığıyla sağlanmış, başvurucu bu celsede esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yapmıştır. Celse sonunda Mahkeme, bir sonraki celsenin 9/4/2019 tarihinde yapılmasına ve bu celsede de başvurucunun duruşmaya katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlanmasına karar vermiştir.

11. Başvurucu İnfaz Kurumu aracılığıyla Mahkemeye gönderdiği 9/4/2019 tarihli dilekçede duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılmayacağını belirtmiştir. Yargılamanın 9/4/2019 tarihli son celsesinde başvurucunun söz konusu dilekçesi okunmuş, başvurucunun katılmadığı bu celsede hazır bulunan başvurucu müdafileri, başvurucunun ısrarlı taleplerine rağmen duruşmalarda SEGBİS aracılığıyla hazır edilmeye çalışılması nedeniyle savunmalarını etkili şekilde dile getiremediğini vurgulamışlardır.

12. Yargılama sonunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis, 2911 sayılı Kanun'un 33. maddesinin (a) bendine aykırılık suçundan 2 yıl 1 ay hapis, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçuna azmettirmeden 3 yıl 9 ay hapis, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi suçundan 9 yıl 17 ay hapis ve 20.800 TL adli para ve kasten yaralama suçuna azmettirmeden 22 ay 15 gün hapis cezaları ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda Mahkeme, başvurucunun duruşmaya katılmayacağına dair dilekçe göndermesi nedeniyle yargılamaya devam edilerek

yokluğunda hüküm kurulduğuna dair açıklamaya yer vermiştir.

13. Başvurucunun anılan kararlara karşı -diğerlerinin yanı sıra- duruşmalara katılımının bizzat hazır bulundurulma yerine SEGBİS aracılığıyla sağlanmasına yönelik itirazını da ileri sürmek suretiyle yaptığı istinaf kanun yoluna başvuru talebi İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesinin (Daire) 23/1/2020 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir.

14. Başvurucunun benzer nedenlerle Daire kararına karşı yaptığı temyiz kanun yolu başvurusu üzerine Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 14/10/2021 tarihinde verdiği karar şöyledir:

i. 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 29. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 286. maddesine eklenen (3) numaralı fıkra uyarınca, Bölge Adliye Mahkemeleri Ceza Dairelerinden verilecek kararla kesinleşen ve temyiz kanun yolu daha önce kapalı olan bazı suçlar açısından temyiz kanun yolunun açık hâle getirilmesine dair düzenlemeye değinilmiş ancak başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararları arasında yer alan 2911 sayılı Kanun'un 33. maddesinin (a) bendine muhalefet, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması ve kasten yaralama suçlarının anılan düzenlemede temyiz kanun yolu açılan suçlar arasında sayılmadığı, bu nedenle 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçu ile genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması ve kasten yaralama suçlarına azmettirmeden kurulan hükümlere ilişkin verilen esastan ret kararlarına karşı temyiz kanun yolunun kapalı olduğu gerekçesiyle bu suçlardan verilen Daire kararı yönünden temyiz kanun yoluna başvuru talebi reddedilmiştir.

ii. Diğer yandan ret kararında, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması ve kasten yaralama suçlarının terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde başvurucunun bu suçlardan "azmettiren" sıfatıyla sorumlu tutulamayacağı değerlendirilerek bu suçlar yönünden Daire kararına karşı Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi uyarınca itiraz kanun yoluna başvurulabileceği açıklamasına yer verilmiştir.

iii. Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararına dair esastan ret kararı onanmıştır.

iv. Tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi suçundan verilen mahkûmiyet kararına dair esastan ret kararı ise bozulmuştur.

15. Başvurucu, nihai kararı 19/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra silahlı terör örgütüne üye olma ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçlarından kesinleşen mahkûmiyet hükümleri yönünden 20/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı kapsamındaki kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer şikâyetlerin incelenmesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

17. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı 6/1/2022 tarihinde, Yargıtayın genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması ve kasten yaralama suçlarına dair temyiz talebinin reddi kararında yer verdiği açıklama doğrultusunda Dairenin esastan ret kararının bu suçlar yönünden kaldırılması için 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi uyarınca talepte bulunmuştur. Daire 20/1/2022 tarihinde itirazı kabul ederek Mahkemenin bu suçlar yönünden verdiği mahkûmiyet kararlarının bozulmasına karar vermiştir. Bu suçlar

yönünden dava Mahkemenin E.2022/53 sayılı dosyasında derdesttir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Başvurucu; duruşmalara bizzat getirilmek suretiyle katılmak istediğini birçok kez belirtmiş olmasına rağmen talebinin Mahkemece dikkate alınmayıp SEGBİS aracılığı ile duruşmalara katılmak zorunda bırakıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ihlal iddiaları değerlendirilirken öncelikle kabul edilebilirlik kriterlerinin dikkate alınması, esas yönünden ise Anayasa ve mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

20. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı kapsamında incelenmiştir.

21. Başvurucunun, bireysel başvuru formunda silahlı terör örgütüne üye olma ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçları yönünden bireysel başvuruda bulunduğunu beyan etmesi karşısında, anılan hakka yönelik ihlal iddiası bu suçlardan kesinleşen hükümlerle sınırlı olarak incelenmiştir.

22. Başvurucu hakkında temyiz kanun yolu açık olan silahlı terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararı Yargıtayca onanarak kesinleştikten sonra başvurucunun bu suç yönünden süresinde başvuruda bulunduğu açıktır. Ancak, başvurucunun 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan verilen ve Yargıtayca temyize tâbi olmadığı sonucuna ulaşılan bir karara karşı temyiz yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunmuş olduğu gözetildiğinde öncelikle bu suça dair hüküm yönünden başvurunun süresinde olup olmadığı meselesi incelenmelidir.

23. Daire kararında başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararları arasında ayrım yapılmaksızın esastan ret kararına karşı temyiz kanun yolunun açık olduğunun belirtilmesi karşısında, başvurucunun diğer suçlarla birlikte 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçuna dair esastan ret kararını da temyiz etme talebinin tamamen dayanaksız olmadığı anlaşılmaktadır. Bu noktada, Anayasa Mahkemesinin Umut Öztürk ([GK], B. No: 2017/37079, 29/9/2021) ve Yasin Şimşek ([GK], B. No: 2017/37390, 29/9/2021) kararlarında yer verilen ilkeler birlikte değerlendirildiğinde, başvurucunun bu suç yönünden temyiz kanun yoluna başvurma niyetinin tamamen dayanaksız ve soyut olduğu söylenemeyeceğinden, başka bir deyişle temyiz yoluna başvurma hususunun makul ve kabul edilebilir bir temeli olması nedeniyle bu suça dair kesinleşen mahkûmiyet kararı yönünden de başvurunun süresinde olduğu kanaatine varılmıştır.

24. Bireysel başvuruya konu silahlı terör örgütüne üye olma ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçları yönünden açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

25. Anayasa Mahkemesi, Şehrivan Çoban ([GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020) ve Emrah Yayla ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) kararlarında duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararlarda öncelikle kişilerin talebine

aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük yönünden inceleneceğini ifade etmiştir. Anılan kararlarda 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşmıştır (Şehrivan Çoban, §§ 72-104; Emrah Yayla, §§ 58-86).

26. Anılan kararlarda ölçülülük yönünden yapılan incelemede ise başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayanılarak kabul edilmediğinin ortaya konulmaması ve başvurucunun SEGBİS yoluyla katıldığı celselerde esaslı işlemlerin yapılması nedeniyle müdahalenin gerekli olmadığı değerlendirilmiştir. Somut olayda da başvurucu SEGBİS aracılığıyla katıldığı celselerde duruşmada bizzat hazır bulunma talebini Mahkemeye iletmiş ancak bu taleplerine rağmen bazı duruşmalara SEGBİS aracılığıyla katılmak zorunda bırakılmıştır. Ayrıca yine bu talebine rağmen SEGBİS'teki bağlantı sorunu nedeniyle tanıkların ifadelerinin alınması suretiyle esaslı işlemlerin yapıldığı bazı celselere katılamadığı gibi hükmün kurulduğu son celsede de yokluğunda karar verilmiştir. Başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayalı olarak kabul edilmediği Mahkemece açıklanmamış, gerekçeli kararda da başvurucunun neden duruşmalara SEGBİS aracılığıyla katıldığı celselerde ve yokluğunda hükmün kurulduğu celsede bizzat hazır bulundurulması hususunda herhangi bir değerlendirmede bulunulmamıştır. Başvurucunun bu yöndeki itirazlarını istinaf ve temyiz kanun yolu başvurularında da dile getirdiği dikkate alındığında, anılan kararlarda yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

28. Başvuruda duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi/belge sunmadığından da maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2016/231, K.2019/93) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Y.T.

B. No: 2022/23 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/23

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Y.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/23)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Y.T.

Vekili : Av. Yusuf ASLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların duruşmada sorgulanamaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Diyadin Cumhuriyet Başsavcılığı, PKK/KCK silahlı terör örgütünün Tendürek Dağı bölgesinde faaliyet gösteren örgüt üyeleriyle ilgili soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında; örgütten kaçarak teslim olan B.G. isimli şahıs, fotoğraflı teşhis işleminde başvurucuyu teşhis etmiştir. B.G.; Tendürek Dağı'nda örgütün iki farklı halkla ilişkiler noktası bulunduğunu, bu noktalardan birinde E. isimli bir şahıs ile beklediği zamanlarda ismini bilmediği başvurucunun birkaç sefer yanlarına gelerek E. isimli şahısla görüştüğünü, ayrıca buraya erzak getirdiğini beyan etmiştir.

3. Soruşturma sürecinde gizli tanık Türkmen'in ifadesi alınmış; ayrıca başvurucunun iletişiminin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınmasına karar verilmiştir. Soruşturma sonucunda

başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlenmiştir. İddianamede; tanık B.G.nin teşhis ifadesine, gizli tanık Türkmen'in beyanlarına ve tespit edilen bir telefon görüşme kaydına dayanılmıştır. İddianamede bu telefon görüşme kaydına yer verildikten sonra yapılan değerlendirme şöyledir:

"İçeriği yukarıda belirtilen (1) adet tape görüşmesinde Iğdır ilinde ikamet eden ancak yaz aylarında Tendürek Dağı'nda yaylacılık yapan [Y.T.nin] yayladaki durumla ilgili görüşme yaptığı, söz konusu şahsın askerî güvenlik bölgesi olmasına rağmen PKK/KCK terör örgütü sözde Serhat Eyaleti Tendürek Dağı Diyadin Birimi unsurlarının faaliyet yürüttüğü Gurd bölgesinde yaylacılık yaptığı, örgüt mensupları ile bağlantılı olduğu ve görüşerek ihtiyaçlarını karşıladığı, bu bağlamda PKK/KCK terör örgütüne destekte bulunarak yardım ettiğinin anlaşıldığı,

[B.G.] isimli örgüt mensubunun ve Türkmen kod isimli gizli tanığın ifadelerinde, şüpheli [Y.T.nin] örgüt mensuplarıyla irtibatlı olduğunu, örgüt mensuplarının erzak ihtiyacını karşıladığını, onlardan aldığı talimatlarla hareket ettiğini beyan ettikleri, şüphelinin iletişim dinlenmesi sırasında kırsala gittiğinin, örgütle irtibatlı olduğunun tespit edildiği, şüpheli hakkındaki beyanlar ve tape kaydı birlikte değerlendirildiğinde şüphelinin örgütle irtibatlı olduğunun, örgüte yardımda bulunduğunun ve örgütün talimatları ile hareket ettiğinin anlaşıldığı dolayısıyla bu hususların şüphelinin örgüt içerisinde bulunduğu anlamına geldiği, bu suretle şüphelinin örgüt hiyerarşisine dahil olarak örgütle birlikte hareket edip silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği anlaşılmıştır."

4. Ağrı 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır. Mahkeme, duruşma hazırlığı işlemleri kapsamında -diğerlerinin yanı sıra- tanık B.G.nin istinabe yoluyla dinlenmesine karar vermiştir. Duruşmanın birinci celsesine müdafi ile katılan başvurucu savunmasını yapmış, hakkındaki suçlamayı inkâr etmiştir. Mahkeme başvurucuya, gizli tanığa sorulmasını istediği sorularını yazılı olarak sunması için süre vererek duruşmayı ertelemiştir. Başvurucu, gizli tanığa sorulmasını istediği soruları yazılı olarak sunmuştur. Mahkeme, hakkında tanık koruma tedbir kararı bulunan gizli tanık Türkmen'in beyanlarını başvurucunun hazır olmadığı celsede almıştır. Gizli tanık ifadesinde; PKK kampının yakınında yaylacılık yapan başvurucuyu iki veya üç kez örgüt mensuplarına yiyecek malzeme götürürken gördüğünü belirtmiştir. Mahkeme 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre başvurucunun sorularından uygun gördüklerini gizli tanığa yöneltmiş, tanık; anlattığı olayların 2015 yılının yaz aylarında gerçekleştiğini, yaşam malzemesi götürdüğü tarihlerde çözüm sürecinin devam etmesi nedeniyle başvurucunun saklama gereği duymadan örgüte açıktan yardım ettiğini, başka kişilerin bu hadiseye şahit olup olmadığını bilmediğini ifade etmiştir.

5. Tanık B.G.nin istinabe yoluyla ifadesi alınmıştır. Tanık B.G.; başvurucuyu tanımadığını, başvurucunun terör örgütüne üyeliği konusunda bilgi sahibi olmadığını beyan etmiştir. Tanık B.G.nin bu beyanı ile gizli tanık Türkmen'in ifadesi duruşmada okunmuştur. Tanık beyanlarına karşı başvurucu; örgütle bağı bulunmadığını, örgüt tarafından kaçırılan kızını Kuzey Irak'a giderek kurtardığını, yaylada bulunma sebebinin örgüt üyelerine yardım etmek olmadığını, gizli tanığın ifadesini kabul etmediğini belirtmiştir. Yargılama sonucunda Mahkeme, silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan başvurucunun 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Tanık [B.G.nin] gizli tanık Türkmen'in ifadesiyle de örtüşen beyanlarından; sanık [Y.T.nin]

örgüt mensuplarıyla irtibatlı olduğu, kırsalda bulunan örgüt mensuplarının yanına gittiği ve görüştüğü, örgüt mensuplarına erzak götürdüğü, telefonda yapmış olduğu görüşme içeriğinden sanığın deşifre olmamak için gizlilik kurallarına riayet ederek görüşme yaptığının anlaşıldığı, hayatın olağan akışına göre bu tür bir görüşmeden çeşitli örgüt faaliyetlerini takip ettiği ve örgüte milislik faaliyeti yürüttüğü anlaşılmıştır.

Her ne kadar tanık [B.G.] kovuşturma aşamasında alınan ifadesinde önceki beyanlarını kabul etmemişse de, tanık beyanının gizli tanık beyanlarıyla da örtüşmesi karşısında tanığın soruşturma beyanlarının gerçekliğe daha uygun olduğu sonucuna ulaşılmış ve bu beyanlara itibar edilmiştir.

Her ne kadar sanık savunmasında atılı suçlamaları kabul etmemişse de, tanık ve gizli tanık beyanları karşısında bu savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu anlaşılmış ve bu savunmalara itibar edilmemiştir.

...terör örgütlerinin amaç suçun işlenmesi yolunda güven, disiplin ve sıkı irtibata önem veren iş bölümüne dayalı, hiyerarşik düzene sahip yapılar olarak istihbarat, gizlilik, güvenlik ve denetim konularında duyarlı oldukları, işleyiş ve yapılanma itibariyle bu özellikleri gösteren terör örgütlerinin, irtibat halinde olmadıkları, güvenilir bulmadıkları, denetlemedikleri kaynaklardan yapılan her türlü destek ve yardımı kabul etmeyecekleri gibi, gizlilik ve güvenlik kuralları ile hiyerarşiye uymayan kişilerin bu tür faaliyetlerine de izin vermeyecekleri anlaşılmaktadır.

Tüm bu nedenlerle yukarıda sübuta erdiği anla[ş]ılan sanık eylemlerinin süreklilik, çeşitlik, yoğunluk gösterdiği ve sanığı[n] böylece artık örgüt hiyerarşisine girdiği anlaşılmakla sanığın silahlı terör örgütü PKK/KCK'ya üye olmak suçundan cezalandırılması yoluna gidilmiştir."

6. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde -diğer nedenlerle birlikte- tanıkların mahkeme huzurunda dinlenmemesi nedeniyle tanıkları sorgulayamadığını ve tanık anlatımlarının güvenilirliğinin denetlenemediğini belirtmiştir. Mahkûmiyet kararı, kanun yolu denetiminden geçerek 9/6/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Başvurucu nihai kararı 26/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon; adil yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, tanık B.G.nin talimat mahkemesinde inkâr ettiği soruşturma beyanları ile gizli tanık beyanlarına dayanılarak, unsurları oluşmadığı hâlde terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar verildiğini belirtmiştir. Tanığın kimliğinin gizlenmesi için sebep gösterilmediğini belirten başvurucu, AİHM içtihatlarına göre gizli tanık beyanının belirleyici delil olarak kullanılamayacağını vurgulamıştır. Bunun yanında başvurucu; tanığın ifadesinin istinabe yoluyla alınması, gizli tanığın dinlendiği duruşmada hazır bulunması imkânı tanınmaması nedenleriyle tanıkları sorgulayamadığının altını çizmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); Mahkemenin dava konusu maddi olay ve olguları, delillerin değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde

gerekçelendirdiği görüşünü bildirmiştir. Bakanlık; başvurucu ve müdafiinin, başvurucu hakkındaki bütün suç isnatlarını, aleyhe beyanda bulunan tanık B.G.nin beyanları ile Türkmen kod adlı gizli tanıktan başvurucu hakkındaki elde edilen veriler dâhil olmak üzere suç isnadının temelini oluşturan delilleri içeren iddianameye erişme imkânı bulduğunu, duruşmada bu delillerin okunduğunu, başvurucunun tanık beyanlarına ve atılı diğer suçlamalara karşı itirazlarını ileri sürebilme olanağına sahip olduğunu vurgulamıştır.

11. Başvurucunun şikâyetleri, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

14. Bazı olaylarda tanığın kim olduğunun sanıklar tarafından bilinmesi, tanığın kendisi veya yakınları için tehlike doğurabilir (Baran Karadağ, § 57). Kamu görevini yerine getirerek verdiği bilgiler dolayısıyla tanığın kendisinin veya tanıklığı nedeniyle yakınlarının ya da mallarının korunmasını isteme hakkı bulunmaktadır. Zira korunamayan ve kendisinin veya yakınlarının hayatından endişe duyan bir tanığın -ceza alacak bile olsa- bildiklerini anlatması mümkün olamayabilecektir. Buna göre kamu görevini yerine getiren tanığın verdiği bilgiler dolayısıyla zarara uğramaması için gerekli tedbirleri almak da devletin sorumluluğundadır (AYM, E.2008/12, K.2011/104, 16/6/2011; Candaş Bozkurt, B. No: 2018/27301, 30/3/2022, § 51).

15. Bununla birlikte tanıklar tarafından duyulan her türlü korku, onların kimliklerinin saklı tutulmasına ve duruşmada tarafların huzurunda dinlenmemesine gerekçe yapılmaz. Böylesi bir durumda duyulan korkunun objektif nedenlere dayanıp dayanmadığı ve somut temellerinin bulunup bulunmadığı ortaya konulmalıdır. Nitekim bu gereklilikler ilgili kanunlarda da belirtilmiştir. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 58. maddesi uyarınca tanık olarak dinlenecek kişilerin kimliklerinin ortaya çıkması kendileri veya yakınları açısından ağır bir tehlike oluşturacaksa kimlikleri gizli tutulabilecektir. Aynı şekilde tanık için ağır bir tehlike teşkil edecek ve bu tehlike başka türlü önlenemeyecekse ya da maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından tehlike oluşturacaksa hâkim hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan da tanığı dinleyebilecektir. 5271 sayılı Kanun, böylelikle hem tanığın kimliğinin gizli tutulması hem de duruşmada hazır bulunma hakkına

sahip olan kişilerin yokluğunda tanığın dinlenmesi için ağır bir tehlikenin varlığını aramaktadır. 5276 sayılı Kanunu da ağır ve ciddi bir tehlikenin var olması hâlinde bu tür tedbirlere başvurma imkânını öngörmektedir (Serdar Batur, B. No: 2014/15652, 24/5/2018, § 46; Candaş Bozkurt, § 52).

16. Anayasa Mahkemesi; somut norm denetimi kapsamında AİHM kararlarına da atıfta bulunmak suretiyle verdiği bir kararında, muhakemenin bir bütün olarak adil olması şartıyla sanıktan gelecek haksız müdahalelerden korunması için yeterli sebep mevcutsa tanığın kimliğinin gizli tutulmasının mümkün olabileceğini, açık celse dışında verilen bu tarz ifadelerin ancak savunma için tanığın ve ifadesinin inanılırlığını ve güvenilirliğini sorgulama fırsatını teminat altına alan telafi edici önlemlerin sağlanması gerektiğini, savunma hakkı üzerindeki kısıtlamaların asgaride tutulmuş olması ve bu kısıtlamaların tanığın korunmasını sağlamak için lüzumlu olması gerektiğini, sanığın çıkarlarının ona karşı ifade veren tanığın çıkarlarıyla dengelenmesinin zorunlu olduğunu belirtmiştir (AYM, E.2008/12, K.2011/104, 16/6/2011).

17. Bu durumda ilk olarak tanığın kimliğini gizlemek için makul gerekçelerin olup olmadığının ve ikinci olarak gizli tanık ifadesinin verilecek hükmün dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Gizli tanık beyanının mahkeme kararının dayandığı belirleyici delil olduğu bu şekilde tespit edildikten sonra üçüncü olarak savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği de belirlenmelidir. Hükmün büyük ölçüde veya yalnızca gizli tanığın ifadesine dayanması durumunda yargılama detaylı incelemelere tabi tutulmalıdır. Eğer sanık veya müdafii tarafından güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla sorgulanmamış tanık delili, mahkeme kararının dayandığı esas veya belirleyici delil ise ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise adil yargılanma hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (Baran Karadağ, §§ 68, 72; Candaş Bozkurt § 54).

18. Somut olayda Mahkeme; hakkında tanık koruma tedbir kararı bulunan ve kimliği gizli tutulan tanığı, başvurucunun hazır bulunmadığı duruşmada dinlemiştir. Mahkeme, gizli tanığın -çeşitli teknikler kullanılarak- duruşmada hazır edilmesine ilişkin bir çaba göstermemiştir. Ancak bu durum tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. Bunun dışında hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ve böyle ise savunmaya karşı dengeleyici güvenceler sağlanıp sağlanmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

19. Mahkûmiyet kararında Mahkeme; tanık B.G.nin kovuşturmada inkâr ettiği soruşturma beyanına, gizli tanığın aşamalardaki anlatımlarına ve tespit edilen bir telefon görüşme kaydına dayanmıştır. Tanık B.G., istinabe yoluyla alınan ifadesinde başvurucuyu tanımadığını beyan etmiş ve soruşturma aşamasında kolluk tarafından yaptırılan teşhis işlemindeki ifadesini kabul etmemiştir. Mahkeme, tanık B.G.nin soruşturma aşamasındaki beyanının gizli tanığın beyanlarıyla örtüşmesi nedeniyle gerçeğe daha uygun olduğunu değerlendirmiş ve soruşturma beyanına itibar etmiştir. Tanık B.G. ve gizli tanığın beyanlarına göre başvurucunun örgüt mensupları ile görüştüğü ve onlara erzak götürdüğünü değerlendiren Mahkeme, telefon görüşme içeriğinden de başvurucunun deşifre olmamak için gizlilik kurallarına riayet ettiği, örgüt faaliyetlerini bu şekilde takip ederek örgüte milislik yaptığı sonucuna ulaşmıştır. Mahkemenin delilleri bu şekilde değerlendirdiği dikkate alındığında gizli tanığın anlatımlarının mahkûmiyet kararında tek olmasa da belirleyici delil olduğu anlaşılmaktadır.

20. Son olarak savunmaya, mahkûmiyet kararında belirleyici olduğu anlaşılan gizli tanık anlatımlarına karşı dengeleyici güvenceler sağlanıp sağlanmadığı ortaya çıkarılmalıdır. Mahkeme tanığın ve ifadesinin inanılırlığını ve güvenilirliğini sorgulama fırsatını teminat altına alan telafi edici önlemleri sağlamak amacıyla, gizli tanığa sorulmasını istediği sorularını sunması için başvurucuya süre vermiştir. Başvurucu, gizli tanığa yöneltilmesini istediği sorularını yazılı olarak sunmuştur. Mahkeme, gizli tanığa bu soruların bir kısmını yöneltmiş ve tanığın cevaplarını tutanak altına almıştır. Mahkeme, gizli tanığın beyanlarını duruşmada okumuş; başvurucu gizli tanığın beyanlarını kabul etmemiştir (bkz. §§ 4, 5). Başvurucu ve müdafii, gizli tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından -gizli tanıklara özgü- ses veya görüntü bağlantısı yoluyla da olsa gizli tanığı sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı bulamamıştır. Bu yüzden savunma tarafı sorgulama yoluyla gizli tanığın güvenilirliğini test edememiştir. Gizli tanığın dinlenmesinden önce başvurucuya sorularını sunması için süre verilmiş ve gizli tanığın ifadesi duruşmada okunarak başvurucuya tanık beyanlarına karşı diyecekleri sorulmuş ise de bu durum tanık beyanlarına karşı savunmaya tanınan yeterli bir güvence olarak değerlendirilemez.

21. Sonuç olarak tanığın neden savunmanın hazır bulunduğu celselerde dinlenmediği, istinabe yolu ile ifadesi alınan tanığın beyanlarının ise aynı anda -gizli tanıklara özgü- ses veya görüntü bağlantısı kullanılmak suretiyle alınmadığı hususunda bir gerekçeye yer verilmediği, hükmün belirleyici ölçüde gizli tanığın ifadelerine dayandırıldığı ve sanık (başvurucu) lehine alınan teminatlar gözetildiğinde tanığın menfaatleri ile sanığın adil yargılanma ölçütleri içinde yer alan haklarının adil bir şekilde dengelenmediği görülmüştür.

22. Öte yandan mahkûmiyet sonucuna götüren delillerden bir diğeri olan tanık B.G.nin bilgi ve görgüsü istinabe yoluyla tespit edilmiştir. Tanık B.G. talimat mahkemesi huzurunda başvurucuyu tanımadığını beyan etmiş; Mahkeme bu tanığın, gizli tanığın anlatımları ile örtüşen soruşturma beyanlarına itibar edilmesi gerektiğini değerlendirmiştir. Böylece tanık B.G.nin soruşturmadaki anlatımları hükme esas alındığı hâlde başvurucuya bu tanığı da sorgulama imkânı verilmemiş, savunmanın maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi için karşı dengeleyici güvenceler başvurucuya sağlanmamıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU bu sonuca katılmamıştır.

24. Başvurucu, ayrıca yeterli delil bulunmadan ve gerekçesi açıklanmadan mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Tanık sorgulama hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddiaları yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 250.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen

ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK] B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda suçun sübutu konusunda karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede Mahkemenin mevcut belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

28. Öte yandan ihlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU'nun karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Masumiyet karinesi ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA YER OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ağrı 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/285, K.2018/239) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

G. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Çoğunluk tarafından “Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine” dair kararına iştirak etmemekteyim. Şöyle ki;

2. Mahkûmiyet kararı; hakkında tanık koruma kararı bulunan gizli tanığın anlatımları, diğer tanık B.G.'nin istinabe yoluyla alınan ifadesinde inkar etmesine rağmen soruşturma aşamasında kolluk tarafından yaptırılan teşhis işlemindeki ifadesi ile bir telefon görüşme kaydına dayandırılmıştır.

3. Mahkeme, tanık B.G.'nin soruşturma aşamasındaki beyanının gizli tanığın beyanlarıyla örtüşmesi nedeniyle gerçeğe daha uygun olduğunu değerlendirmiş ve soruşturma beyanına itibar etmiştir. Tanık B.G. ve gizli tanığın beyanlarına göre Başvurucunun örgüt mensupları ile görüştüğü ve onlara erzak götürdüğünü değerlendiren Mahkeme, telefon görüşme içeriğinden ve başvurucunun deşifre olmamak için gizlilik kurallarına riayet ettiği, örgüt faaliyetlerini bu şekilde takip ederek örgüte milislik yaptığı sonucuna ulaşmıştır.

4. Mahkemenin kararına bakıldığında gizli tanığın anlatımlarının mahkûmiyet kararında tek delil olmadığı görülmektedir.

5. Tanık B.G.'nin kolluk güçlerince yaptırılan teşhis işlemindeki beyanı;

"Bana göstermiş olduğunuz şahsın ismini bilmiyorum. Tendürek Dağında bizim 2 tane halkla ilişkiler noktamız vardı. Bunlardan birtanesi daha önce teşhislerde bahsettiğim göl noktası idi. Birde Tendüreğin batısında Keçitepenin alt tarafında çeşme dediğimiz bir nokta var. Ben bazen halka ilişkiler sorumlusu Ercan kodla beraber bu yerde de bulunduğum oldu. Bulunduğum zamanlarda bu şahsın birkaç kez yanımıza gelerek Ercan kodla görüştüğünü erzak getirdiğini gördüm. Biz yeni katılım örgüt mensubu olduğumuz için görüşme yaparlarken bizi yanalarında bulundurmuyorlardı. Bu sebepten ne konuştuklarını duymadım." şeklindedir.

6. Gerek AİHM, gerekse AYM birçok kararında adil yargılanma güvencelerinden açık bir şekilde feragat edilebileceği gibi örtülü şekilde feragat edilmesinin de mümkün olduğuna işaret etmişlerdir. Yargılama sırasında, istinabe yoluyla dinlenen tanıkların huzurda da beyan vermelerini ve tanıkları sorgulama hakkını kullanmayı istememesinin Başvurucunun tanık sorgulama hakkından feragat ettiği anlamına da gelmesi söz konusu olabilecektir. Bu hususu değerlendirecek olan da tüm tanık ve delilleri yüz yüze ilkesi gereğince dinleyen ve yargılamayı yürüten derece mahkemesidir.

7. Başvuru konusu olayda Başvurucu ilk derece yargılamasında yargılamayı yapan mahkeme huzurunda tanık sorgulama hakkını kullanma yönünde bir talepte bulunmamıştır.

8. Somut olayın tüm bu özellikleri birlikte değerlendirildiğinde başvurucu ve müdafiinin tanık B.G. nin istinabe yoluyla dinlenmesinin ne gibi sonuçlar doğuracağını makul bir şekilde öngörebilecek durumda oldukları, imkanları varken zamanında tanık sorgulama hakkını yargılamayı yapan mahkeme huzurunda kullanmayan Başvurucu ve müdafiinin bu tavırları söz konusu haktan zımnen feragat anlamına gelmektedir.

9. Tanık B.G. nin istinabe yoluyla alınan beyanları esasen Başvurucunun lehinedir. İstinabe yoluyla alınan ifadesinde önceki beyanlarını (5 numaralı paragraftaki beyanlar) kabul etmemiştir. Mahkûmiyet kararında, tanık B.G.nin istinabe yoluyla alınan beyanları mahkemece hükme esas alınmamıştır. Mahkûmiye thükmü tanık B.G. nin soruşturma aşamasındaki beyanları ile gizli tanığın ifadeleri ile örtüşmesi ve telefon görüşme içeriğinden ve başvurucunun deşifre olmamak için gizlilik kurallarına riayet ettiği gerekçelerine dayandırılmıştır. Hal böyleyken, çoğunluk tarafından "Adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine" dair kararına iştirak edilmemiştir.

10. Ayrıca çoğunluk kararında “Giderim” başlığı altında “Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır.” şeklindeki kararına katılmak mümkün değildir.

11. Çoğunluk tarafından “Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ağrı Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesi” kararının da pratiği söz konusu olmayacaktır. Hükme esas alınmayan tanık beyanının, çoğunluk kararı ile mahkeme huzurunda tekrar dinlenmesinin sonuca etkisi olmayacağı anlaşılmaktadır. Delillerin değerlendirilmesi ve takdiri yargılamayı yapan mahkemelere aittir. Suçun sübutu konusunda karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Başka bir deyişle tanık B.G.nin istinabe yoluyla alınan ifadesinin yargılamayı yapan mahkemede bizzat dinlenmesinin (verdiği beyanlar dikkate alındığında) davanın sonucunu etkileyecek nitelikte olmayacaktır.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

TANER KÖK VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/6051 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/6051

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TANER KÖK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/6051)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Taner KÖK ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve yasaya uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/6051 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2022/6051 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu Satılmış Demiral 18/3/2024 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucunun çocukları Erhan Demiral, Özkan Demiral, Seyhan Demiral 4/6/2024 tarihinde kayda giren dilekçeleriyle başvuruya devam etmek istediklerini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

6. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıkların dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvencelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruların kabul edilebilirlik şartlarını karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerektiğini, Anayasa Mahkemesi tarafından da belirtildiği üzere başvurucuların iddialarıyla ilgili olarak öncelikle adil yargılanma hakkının bireylere dava sonucunda verilen kararın değil yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verdiğini, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucuların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri iddiaları hakkında eksiklik, ihmal ya da açık keyfîliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucuların bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

9. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri

belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

11. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında; sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

12. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu nedenle de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

13. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

14. Akabinde Anayasa Mahkemesi HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun’un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile

cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

15. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

17. Başvurucuların adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Diğer İhlal İddiaları

18. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca başvuruculara haklarında HAGB kararı verilip kesinleşinceye kadar "yurtdışına çıkamamak" şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve başvurucunun ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

20. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (bkz. Atilla Yazar ve diğerleri § 198).

21. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvuruculaın istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvuruculaın tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaın adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculaın taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaın makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaın tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYSEN ÇEVİK

B. No: 2022/7535 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/7535

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYSEN ÇEVİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/7535)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Aysen ÇEVİK

Vekili : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyon 11/4/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇETİN BOZDAL

B. No: 2022/10297 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/10297

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇETİN BOZDAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/10297)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Çetin BOZDAL

Vekili : Av. Mahmut AKGÜL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyon 31/5/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYHAN ÖRBEYİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/10481 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/10481

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYHAN ÖRBEYİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/10481)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Ayhan ÖRBEYİ

2. Feysel ÖRBEYİ

3. Kemal ORBAY

4. Mehmet ÖRBEYİ

5. Reşit ÖRBEYİ

Vekili : Av. Arif İLİŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyon 6/3/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado

([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH AYTAŞ

B. No: 2022/10493 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/10493

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH AYTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/10493)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Abdullah AYTAŞ

Vekili : Av. Arif İLİŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru süresi içinde yapılmıştır. Komisyon 24/5/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MİHRİCAN ADALIOĞLU

B. No: 2022/11402 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11402

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MİHRİCAN ADALIOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11402)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Mihrican ADALIOĞLU

Vekili : Av. Melda CANDAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyon 11/4/2023 tarihinde masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAHYA ÇELİK

B. No: 2022/11723 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11723

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAHYA ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11723)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Yahya ÇELİK

Vekili : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyon 19/12/2022 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/12774 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/12774

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/12774)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Adem Tamer KAYA

: 2. Aydın KAYA

: 3. Bayram Ahmet KAYA

: 4. Doğan Bahri KAYA

: 5. Hatice KAYA

: 6. Nahide KAYA

: 7. Ogün KAYA

: 8. Ömer Lütfi KAYA

: 9. Özgün KAYA

: 10. Vahide ALTAY

Vekili : Av. Atiye ÜLKÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği

iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyon 6/12/2022 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRE ÇELİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/14506 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/14506

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRE ÇELİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/14506)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucular : Emre ÇELİK ve diğerleri

[bkz. ekli tablonun (B)sütunu]

Başvurucular Vekili : Av. Mustafa Anıl PINAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuruculaın iş sözleşmelerinin sendikal gerekçelerle feshedilmesi sonrasında işe iade ve sendikal tazminat taleplerinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle ekli tablonun (A) sütununda belirtilen dosyalar, bu dosya üzerinde birleştirilmiştir.

3. Başvurular süresinde yapılmıştır.

4. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuruculaların mensubu olduğu sendika Türkiye Metal, Çelik, Mühimmat, Makina, Metalden Mamul Eşya ve Oto, Montaj ve Yardımcı İşçiler Sendikasıdır (Türk Metal) (ilgili sendika hakkında detaylı bilgiler için bkz. Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, B. No: 2016/16056, 21/4/2021§ 9).

7. Sendika, davalı işyerinde 2016 yılı Mart ayından itibaren örgütlenmeye başlamıştır. Davalı işyerinde çalışan 83 işçiden 57 işçi Sendika üyesi olmuştur. Sendika 11/3/2016 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına yetkili sendika olduğunun tespiti talebiyle başvurmuş ve sendikanın 22/3/2016 tarihinde yetkili sendika olduğu tespit edilmiştir. Davalı işveren, bu tespite karşı 30/3/2016 tarihinde yetki itirazı davası açmış; açılan dava sonucunda Ankara 28. İş Mahkemesi 21/12/2017 tarihinde davanın reddine karar vermiş ve bu karar 4/10/2018 tarihinde Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir. Sendikanın yetkisi bu süreçte kesinleşmesine rağmen başvuruculaların beyanına göre işveren sendikalı işçilerin iş sözleşmelerini sonlandırmış yahut sendikadan istifa etmelerini sağlamıştır. Sonuçta azalan üye sayısı nedeniyle toplu iş sözleşmesi (TİS) bağıtlanamamıştır.

8. Sendika, davalı işyerinde örgütlenme çalışmalarını devam ettirmiş; işyerinde çalışan 156 işçiden 92 işçi Sendika üyesi olmuştur. Sendikanın 17/2/2020 tarihinde tekrar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına yetkili sendika olduğunun tespiti talebiyle başvurması üzerine 20/2/2020 tarihinde Sendikanın yetkili olduğu tespit edilmiştir. Davalı işveren, bu tespite karşı da yetki itirazında bulunmuştur; açılan dava olayların geçtiği tarihte Ankara 43. İş Mahkemesinde derdesttir.

9. İşçilerin beyanına göre; 17/2/2020 tarihinde sendika yetkilisi bir kişi işyerinin kapısına gelmiş; sendikanın yetki belgesi aldığını işçilere iletmiş ve işverenin daha önceki gibi yetki itirazında bulunarak süreci durdurabileceğini ve sendikalı işçilerin işine son verebileceğini söylemiştir. Aynı gün sendika öncüsü S.Ö ve E.Ç isimli işçilerin işten çıkarılacağı söylentisi yayılmıştır. Bunun üzerine sendikalı 20-30 işçi iki grup hâlinde işyeri kapısı önünde toplanmış ve 15.00-17.00 saatleri arasında sendika yetkilisi ile görüşme yapmışlardır. İşçiler ayrıca "hırsız yönetim, yönetim istifa, T. istifa, E. istifa, E. istifa, vur vur inlesin yönetim dinlesin, yönetim şaşırma sabrımızı taşırma, ... Taşeron" şeklinde slogan atmışlardır. Bu şekilde eyleme katılan 9 işçinin iş sözleşmesi 20/2/2020 tarihinde "iş görme borcunu yerine getirmedikleri ve kanun dışı grev yaptıkları" gerekçesiyle 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrasının (II-g) bendi kapsamında tazminatsız olarak sona erdirilmiştir.

10. Sonrasında diğer işçiler 24/2/2020-26/2/2020 tarihlerinde iş başı yapmamış, fabrika girişinde toplanmışlardır. Başvurucular; bu eylemleri 20/2/2020 tarihinde iş akitlerine son verilen 9 arkadaşına destek olmak, tekrar işe başlatılmaları için fabrika yönetimi üzerinde baskı oluşturmak, sendikanın gücünü hissettirmek gibi amaçlarla yaptıklarını ifade etmiştir. İşveren 26/2/2020 tarihinde işçilere akşam mesai bitiminde fabrikadan ayrılmalarını, aksi hâlde eylemin işyeri işgaline dönüşeceğini söylemiş, işçilerin ayrılmaması üzerine polis kuvvetleri çağrılmış ve işçiler polis eşliğinde fabrikadan çıkarılmıştır. Bu olaydan sonra sendikalı 56 işçinin iş sözleşmesi 4857 sayılı Kanun'un 25. maddesinin birinci fıkrasının (II) bendi ve 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 70.

maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında tazminatsız olarak sona erdirilmiştir. Kalan işçilerden eylemlere devam eden sendikalı 2 işçinin 28/2/2020 tarihinde, 18 sendikalı işçinin de 5/3/2020 tarihinde iş sözleşmeleri aynı gerekçelerle sonlandırılmıştır.

11. Başvurucular, yapılan fesihlerin sendikal nedenle gerçekleştirilen haksız ve geçersiz fesih olduğunu ileri sürerek işe iade ve sendikal tazminat talepli dava açmıştır. Başvurucular dava dilekçelerinde, davalı işyerinde çalışan işçilerin Türk Metal Sendikası'na üye olmak ve sendikal yetkiye ulaşmak istediklerini ancak örgütlenme dönemi içerisinde işverenin sendikal faaliyetin önüne geçmek adına sendika üyesi çalışanların iş akitlerini feshettiğini belirtmiştir. Başvuruculara göre, sendikanın yetkili sendika olması sonrasında sendikaya üye işçilerin soyut nedenler ile işten çıkartılması, baskı ile bazı işçilerin istifa etmek durumunda bırakılması, işverenlikçe yetki tespitine itiraz edilmesi hususları dikkate alındığında başvuruculara işten çıkarılma sebebinin sendikal nedene dayandığı açıktır. Başvurucular sendikal faaliyetler kapsamında gerçekleştirdikleri eylemlerin toplu eylem hakkı kapsamında olduğunu ancak işverence bunun kanun dışı grev kapsamında değerlendirilerek iş sözleşmelerinin sonlandırıldığını ifade etmiştir. Başvurucular; sendikal örgütlenme faaliyeti içerisinde olan tüm çalışanlardan e-devlet şifrelerinin istendiğini, üyelikten istifaya zorlandıklarını, yemek verilmediğini, servis hizmetlerinin, ara dinlenme dilimlerinin, tuvalet - mescit kullanımının kaldırıldığını, bu şekilde işverenin sendikalılara çeşitli şekillerde baskı uyguladığından yakınmıştır.

12. Davalı işveren ilk derece mahkemelerine sunduğu cevap dilekçesinde; başvuruculara ücret artışını yetersiz bulduğunu ve bunu bahane ederek iş bıraktıklarını ve iş yavaşlattıklarını ileri sürmüştür. Davalı işverene göre; bir grup işçi haksız olarak topluca iş bırakmış, iş yerinde toplu yürüyüş yaparak slogan atmış, eyleme katılmayan personele işi bırakma baskısı yapmıştır. Davalı; başvuruculara, idari bina önünde eylem yaparak iş ve çalışma hürriyetini ihlal ettiğini, bir kısım personeli "Siz karışmayın kötü olur." diyerek tehdit ettiğini, işyerini saatlerce işgal ettiğini, iş görme borcunu yerine getirmediğini, kanun dışı grev yaptığını belirtmiştir. Davalı devamla, şirket yetkililerinin başvuruculara eylemi sona erdirmeleri yönünde uyardığını, bu eylem sırasında işçilerden bir grubun idari binaya davet edildiğini, görüşmelere katılan işçilerin herhangi bir talepte bulunmadığını, eyleme katılmayan personeli tehdit eden A.Ç, E.Ç., H.K. ve S.Ö. ile deneme süresi içindeki 4 personelin iş akitlerinin 20/2/2020 tarihinde feshedildiğini ifade etmiştir. Davalı, bunun üzerine başvuruculara bir kısmının 21-24-25/2/2020 tarihlerinde işyerine gelerek kart bastıktan sonra mesai bitimine kadar işbaşı yapmadıklarını; fabrika girişinde bekleyerek toplu yürüyüş, yüksek sesle müzik çalma, halay ve alkış gibi eylemler eşliğinde sloganlar attıklarını, başvuruculardan 56 kişinin 25/2/2020 tarihinde mesai bitiminde işyerini terk etmeyerek yasa dışı şekilde işgal ettiğini öne sürmüştür. Davalı işveren, işgal eyleminin polis müdahalesi ile durdurulabildiğini, işyeri işgali ile ilgili suç duyurusunda bulunulduğunu yine başvuruculara bir kısmının 26/2/2020 tarihinde işyerine geldikleri hâlde işbaşı yapmayarak aynı eylemleri tekrarladığını, bu nedenle 56 işçinin iş sözleşmelerinin haklı nedenle feshedildiğini bildirmiştir. Davalı; 28/2/2020-5/3/2020 tarihleri arasında olayların devam ettiğini, bu kez 11 işçiden birinin istifa ederek ayrıldığını, diğer 10 işçinin ise iş sözleşmelerinin 5/3/2020 tarihinde sonlandırıldığını ifade etmiştir. Davalı ayrıca eylemler sırasında işyeri servis giriş çıkışlarının engellendiğini, çalışan personelin servislerine saldırıldığını, misafir tedarikçi ve müşterilerin şirkete giriş çıkışının engellenmeye çalışıldığını, şirketin işlemlerinin aksadığını, büyük maddi ve manevi zararlara sebebiyet verildiğini öne sürmüştür.

13. Dava dosyaları içerisinde yer alan Aile ve Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının 22/4/2020 tarihli raporunda, toplu eylem hakkını kullanan işçilerin iş sözleşmelerinin feshedilmesinin sendikal nedenle olduğu, bu nedenle de işverene idari para cezası uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Raporda özetle; yetki tespitine itirazlar sonucunda sendikanın işlevsiz hâle geldiği, 20/2/2020 tarihinde işine son verilen 9 işçinin sendika öncüsü olduğu ve işverence bu durumun bilindiği, ilk toplu eylemin 17/2/2020 tarihinde iş sözleşmesinin feshedileceği duyulan S.Ö ve E.Ç isimli işçilerin durumlarının yönetimle görüşme amacıyla yapıldığı ve işverenin bu görüşmede açıkça sendika istemediğini işçilere belirttiği, işten çıkarma olmayacağının duyulması üzerine toplu eyleme son verildiği hususlarına yer verilmiştir. Raporda devamla, ikinci toplu eylemin iş sözleşmesi sona erdirilen 9 işçinin işe tekrardan alınması amacıyla yapıldığı, işverenliğin bu işçilerin sendika öncüsü olması nedeniyle işe tekrar alma taleplerini reddettiği, işçilerin işe dönmeleri hâlinde ilk yetki tespit dönemindeki yaşadıkları baskıyı göreceklerini ve yine sendikanın yetkisinin işlevsiz kalacağını düşünmeleri nedeniyle işçilerin birkaç gün süren toplu eylemlerinin yasal ve ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Anılan raporda ayrıca; iş sözleşmesi sonlandırılan 75 işçinin 74'ünün sendika üyesi olduğu, 5/3/2020 tarihindeki çıkışlardan sonra sendikanın işyerindeki üye sayısının 25'e düştüğü ve sendika yetkisinin böylece büyük ölçüde işlevsiz hâle geleceği, işçiler tarafından kullanılan toplu eylem hakkının işveren tarafından yasa dışı grev olarak gösterilip sendika üyesi işçilerin iş sözleşmelerinin sonlandırılması için kullanıldığı tespitlerine ulaşılmıştır.

14. Bir kısım başvurucular yönünden yargılamayı yapan Ankara Batı 2. İş Mahkemesi davaların kabulüne karar vermiştir. Gerekçeli kararların ilgili kısmı şöyledir:

"...davalı işyerinde ilk olarak 2016 yılında Türk Metal Sendikasının yetki tespit yazısını aldığı, işverenlik tarafından yetki tespitine yapılan itirazın 2018 yılında Türk Metal Sendikası lehine sonuçlandığı, bu süreç içerisinde Türk Metal Sendikası üyesi işçilerin büyük çoğunluğunun Türk Metal Sendikası üyeliğinden istifa ettiği ve Türk Metal Sendikasının yetkisinin işlevsiz hale geldiği, 2020 yılı Şubat ayının 2 nci ve 3 üncü haftasında tekrardan Türk Metal Sendikasına üyeliklerin başladığı, ikinci yetki tespit sürecinde ilk yetki tespit sürecinde istifa eden işçilerin tekrardan üyelik başvurusunda bulunduğu anlaşılmıştır. İş sözleşmesi 20.02.2020 tarihinde sona erdirilen 9 işçinin sendika öncüsü olup sendikal propaganda yapan işçiler olduğu ve bu durumun işverenlik nezdinde bilindiği, ilk toplu eylemin 17.02.2020 tarihinde iş sözleşmesi sona erdirileceği duyulan S.Ö ve E. Ç. isimli işçilerin durumlarının yönetimle görüşme amacıyla yapıldığı, bu görüşmede işverenliğin açıkça sendika istemediğini işçilere belirttiği, işçilerin işten çıkartılmayacağının duyulması üzerine toplu eylemin sona erdirildiği tespit edilmiştir. İkinci toplu eylemin iş sözleşmesi sona erdirilen 9 işçinin işe tekrardan alınması amacıyla yapıldığı, işverenliğin bu işçilerin sendika öncüsü olması sebebiyle işe tekrar alma talebini reddettiği,işçilerin ilk toplu eylemin başarı ile sonuçlanması nedeniyle toplu eylemleri birkaç günden fazla sürdürdükleri, işçilerin eylemleri sırasında işverenin işlerine engel olmadıkları, işyerine gelen araç girişlerine engel olmadıkları, işçilerin bu durum karşısında toplu eylemleri sürdürmelerinin ölçülü olduğu, işçilerin bu eylemlerinin kanunsuz grev sayılmayacağı değerlendirilmiştir. Ayrıca İşverenin toplu eylemin kanun dışı olduğunu savunmalarında ikrar eden işçileri tekrardan işe başlattığı, bu hususun davalı işverenin cevap dilekçesinde de belirtildiği, işçilerle ilgili hazırlanmış tutanak vs. belgelerde kanun dışı grev kavramlarının yer aldığı, dolayısıyla işçilerin bu durum karşısında imzadan imtina haklarını kullandıkları, toplu eylemi bırakıp işe başlayan A.Ü. ve A. P. isimli işçilerin kanun dışı grev hususunda savunma vermeyip iş sözleşmelerinin sona erdirilmesinin de bu durumun

göstergesi olduğu anlaşılmıştır. İş sözleşmesi feshedilen toplam 75 işçinin 74'ünün sendika üyesi olduğu, 05.03.2020 tarihindeki çıkışlardan sonra sendikanın işyerindeki üye sayısının 25'e düştüğü, yetki tespitine yapılan itiraz da düşünüldüğünde süreç içerisinde sendikanın yetkisinin büyük ölçüde işlevsiz hale geldiği, işçilerin eylemler sırasında 'sendika hakkımız' şeklinde sloganlar attıkları hususları hep birlikte göz önüne alındığında olayların kronolojik sırası da düşünüldüğünde; davalı işverenin iş sözleşmesi sona erdirilen işçilerin iş sözleşmesinin sendikal nedenle feshettiği, bu nedenle iş davacıların iş akdinin haksız ve geçersiz feshedildiği anlaşılmakla..."

15. Kararların istinaf edilmesi üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Daireleri davaların reddine kesin olarak karar vermiştir. Benzer gerekçeli kararların ilgili kısmı şöyledir:

"...Tüm dosya kapsamına, işverence düzenlenen tutanak içerikleri, teftiş sırasında alınan ifadeler ile dinlenen tanık anlatımlarına göre; işverence Ocak ayı ücretlerini alan iki işçinin ücret artışı sebebi ile iş yavaşlattıklarının tespit edilmesi üzerine bu işçilerden 07/02/2020 tarihinde savunmalarının istendiği, bu iki işçinin iş sözleşmelerinin feshedileceğine dair işçiler arasında söylenti oluşması üzerine bu duyumu alan davacıların da aralarında bulunduğu bir kısım işçinin 17/02/2020 tarihinde, yaklaşık iki saat süreyle iş bıraktıkları, bunun üzerine aynı zamanda sendika temsilcileri olan işçilerden H.K, S. Ö. ve E.Ç.nin idari binaya davet edilerek ücret artışına ilişkin taraflar arasında sonuç alınamayan bir görüşmenin gerçekleştiği anlaşılmıştır. 17/02/2020 tarihinde iş bırakma eylemine katılan işçilerden sendikalı 9 işçinin iş sözleşmelerinin 20/02/2020 tarihinde feshedilmesi üzerine bu işçilerin işe geri alınmalarını sağlamak ve bu işçilere destek olmak amacıyla, 21/02/2020 tarihinde vardiyalı olarak çalışılan iş yerindeki davacı da dahil bir kısım işçinin iş yeri dışına çıkarak, iş yeri önünde toplandıkları, dosyaya sunulan kamera kayıtlarının çözümünde, bu işçilerin iş yeri dışında davul zurna eşliğinde halay çektikleri, toplu olarak yürüyüş yaptıkları, alkış tutup sloganlar atarak işvereni protesto ettikleri tespit edilmiştir. İşverence düzenlenen tutanaklarda belirtildiği üzere davacının da içerisinde bulunduğu bu işçilerin 24/02/2020, 25/02/2020 ve 26/02/2020 tarihlerinde mesai saatleri içerisinde kendilerine işbaşı yapmaları doğrultusunda davette bulunulmasına rağmen işbaşı yapmayarak bu eylemlerine devam ettikleri sabittir.

Dosya içeriğine göre, söz konusu eylemlere katılan işçilerin iş sözleşmesi feshedilen 9 işçinin işe dönmesi konusunda onlara destek amacıyla sergiledikleri barışçıl nitelikteki toplu eylemleri demokratik bir hakkın kullanımı olarak nitelendirilebilir ise de; 17/02/2020 tarihinden sonraki, yukarıda bahsi geçen günlere ilişkin olarak, halen iş yeri önünde devam ettiği anlaşılan eylemlerin süresi dikkate alındığında ölçülü olmaktan uzak olduğu açıktır. Bu itibarla, davalı işveren ile davacı işçi arasındaki güven ilişkisinin zedelendiği, işçinin feshe konu eylemlerinin işin yürütümünü bozduğu, toplu eylemlere katılan işçilerin iş sözleşmelerinin işverence feshinin sendikal nedene dayalı olarak gerçekleştirildiğinin davacı yanca ispatlanamadığı anlaşılmakla, feshin en azından bu aşamada geçerli sebebe dayandığının anlaşılmasına ve haklılığın ileride açılması muhtemel alacak davasında tartışılmasının mümkün bulunmasına göre bu gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi gerekmiştir. "

16. Diğer başvurucular yönünden yargılamayı yapan Ankara Batı 4. İş Mahkemesi davaların reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararların ilgili kısmı şöyledir:

"...davacı işçilerin eylemler sırasında sendikaya yönelik herhangi bir talepte bulunmadıkları,

işverenden örgütlenmeye yönelik herhangi bir talepte bulunmadıkları, ispat yükü davacılarda olmak üzere işverenin iş akitlerini sendikal nedenlerle sonlandırdığını ispatlayamadıkları, işçilerin önceki yıllarda daha fazla zam yapılırken 2020 yılı ocak ayında önceki yıla göre daha az olan %6 oranında zam yapılmasının yarattığı memnuniyetsizlikle işi yavaşlattıkları, iş yeri birim amiri olan davalı tanıklarının açık ifadelerinden de anlaşılacağı üzere günlük 8-10 ton civarında mal işlenirken 1-2 ton civarında üretiminin kalmasının birim amirlerince fark edildiği, makine operatörü olan E.Ç ve A.Ç ile konuşulduğunda 'bu kadar paraya bu kadar iş' şeklinde cevap verdikleri anlaşılmıştır. Yetkililer tarafından tutanaklar tutulup insan kaynaklarına devredildiği ve bu kişilerin 05.02.2020 tarihinde savunmalarının alındığı ve savunmalarında tazminatlarının ödenmesi halinde ayrılmak istediklerini beyan ettikleri, sonraki dönemde de yine 10-12 gün boyunca iş yerinde üretimin yine düşük seyrettiği, sendikanın bakanlıktan yetki yazısı aldıktan sonra işveren tarafından yetki tespitine yönelik iptal davası açıldığı süreçten sonra işçilerin 17.02.2020 tarihinde grup halinde işi bıraktıkları, birim yetkililerinin davalı tanıklarının açık beyan içeriklerine göre eylemleri A.Ç, E.Ç, H.K, S.Ö isimli işçilerin yönlendirdikleri, işçilerin yönetim binası önüne giderek 'yönetim istifa, hırsız yönetim, E. istifa, E. istifa, T. istifa' şeklinde slogan attıkları, ıslık çaldıkları, alkışlı eylemde bulundukları, işçilerin eyleminin barışçıl ve protesto eylemi niteliğinde ölçülü bir eylem olmayıp işyerinde düzeni ve işleyişi aksattığı, değerlendirilmiştir. İşçilerden önemli bir grubun işi bıraktığı ve fabrika idari binası önünde toplanarak yönetim ve yöneticiler hakkında slogan atıp istifa talep ettikleri, kendilerini engellemeye çalışan işinin başına dönmelerini isteyen birim amirlerine yönelik 'sen karışma, senin için kötü olur' tarzında konuşup E.Ç.nin tanık M.Ş.U'nun üzerine yürüdüğü, bu şekilde işyeri yetkilileri tarafından işçileri organize edip yönlendirdiği tespit edilen H.K, S.Ö, E.Ç, A.Ç.nin iş akitlerinin savunmalarının istenerek sonlandırıldığı görülmüştür. Bu şekilde bu işçilerin diğer işçileri haksız şekilde yönlendirip işi bıraktırdıkları işçilerin fabrikada üretimi bırakarak yönetim binası önünde toplanıp yöneticiler aleyhinde slogan atmaları nedeniyle işleyişin aksadığı ve üretimin durduğu, işyerinde 20.02.2020 tarihinde işçileri kışkırtıp yönlendiren adı geçen dört kişi ile birlikte deneme müddetinde olan beş işçinin iş akdine son verilmesi üzerine hafta sonu tatilini müteakiben takip eden günlerde 24.02.2020 tarihinde ve 25.02.2020 tarihinde işyerindeki işçilerin sabah gelip kart basıp iş kıyafetlerini giymelerine rağmen işbaşı yapmadıkları, gün boyunca fabrika girişinde bekleyip zaman zaman slogan attıkları , önceden iş akitlerine son verilen 9 arkadaşlarına destek vermek, bunların yeniden işe geri dönmeleri hususunda fabrika yönetimi üzerinde baskı oluşturmak amacıyla bu şekilde eylem yapmalarının herhangi bir sendikal hak kapsamında bulunmadığı değerlendirilmiştir. İşçilerin iş görme edimlerine aykırı davrandıkları ve peş peşe iki gün mesai yapmadıkları, fabrikadaki işçilerin büyük çoğunluğunun bu eylemlere katılmaları nedeniyle kalan az sayıdaki işçinin de izin alması vb nedenlerle fabrikada üretim yapılamadığı, ayrıca işçilerin ikinci gün sonunda 25.02.2020 tarihi akşamında mesai çıkışında fabrikaya terk etmedikleri ancak kolluk marifetiyle takviye polis gelinmesi suretiyle işçilerin fabrika alanından çıkartılabildiği, bu şekilde eylemlerin yasa dışı grev ve işgal boyutuna ulaştığı, eylemin ölçülü ve barışçıl niteliğinde olmadığı, fabrika işleyişini ve akışını bozduğu, bu şekilde işveren tarafından iş akitlerinin haklı ve geçerli nedenle sonlandırıldığı ispatlandığından, davacı işçiler tarafından iş akdinin sendikal nedenlerle sonlandırıldığı ispatlanamadığından davanın reddine yönelik karar vermek gerekmiştir..."

17. İstinaf üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemeleri istinaf başvurularının esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

18. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

19. 4857 sayılı Kanun'un "Feshin geçerli sebebe dayandırılması" kenar başlıklı 18. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır..."

20. 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Fesih bildirimine itiraz ve usulü" kenar başlıklı 20. maddesinin 2. fıkrası şöyledir:

"Feshin geçerli bir sebebe dayandığını ispat yükümlülüğü işverene aittir. İşçi, feshin başka bir sebebe dayandığını iddia ettiği takdirde, bu iddiasını ispatla yükümlüdür."

21. 6356 sayılı Kanun'un "Sendika özgürlüğünün güvencesi" kenar başlıklı 25. maddesi şöyledir:

"(1) İşçilerin işe alınmaları; belli bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri, belli bir sendikadaki üyeliği sürdürmeleri veya üyelikten çekilmeleri veya herhangi bir sendikaya üye olmaları veya olmamaları şartına bağlı tutulamaz.

(2) İşveren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmayan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında, çalışma şartları veya çalıştırmaya son verilmesi bakımından herhangi bir ayrım yapamaz. Ücret, ikramiye, prim ve paraya ilişkin sosyal yardım konularında toplu iş sözleşmesi hükümleri saklıdır.

(3) İşçiler, sendikaya üye olmaları veya olmamaları, iş saatleri dışında veya işverenin izni ile iş saatleri içinde işçi kuruluşlarının faaliyetlerine katılmaları veya sendikal faaliyette bulunmalarından dolayı işten çıkarılamaz veya farklı işleme tabi tutulamaz.

(4) İşverenin (…) yukarıdaki fıkralara aykırı hareket etmesi hâlinde işçinin bir yıllık ücret tutarından az olmamak üzere sendikal tazminata hükmedilir.

(5) Sendikal bir nedenle iş sözleşmesinin feshi hâlinde işçi, 4857 sayılı Kanunun (…), 20 ve 21 inci madde hükümlerine göre dava açma hakkına sahiptir. İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiğinin tespit edilmesi hâlinde, 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesine göre işçinin başvurusu, işverenin işe başlatması veya başlatmaması şartına bağlı olmaksızın sendikal tazminata karar verilir. Ancak işçinin işe başlatılmaması hâlinde, ayrıca 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen tazminata hükmedilmez. İşçinin 4857 sayılı Kanunun yukarıdaki hükümlerine göre dava açmaması ayrıca sendikal tazminat talebini engellemez.

(6) İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiği iddiası ile açılacak davada, feshin nedenini ispat yükümlülüğü işverene aittir. Feshin işverenin ileri sürdüğü nedene dayanmadığını iddia eden işçi, feshin sendikal nedene dayandığını ispatla yükümlüdür.

(7) Fesih dışında işverenin sendikal ayrımcılık yaptığı iddiasını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak işçi sendikal ayrımcılık yapıldığını güçlü biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren davranışının nedenini ispat etmekle yükümlü olur.

(8) Yukarıdaki hükümlere aykırı olan toplu iş sözleşmesi ve iş sözleşmesi hükümleri geçersizdir.

(9) İşçinin iş kanunları ve diğer kanunlara göre sahip olduğu hakları saklıdır.”

22. 6356 sayılı Kanun'un "Yetki" kenar başlıklı 41. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kurulu bulunduğu işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde birinin üyesi bulunması şartıyla işçi sendikası, toplu iş sözleşmesinin kapsamına girecek işyerinde başvuru tarihinde çalışan işçilerin yarıdan fazlasının, işletmede ise yüzde kırkının kendi üyesi bulunması hâlinde bu işyeri veya işletme için toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkilidir.

...

(3) İşletmede birden çok sendikanın yüzde kırk veya fazla üyesinin olması durumunda başvuru tarihinde en çok üyeye sahip sendika toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkilidir.

...

(5) Bir işkolunda çalışan işçilerin yüzde üçünün tespitinde Bakanlıkça her yıl ocak ve temmuz aylarında yayımlanan istatistikler esas alınır. Bu istatistiklerde her bir işkolundaki toplam işçi sayısı ile işkollarındaki sendikaların üye sayıları yer alır. Yayımlanan istatistik, toplu iş sözleşmesi ve diğer işlemler için yeni istatistik yayımlanıncaya kadar geçerlidir. Yetki belgesi almak üzere başvuran veya yetki belgesi alan işçi sendikasının yetkisini daha sonra yayımlanacak istatistikler etkilemez.

(6) Yayımından itibaren on beş gün içinde itiraz edilmeyen istatistik kesinleşir. İstatistiğin gerçeğe uymadığı gerekçesiyle bu süre içinde Ankara İş Mahkemesine başvurulabilir. Mahkeme bu itirazı on beş gün içinde sonuçlandırır. (Değişik iki cümle:12/10/2017-7036/33 md.) Mahkemece verilen karar hakkında, ilgililerce veya Bakanlıkça istinaf yoluna başvurulması hâlinde bölge adliye mahkemesi bir ay içinde kararını verir. Bu karara karşı temyiz yoluna başvurulması hâlinde Yargıtay, temyiz talebini bir ay içinde kesin olarak karara bağlar.

(7) Bakanlık, yetkili sendikanın belirlenmesinde ve istatistiklerin düzenlenmesinde kendisine gönderilen üyelik ve üyelikten çekilme bildirimleri ile Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılan işçi bildirimlerini esas alır.

23. 6356 sayılı Kanun'un "Yetki tespiti için başvuru" kenar başlıklı 42. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" (1) Toplu iş sözleşmesi yapmak isteyen işçi sendikası Bakanlığa başvurarak yetkili olduğunun tespitini ister. İşveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren de Bakanlığa başvurarak yetkili işçi sendikasının tespitini isteyebilir.

(2) Bakanlık, kayıtlarına göre başvuru tarihi itibarıyla bir işçi sendikasının yetkili olduğunu tespit ettiğinde, başvuruyu, işyeri veya işletmedeki işçi ve üye sayısını, o işkolunda kurulu işçi sendikaları ile taraf olacak işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işverene altı iş günü içinde bildirir."

(3) İşçi sendikasının yetki şartlarına sahip olmadığının ya da işyerinde yetki şartlarına sahip bir işçi sendikasının bulunmadığının tespiti hâlinde, bu bilgiler sadece başvuruyu yapan tarafa bildirilir.

..."

24. 6356 sayılı Kanun'un "Yetki itirazı" kenar başlıklı 43. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kendilerine 42 nci madde uyarınca gönderilen tespit yazısını alan işçi veya işveren sendikaları veya sendika üyesi olmayan işveren; taraflardan birinin veya her ikisinin yetki şartlarına sahip olmadığı veya kendisinin bu şartları taşıdığı yolundaki itirazını, nedenlerini de göstererek yazının kendilerine tebliğ edildiği tarihten itibaren altı iş günü içinde mahkemeye yapabilir.

...

(3) ... İşçi ve üye sayılarının tespitinde maddi hata ve süreye ilişkin itirazları mahkeme altı iş günü içinde duruşma yapmaksızın kesin olarak karara bağlar. (Değişik cümle: 12/10/2017-7036/34 md.) Bunların dışındaki itirazlar için mahkeme, duruşma yaparak karar verir ve bu karar hakkında istinaf yoluna başvurulması hâlinde bölge adliye mahkemesi bir ay içinde kararını verir. (Ek cümle: 12/10/2017- 7036/34 md.) Bu karara karşı temyiz yoluna başvurulması hâlinde Yargıtay bir ay içinde kesin olarak karar verir.

(4) 42 nci maddenin üçüncü fıkrası uyarınca kendisine yetki şartlarına sahip olmadığı bildirilen işçi sendikası, altı iş günü içinde yetkili olup olmadığının tespiti için dava açabilir. Mahkeme açılan davayı o işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde birini üye kaydeden işçi sendikaları ile işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işverene de bildirir. Mahkeme davayı iki ay içinde sonuçlandırır.

(5) İtiraz, karar kesinleşinceye kadar yetki işlemlerini durdurur."

2. Yargıtay İçtihadı

25. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 25/1/2018 tarihli ve E.2017/19017, K.2018/1205 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Anayasamızın 54/7. maddesinde yer alan 'Siyasi amaçlı grev ve lokavt, dayanışma grev ve lokavtı, genel grev ve lokavt, işyeri işgali, işi yavaşlatma, verimi düşürme ve diğer direnişler yapılamaz.' hükmü kaldırılmıştır. Anayasanın 54. maddesinin değişiklik gerekçesinde: 'Maddeyle, tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmeler ile çağdaş demokratik toplumlarda çalışma hayatını düzenleyen ve genel kabul gören evrensel ilkelerle bağdaşmayan, grev ve lokavt hakkına gereksiz sınırlamalar getiren, 54. maddenin üçüncü ve yedinci fıkraları yürürlükten kaldırılmaktadır. Söz konusu hükümlerin kaldırılmasıyla, sendikal haklar ile grev ve lokavt hakkının kullanılabilmesi bakımından, ileri bir adım atılmış olmaktadır.' denilmiştir. Anayasanın 54. maddesinde anılan yasaklar kaldırılmasına rağmen 2822 sayılı Kanunda bu yönde bir değişiklik yapılmamış, ancak 6356 sayılı Kanunda ise bu yasaklara yer verilmemiştir.

Diğer taraftan Anayasanın 90. maddesi gereği usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmeler ulusal hukukun üstündedir. Kanunlar bu sözleşmelere aykırı olamaz.

Genişletilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın 5. maddesine göre; 'Akit Taraflar, çalışanların ve çalıştıranların ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak için, yerel, ulusal ve uluslararası örgütler kurma ve bu örgütlere üye olma özgürlüğünü sağlamak veya geliştirmek amacıyla ulusal mevzuatın bu özgürlüğü zedelemesini veya zedeleyici biçimde uygulanmasını önlemeyi taahhüt ederler.'

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 87 sayılı Sendika Özgürlüğüne ve Örgütlenme

Hakkının Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin 11. maddesinde de benzer düzenleme yapılmış ve örgütlenme hakkının korunacağı belirtilmiştir. Yine 98 sayılı Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Sözleşmesi'nin 1. maddesine göre: 'İşçiler çalışma hususunda sendika hürriyetine halel getirmeye matuf her türlü fark gözetici harekete karşı tam bir himayeden faydalanacaktır. Böyle bir himaye bilhassa, bir işçinin çalıştırılmasını, bir sendikaya girmemesi veya bir sendikadan çıkması şartına tabi kılmak; bir sendikaya üye olması yahut çalışma saatleri dışında veya işverenin muvafakatı ile çalışma saatlerinde sendika faaliyetlerine iştirak etmesinden dolayı bir işçiyi işinden çıkarmak veya başka suretle onu izrar etmek; maksatları güden hareketlere mütaallik hususlarda uygulanacaktır'.

Anayasadaki yasakların kaldırılması ile bağlantılı olarak değerlendirilmesi gereken bir başka durum konuya ilişkin uluslararası düzenlemeler ve Anayasanın 90. maddesi hükmüdür. Gerek ILO gerekse Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Mahkeme kararları ve yine Avrupa Sosyal Şartı kapsamında grevi de kapsayan toplu eylem hakkı bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda toplu eylem hakkı bir üst kavram olarak benimsenmiş olup, buna grev yanında grev benzeri protesto eylemleri, kurallı çalışma, işi yavaşlatma gibi eylemler de dahil edilmiştir. ILO denetim organları çeşitli tarihlerde verdikleri kararlarda siyasi amaçlı grev, genel grev ve sempati grevlerinin yasaklanmasını Türkiye bakımından eleştirmiş ve sendika üyelerinin menfaatlerini etkileyen konularda eylem yapma imkanının tanınması ve desteklenen grevin yasal olması kaydıyla sempati eylemlerine izin verilmesi gerekliliğini belirtmiştir...

ILO denetim organlarına göre dayanışma grevlerinin tümüyle yasaklanması kötüye kullanmalara sebebiyet verebilecektir. Aynı değerlendirme sempati grevleri için de geçerli olup, bu tür eylemlerin meşruiyeti grevin yasal olması şartına bağlıdır. Aletlerin bırakılması, işi yavaşlatma, oturma, aşırı kurallı çalışma gibi eylemler barışçıl şekilde gerçekleştirildiği sürece korunmalıdır. Bu eylemler ancak barışçıl olma niteliğini kaybettiği takdirde kısıtlanabilir.

Grev hakkı bakımından önemli bir diğer düzenleme de Avrupa Sosyal Şartı ve denetim organı olan Avrupa Sosyal Haklar Komitesinin yorumudur. Avrupa Sosyal Şartının 6/4. maddesinde 'grev hakkı dahil toplu eylem hakkı' düzenlenmiştir. Avrupa Sosyal Haklar Komitesi maddeyi yorumunda: grev hakkının sadece toplu iş sözleşmesi prosedürü sırasında ve bu prosedürle bağlantılı olarak kullanılamayacağını kabul etmektedir. Komiteye göre: toplu iş sözleşmesi prosedürü dışında, işçilerin iş sözleşmelerinin feshinin bildirildiği dönemde bir grup işçinin bunu önleme veya işten çıkarılanların geri alınması için yaptıkları eylemler toplu eylem hakkı kapsamında yer alır. Belirtmek gerekir ki Türkiye, Avrupa Sosyal Şartı'nın 5. ve 6. maddelerini onaylamamıştır. Bununla birlikte, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Türkiye'ye ilişkin kararlarında Şartın ilgili hükümlerini uygulamıştır.

AİHM, Türkiye aleyhinde verdiği kararda toplu iş sözleşmesi prosedürü ile bağlantılı olmayan 1 günlük genel grevin Hükümet tarafından yasaklanmasının ve çalışanlara disiplin cezası uygulanmasının AİHS ve Avrupa Sosyal Şartı ve ILO ile benimsenen kurallara aykırı olduğunu kabul etmiştir. Sonuç olarak, uluslararası normlar uyarınca; işçilerin ekonomik ve sosyal durumlarını etkileyen veya işyerindeki uygulamalara yönelik olarak kısa süreli, demokratik bir hakkın kullanımı niteliğindeki protesto eylemleri toplu eylem hakkına dahildir. Bu gibi eylemler salt politik nitelikte olmadıkça yasaklanamaz...

Nitekim 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununda yasağın kaldırıldığı dikkate alındığında, temelde işçilerin işten çıkarılacağı yönündeki söylentilere karşı ve

ekonomik sosyal durumlarını iyileştirmek bunu işverene iletmek amacıyla toplanmaları şeklindeki yaklaşık 10 saat süren somut uyuşmazlıktaki eylemin uluslararası normlar kapsamında toplu eylem hakkı çerçevesinde korunan bir eylem olarak değerlendirilmesi gerekirken eylemin yasadışı grev olarak değerlendirilip davanın kabulüne karar verilmesi hatalıdır..."

26. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15/5/2013 tarihli ve E.2012/22-1407, K.2013/708 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Feshin işletme, işyeri ve işin gerekleri nedenleri ile yapıldığı ileri sürüldüğünde, ... işverenin bu kararı tutarlı şekilde uygulayıp uygulamadığı (tutarlılık denetimi), işverenin fesihte keyfi davranıp davranmadığı (keyfilik denetimi) ve işletmesel karar sonucu feshin kaçınılmaz olup olmadığı (ölçülülük denetimi-feshin son çare olması ilkesi) açıklığa kavuşturulmalıdır.

... İşveren işletme, işyeri ve işin gerekleri nedeni ile aldığı fesih kararında, ... feshin kaçınılmazlığını kanıtlamak zorundadır. İş sözleşmesinin feshiyle takip edilen amaca uygun daha hafif somut belirli tedbirlerin mevcut olup olmadığının değerlendirilmesi, işverenin tekelinde değildir. Bir bakıma feshin kaçınılmaz olup olmadığı yönünde, işletmesel kararın gerekliliği de denetlenmelidir. Feshin kaçınılmazlığı ekonomik açıdan değil, teknik denetim kapsamında, bu kararın hukuka uygun olup olmadığı ve işçinin çalışma olanağını ortadan kaldırıp kaldırmadığı yönünde, kısaca feshin son çare olması ilkesi çerçevesinde yapılmalıdır"

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Sözleşmeler

27. 10/12/1948 tarihinde kabul edilen Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 20:

(1)Herkes, barış içinde toplanma ve örgütlenme hakkına sahiptir.

...

Madde 23:

(4)Herkesin, çıkarını korumak için sendika kurma ya da sendikaya üye olma hakkı vardır."

28. Türkiye tarafından 15/8/2000 tarihinde imzalanan ve 11/8/2003 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 16/12/1966 tarihli BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler aşağıdaki hakları güvence altına almakla yükümlüdürler:

(a) Herkesin, ekonomik ve sosyal çıkarlarını geliştirmesi ve koruması için sendika kurma ve yalnızca ilgili örgütün kurallarına bağlı olarak dilediği sendikaya girme hakkı. Bu hakkın kullanılmasına, yasalarda belirtilen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ve kamu düzeni menfaati ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan sınırlamalardan başka bir sınırlama getirilemez;

...

(c) Sendikaların, yasalarda belirtilen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ve kamu

düzeni menfaati ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan sınırlamalardan başka bir sınırlama olmaksızın özgürce faaliyette bulunma hakkı;

2. Bu madde, sözü edilen hakların, silahlı kuvvetler, polis ya da devlet yönetiminin mensupları tarafından kullanılmasına yasal kısıtlamalar getirilmesine engel olmaz.

3. Bu maddenin hiçbir hükmü, Sendika Özgürlüğü ve Sendika Hakkının Korunmasına İlişkin 1948 tarihli Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesi'ne Taraf Devletlere, Sözleşme'de öngörülen güvenceleri haleldar edici yasal tedbirler alma ya da yasaları bu güvenceleri ihlal edici şekilde uygulama yetkisi vermez."

29. Türkiye bakımından 23/12/2003 tarihinde yürürlüğe giren 16/12/1966 tarihli BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 22. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Herkes başkalarıyla bir araya gelerek örgütlenme özgürlüğü hakkına sahiptir; bu hak, kendi menfaatlerini korumak için sendika kurma ve sendikaya katılma hakkını da içerir.

Bu hakkın kullanılmasına ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin, kamu düzeninin (ordre public), genel sağlık veya ahlâkın, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, hukuken öngörülmüş ve demokratik bir toplumda gerekli olan sınırlamaların dışında başka hiç bir sınırlama konamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler ve polis teşkilatı mensuplarının bu hakkı kullanmaları üzerine hukuki kısıtlamalar konulmasını engellemez"

30. Türkiye bakımından 24/12/1989 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Konseyi'nin 18/10/1961 tarihli ve ETS No. 35 sayılı Avrupa Sosyal Şartı'nın ilgili maddeleri şöyledir:

" Bölüm 1:

Âkit Taraflar, ulusal ve uluslararası nitelikteki tüm uygun yollarla aşağıdaki hak ve ilkelerin etkili bir biçimde gerçekleşebileceği koşullara ulaşmayı politikalarının amacı sayarlar:

5- Tüm çalışanlar ve işverenler, ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak amacıyla ulusal ve uluslararası kuruluşlar düzeyinde örgütlenme özgürlüğüne sahiptir.

6- Tüm çalışanlar ve işverenler, toplu pazarlık hakkına sahiptir.

Bölüm 2:

Âkit Taraflar kendilerini, III. Bölümde belirtildiği gibi, aşağıdaki madde ve fıkralarda yer alan yükümlülüklerle bağlı saymayı; taahhüt ederler.

...

Madde 5:

Örgütlenme hakkı:

Âkit Taraflar, çalışanların ve işverenlerin ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak için yerel, ulusal ve uluslararası örgütler kurma ve bu örgütlere üye olma özgürlüğünü sağlamak veya desteklemek amacıyla ulusal yasanın bu özgürlüğü zedelemesini veya zedeleyici biçimde uygulanmasını önlemeyi; taahhüt ederler.

Bu maddede öngörülen güvencelerin, güvenlik güçleri bakımından hangi ölçüde uygulanacağı ulusal yasalarla ya da yönetmeliklerle belirlenir. Bu güvencelerin silahlı kuvvetler mensuplarına uygulanmasına ilişkin ilke ile bu kesime hangi düzeyde uygulanacağı, yine ulusal yasalar ya da yönetmeliklerle saptanır.

Madde 6:

Toplu pazarlık hakkı:

Âkit Taraflar, toplu pazarlık hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla;

1- Çalışanlar ve işverenler arasındaki ortak görüşmeleri teşvik etmeyi;

2- Gerekli ve uygun olduğu durumlarda, toplu sözleşme yoluyla ücretlerin ve iş koşullarının düzenlenmesi amacıyla işverenlerin ya da işveren örgütlerinin çalışanların örgütleriyle isteğe bağlı görüşmelerini sağlayacak yolları teşvik etmeyi;

3- İş uyuşmazlıklarının çözümü için uygun uzlaştırma ve isteğe bağlı hakemlik sisteminin kurulmasını ve işletilmesini teşvik etmeyi; taahhüt eder ve

4- Menfaat uyuşmazlığı durumunda çalışanların ve işverenlerin, daha önce yapılan toplu sözleşmelerden doğabilecek yükümlülüklere bağlı olmak koşuluyla grev hakkı dahil, toplu eylem hakkını tanır.

Madde 22:Çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma hakkı:

Âkit Taraflar, çalışanların işletmede çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla, ulusal mevzuat ve uygulama uyarınca çalışanların ya da temsilcilerinin;

a- çalışma koşullarının, işin örgütlenmesinin ve çalışma ortamının düzenlenmesi ve iyileştirilmesine ... katılma olanağı veren önlemler almayı ya da bunları özendirmeyi taahhüt ederler.

...

Değiştirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın Eki

Madde 21 ve 22:

2- 'Ulusal mevzuat ve uygulama' terimi, duruma göre, yasaların ve yönetmeliklerin yanı sıra toplu iş sözleşmelerini, işverenler ve çalışanların temsilcileri arasındaki diğer anlaşmaları, gelenekleri ve ilgili yargı kararlarını kapsar.

..."

31. Türkiye bakımından 14/8/1951 tarihinde yürürlüğe giren Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 98 No.lu Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Sözleşmesi'nin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 1: İşçiler çalışma hususunda sendika hürriyetine halel getirmeye matuf her türlü fark gözetici harekete karşı tam bir himayeden faydalanacaktır.

Böyle bir himaye bilhassa,

Bir işçinin çalıştırılmasını, bir sendikaya girmemesi veya bir sendikadan çıkması şartına tabi kılmak;

Bir sendikaya üye olması yahut çalışma saatleri dışında veya işverenin muvafakatı ile çalışma saatlerinde sendika faaliyetlerine iştirak etmesinden dolayı bir işçiyi işinden çıkarmak veya başka suretle onu izrar etmek; maksatları güden hareketlere mütaallik hususlarda uygulanacaktır.

Madde 2: İşçi ve işveren teşekkülleri, gerek doğrudan doğruya, gerek mümessilleri veya üyeleri vasıtasıyla birbirlerinin kuruluşları, işleyişleri ve idarelerini müdahalede bulunmalarına karşı gerekli surette himaye edileceklerdir.

Bilhassa işçi teşekküllerini bir işverenin veya bir işveren teşekkülünün kontrolüne tabi kılmaya, bir işverenin veya bir işveren teşekkülünün kendi nüfuzu altına alınmış işçi teşekkülleri ihdasını tahrik etmeye veya işçi teşekküllerinin mali yollarla veya başka bir şekilde desteklemeye matuf tedbirler, bu maddedeki manası ile müdahale hareketlerinden sayılır.

Madde 4: Çalışma şartlarını kollektif mukavelelerle tanzim etmek üzere işverenler veya işveren teşekkülleriyle işçi teşekkülleri arasında ihtiyari müzakere usulünden faydalanılmasını ve bu usülün tam bir surette geliştirilmesini teşvik etmek ve gerçekleştirmek için lüzumu halinde milli şartlara uygun tedbirler alınacaktır."

32. Türkiye bakımından 12/7/1993 tarihinde yürürlüğe giren ILO 87 No.lu Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi'nin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 2:

Çalışanlar ve işverenler herhangi bir ayırım yapılmaksızın önceden izin almadan istedikleri kuruluşları kurmak ve yalnız bu kuruluşların tüzüklerine uymak koşulu ile bunlara üye olmak hakkına sahiptirler.

Madde 3:

Çalışanların ve işverenlerin örgütleri tüzük ve iç yönetmeliklerini düzenlemek, temsilcilerini serbestçe seçmek, yönetim ve etkinliklerini düzenlemek ve iş programlarını belirlemek hakkına sahiptirler.

Kamu makamları bu hakkı sınırlayacak veya bu hakkın yasaya uygun şekilde kullanılmasına engel olacak nitelikte her türlü müdahaleden sakınmalıdırlar.

Madde 4:

Çalışanların ve işverenlerin örgütleri yönetsel yoldan feshedilme veya faaliyetten menedilmeye tabi tutulamazlar.

Madde 5:

Çalışanların ve işverenlerin örgütler, federasyon ve konfederasyon kurma ve bunlara üye olma ve her örgüt, federasyon veya konfederasyon, uluslararası çalışanlar ve işverenler örgütlerine katılma haklarına sahiptirler.

...

Madde 10:

Bu sözleşmede “örgüt” terimi, çalışanların veya işverenlerin çıkarlarına hizmet ve bu çıkarları savunma amacını güden çalışanların ve işverenlerin her türlü kuruluşunu ifade eder.

Madde 11:

Hakkında bu sözleşmenin yürürlükte bulunduğu Uluslararası Çalışma Örgütünün her üyesi, çalışanların ve işverenlerin örgütleme hakkını serbestçe kullanmalarını sağlamak amacıyla gerekli ve uygun bütün önlemleri almakla yükümlüdür."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

33. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Wilson, Gazeteciler Ulusal Birliği ve diğerleri/Birleşik Krallık (B. No: 30668/96, 30671/96, 30678/96, 2/7/2002, § 46) başvurusunda, gönüllü bir toplu pazarlık sisteminin özünün bir işveren tarafından tanınmayan bir sendikanın üyelerinin çıkarları için önemli olduğuna inandığı konularda işvereni toplu pazarlığa girmeye ikna etmek amacıyla, gerekirse toplu eylem düzenlemek de dâhil olmak üzere adımlar atmasının mümkün olması gerektiğini ifade etmiştir. AİHM'e göre çalışanların kendi menfaatlerini korumak için sendikaya üye olma haklarının özünde; sendikanın işverene karşı kendilerini temsil etmesi veya menfaatlerini korumak için işçiler adına harekete geçmesinin sendikadan talep edilebilmesi ya da buna işçilerin izin verme özgürlüğüne sahip olması gerçekleri yatmaktadır. AİHM, çalışanların bu sendikal özgürlüklerden yararlanmaları engellenirse işçilerin çıkarlarının korunması için bir sendikaya üye olma özgürlüklerinin anlamını yitireceğini belirtmiştir. AİHM, bu kapsamda sendika üyelerinin işverenleriyle ilişkilerini düzenleme girişimlerinde kendilerini temsil etmek üzere sendikalarını kullanmalarının engellenmemesini veya kısıtlanmamasını sağlamanın devletin görevi olduğunu vurgulamıştır.

34. AİHM'e göre Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS/Sözleşme) 11. maddesi kapsamındaki sendika özgürlüğünün temel alanı iki yol gösterici ilke ile karakterize edilmektedir. AİHM, ilk olarak takdir marjı dâhilinde, ilgili devlet tarafından sendika özgürlüğünü korumak için alınan tedbirlerin bütününü dikkate alacağını belirtmiştir. Mahkeme, ikinci olarak, sendika özgürlüğünün temel unsurları üzerinde, bu özgürlüğün özünden yoksun bırakılacağı kısıtlamaların kabul edilmeyeceğini vurgulamıştır (Demir ve Baykara/Türkiye [BD], B. No: 34503/97, 12/11/2008, §144). Buna göre her ne kadar üye devletin sendika özgürlüğü konusunda alacağı tedbirler bakımından yapacağı tercihler konusunda bir takdir alanı bulunsa da nihayetinde bunun sendika özgürlüğünü özünden yoksun bırakacak kısıtlamalar şeklinde tezahür etmemesi gerekir.

35. AİHM; sendika özgürlüğünün temel unsurlarını, geliştirilmeye açık bir liste hâlinde şu şekilde sıralamıştır: sendika kurma ve sendikaya üye olma hakkı, kapalı (şeffaf olmayan) işyeri anlaşmalarının yasaklanması, bir sendikanın üyeleri adına işveren tarafının kendisini dinlemesini talep etme hakkı ve ilke olarak işveren tarafıyla toplu pazarlık hakkı (Demir ve Baykara/Türkiye [BD], B. No: 34503/97, 12/11/2008, §145; Pastorul Cel Bun Sendikası/Romanya [BD], B. No: 2330/09, 9/7/2013, §135; Association of Civil Servants and Union for Collective Bargaining ve diğerleri/Almanya, B. No: 815/18 vd., 5/7/2022, § 57). Mahkeme devamla, toplu pazarlık hakkının temel ilkesi çerçevesinde, işveren tarafından tanınmayan bir sendikanın üyelerinin çıkarları için gerekli olduğunu düşündüğü konularda işvereni toplu pazarlığa girmeye ikna etmek için gerekirse toplu eylem de dâhil olmak üzere birtakım adımlar atmasının mümkün olması gerektiğinin altını çizmiştir (Association of Civil Servants and Union for Collective Bargaining ve diğerleri/Almanya, § 58). AİHM, sendika üyelerinin işverenine karşı grev eylemi de dâhil olmak üzere toplu pazarlık ve toplu eylem sürecinin, sendika ve üyeleri tarafından arzu edilen sonuca götürmese dahi 11. madde haklarının kullanılmasının işlevsel olmadığı anlamına gelmeyeceğini belirtmiştir. AİHM'e göre Sözleşme'nin gerektirdiği şey, ulusal hukuk kapsamında sendikaların 11. maddeye aykırı olmayan koşullarda üyelerinin çıkarlarının korunması için çaba göstermelerinin sağlanmasıdır (The National Union of Rail, Maritime and Transport Workers/Birleşik Krallık, B. No: 31045/10, 8/9/2014, § 85).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

36. Anayasa Mahkemesinin 18/9/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

37. Başvurucular; işverenin sendikalaşmayı önlemek adına kendilerini işten çıkardığını ve bunun üzerine toplu eylem hakkını kullandıklarını ifade etmiştir. Başvuruculara göre iş akitleri, sendikal nedenle sonlandırılmıştır. Bu kapsamda sendika hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

38. Bakanlık görüşünde, başvurucuların sendika hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken adil yargılanma gereklerine uygun ve usul yönünden güvenceleri haiz bir yargılama kapsamında incelenip incelenmediği, yargılama makamları kararlarının yeterli gerekçeyi içerip içermediği, verilen kararlardaki tespit ve sonuçların, yasanın uygulanması niteliğinde olup olmadığı ve açık bir keyfîlik içerip içermediği hususlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

39. Başvurucular, bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

40. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Uygulanabilirlik

41. İncelenen olayda başvurucular, iki saat ile üç gün arasında süren iş bırakma eylemi yapmıştır. Başvurucular; işverenin işyerindeki sendikal örgütlenmeyi engellemeye çalıştığı, bu kapsamda sendikalı işçileri işten çıkarttığı ve diğer sendikalı işçiler üzerinde baskı kurduğu gerekçesiyle eyleme başladıklarını belirtmiştir. Ancak sonuç olarak başvuruculara üç gün süren eylemleri kimi mahkemelerce ölçüsüz bulunmuş ve işverenin buna katlanmasının beklenemez olduğu ifade edilmiştir.

42. Bu noktada işçilerin ekonomik, sosyal ve çalışma koşullarını etkileyen uygulamalara yönelik kısa süreli, demokratik bir hakkın kullanımı niteliğindeki protesto eylemlerinin sendika hakkı içinde yer aldığının vurgulanması gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. Muharrem Çimen [GK], B. No: 2016/5002, 23/3/2023, § 47). Bundan başka sendikal özgürlüklerin teminat altına alınması, bireylerin sendikal haklarını kullanırken iş sözleşmelerinin de güvencede olması ile sağlanabilir. Sendikal faaliyetlerde bulunma nedeniyle iş sözleşmelerinin feshedilmesi hâlinde feshin sendikal nedenlerle yapıldığından bahsedilebilir (Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, § 55).

43. Eldeki başvuruda, bir yanda başvurucuların işverenin işyerindeki sendikalaşma nedeniyle sendikalı işçilere uyguladığı iddia edilen baskıyı engellemek için başlattıkları iş bırakma eylemi ile elde etmek istedikleri menfaat, diğer yanda ise işverenin uğradığı zarar bulunmaktadır. Olayların bütünü ve mahkemelerin kabulü birlikte değerlendirildiğinde somut başvuruda esas meselenin devletin bireylerin ve sendikaların haklarını işverenlere karşı güvence altına alma pozitif yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği olduğu

görülmüştür. Dolayısıyla başvurunun Anayasa'nın sendika hakkını koruma altına alan 51. maddesiyle devlete yüklenen pozitif yükümlülükler kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (devletin pozitif yükümlülüğü bulunması yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Abbas Akçay ve diğerleri, B. No: 2015/2790, 23/5/2018, § 32).

44. Anayasa'nın "Sendika kurma hakkı" kenar başlıklı 51. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz."

b. Genel İlkeler

45. Anayasa'nın 51. maddesinde yer alan "çalışanlar ... üyelerinin menfaatlerini korumak için" ibaresi, üyelerin mesleki menfaatlerini korumak için gerçekleştirecekleri sendikal faaliyetlerinin Anayasa tarafından korunduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 02/07/2015, § 54). Bu bağlamda sendika hakkı, mensuplarının menfaatlerini korumak üzere yapılan sendikal faaliyetlere izin verilmesini de gerektirmektedir (Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 31).

46. Anayasa'nın 51. maddesinde temel bir hak olarak güvence altına alınmış olan sendika hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Sendika hakkı, bu hakka yönelik kamu gücü tarafından gerçekleştirilen müdahalelerin yanı sıra üyesi oldukları sendikalarca veya kimi durumlarda özel hukuk kişilerince yapılan müdahalelere karşı da anayasal koruma sağlamaktadır. Dolayısıyla sendika hakkı devlete, müdahalede bulunmama biçimindeki negatif yükümlülüğün yanı sıra üçüncü kişilerden gelebilecek müdahalelere karşı ilgiliye koruma sağlama şeklindeki birtakım pozitif yükümlülükler de yüklemektedir (Barış Adıgüzel, B. No: 2016/15802, 8/9/2021, § 29; Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, § 52; Anıl Pınar ve Ömer Bilge, B. No: 2014/15627, 5/10/2017, § 36).

47. Devletin sendika hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri kaynağını Anayasa'nın 5. ve 51. maddelerinden almaktadır. Bu yükümlülük devlete, üçüncü kişilerin ve özellikle işverenin, çalışanların sendikaya üye olma veya olmama ile sendikal faaliyette bulunma haklarını kullanmayı engelleyici davranışlarından kaçınmasına yönelik ve sırf bu haklarından yararlandıkları gerekçesiyle yaptırıma tabi tutulmalarını, ayrımcılığa maruz kalmalarını önleyici tedbirler alma ödevi yüklemektedir. Bu çerçevede alınacak tedbirlerin üçüncü kişilerin ve özellikle işverenin çalışanların sendika hakkına müdahalede bulunmaları bakımından caydırıcı nitelik taşıması gerekir. Öte yandan üçüncü kişiler tarafından sendika hakkına müdahale edilmesi durumunda müdahaleye karşı itirazların öne sürülebileceği ve müdahalenin sonuçlarının giderilmesi açısından gerçek ve etkili koruma temin edecek hukuksal mekanizmaların oluşturulması, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınması, gerekiyorsa tazminat ve benzeri giderimler için dava açma imkânının getirilmesi devletin pozitif yükümlülüklerindendir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Muharrem Çimen, §§ 39,40; Barış Adıgüzel, § 30; Anıl Pınar ve Ömer Bilge, § 37; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71; Kemal Kılıç [GK], B. No: 2019/16400, 28/7/2022, § 59). Devletin söz konusu yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin denetimi ise yürütülen sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır.

48. Kamu gücü kullanan makamların her türlü iş ve işlemlerinde öncelikle Anayasa hükümlerini gözetmeleri zorunludur. Nitekim Anayasa'nın 11. maddesinde Anayasa hükümlerinin yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kuralları olduğu ifade edilmiştir. Diğer taraftan Anayasa'nın 138. maddesine göre hâkimler Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verir. Görüldüğü üzere yargı organlarının uyuşmazlıkları öncelikle Anayasa hükümlerini dikkate alarak çözüme kavuşturmaları anayasal bir zorunluluktur. Bu bağlamda bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi, Anayasa Mahkemesinin ilk elden yani doğrudan inceleme yapmamasını ifade ettiği gibi esas itibarıyla idari ve yargısal makamların önlerindeki meseleleri ve uyuşmazlıkları öncelikle Anayasa'ya uygun biçimde sonuca bağlamaları yönünden birincil derecede sorumlu olduklarını göstermektedir. Özellikle temel kanunlarda öngörülen dürüstlük ve iyi niyet kuralları, hakkın kötüye kullanılması yasağı gibi genel ilkeler ile bazı hâllerde olayın özelliklerine ve durumun gereklerine göre hâkime takdir yetkisi tanınması uyuşmazlıkların çözümünde Anayasa'ya uygun yorum imkânı tanıyan söz konusu etkili hukuksal korumanın bir gereği olarak görülmelidir. Dolayısıyla ister özel kişiler arası isterse de taraflardan birinin kamu gücü olduğu uyuşmazlıklar olsun her durumda hâkimin hukuk kurallarını Anayasa'ya uygun bir biçimde yorumlaması ve yargı yetkisinin kullanımı çerçevesinde özellikle Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve hürriyetlerin korunmasını gözetmesi beklenmektedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mehmet Apaydın, B. No: 2015/13099, 8/1/2020, §§ 46,47).

49. Diğer bir ifadeyle Anayasa'ya uygun yorum ilkesi hâkimin hukuk kurallarını yorumlama serbestîsinin sınırını oluşturmaktadır. Dolayısıyla hâkimin bir hukuk kuralının anlam ve kapsamını tespit ederken Anayasa'yı ve anayasal ilkeleri hesaba katmaması Anayasa'nın normlar hiyerarşisinin tepesinde yer almasını anlamsız hâle getirir. Bu bağlamda Anayasa kâğıt üzerinde kalan bir metin değil yaşayan, hukuk sistemini yönlendiren, her türlü kamusal tasarrufta gözetilmesi gereken hukuki bir belgedir (Mehmet Fatih Bulucu [GK], B. No: 2019/26274, 27/10/2022, § 76). Anayasa hükümlerinin bağlayıcılığının gereği olarak hâkimin maddi hukuk hükümlerini uygularken temel hak ve hürriyetlere ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvenceleri öncelikle dikkate alması anayasal bir gerekliliktir.

50. Bu kapsamda eldeki başvuruda olduğu gibi sendikal nedenlerle bir iş sözleşmesinin sonlandırıldığı iddia edildiğinde mevzuatın gerektirdiği hususların ve ispat koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmek öncelikle mahkemelerin görevidir. Mahkemelerin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda olduğu açıktır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa’ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Önemle değinmek gerekir ki yargı makamları önündeki uyuşmazlık ne kadar Anayasa’da yer alan temel hak ve hürriyetleri ilgilendirirse Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu hak veya hürriyete ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvencelerini denetleme yetkisi o kadar artar. Anayasa Mahkemesinin temel görevi Anayasa’da yer alan hükümlerin yeknesak ve doğru bir biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, yargısal makamlar tarafından izlenen usulü denetlemek ve özellikle mahkemelerin Anayasa’nın 51. maddesindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirlemekle yetinmektedir. Dolayısıyla yapılan incelemede, mahkemelerin yeri alınmamakta; kamusal makamların süreç içindeki tutumları sendika hakkı bağlamındaki usule ilişkin güvenceler açısından değerlendirilmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13328, 19/11/2020, § 40; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13351, 15/12/2020, § 40; Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, § 57; Muharrem Çimen, § 42).

51. Bununla birlikte sendika hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için her iki tarafın menfaatlerinin de mümkün olduğunca dengelenmesi ve taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca yol açılmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi, pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Olayın bütün koşulları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (Faik Tari ve Sultan Tari, B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52; Kemal Kılıç, § 61). Bu noktada Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, başvuruculaların sendikal nedenlerle işten çıkarıldıkları gerekçesiyle açtıkları davalarda devletin pozitif yükümlülüğünün gerektirdiği şekilde yargısal bir değerlendirme yapılıp yapılmadığı ve özellikle ilgili mahkeme kararlarının konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğine ilişkindir.

c. Somut Olayın Değerlendirilmesi

52. Öncelikle başvuruya konu olayların meydana geldiği tarihte işyerinde başvuruculaların mensubu olduğu sendikanın yetkili sendika olarak tespit edildiğinin ancak işverenin bu yetkiye itiraz ettiğinin ve yetki itirazına ilişkin dava sürecinin devam ettiğinin altı çizilmelidir. Başvuruculaların mensubu olduğu Sendika, dava konusu olaylardan yaklaşık dört yıl önce işyerinde örgütlenmeye başlamış ve o dönem yetkili sendika olarak tespit edilmesine ve yetki itirazı davasının lehine sonuçlanmasına rağmen, dava sürecinde yaşadığı üye kaybı nedeniyle (bkz.§ 7) TİS bağıtlayamamıştır. Olayların meydana geldiği tarihte davalı iş yerinde tekrar örgütlenme faaliyetleri yürüten Sendikaya işyerindeki 156 işçiden 92 işçi üye olmuştur. 6356 sayılı Kanun'un 41. maddesinde sendikaların TİS sürecinde ne şekilde yetkili olabilecekleri düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre bir işçi sendikası kurulu bulunduğu iş kolunda çalışan işçilerin en az yüzde birinin üyesi bulunması ve toplu iş sözleşmesinin kapsamına girecek işyerinde başvuru tarihinde çalışan işçilerin yarıdan fazlasının, işletmede ise yüzde kırkının kendi üyesi bulunması hâlinde toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili olacaktır. Sendika da bu şartları sağlayarak davalı işyerinde yetkili sendika olmuştur. Ancak işveren yetki tespitine itiraz davası açmış, 6356 sayılı Kanun'un 43. maddesinin son fıkrası gereğince yetki işlemleri durmuştur.

53. Başvuruculaların mensubu olduğu sendikanın yetki belgesi alması üzerine 17/2/2020 tarihinde sendika yetkilisi bir kişi işyerinin kapısına gelmiş ve bir grup işçi ile görüşme yapmıştır. İşçilerin beyanına göre, sendika yetkilisi; işverenin yetki itirazında bulunarak TİS sürecini durdurabileceğini ve sendikalı işçilerin iş sözleşmelerinin sonlandırılabileceğini belirtmiştir. Bu görüşme sonrasında S.Ö ve E.Ç isimli sendika öncüsü olan iki işçinin işten çıkartılacağı şayiası yayılmış ve 20-30 işçi iki saat süreyle iş bırakarak, işverenle görüşmeye çalışmış, bu görüşmede işverenin açıkça sendika istemediğini söylediğini belirtmişler, sonrasında çeşitli sloganlar atarak eylemlerde bulunmuşlardır.Bu eyleme katılan, aralarında S.Ö ve E.Ç. nin de bulunduğu Sendika üyesi 9 işçi iki saat süreyle iş bıraktıkları gerekçesiyle işten çıkarılmıştır. Bunun üzerine bir kısım sendikalı işçi 24/2/2020-26/2/2020 tarihlerinde işbaşı yapmamış, fabrika girişinde toplanmıştır. İşçiler, işten çıkarılan 9 arkadaşlarının tekrar işe alınmasını, başka kimsenin işten çıkarılmamasını ve sendikal faaliyetlerin engellenmemesini talep ettiklerini ifade etmişlerdir. İşveren 26/2/2020 tarihinde işçilere akşam mesai bitiminde fabrikadan ayrılmalarını, aksi hâlde eylemin işyeri işgaline dönüşeceğini söylemiş, işçilerin ayrılmaması üzerine polis kuvvetleri çağrılmış ve işçiler polis eşliğinde fabrikadan çıkarılmıştır. Bu olaydan sonra 56 sendikalı işçinin iş

sözleşmesi sona erdirilmiştir. Kalan işçilerden 28/2/2020-5/3/2020 tarihleri arasında eylemlere devam eden 20 sendikalı işçinin de iş sözleşmeleri sonlandırılmıştır.

54. Olaylara bir bütün olarak bakıldığında işçiler, öncelikle mensubu oldukları ve TİS imzalama yetkisini elde eden ancak işverenin ikinci kez yetki itirazında bulunması nedeniyle TİS sürecini durdurduğu Sendikanın işyerinde gücünün kırılmasını önlemek adına hareket etmiştir. İşçiler 9 işçinin işten çıkartılması, sonrasında işverenin yetki itirazında bulunması ve TİS bağıtlanamaması üzerine iş yavaşlatma-iş bırakma eyleminde bulunmuştur. Bunun sonucunda önce 56 sendikalı işçinin, sonrasında eylemlere devam eden 20 sendikalı işçinin işine son verilmiştir.

55. Bu noktada Anayasa Mahkemesinin Türkiye Devrimci Kara, Hava ve Demiryolu Taşımacılığı İşçileri Sendikası ([GK], B. No: 2020/34550, 15/2/2024) kararında yetki tespitine itiraz davalarının sendika hakkının ihlali sonucu doğuran yapısal bir sorun hâline geldiği sonucuna varıldığının altı çizilmelidir. Eldeki başvuruda da davalı, iş yerinde TİS bağıtlama yetkisini elde eden sendikaya karşı yetki tespiti davası açarak TİS sürecini durdurmuş; sendikalı işçileri işten çıkarmış ve Sendika yetki davası sürecinde TİS için gerekli çoğunluğu kaybetmiştir.

56. Dolayısıyla işçilerin eylemlerinin odak noktasını Sendika ile işyeri arasında TİS akdedilemeyeceği endişesi oluşturmuş, sonucunda da gerçekten TİS akdedilememiştir. TİS, işçi sendikası ile işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren arasında akdedilen bir iş sözleşmesidir. TİS, sendikalar için üyelerinin hak ve çıkarlarını koruma ve geliştirmelerinde yadsınamaz bir önem taşıyan anayasal bir güvencedir. TİS akdetme yetkisi ile birlikte sendikalar örgütlü bir şekilde hareket etme ve taleplerini güçlü bir şekilde dile getirme imkânına sahip olur. Bu bağlamda TİS ve sendikal faaliyet özgürlüğü sıkı sıkıya bağlı iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, § 35; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, § 35).

57. Bu itibarla işçilerin ekonomik, sosyal ve çalışma koşullarını etkileyen uygulamalara yönelik kısa süreli, barışçıl demokratik bir hakkın kullanımı niteliğindeki protesto eylemlerine tolerans gösterilmelidir. Ancak hangi yöntem seçilirse seçilsin işverene zarar verme kastı içermemeli, seçilen yöntem dile getirilen problemlerin haklılığıyla orantılı olmalı ve izlenen amaçlara uygun şekilde ortaya konmalıdır (Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri,§ 64). Sürenin kısalığı ise her olayın kendine özgü olan koşulları kapsamında değerlendirilebilecek bir kıstas olmakla birlikte, burada kastedilen süre, söz konusu eylemler kapsamında işçilerin seslerini işverene yeterince duyurmaları için gerekli olan makul bir zaman aralığından az olmamalıdır.

58. İncelenen başvuruda işçilerin katıldığı eylemlerin TİS'e ilişkin yapısal sorun teşkil eden uyuşmazlıkların dile getirilmesine ve sendikalı arkadaşlarının işten çıkarılmasına ilişkin ve barışçıl olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla anılan eylemler sendika hakkı kapsamında değerlendirilmelidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Muharrem Çimen,§ 47).

59. Öte yandan başvuru konusu eylemlere işverenin ne derecede katlanması gerektiği ele alınmalıdır. İşçiler mensubu oldukları ve TİS imzalama yetkisini elde etmiş Sendikanın işyerinde gücünün kırılmasını önlemek adına hareket etmiştir. İşverenin daha önce yetki tespitine itiraz davası açması, Sendikanın TİS bağıtlayamamış olması veikinci kez yetkili kılınan sendika mensubu önce iki işçiyi işten çıkartması, sonrasında yetki tespitine itiraz davası açması işçilerde böyle bir endişenin yaşanmasına neden olmuştur. Nitekim dava

sürecinde Sendika yetkili olmak için gerekli çoğunluğu kaybetmiştir ve dosyada yer alan bilgilere göre -daha önce de aynı Sendikanın yetki çoğunluğunu kaybettiği göz önüne alındığında- işçilerin duyduğu endişenin temelsiz olmadığı görülmüştür.

60. Bir kısım başvurucular yönünden ilk derece mahkemesi ve Bölge Adliye Mahkemeleri kesin nitelik taşıyan değerlendirmelerinde, başvuruculaın eylemlerini toplu eylem hakkı dolayısıyla sendika hakkı kapsamında kabul etmiştir. İstinaf incelemesi yapan Bölge Adliye Mahkemeleri, başvuruculaın eylemlerinin barışçıl ve demokratik bir hakkın kullanımı niteliğinde olduğunu kabul etmiş ancak eylemleri süresi bakımından ölçülü bulmamıştır (bkz. § 14-15).

61. Mahkemelerin diğer başvurucular yönünden yaptığı değerlendirmede ise başvuruculaın eylemlerinin sendikal hak kapsamında bulunmadığı belirtilmiştir. Mahkemelere göre; işçiler iş görme edimlerine aykırı davranarak iki gün mesai yapmamışlardır, fabrikadaki işçilerin büyük çoğunluğunun da bu eylemlere katılmaları nedeniyle fabrikada üretim yapılamamıştır. Ayrıca mahkemeler; işçilerin ikinci gün sonunda kolluk marifetiyle fabrikadan çıkarılmalarının eylemin yasa dışı grev ve işgal boyutuna ulaştığını gösterdiğini, bu yönüyle eylemin ölçülü ve barışçıl olmadığını değerlendirmiştir (bkz. § 16-17).

62. O hâlde başvuruculaın sendikal haklarını savunmak ve korumak adına toplu bir biçimde iş bırakarak demokratik bir tepki ortaya koymaları ile işverenin bu eylemlere katlanma yükümlülüğünün mahkemelerce dengelenmesi ve bunun ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmesi gerekir. Olaya bakıldığında önce 20-30 işçi iki saat süreyle iş bırakmış, bu nedenle 9 işçinin işine son verilmiş ve sonrasında kalan işçiler üç gün süreyle iş bırakmış ve bunun sonucunda önce 56 sendikalı işçinin sonra eylemlere devam eden 20 sendikalı işçinin işine son verilmiştir. İşveren; anılan eylemlerin kanun dışı grev ve iş yeri işgali boyutuna ulaştığı gerekçesiyle başvuruculaın işine son vermiştir. Ancak eylemlere toplam kaç işçinin katıldığı, işlerin ne şekilde azaldığı, üretimde yaşanan kayıpların boyutu ve bunların telafi edilip edilemeyeceğine dair dosyada herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Yanı sıra mahkemelerin söz konusu toplu eylemin, sendikanın yetki almasının ardından TİS sürecinde işverenin ikinci kez yaptığı yetki itirazı üzerine TİS'in imzalanamaması ve sendikanın iş yerinde tekrar üye kaybetmesi hususlarına dair herhangi bir değerlendirme yapmadığının altı çizilmelidir. Buna karşın Aile ve Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığının denetim raporunda, işçilerin iş sözleşmelerinin feshedilmesinin sendikal nedenle olduğu, yetki tespitine itirazlar sonucunda sendikanın işlevsiz hâle geldiği, bu nedenle de işverene idari para cezası uygulanması gerektiği belirtilmiştir (bkz. §13). Bu bakımdan barışçıl olduğu değerlendirilen eylemlerin işverene yönelik hak arama amacının ötesine geçtiği gösterilememiştir.

63. Eylemlerin süresi bakımından ise; işçilerin iş bırakmalarının-yavaşlatmalarının sendikal hakkın kullanımı kapsamında kaldığı ve bu eylemlere başvurmalarına neden olan koşullarda bir değişiklik olmadığı yahut değişiklik olacağı yönünde kuvvetli işaretlerin bulunmadığı ve dolayısıyla artık eylemlere devam etmenin gerekliliğinin önemli ölçüde yahut tümüyle ortadan kalktığı ortaya konulmadığı müddetçe subjektif bir değerlendirmeyle süreyi uzun olarak nitelendirmek kişilerin sendikal haklarını etkili bir şekilde kullanamamalarına neden olur. Bu nedenle eylem sürelerinin işveren bakımından katlanılamaz boyuta ulaştığı objektif gerekçelerle ortaya konulmalıdır. Ne var ki somut olayda başvuruculaın da aralarında bulunduğu işçilerin sendikal hak taleplerini dile getirmek adına gerçekleştirdikleri eylemin ulusal hukuk kapsamında ve Anayasa'nın 51. maddesine aykırı olmayan koşullarda, sendikal haklarının korunması için gösterdikleri çabanın bir parçası olarak yorumlanmaması için

objektif sebep ortaya konulamadığı değerlendirilmiştir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre Anayasa ile güvence altına alınan sendika hakkının korunması ve bu doğrultuda başvuruculaların anılan eylemlerine daha fazla tahammül gösterilmemesi için elde herhangi bir neden bulunmamaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. Muharrem Çimen,§ 49).

64. Son olarak başvurucular sendika hakkı çerçevesinde gerçekleştirdikleri eylem nedeniyle oldukça ağır bir sonuçla karşılaşmış ve işlerini kaybetmiştir. Türk iş hukukunda, doktrin ve Yargıtay uygulamaları ile feshin son çare olması ilkesi benimsenmiştir. Karşılaşılan ağır sonuç nedeniyle feshin son çare olması prensibinin bu tür davalarda uygulanmasının temel hak ve özgürlüklerin korunması için hayati önemde olduğu açıktır. Buna göre işveren tarafından sözleşmenin feshine son çare olarak başvurulmalı, daha hafif tedbirlerle ya da yöntemlerle iş ilişkisinin sürdürülmesinin mümkün olmaması durumunda ancak fesih düşünülmelidir (bkz. § 24; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 22/3/2007, E.2006/36997, K.2007/8174; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 24/2/2016, E.2015/26193, K.2016/3803; Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 17/3/2016, E.2015/39141, K.2016/6555; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 12/6/2007, E.2007/8740, K.2007/18743; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 14/12/2009, E.2009/11733, K.2009/34774). Zira son çare olduğu gösterilmeden temel hak ve özgürlüklerini kullanan işçilerin iş sözleşmelerinin feshedilmesi söz konusu işçiler ve diğerleri üzerinde temel hak ve özgürlüklerini kullanmaları sırasında caydırıcı bir etkiye neden olacaktır. O hâlde bir iş sözleşmesinin feshinin temel hak ve özgürlüklerin ihlaline neden olmaması için iş ilişkisinin devam ettirilmesini imkânsız kıldığı değerlendirilen ve doğrudan en ağır yaptırıma bağlanmış olan bu sebeplerin işverence ve daha sonra denetleme yapan mahkemelerce hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya konulmuş olması gerekir (Kardelen Yoğungan ve Sonay Tezcan, B. No: 2018/24097, 2/5/2023, § 63).

65. Buna karşın başvuruculaların iş akdinin sonlandırılmasında feshin son çare olması prensibinin de değerlendirilmediği görülmüştür. Her iki tarafın menfaatleri gözönüne alındığında iş sözleşmelerinin sonlandırılmış olmasının başvuruculara aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediği ve iş akitlerinin feshedilmesinin kaçınılmaz olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Muharrem Çimen, § 50).

66. Tüm bu açıklamalar karşısında eldeki başvuruda işveren tarafından başvuruculaların sendika hakkına yapılan müdahale onların ve başkalarının sendika haklarını kullanmaları üzerinde caydırıcı bir etkiye yol açacaktır. Buna karşın mahkemelerin sendika hakkının gerektirdiği biçimde tarafların menfaatlerini ilgili ve yeterli bir gerekçeyle adil bir şekilde dengelemediği, dolayısıyla devletin pozitif yükümlülüğünün gerektirdiği şekilde yargısal bir değerlendirme yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

67. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

68. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur.

69. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa

Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

70. Öte yandan ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak başvuruculara ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (C) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Başvuruculara 664,10 TL başvuru harcının AYRI AYRI, 18.800 TL vekalet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

COŞKUN BAŞER VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/19111 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/19111

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

COŞKUN BAŞER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/19111)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucular : 1. Coşkun BAŞER

Vekili : Av. Hakan LAMPER

2. Bedia AĞIR

Vekili : Av. Kutluğ Burak GÖKKAYA

3. Ahmet FİL

4. Fatma İLHAN

Vekili : Av. Nurdan GÖKGÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, iş sözleşmesi feshedilen başvurucuların sendikal tazminat taleplerinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucuların iddiasına göre iş sözleşmeleri sendikal nedenlerle sonlandırılmıştır. Başvurucular, bu kapsamda işe iade ve sendikal tazminat talepli dava açmıştır.

3. Açılan davaların tamamında başvurucuların işe iade talepleri kabul edilmiş ancak sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği gerekçesiyle bu yönden davaları kesin olarak

reddedilmiştir.

4. Nihai kararların tebliği üzerine başvurucular süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Ahmet Fil Yönünden

5. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan S.Ö. (B. No: 2013/7087, 18/9/2014) ve Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu doğrultuda başvuru tarihinden önce vefat etmiş başvurucu adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi ve Av. Nurdan GÖKGÖZ'ün Anayasa Mahkemesini yanıltıcı nitelikte başvuru yapması nedeniyle 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca takdiren 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

6. Başvurucular; iş sözleşmelerinin sendikal nedenlerle feshedildiğini, eksik inceleme sonucu verilen ret kararlarının sendika hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

7. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun "Sendika özgürlüğünün güvencesi" kenar başlıklı 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İşçilerin işe alınmaları; belli bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri, belli bir sendikadaki üyeliği sürdürmeleri veya üyelikten çekilmeleri veya herhangi bir sendikaya üye olmaları veya olmamaları şartına bağlı tutulamaz.

(2) İşveren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmayan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında, çalışma şartları veya çalıştırmaya son verilmesi bakımından herhangi bir ayrım yapamaz. Ücret, ikramiye, prim ve paraya ilişkin sosyal yardım konularında toplu iş sözleşmesi hükümleri saklıdır.

(3) İşçiler, sendikaya üye olmaları veya olmamaları, iş saatleri dışında veya işverenin izni ile iş saatleri içinde işçi kuruluşlarının faaliyetlerine katılmaları veya sendikal faaliyette bulunmalarından dolayı işten çıkarılamaz veya farklı işleme tabi tutulamaz.

(4) İşverenin (…) yukarıdaki fıkralara aykırı hareket etmesi hâlinde işçinin bir yıllık ücret tutarından az olmamak üzere sendikal tazminata hükmedilir.

(5) Sendikal bir nedenle iş sözleşmesinin feshi hâlinde işçi, 4857 sayılı Kanunun (…), 20 ve 21 inci madde hükümlerine göre dava açma hakkına sahiptir. İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiğinin tespit edilmesi hâlinde, 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesine göre işçinin başvurusu, işverenin işe başlatması veya başlatmaması şartına bağlı olmaksızın sendikal tazminata karar verilir. Ancak işçinin işe başlatılmaması hâlinde, ayrıca 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen tazminata hükmedilmez. İşçinin 4857 sayılı Kanunun yukarıdaki hükümlerine göre dava açmaması ayrıca sendikal tazminat talebini engellemez.

(6) İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiği iddiası ile açılacak davada, feshin nedenini ispat yükümlülüğü işverene aittir. Feshin işverenin ileri sürdüğü nedene dayanmadığını iddia eden işçi, feshin sendikal nedene dayandığını ispatla yükümlüdür.

(7) Fesih dışında işverenin sendikal ayrımcılık yaptığı iddiasını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak işçi sendikal ayrımcılık yapıldığını güçlü biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren davranışının nedenini ispat etmekle yükümlü olur. ..”

8. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun sendikal fesih iddiasının değerlendirilmesi bakımından ortaya koyduğu kriterlerle ilgili 7/10/2009 tarihli ve E.2009/9-372, K.2009/416 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde çalışan sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten çekilen, çekilme sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı, toplu iş sözleşmesi prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı, işverence ekonomik veya teknolojik nedenlere dayalı bir fesih yoluna gidilmesi halinde teknik yönden bu hususların araştırılması, feshin son çare olarak kullanılıp kullanılmadığının değerlendirilmesi gereklidir"

9. Anayasa Mahkemesi, benzer başvurularda mahkemelerin sendikal nedenlerle iş sözleşmelerinin feshinin sendika hakkını ihlal ettiği iddialarını incelemiştir (bkz. Emine Yaşar Kaya ve Melike Gök, B. No: 2020/32802, 19/7/2013, Aydın Okutucu ve diğerleri, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, Ayhan Akyüz ve diğerleri, B. No: 2018/6851, 10/5/2023; Refiye Şentürk Varlı, B. No: 2021/10518, 20/7/2023; Emrah Üzegül ve diğerleri, B. No: 2020/22386, 7/6/2023; Muharrem Çimen [GK], B. No: 2016/5002, 23/3/2023). Anayasa Mahkemesi bu başvurularda bir iş sözleşmesinin salt sendikal nedenlerle feshedilip feshedilmediğinin tespit edilebilmesi için -Yargıtay ve AİHM içtihatlarında vurgulanan hususları da gözönüne alarak- bazı kriterler belirlemiştir. Bu kriterler, dava konusu olaylara göre genişletilmesi mümkün olmakla birlikte şöyle sıralanabilir;

- Fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten istifa eden/istifa sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı,

- Sendikal neden kavramının, bir fiilin sendikal olarak değerlendirilebilmesi için sadece kurulu bir sendika tarafından yahut sendika üyeleri tarafından yapılmasının zorunlu olmadığının gözönüne alınması, sendika üyesi olmayan bir işçinin henüz kurulmamış bir sendikanın örgütlenmesi için veya kurulmuş bir sendikanın propagandasını yapmak üzere organizasyon düzenlenmesi ya da düzenlenen bir faaliyete katılması veya destekleyici eylemlerde bulunması (sendikaya üye toplama, sendikal konuşmalar yapma, broşür dağıtma vb.) gibi faaliyetlerin de sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilmesi, bunun sonucunda anılan hususların iş sözleşmesinin feshinde etkili olup olmadığının belirlenmesi,

- İş sözleşmesi feshedilenlerin sendikal faaliyette öncü olup olmadıkları,

- Toplu iş sözleşmesi prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı,

- Özellikle sendika üyesi olan ve/veya sendikal faaliyet içerisinde bulunan işçilerin benzer gerekçelerle ve/veya yakın tarihlerde işten çıkarılıp çıkarılmadığı,

- İşyerinde başka sendikalara üye olan işçilerin olup olmadığı, mensubu olduğu sendikadan istifa edenlerin başka bir sendikaya üye olup olmadığı, tüm sendikalı işçilerin toplam işçi sayısına oranı (işyerinin varsa başka şubelerinde çalışan sayısının da dikkate alınarak bu

oranın belirlenmesi), bu oranın dava konusu fesih tarihinden önceki ve sonraki dönemlerde ne şekilde değiştiği (örneğin altışar aylık ya da birer yıllık önceki ve sonraki dilimlerin esas alınması),

- Hâlen sendikalı çalışan varsa sayılarının sembolik olup olmadığı, bu kişilerin üye olduğu sendikaların işyerinde toplu iş sözleşmesi imzalayabilmek için yetkili sendika olma ihtimallerinin bulunup bulunmadığı,

- Sendikal fesih iddialarına ilişkin tanık dinlenip dinlenmediği, bilirkişi raporu alınıp alınmadığı; bu delillerin ne şekilde değerlendirildiği, anılan delillere itibar edilmemişse nedenlerinin ilgili ve yeterli gerekçe ile açıklanıp açıklanmadığı,

- Sendikalı olanların veya sendikal faaliyette bulunanların çalışma alanlarında baskıya uğrayıp uğramadığı (bilmedikleri işlerde çalıştırma, işveren tarafından bizzat yahut diğer çalışanlar aracılığıyla sözlü baskı yapılması, sosyal medya hesaplarının takip edilmesi, gerek olmadığı hâlde fazla iş yükleme/fazla mesaiye bırakma, düşük ücretle çalıştırma, özlük haklarından yararlandırmama veya az yararlandırma vb.),

- Sendikal faaliyetlerin iş gücünü etkileyip etkilemediği ve bunun işverence ortaya konulup konulamadığı,

- İşletmesel nedenlerle işten çıkarmalarda öncelikle sendikalı veya sendikal faaliyette bulunan işçilerin çıkarılıp çıkarılmadığı,

- Performans nedeniyle işten çıkarmalarda objektif kriterler belirlenip belirlenmediği; bu kriterlerin sendikalı olanlar veya sendikal faaliyette bulunanlarla, diğer işçilere aynı şekilde uygulanıp uygulanmadığı,

- Aynı ya da benzer gerekçelerle işten çıkarılan işçilerin başka mahkemelerde görülen davalarının farklı sonuçlandığına ilişkin iddialar varsa bu iddiaların dikkate alınıp alınmadığı, varsa bu kararlardan neden ayrışıldığının izah edilip edilmediği kriterlerinin mahkemelerce somut olaya uyduğu ölçüde uygulanması gerekir (Ahmet Yavuz, B. No: 2019/28133, 14/12/2023; § 28).

10. Bu kapsamda eldeki başvuruda olduğu gibi sendikal nedenlerle bir iş sözleşmesinin sonlandırıldığı iddia edildiğinde mevzuatın gerektirdiği hususların ve ispat şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmek, öncelikle ilk derece mahkemeleri ile istinafve temyiz merciilerinin görevidir. Mahkemelerin olayın şartlarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu açıktır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Önemle değinmek gerekir ki mahkemeler önündeki uyuşmazlık ne kadar Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetleri ilgilendirirse Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu hak veya hürriyete ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvencelerini denetleme yetkisi o kadar artar. Anayasa Mahkemesinin temel görevi Anayasa'da yer alan hükümlerin yeknesak ve doğru bir biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, mahkemeler tarafından izlenen usulü denetlemek ve özellikle mahkemelerin Anayasa'nın 51. maddesindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirlemekle yetinmektedir. Dolayısıyla yapılan incelemede mahkemelerin yeri alınmamakta, kamusal makamların süreç içindeki tutumları sendika hakkı bağlamındaki usule ilişkin güvenceler açısından değerlendirilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13328, 19/11/2020, § 40; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13351, 15/12/2020, § 40; Ahmet Sefa Topuz ve

diğerleri, B. No: 2016/16056, 21/4/2021, §57; Muharrem Çimen, § 42; Aydın Okutucu ve diğerleri, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, § 39). Bu noktada Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, başvuruculların sendikal nedenlerle işten çıkarıldıkları gerekçesiyle açtıkları davalarda devletin pozitif yükümlülüğünün gerektirdiği şekilde yargısal bir değerlendirme yapılıp yapılmadığına, özellikle mahkemelerin kararlarının konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğine ilişkindir.

11. Eldeki başvurularda; mahkemelerin Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz. § 9) uygulamadığı görülmüştür. Oysa mahkemelerce yapılması gereken Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında zikrettiği ve yukarıdaki paragrafta yinelediği kriterlerin somut olaylarda uygulanması ve bundan sonra sendikal fesih olgusunun gerçekleşip gerçekleşmediği sonucuna varılmasıdır. Dolayısıyla mahkeme gerekçelerinde anılan değerlendirmeler yapılmaksızın eksik verilere dayanılarak sendikal feshin gerçekleşmediği şeklinde varılan tespitlere katılmak mümkün olmamıştır.

12. Neticede somut başvurulara konu davalarda, mahkemelerin ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde Anayasa Mahkemesince geliştirilen ve benimsenen kriterleri dikkate almadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda sendika hakkının gerektirdiği düzeyde yeterli bir yargısal inceleme yapıldığı, gerekçelerinin ilgili ve yeterli olduğu söylenemez. Anlatılan nedenlerle devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve başvuruculardan Fatma İlhan maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Ayrıca başvuruculardan Fatma İlhan 50.000 TL, Bedia Ağır 50.000 TL ve Coşkun Başer 100.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

16. Öte yandan sendika hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca yeniden yargılamaya karar verilmesiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında, net 30.000 TL manevi tazminatın başvurucular Bedia Ağır, Coşkun Başer ve Fatma İlhan'a ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu Fatma İlhan'ın uğradığını iddia ettiği maddi zarar talebi yeniden yargılama kapsamında giderilebileceğinden maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Ahmet Fil yönünden;

1. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

2. Av. Nurdan GÖKGÖZ'ün 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi uyarınca 2.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

B. Diğer başvurucular yönünden;

1. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla İstanbul Anadolu 12. İş Mahkemesine (E.2019/151, K.2020/710), Karaman 1. İş Mahkemesine (E.2020/229, K.2021/595) ve Eskişehir 2. İş Mahkemesine (E.2019/823, K.2021/619) GÖNDERİLMESİNE,

D. 30.000 TL net manevi tazminatın başvurucular Bedia Ağır, Coşkun Başer ve Fatma İlhan'a AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucu Coşkun Başer'e; 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucu Bedia Ağır'a;664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama gideriniFatma İlhan'a ÖDENMESİNE; başvurucu Ahmet Fil yönünden yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAİLE ŞAHİN

B. No: 2022/20978 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/20978

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAİLE ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/20978)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Naile ŞAHİN

Vekili : Av. Aysel AKYOL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyon 12/12/2022 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EYÜP DİLAVERLER VE YAVUZ DİLAVERLER

B. No: 2022/21918 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/21918

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EYÜP DİLAVERLER VE YAVUZ DİLAVERLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/21918)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Eyüp DİLAVERLER

2. Yavuz DİLAVERLER

Vekili : Av. Hayriye ASRAĞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.Komisyon6/12/2022 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BOB ROSS INC. (2)

B. No: 2022/22100 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/22100

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BOB ROSS INC. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/22100)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : BOB ROSS INC.

Vekili : Av. Mustafa UTKUSEVEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAVA ORDU

B. No: 2022/24630 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/24630

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAVA ORDU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/24630)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Hava ORDU

Vekili : Av. Ahmet Fatih ALPAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müddetnamede cezasının yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre doğru bir şekildehesaplanmaması nedeniyle kişi hürriyetive güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi 2/5/2019 tarihinde başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçundan ise 3 yıl 1 ay 15 gün hapis ve 350.800 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

3. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 21. Ceza Dairesi 25/11/2020 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçundan verilen hüküm 25/11/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Yargıtay 3. Ceza Dairesi 16/9/2021 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan verilen hükme yönelik yapılan temyiz başvurusunun kabulü ile hükmün bozulmasına karar vermiştir.

5. Terör örgütü üyeliği suçu yönünden verilen bozma sonrası yargılama Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde devam etmektedir.

6. Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçundan verilen mahkûmiyetin kesinleşmesi üzerine başvurucu hakkında 4/1/2022 tarihinde müddetname hazırlanmış ve aynı tarihte başvurucu, hükümlü olarak ceza infaz kurumuna yerleştirilmiştir.

7. Hazırlanan müddetnamede başvurucunun cezasının infazının 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca yapılacağı belirtilmiş ve koşullu salıverilme tarihi 3/2/2024, hak ederek tahliye tarihi ise 17/2/2025 olarak hesaplanmıştır.

8. Başvurucu, hakkında düzenlenen müddetnamenin düzeltilmesi istemiyle Ankara 1. İnfaz Hâkimliğine itiraz etmiştir. Başvurucu, örgüt üyeliği suçuyla ilgili olarak hakkında kesinleşmiş bir hüküm bulunmadığından infazının, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların infazını düzenleyen 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca (2/3 koşullu salıverme oranı) değil genel olarak süreli hapis cezalarının infazını düzenleyen 107. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (1/2 koşullu salıverme oranı) uygulanması gerektiğini belirtmiştir.

9. İnfaz Hâkimliği 7/1/2022 tarihinde Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesine yazdığı müzekkere ile söz konusu suçun 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında kalıp kalmadığını sormuştur. Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi 11/1/2022 tarihli cevabında, başvurucunun kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçunu 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (4) numaralı fıkrası çerçevesinde örgüt faaliyeti kapsamında işlediğinin tespit edildiğini belirtmiştir.

10. İnfaz Hâkimliği, Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinin verdiği cevabı da dikkate alarak 17/1/2022 tarihinde müddetnamenin usul ve yasalara uygun olarak hazırlandığı sonucuna varmış vebaşvurucunun müddetnameye itirazının reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu söz konusu karara itiraz etmiştir. Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesi 28/1/2022 tarihinde itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir. Bu karar 15/2/2022 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu 1/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurucu 16/5/2022 tarihli dilekçesi ileterör örgütüne üye olma suçundan yapılan yargılama sonucunda beraat hükmü verilmesi durumunda hâlen infaz edilen nitelikli dolandırıcılık suçundan verilen hükmün doğrudan etkileneceğini, bu nedenle hükmün infazınınterör örgütü üyeliği suçundan verilen hükmün kesinleşmesine kadar durdurulmasını talep etmiştir.

14. Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi 17/5/2022 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan devam eden yargılamada verilecek hükmün başvurucunun hâlihazırda cezasını infaz ettiği kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçundan verilen ve kesinleşen hükme doğrudan etkisinin bulunduğunu, ileride telafisi güç ve imkânsız hak kaybına sebebiyet verilmemesi açısından bu hükmün infazının durdurulması gerektiğini belirterek söz konusu hükmün infazının durdurulmasına karar vermiştir. Başvurucu bu karar gereğince aynı gün tahliye edilmiştir.

15. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; terör örgütüne üye olma suçundan verilen hüküm kesinleşmemesine rağmen kamu zararına dolandırıcılık suçunu örgüt faaliyeti kapsamında işlediği değerlendirilerek infazın bu çerçevede yapıldığını, hakkında kesinleşmiş bir hüküm bulunmadığından infazının örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların infazını düzenleyen 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca değil genel olarak süreli hapis cezalarının infazını düzenleyen 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında yapılması gerektiğini, bu kapsamda müddetnameye yaptığı itirazın reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, adil yargılanma hakkının, masumiyet karinesinin ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı görüşünde, İnfaz Hâkimliğinin müddetnamede herhangi bir yanlışlığın bulunmadığını, müddetnamenin usul ve yasaya uygun olarak düzenlendiğinin anlaşıldığını belirterek itirazın reddine karar verdiği, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede bu tespit ve değerlendirmelerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesine göre istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarla bireysel başvuru hakkının açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilebilir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

19. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılmasıyla söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy, § 32).

20. Somut olayda başvurucu; kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçundan verilen cezanın, örgüt üyeliği suçu yönünden hakkında kesinleşmiş bir hüküm bulunmadığından örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların infazı kapsamında görülmesinin mümkün olmadığını ileri sürmüştür. Bireysel başvuruda bulunulduktan sonra Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun bireysel başvuru dilekçesinde de dile getirdiği bu talebini haklı bulmuş ve söz konusu cezanın infazının durdurulmasına karar vermiştir. Söz konusu infazın durdurulması kararı başvurucunun mağdur statüsünün değerlendirilmesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. İnfazın durdurulması neticesinde başvurucunun mağdur statüsünün sona erdiği sonucuna ulaşılabilecek ve başvurunun düşmesine karar verilebilecektir. Başvurucu, bireysel başvuru formunda başvuruyla ilgili

koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Anayasa Mahkemesine bildireceğini beyan etmesine rağmen İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde, yukarıda belirtilen olguya ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmelerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

22. Başvurunun kapsamı dikkate alınarak 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük’ün 83. maddesi uyarınca başvurucu aleyhine disiplin para cezasına hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SADULLAH BARS

B. No: 2022/29947 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/29947

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SADULLAH BARS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/29947)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Sadullah BARS

Vekili : Av. Ümit CANAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyon 11/4/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ATİLA ÇARDAKÇI VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/30116 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/30116

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ATİLA ÇARDAKÇI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/30116)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Atila ÇARDAKÇI

2. Erkan ÇARDAKÇI

3. Mesut ÇARDAKÇI

4. Yüksel ÇARDAKÇI

Vekili : Av. Mevlam MEREZOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyon 17/11/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir.

Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEYFETTİN TURUT

B. No: 2022/52826 | Karar tarihi: 18.09.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/52826

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEYFETTİN TURUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/52826)

Karar Tarihi: 18/9/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Seyfettin TURUT

Vekili : Av. Özden SALDIRAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru süresi içinde yapılmıştır. Komisyon 23/1/2023 tarihinde hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN DÜĞER VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/31211 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/31211

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN DÜĞER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/31211)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Ramazan DÜĞER

2. Murat BARAN

Vekili : Av. Bülent Teoman ÖZKAN

3. Mehmet BAYRAKTAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir gazetenin yöneticilerinin gözaltına alınmasını protesto etmek amacıyla düzenlenen bir toplantıya katılmaları nedeniyle hapis cezasına mahkûm edilmelerinin başvurucuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular sırasıyla 15/10/2018, 18/2/2020 ve 3/3/2020 tarihlerinde yapılmıştır. Komisyon, başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. 2020/8161 ile 2020/13985 numaralı başvurular incelenen başvuruyla birleştirilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

4. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. 1955 doğumlu olan Ramazan Düğer (birinci başvurucu) başvuruya konu olay tarihinde emekli olduğunu beyan etmiştir. Diğer başvuruculardan 1972 doğumlu Mehmet Baran (ikinci başvurucu) eczacı, 1979 doğumlu Mehmet Bayraktar (üçüncü başvurucu) ise esnaf olup tüm başvurucular Kırşehir'de ikamet etmektedir.

7. 14/12/2014 tarihinde ikisi Zaman gazetesinin (gazete) üst düzey yöneticilerinin de aralarında olduğu 12 kişi, haklarındaki çeşitli suç isnatları nedeniyle gözaltına alınmış ve bunların bir kısmı 19/12/2014 tarihinde tutuklanmıştır. Bunun üzerine anılan gazeteden, yöneticileri ve diğer kişiler hakkında yürütülen soruşturma işlemleri ile tutuklamalara karşı ülkede bulunan tüm adliye binalarının önünde protesto gösterileri yapılması çağrısında bulunulmuştur. Başvuruculların da aralarında olduğu kişiler Kırşehir Adliyesi önünde 18/12/2014 ile 21/12/2014 tarihleri arasında protesto gösterileri düzenlemiş ve basın açıklamaları yapmıştır.

8. Toplantı yapılacağı hususunda idareye bildirimde bulunulduğuna dair bir bilgi dosyada yer almamaktadır. Kolluk görevlilerince düzenlenen tutanaklara göre Kırşehir Ahi İş Adamları Derneği (KAHİAD) organizasyonu ile düzenlenen toplantıda yer alan birinci ve ikinci başvurucu, anılan Derneğin yönetici kademesindedir.

9. Kırşehir İl Emniyet Müdürlüğü görevlilerince düzenlenen 5/6/2015 tarihli Görüntü Kaydı Çözüm Tutanağı'na göre adliye önünde gerçekleşen olayların gelişimi şöyledir:

i. 18/12/2014 tarihinde saat 11.00 sıralarında adliye binasının bahçesinde 20-25 kişilik grup toplanarak 5x3 metre ebadında Türk bayrağını araç yolu üzerine açmıştır. Toplantı esnasında davul ve zurna çalınmış, sloganlar atılmış ve pankartlar taşınmıştır. Kolluk görevlilerinin yaklaşık 50 kişiye ulaşan gruba, adliyenin bahçesi dışına çıkmaları yönünde ikazı üzerine grup kaldırım istikametine ilerlemiştir. Grubun bir kısmı kaldırımda bir kısmı bahçe içerisinde beklemeye devam etmiş ve basın açıklaması yapmıştır. Bayrağın açılması nedeniyle çift şeritli olan araç yolu tek şeride düşmüştür. 150 kişiye ulaşan topluluk saat 12.25'te kendiliğinden dağılmıştır.

ii. 19/12/2014 tarihinde saat 12.55 sıralarında adliye binası bahçe girişinin yan tarafında 30-40 kişilik bir grup toplanmıştır. Birinci başvurucunun yönlendirmesi ile adliye binasının bahçe girişi kapısına giden topluluk, ilk toplantıdaki etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Bu esnada kaldırımın kapatılması nedeniyle yayalar, yol üzerinden ulaşım sağlamıştır.100 kişiye ulaşan topluluk saat 13.35'te kendiliğinden dağılmıştır.

iii. 20/12/2014 ve 21/12/2014 tarihlerinde sırasıyla saat 12.15 ve 12.30 sıralarında adliye binası bahçe kapısı önünde toplanan 100 kişilik grup önceki toplantılarda gerçekleştirdikleri etkinlikleri tekrarlamıştır. Katılımcılar toplantılara -sırasıyla 13.00 ve 13.35 saatlerinde-kendiliğinden ve olaysız şekilde son vermiştir.

10. Kırşehir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucular ve diğer otuz bir kişi hakkında 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Kanunu'nun 28. maddesinin birinci fıkrası gereğince kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme,

yönetme ve bunların hareketlerine katılma suçlarından cezalandırılmaları talebiyle 23/7/2015 tarihli ve E.2015/1462 sayılı iddianame düzenlemiştir. İddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

"...adliye binası önünde 18-19-20-21/12/2014 tarihlerinde KAHİAD ve Zaman Gazetesi Kırşehir Temsilciliği organizasyonu ile yapılan basın açıklaması amaçlı toplantı nedeniyle Cumhuriyet Başsavcılığımızca yürütülen soruşturma kapsamında;

Toplantıların 2911 sayılı yasanın 23/a maddesi kapsamında uygun biçimde bildirim verilmeden ve toplantı için belirlenen yerlerde yapılmadığı, yapılan toplantılarda 2911 sayılı yasanın 23/e maddesinde belirtilen yasağa aykırı olarak toplantının kamu hizmeti görülen bina eklentisi vasfındaki adliye bahçesinde yapıldığı ve toplantının zaman zaman genel yola taşacak şekilde hal aldığı, bu nedenle yaya ve araç trafiğini kısmen de olsa etkilediği, toplantılarda 2911 sayılı yasanın 23/b maddesine aykırı olarak kanunların suç saydığı nitelikte konuşmalar ve sloganlar atıldığı, taşınan bazı pankartların kanunların suç saydığı nitelik taşıdığı, özellikle hakaret suçunu oluşturacak nitelikte 19-20-21/12/2014 tarihlerinde yapılan toplantılarda dört eski bakana ait gözleri maskeli resimlerin ve altında '17-25 aralık yolsuzlukla mücadele haftası olsun' ibaresini taşıyan pankartların taşındığı, yine 18/12/2014 tarihli toplantıda genel yol üzerine Türk Bayrağı açılarak çift şeritli olan yolun tek şeride düşürüldüğü, bu nedenle toplantıların 2911 sayılı yasanın 23. maddesi kapsamında kanuna aykırı olduğunun değerlendirildiği anlaşılmakla,

... cezalandırılmaları ile ... güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına karar verilmesi kamu adına talep ve iddia olunur."

11. Kırşehir 2. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 15/10/2015 tarihinde başvurucular ve diğer otuz bir sanık hakkında beraat hükmü vermiştir. Mahkeme hükmün gerekçesinde, eylemlerinin basın açıklaması ve suç unsuru içermeyen slogan atılmasından ibaret olduğunu, toplantının süresinin makul olduğunu, katılımcıların kendiliğinden ve olaysız şekilde dağıldığını vurgulamıştır. Mahkeme, toplantıya ilişkin diğer hususların ise idari nitelikte eksiklikler olduğunu belirtmiştir. Anılan kararda Yargıtayın emsal içtihatları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin(AİHM) kararlarına da değinmiştir.

12. Beraat kararı Cumhuriyet savcısı tarafından 4/11/2015 tarihinde temyiz edilmiştir. Savcı, iddianame kapsamını tekrarlayarak toplantının kamu hizmeti görülen binanın eklentisinde bildirimde bulunulmadan gerçekleştirildiğini, toplantıda hakaret içerikli pankart ve dövizlerin yer aldığını, çift şeritli yolun tek şeridinin kapatıldığını, sanıklardan bir kısmının topluluğa hitaben konuşma yaptığını belirterek eylemlerin 2911 sayılı Kanun'un 22. maddesinin (1) numaralı fıkrasına, 23. maddesinin (b) bendine ve 28. maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

13. Yargıtay 14/7/2017 tarihinde, yirmi dokuz sanık hakkındaki beraat kararının onanmasına karar vermiştir. Başvuruculların da aralarında olduğu beş kişi hakkında mahkûmiyet hükmü verilmesi gerektiği gözetilmeden beraat hükmü verilmesi nedeniyle "hükümlerin bozulmasına" karar vermiştir. Yargıtayın bozma gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"CD inceleme tutanağı, çözüm tutanağı ve tüm dosya kapsamına göre; idareye yasal bildirimde bulunmaksızın, kamu hizmetine tahsis edilen adliye binasının bahçesinde gerçekleştirilen, kişilerin şeref ve saygınlığı ile lekelenmeme hakkını ihlal edici içerikte ifadelerin kullanılması ve pankart taşınması, kara yolu işgal edilerek araç ve yaya trafiğinin tehlikeye düşürülmesi suretiyle yasa dışı toplantıya dönüşen gösteride; gruba slogan

attırmak ve konuşmalar yapmak suretiyle söz konusu yasa dışı gösteriyi düzenleyen ve yöneten konumunda olan sanıklar Mehmet Bayraktar ve Ramazan Düğer ile bunların hareketlerine konuşma yapıp yerel televizyona açıklamalarda bulunarak katılan sanıklar Murat Baran, M. T. ve T. M.'ın üzerlerine atılı 2911 sayılı Kanunun 28/1. maddesine muhalefet suçunun unsurlarının oluştuğu gözetilmeden yerinde olmayan gerekçeyle beraat kararı verilmesi,

Kanuna aykırı,... görülmüş olduğundan... hükümlerin BOZULMASINA, ... karar verildi."

14. Bozma kararı sonrası Mahkeme, Yargıtayın kararına uyarak başvurucular Mehmet Bayraktar ve Ramazan Düğer hakkında kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşünü düzenleme ve yönetme suçundan, başvurucu Murat Baran hakkında kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşünü düzenleyen ve yönetenlerin hareketlerine katılma suçundan 2 yıl 1 ay hapis cezasıyla cezalandırılmalarına karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Dosyada mevcut cd inceleme ve çözüm tutanaklarından ve tüm dosya kapsamından, söz konusu toplantının uygun biçimde bildirim yapılmadan, kamu hizmeti görülen bina eklentisi vasfındaki adliye bahçesinde yapıldığı, toplantının zaman zaman genel yola taştığı, böylece kısmen de olsa yaya ve araç trafiğini etkilediği, söz konusu toplantıda kanunun suç saydığı nitelikte konuşmalar ve sloganlar atıldığı, özellikle hakaret suçunu oluşturacak şekilde dört eski bakana ait gözleri maskeli resimlerin ve altında '17-25 aralık yolsuzlukla mücadele haftası olsun' ibaresini taşıyan pankartların taşındığı, yine 18/12/2014 tarihli toplantıda genel yol üzerine Türk Bayrağı açılarak çift şeritli olan yolun tek şeride düşürüldüğü, böylece toplantının yasa dışı toplantıya dönüştüğü ve bu toplantıda yasa dışı gösteriyi düzenleyen ve yöneten konumunda olan sanıklar Mehmet Bayraktar ve Ramazan Düğer'in gruba slogan attırmak ve konuşmalar yapmak suretiyle, sanıklar Murat Baran, [M.T.] ve [T.M.]ınise bunların hareketlerine konuşma yapıp yerel televizyona açıklamalarda bulunmak suretiyle katılarak üzerlerine atılı 2911 sayılı Kanunun 28/1. maddesine muhalefet suçunu işledikleri mahkememizce sabit görülmüştür."

15. Başvurucular 26/4/2018 ve 2/5/2018 tarihlerinde mahkûmiyet hükümlerini temyiz etmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 7/9/2018 tarihinde kanuna uygun olduğu gerekçesiyle hükümlerin onanması yönünde tebliğname düzenlemiştir.

16. Tebliğnamenin 21/9/2018 tarihinde birinci başvurucuya tebliğ edilmesi akabinde başvurucu 15/10/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Yargıtay 16. Ceza Dairesi 14/10/2019 tarihinde temyiz itirazlarının reddine, hükümlerin onanmasına karar vermiştir.

18. İkinci başvurucu, Yargıtayın onamaya ilişkin kararını 30/1/2020 tarihinde öğrenmesi sonrası bireysel başvuruda bulunmuştur. 18/3/2020 tarihli ve evrak talebi konulu dilekçesinde nihai kararı müddetnamenin 11/2/2020 tarihinde tebliği ile öğrendiğini belirten üçüncü başvurucu 30/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 2911 sayılı Kanun’un 3. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, önceden izin almaksızın, bu Kanun hükümlerine göre silahsız ve saldırısız olarak

kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir."

20. 2911 sayılı Kanun'un 10. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(Değişik fıkra: 3/8/2002 tarih ve 4771 sayılı Kanun'un 5. md.) Toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırksekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir."

21. 2911 sayılı Kanun'un 22. maddesinin 2017 yılında yapılan değişiklikten önceki hâli şöyledir:

“Genel yollar ile parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kilometre uzaklıktaki alan içinde toplantı yapılamaz ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez.

Genel meydanlardaki toplantılarda, halkın ve ulaşım araçlarının gelip geçmesini sağlamak üzere valilik ve kaymakamlıklarca yapılacak düzenlemelere uyulması zorunludur.”

22. 2911 sayılı Kanun'un 23. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"a) 9 ve 10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden veya toplantı veya yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra;

b) (Değişik: 30/7/1998 - 4378/1 md.) Ateşli silahlar veya havai fişek, molotof ve benzeri el yapımı olanlar dâhil patlayıcı maddeler veya her türlü kesici, delici aletler veya taş, sopa, demir ve lastik çubuklar, boğma teli veya zincir, demir bilye ve sapan gibi bereleyici ve boğucu araçlar veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler ile yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşınarak veya bu işaret ve amblemleri üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyilerek veya kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez vesair unsurlarla örterek toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılma ve kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, araç ve gereçler taşınarak veya bu nitelikte sloganlar söylenerek veya ses cihazları ile yayınlanarak

...

e) 20 nci maddedeki yöntem ve şartlara ve 22 nci maddedeki yasak ve önlemlere uyulmaksızın,

...

Yapılan toplantılar veya gösteri yürüyüşleri Kanuna aykırı sayılır."

23. 2911 sayılı Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşleri düzenleyen veya yönetenlerle bunların hareketlerine katılanlar, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

B. Uluslararası Hukuk

1. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının Kapsamı ve Önemi

24. AİHM kararlarında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ve bu hak kapsamında ifade özgürlüğünün demokratik toplumun en temel değerleri arasında olduğu ve

demokrasinin özünde açık bir tartışma ortamıyla sorunları çözebilme gücünün yer aldığı vurgulanmaktadır. Şiddete teşvik ve demokrasinin ilkelerini ortadan kaldırma durumları dışında toplantı ve ifade özgürlüğünün ortadan kaldırılmasına yönelik önleyici nitelikli radikal tedbirler, yetkililerin eylemlerde kullanılan ifadeler ve bakış açılarını şaşırtıcı ve kabul edilemez olarak değerlendirdiği ya da eylemlerin yasa dışı olduğu durumlarda dahi demokrasiye zarar vermekte hatta demokrasinin varlığını sık sık tehlikeye atmaktadır. Hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik bir toplumda, mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirlerin toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla ifade edilebilmesi imkânı kişilere sunulmalıdır (Gün ve diğerleri/Türkiye, B. No: 8029/07, 18/6/2013, § 70; Güneri ve diğerleri/Türkiye, B. No: 42853/98, 43609/98, 44291/98, 12/7/2005, § 76).

2. Barışçıl Toplanma Hakkının Korunması ve Bildirim Yükümlülüğü

25. AİHM, Akarsubaşı/Türkiye (B. No: 70396/11, 21/7/2015) kararına konu olayda, Adana Adliyesi önünde düzenlenen gösteriye kırk beş kişi katılmış, sonrasında basın açıklaması yapılmıştır. Daha önce basın açıklaması yapılamayacak yerlere ilişkin olarak verilmiş valilik kararını ihlal edecek şekilde adliye sarayının giriş merdivenleri önünde yapılan bu basın açıklamasına katıldığı gerekçesiyle başvurucu hakkında idari para cezası uygulanmıştır. Başvurucunun itirazları mahkemece reddedilmiştir. AİHM; devletlerin yalnızca barışçıl toplantı hakkını korumakla değil aynı zamanda bu hakka, kanuna aykırı nitelikte dolaylı sınırlamalar getirmekten kaçınmakla da yükümlü olduklarını hatırlatmıştır. AİHM anılan cezalandırmada, gösterinin barışçıl amacının ve yapılma biçiminin dikkate alınmadığını vurgulamıştır. Öte yandan müdahalenin varsayılan meşru amacıyla orantılı olduğunu değerlendirme imkânı verecek nitelikte uygun ya da yeterli herhangi bir gerekçenin içermediğini belirtmiştir. AİHM'e göre başvurana yalnızca basın açıklamasının okunması gereken bir gösteriye katıldığı gerekçesiyle para cezası verilmesi, bir sendikaya üye olan herkesi cezalandırılma korkusuyla gösteri yapma hakkını kullanmaktan caydırabilecek niteliktedir. AİHM, 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 32. maddesinin imkân verdiği müdahaleyi, toplantı hakkına orantısız bir müdahale olarak kabul etmiş ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 11. maddesi kapsamında toplantı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

26. Toplantıların ve gösteri yürüyüşlerinin izin veya bildirim usulüne bağlanması; bu usullerin amacının her türlü toplantı, yürüyüş veya diğer gösterilerin düzgün bir şekilde yapılmasını güvence altına almak için yetkililere makul ve uygun tedbir alma imkânını sağlamak olduğu sürece genel olarak hakkın özüne dokunmaz (Bukta ve diğerleri/Macaristan, B. No: 25691/04, 17/7/2007, § 35; Oya Ataman/Türkiye, B. No: 74552/01, 5/12/2006, § 39; Platform "Ärzte für das Leben"/Avusturya, B. No: 10126/82, 21/6/1988, §§ 32-34). Bu kapsamda izin ve bildirim usullerinin uygulanması toplantı hakkının etkin kullanılması imkânını sağlamak içindir. Derhâl tepki verilmesinin haklı olduğu özel durumlarda ve protesto barışçıl yöntemlerle yapıldığında bu tür bir eylemin sadece bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmediği gerekçesiyle dağıtılması, barışçıl toplantı hakkına ölçüsüz bir sınırlama olarak değerlendirilmelidir (Bukta ve diğerleri/Macaristan, § 36; Oya Ataman/Türkiye, §§ 38, 39; Balçık ve diğerleri/Türkiye, B. No: 25/02, 29/11/2007, § 49; Samüt Karabulut/Türkiye, B. No: 16999/04, 27/1/2009, §§ 34, 35).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 2/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası gereği adli yardım talepleri hakkında, bireysel başvurunun niteliğine uygun düştüğü oranda 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. ila 340. maddeleri uygulanır.

29. 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için başvurucunun kendisinin ve ailesinin geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin gereken yargılama giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olması, ikinci olarak da taleplerinin dayanaksız olmaması gerekmektedir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23).

30. Somut olayda başvurucu Mehmet Bayraktar'ın başvuru giderlerini karşılayabilecek kadar geliri, adına kayıtlı aracı veya taşınmaz malı olmadığı, geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla temin edilen bilgilerden tespit edilmiştir. Ayrıca başvurucunun taleplerinin dayanaktan yoksun olmadığı anlaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle üçüncü başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Mehmet Bayraktar'ın İhlal İddiaları Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları

32. Başvurucu barışçıl nitelikte bir toplantıya katılması nedeniyle yeterli bir gerekçe olmadan hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmasının ifade hürriyeti, gerekçeli karar hakkı, suç ve cezanın kanunilik ilkesi, eşitlik hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Bakanlık görüşünde; başvurucunun Kırşehir 2. Asliye Ceza Mahkemesine sunmuş olduğu 18/3/2018 tarihli dilekçesinde, hakkında verilen mahkûmiyet kararının kesinleştiğinin kendisine 11/2/2020 tarihinde tebliğ edilen müddetname ile öğrendiğini beyan ettiğini bu nedenle bireysel başvurunun süresinde yapılıp yapılmadığı hususunun incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.

34. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını yenilemiş, başvurunun süresinde yapılmadığı iddiasına ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

35. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

36. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür.

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

38. Ceza infaz hukukunda müddetname, 5275 sayılı Kanun’un 20. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca düzenlenen ve hakkında kesinleşen mahkeme kararı nedeniyle hükümlünün ceza infaz kurumunda ne kadar süre ile kalacağını gösteren bir belgedir. Belgede, mahkûm olunan cezanın niteliği, cezanın hangi mahkeme tarafından verildiği, Yargıtay aşamasından geçmiş ise ilgili ilam hakkında bilgiler yer almaktadır. Dolayısıyla müddetnamenin hükümlüye tebliğ edildiği tarihin, başvurucular açısından en geç Yargıtayın nihai kararının öğrenildiği tarih olarak kabul edilmesi gerekir (Hakan Fuat Komili, B. No: 2013/2470, 17/9/2013, § 18; Özgür Çapkın, B. No: 2014/2546, 30/12/2014, § 22).

39. Somut olayda Kırşehir 2. Asliye Ceza Mahkemesinin kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşünü düzenleme ve yönetme suçundan verdiği 26/4/2018 tarihli kararı, Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 14/10/2019 tarihli ilâmı ile onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir. Başvurucunun ceza infaz kurumunda bulunması sebebiyle müddetname 11/2/2020 tarihinde kendisine tebliğ edilmiştir (bkz. § 18). Bu nedenle başvuru yolunu tüketen nihai kararın başvurucu tarafından öğrenildiği tarihin müddetnamenin tebliğ tarihi olan 11/2/2020, bireysel başvuru tarihinin de 30/3/2020 olduğu gözetildiğinde bireysel başvuru için öngörülen otuz günlük sürenin geçtiği anlaşılmaktadır.

40. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer Başvuruculların İhlal İddiaları Yönünden

1. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

41. Başvurucular eylemlerin barışçıl nitelikte olduğunu ve salt bildirimde bulunulmaması nedeniyle bu nitelikteki toplantının kanuna aykırı olarak kabul edilemeyeceğini, toplantıda kanuna aykırı slogan atmadıklarını, suç teşkil ettiği değerlendirilen pankartın ise bir partinin il başkanlığınca getirildiğini, bu kişilere beraat hükmü verilmesine rağmen kendileri hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğunu iddia etmiştir. Öte yandan başvurucular toplantı esnasında araç ve yaya yolunu tamamen kapatmadıklarını, adliyedeki yargısal faaliyetleri engellemediklerini, bu yönde bir iddianın da bulunmadığını, kolluk görevlileri tarafından toplantının kanuna aykırı olduğu yönünde katılımcılara hiçbir uyarı yapılmadığını ve eylemlerini hiçbir müdahale olmaksızın kendiliğinden sona erdirdiklerini vurgulamıştır. Başvurucular; adliye binasının bahçesinde toplantı yapılmadığını, toplantı başlamadan önce burada olan katılımcılara kolluk güçlerinin uyarı yapması üzerine adliye bahçesinden çıktıklarını, ayrıca adliye binası yakınında yapılan toplantının salt bu nedenle kanuna aykırı sayılamayacağını, bu kapsamda mahkemenin hakkaniyete aykırı olarak ceza verdiğini belirtmiştir. Başvurucular; ilgili ve yeterli gerekçeler olmadan cezalandırılmaları nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, ifade hürriyeti, gerekçeli karar hakkı, suçta ve cezada kanunilik ilkesi, eşitlik hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

42. Bakanlık görüşünde, toplanma özgürlüğünün kullanımından kaynaklanan kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik değeri taşıması hâlinde yetkili makamların bu tehditleri

bertaraf edecek tedbirleri alabileceğine ve alınan bu tedbirlere aykırı toplantılar düzenlenmesi veya bu tür toplantılarda suç işlenmesi hâlinde de cezalar verilebileceğine dair Anayasa Mahkemesi kararına atıfta bulunulmuştur. Ayrıca AİHM'in devletin asayişi sağlamak veya korumak için toplantı düzenlemeyi bildirim yahut yer sınırlaması gibi şekil şartlarına ve izin koşuluna bağlamasını 11. maddeye aykırı bulmadığını belirtmiştir. Bakanlık; Yargıtayın ilgili dairesinin, basın açıklamasının hangi düzenlemelere aykırı hareket edilmek suretiyle yasa dışı toplantıya dönüştüğünü, taşınan pankartlar ve atılan sloganlar nedeniyle başkalarının hak ve özgürlüklerinin ihlal edilip edilmediğini ve başvuruculara yasa dışı toplantıya dönüşen basın açıklaması nedeniyle cezalandırılmayı gerektiren eylemlerinin nelerden ibaret olduğunu açıklayarak değerlendirdiğini ifade etmiştir. Bu gerekçeler gözetilerek, somut başvurunun anayasal bakımdan incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.

43. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında; mahkemenin mahkûmiyet gerekçesine dayanak olan eylemlerin suç izafe edilebilecek nitelikte eylemler olmadığını belirterek ayrıntılı açıklama yapmış ve bireysel başvuru formunda ileri sürdükleri hususları yenilemiştir.

2. Değerlendirme

44. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculara beraat kararı yerine cezalandırılmalarına karar verilmesi nedeniyle birçok anayasal haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının özü toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gereken hususlar olduğu gözetilerek iddialar, Anayasa'nın 34. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir.

45. Anayasa’nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

46. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

47. Başvurucular, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanımı sırasında bir engellemeyle karşılaşmamıştır. Buna karşın başvurucular toplantıya katıldıkları için kanuna aykırı bir gösteri yürüyüşü ve toplantı düzenleme, yönetme ve bunların hareketlerine

katılma eylemleri nedeniyle cezalandırılmıştır.

48. Başvurucular hakkında 2 yıl 1 ay hapis cezasına hükmedilmesinin toplantı hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiği kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

49. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler,... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar,... demokratik toplum düzeninin... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

50. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini oluşturacaktır. Bu sebeple cezalandırmanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

51. 2911 sayılı Kanun'un 28. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

52. Başvurucular hakkında hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesine ilişkin kararın Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden kamu düzeninin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

(i) Demokratik Toplumda Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının Önemi

53. Anayasa Mahkemesi demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır (Dilan Ögüz Canan, B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 79; Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, B. No: 2015/10676, 26/12/2018, § 31; Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, § 42).

54. Bu hak, ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. Anayasal haklar içinde kendine has özerk rolünün ve özel uygulama alanının varlığına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı aynı zamanda ifade özgürlüğü ışığında değerlendirilmelidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (Dilan Ögüz Canan, § 34; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 115; Osman Erbil, §§

31, 45; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 72; Gülşah Öztürk ve diğerleri, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 66; Ömer Faruk Akyüz, B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 52). Sonuç olarak toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (Dilan Ögüz Canan, § 35; Ömer Faruk Akyüz, § 55; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 32; Yasin Agin ve diğerleri, § 43).

55. Toplumsal çoğulculuğa ancak her türlü fikrin serbestçe ifade edilebildiği özgür bir tartışma ortamında ulaşılabilir. Demokrasinin temel özelliklerinden biri de toplumsal meselelerin diyalog yoluyla ve şiddeti dışlayan yöntemlerle çözülmesine imkân vermesidir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanarak toplanan insanların ileri sürdükleri fikirler, bu fikirlere katılmayan diğer insanları rahatsız edebilir ve onların tepkilerini çekebilir. Ancak burada önemli olan söz konusu hakkın -tüm bu rahatsızlığa rağmen- barışçıl bir şekilde kullanılmasıdır (Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 34; Yasin Agin ve diğerleri, § 45).

56. İfade özgürlüğünde olduğu gibi siyasal ve kamusal meseleler söz konusu olduğunda toplantı hakkına yapılan müdahaleler daha dar yorumlanmalıdır (Dilan Ögüz Canan, § 36; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 115; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 79; Osman Erbil, § 45; Ömer Faruk Akyüz, § 53; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 35; Yasin Agin ve diğerleri, § 46).

(ii) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

57. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa’nın 13. maddesinde "demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama" ve "ölçülülük ilkesine aykırı olmama" biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2018/69, K.2018/47, 3/5/2018, § 15; AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 18; Yasin Agin ve diğerleri, § 52).

58. Toplantı hakkı üzerindeki sınırlamanın kamu düzeninin korunması gibi demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik ve istisnai nitelikte olması gerekir. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında bkz. Dilan Ögüz Canan, § 32; sendika hakkı bağlamında bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 73; Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 56; Adalet Mehtap Buluryer, B. No: 2013/5447, 16/10/2014, §§ 103-105; grev hakkı bağlamında bkz. Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 70; ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51; Yasin Agin ve diğerleri, § 53).

59. Anayasa Mahkemesinin bir görevi de bireylerin fikirlerini toplantılar ve gösteri yürüyüşleri düzenlemek yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanamadığını

denetlemektir. Meşru amaçların bir olayda varlığının hakkı ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Önemli olan bu meşru amaçla hak arasında, olayın şartları içinde bir denge kurmaktır (Dilan Ögüz Canan § 33; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 74; Adalet Mehtap Buluryer, § 71; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 38; Yasin Agin ve diğerleri, § 54).

60. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir. Kamu gücünü kullanan organların toplantılara ve gösteri yürüyüşlerine müdahale ederken toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasından kaynaklanan yarardan daha ağır basan, korunması gereken bir menfaatin ve kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların varlığını somut olgulara dayanarak göstermeleri gerekir (bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında bkz. Dilan Ögüz Canan §§ 33, 56; sendika hakkı bağlamında bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 74; ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Bekir Coşkun, §§ 44, 47; Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 39; Yasin Agin ve diğerleri, § 55).

61. Buna göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan bir müdahale zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez (Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 40; Yasin Agin ve diğerleri, § 56).

(b)Somut Olayın Değerlendirilmesi

62. Başvuruculardan da aralarında bulunduğu grup, Zaman gazetesi yöneticilerinin de aralarında olduğu on iki kişinin gözaltına alınmasını protesto etmek ve basın açıklaması yapmak için 18/12/2014 ila 21/12/2014 tarihlerinde Kırşehir Adliyesi binasının bahçe kapısı önünde toplanmıştır. Sadece ilk gün gerçekleştirilen toplantıda, katılımcıların bir kısmı adliye binasının bahçesinde olacak şekilde bu toplantıya katılmıştır. 5/6/2015 tarihli Görüntü Kaydı Çözüm Tutanağı'na göre, gerçekleştirilen toplantılar kırk dakika ile altmış dakika arasında sürmüştür.

63. İdareye bildirimde bulunulmadan düzenlenen toplantılarda, dört eski bakanın gözleri maskeli resimleri ile altında "17-25 aralık yolsuzlukla mücadele haftası olsun" ibaresini taşıyan pankartlar taşınmış ve bazı sloganlar atılmıştır. Toplantıların yapıldığı esnada araç ve yaya trafiği kısmen engellenmiştir. Toplantılar herhangi bir müdahale olmadan kendiliğinden sona ermiştir. Tutanak'ta katılımcıların günlük hayatın akışını katlanamaz derecede bozduklarına veya adliyenin güvenliğine ve çalışma düzenine yönelik bir tehdit oluşturduklarına dair herhangi bir hususta bahsedilmemiştir.

64. Anayasa Mahkemesince yapılacak inceleme, somut olayın koşullarında iddianame ve temyiz merciinin hükümlerin bozulmasına ilişkin ilamı ile yargı mercilerinin gerekçeli kararında mahkûmiyet için gösterilen sebeplerle sınırlı olacaktır.

65. İddianame içeriğine göre başvuruya konu toplantılar 2911 sayılı Kanun'da yer alan usullere uygun biçimde bildirim verilmediği, toplantı yapılması için belirlenen yerler dışında

ve yasak yerlerden olan kamu hizmet binası bahçesinde yapıldığı, toplantı esnasında yaya ve araç trafiğinin kısmen engellendiği, suç teşkil edecek nitelikte slogan atılıp pankart taşındığı için Kanun'a aykırıdır (bkz. § 10).

66. Başvurucular hakkında verilen hükümlerin bozulmasına ilişkin Yargıtay ilamında, iddianame kapsamında yer alan Kanun'a aykırı hâller tekrarlanarak -2911 sayılı Kanun'un 10. maddesi gereğince kırk sekiz saat önce- bildirimde bulunmadan ve -aynı Kanun'un 22. maddesine aykırı olarak- kamu hizmetine tahsis edilen binanın bahçesinde gerçekleştirilen toplantıda -aynı Kanun'un 23. maddesinin (b) bendine aykırı olarak- kişilerin şeref ve saygınlığı ile lekelenmeme hakkını ihlal edici pankartların taşındığı ve -aynı Kanun'un 23. maddesinin (e) bendine aykırı olarak- kara yolunun işgal edilerek araç ve yaya trafiğinin tehlikeye düşürüldüğü belirtilmiştir. Bu kapsamda yapılan toplantıda konuşma yapan ve slogan attıran başvuruculların kanuna aykırı toplantıyı düzenleyen, yöneten ve bunların hareketlerine katılan konumunda oldukları ve cezalandırılmaları gerektiği değerlendirilmiştir (bkz. § 12). Mahkeme de Yargıtayın kararına uyarak aynı gerekçelerle başvuruculları cezalandırmıştır (bkz. § § 13, 14).

67. Bir kimse sırf bir toplantı ve gösteriye katılmış olması nedeniyle cezalandırılmış ve Anayasa Mahkemesi temel hak ve özgürlüklere bir müdahalede bulunulduğunu kabul etmiş ise Anayasa Mahkemesinin bundan sonra denetleyeceği ilk husus yapılan gösteri yürüyüşü ve toplantı nedeniyle kamu düzeninin bozulup bozulmadığı, bozulma tehlikesinin ortaya çıkıp çıkmadığı ya da kamu makamlarının bu yöndeki değerlendirmelerinin gerçeklik değeri taşıyıp taşımadığı olacaktır (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 88).Somut olayda da ceza hükmüne gerekçe oluşturan yukarıda belirtilen dört husus irdelenmelidir.

68. Bir suça ilişkin kanun maddesinin uygulanma koşullarının somut olayda bulunup bulunmadığı ve suçun unsurlarının neler olması gerektiği meselesi Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır. Buna karşın mevcut başvuruya benzer şekilde bir toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanların cezalandırılması ya da ceza tehdidine maruz bırakılması gibi verilen bir ceza hükmünün anayasal bir hakka müdahale oluşturduğu durumlarda vaki müdahale, Anayasa Mahkemesinin ilgi alanındadır (Dilan Ögüz Canan, § 47). Anayasa Mahkemesi önündeki mesele, yukarıda zikredilen cezalandırmaya dayanak dört gerekçe nedeniyle başvuruculara hakkında 2 yıl 1 ay hapis cezası uygulanması suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplum düzenin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesidir.

(i) Bildirim Yükümlülüğüne Uyulmadığı Gerekçesi

69. Somut olayda başvuruculların cezalandırma gerekçelerinden biri 2911 sayılı Kanun'un 10. maddesi gereğince bildirimde bulunmadan toplantı yapmalarıdır. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında, toplantı hakkının bildirim usulüne bağlanabileceğini kabul etmiştir (birçok karar arasından bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 121). İdareye önceden bildirimin amacı; toplantı, yürüyüş veya diğer gösterilerin etkin şekilde kullanımını güvence altına almak için yetkililere makul ve uygun tedbir alma imkânı sağlamaktır. Kamu düzenine yönelik alınan bu tedbirlere aykırı toplantılar düzenlenmesi, bu tür toplantılara katılınması veya bu tür toplantılarda suçlar işlenmesi hâlinde ceza da verilebilir (benzer nitelikte değerlendirmeler için bkz. Dilan Ögüz Canan, §§ 39, 40;Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 122; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 81; Osman Erbil, § 52; Selma Elma, B. No: 2017/24902, 4/7/2019, § 44).

70. Bununla birlikte güvence altına alınan toplantı hakkını kullanırken kamu otoritelerinin keyfî müdahalelerine karşı da bireyin korunması gerekir (Dilan Ögüz Canan, § 42; Eğitim ve

Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 82; Gülşah Öztürk ve diğerleri, § 76). Nitekim Anayasa Mahkemesi birçok kararında, yalnızca usulüne uygun olarak tertip edilmemiş bir toplantının veya gösteri yürüyüşünün varlığını tek başına temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır (benzer nitelikte değerlendirmeler için bkz. Dilan Ögüz Canan, § 39; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 122; Osman Erbil, § 52).

71. Anayasa Mahkemesi bireyin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının korunması ihtiyacı nedeniyle önceden bildirim yükümlülüğüne uyulmaması hâlinde idare ve mahkemelerce gözetilmesi gereken ilkeleri Selma Elma kararında açıklamıştır. Anılan ilkeler şöyledir:

i. Toplantı barışçıl ise veya herhangi bir şiddet tehlikesi bulunmuyorsa yalnızca bildirim yükümlülüğüne uyulmadığı gerekçesiyle dağıtılmamalıdır.

ii. Bununla birlikte bildirim usulü öngörülmesini anlamsız kılacak şekilde hareket edilmemeli ve bu yükümlülüğün yaptırımsız bir emirden ibaret olduğu düşünülmemelidir. Bu nedenle bildirim usulüne uyulmaması hâlinde bu yükümlülüğü yerine getirmekle mükellef olanlara ölçülü bir yaptırım uygulanabilmelidir. Ancak bildirim yükümlülüğünün ihlali nedeniyle uygulanacak ceza yalnızca toplantıyı organize edenlere ya da yönetenlere yönelik olmalıdır. İzin veya bildirime ilişkin prosedürlerin tamamlanıp tamamlanmadığından toplantıyı organize edenler ya da yönetenler sorumlu olup sözü edilen kişilerden olmayan katılımcıların bu süreçlerden haberdar olmalarının beklenemeyeceği dikkate alınmalıdır.

iii. Toplantıyı organize edenlere ya da yönetenlere yaptırım uygulanabilmesi için bu kişilerin bildirim prosedürüne başvurma imkânlarının bulunması ve buna rağmen başvurmamış olmaları gereklidir.

iv. Toplantı, derhâl tepki verilmesini gerektiren olaylara ilişkin olmamalıdır. Zira bu durumda bildirim şartına uyulmasını beklemek hakkın özüne dokunabilir.

v. Ceza, izlenen meşru amaçlarla orantılı olmalıdır. Barışçıl bir gösteri veya basın açıklaması nedeniyle ilke olarak bu gösteri ya da toplantıya katılan kişilere kınanabilir bir olaya karışmadıkları sürece en hafif kabul edilecek cezai bir yaptırım da uygulanmaması gerekir. Zira barışçıl gösteriye katılanlar hakkında gösteri sonrasında idari para cezaları verilmesi gibi yaptırımlar kişilerin haklarını kullanmalarında caydırıcı etkiye neden olabilir (Rıza Gökçen Erus ve diğerleri, § 55; Erdal Karadaş, § 68).

vi. İdare ve yargı mercileri para cezasının salt prosedürel yükümlülüklere uyulmaması nedeniyle verildiğini, toplantıda dile getirilen görüşler ya da toplantıya katılmaktan kaynaklanmadığını somut olayla ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koymalıdır (Selma Elma, § 47).

72. Anılan kararda da önceden bildirim usulüne uyulmaması hâlinde bu yükümlülüğü yerine getirmekle -organize eden- mükellef olanlara ölçülü bir yaptırım uygulanabileceği kabul edilmiştir. Mahkeme kararında ikinci başvurucunun sadece toplantının katılımcılarından olduğu tespit edildiği dolayısıyla anılan başvurucunun bildirim yükümlülüğünde bulunması gereken kişi statüsünde olduğunun ortaya konulamadığı anlaşılmaktadır.

73. Öte yandan "derhal tepki" verilmesi gereken hâllerde toplantı ve gösteri yürüyüşünü düzenlemek belli bir aciliyet gösterebilir. 2911 sayılı Kanun, bu tür gösterilerle ilgili herhangi bir hüküm içermemekte ise de bu gibi hâllerin öncesinde bildirim yapılmasının beklenmesinin hakka ölçüsüz bir sınırlama oluşturacağı konusunda bir tereddüt

bulunmamaktadır (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 122; katılımcılar açısından derhâl tepki verilmesinin haklı olduğu özel durumlara ilişkin olarak ayrıca bkz. Osman Erbil, §§ 65, 67; Sevinç Hocaoğulları, B. No: 2015/271, 15/11/2018, § 48).

74. Kişilerin -anlık gerçekleşen siyasal, toplumsal, ekonomik ve benzeri olaylar nedeniyle-"derhal tepki" vermesinin ve dolayısıyla önceden bildirmede bulunmamasının makul karşılanması, bazı koşulların varlığına bağlıdır. Kamu makamları aşağıdaki nitelikte toplanmalar öncesi, kişilerden bildirim yükümlülüğü beklememelidir:

- Doğası gereği protesto edilmek istenen olay ile eş zamanlı tepki içeren ani toplanmalar,

- Önceden bildirim yapılması hâlinde oluşan gecikme nedeniyle hakkın kullanımının anlamını kaybedeceği yahut öneminin azaltacağı toplanmalardır. Nitekim bu hâllerde bildirim yükümlülüğü öngörmek hakkın özüne dokunacaktır (benzer nitelikte değerlendirme için bkz. § 60; Selma Elma, § 47/iv).

75. Göstericilerin şiddet eylemlerine karışmadıkları durumlarda, kamu makamlarının, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına belirli bir ölçüye kadar müsamaha göstermesi gerekir. Barışçıl bir gösterinin ilke olarak cezai yaptırım tehdidine maruz bırakılmaması gerekir. İdarenin toplantının mevzuatta yer alan bazı kurallara aykırı olduğunu tespit etmesi bir toplantının barışçıl niteliğini kaybettirmez (Osman Baydemir, B. No: 2018/24509, 15/9/2021, § 73).Mahkeme birinci başvurucu toplantıyı organize eden ve yöneten olarak kabul etmiştir. Somut olayda toplantının protesto konusu olan gözaltı sürecinin devam ettiği bir zamanda başladığı ve tutuklama kararı verildiği 19/12/2014 tarihinde de devam ettiği gözetildiğinde toplantının derhâl tepki verilmesi gereken hâllerden olduğu (bkz. § 7) anlaşılmaktadır. Dolayısıyla somut olayda kamu makamlarınca, başvuruculara cezai bir yaptırım uygulanması için haklı gerekçelerin ortaya konulamadığı değerlendirilmiştir.

(ii)Suç Teşkil Eden Nitelikte Slogan Atıldığı ve Pankart Taşındığı Gerekçesi

76. Başvuruya konu toplantının Kanun'a aykırı olarak nitelendirilmesine neden olan diğer bir husus ise, toplantıda kanunun suç saydığı nitelikte slogan atıldığının ve pankart taşındığının kabul edilmesidir. Mahkûmiyet kararında, suç teşkil ettiği ileri sürülen sloganlara ilişkin herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır.

77. Mahkeme kararında ayrıca dört eski bakanın gözleri maskeli resimleri ile altında "17-25 Aralık yolsuzlukla mücadele haftası olsun" ibaresini taşıyan pankartlar taşınmasını da toplantının Kanun'a aykırı olduğunun kabul edilmesinde esas kabul etmiştir. Zikredilen fotoğraf ve ifadenin ise hangi gerekçelerle hakaret suçunu oluşturduğuna dair bir açıklamada ise bulunmamıştır. Ayrıca toplantının düzenleyicisi ve yöneticisi olarak kabul edilen başvurucular pankartın bir partinin il başkanlığınca toplantı alanına getirildiğini, sorumluluklarının olmadığını ileri sürmüş iseler de yargı mercileri tarafından bu yönden de hiçbir araştırma ve değerlendirme yapılmamıştır.

78. Toplanma hakkının amacı, şiddete karışmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Toplantının veya gösteri yürüyüşünün hangi amaçla yapıldığının bir önemi yoktur. İfade özgürlüğünde olduğu gibi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı da sadece toplumun geneli tarafından savunulan ve kabul gören görüş ve fikirleri korumakla yetinmez. Bunun haricinde toplumun genelini rahatsız edebilecek, endişelendirecek hatta şoke edecek veya onların belirli düzeyde tepkilerini çekebilecek bazı fikirleri savunma amacıyla da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenebilir

(Dilan Ögüz Canan, § 36; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 115; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 79; Osman Erbil, § 45; Ömer Faruk Akyüz, § 53; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 33; Yasin Agin ve diğerleri, § 44).

79. Anayasa Mahkemesinin Yılmaz Zengin (B. No: 2016/5636, 9/6/2021) kararında üzerinde bazı yazılarla birlikte bakanların gözleri maskeli resimleri bulunan pankartların parti binasına asılmasını ifade özgürlüğü kapsamında incelemiş ve söz konusu düşünce açıklamasına müdahaleyi ifade özgürlüğünün ihlali saymıştır.

80. Anayasa Mahkemesi zikredilen kararında, 17-25 Aralık soruşturmaları olarak bilinen süreçte yaşananlardan sonra siyasetçilerin -aleyhe suçlamalara maruz kalan- şikâyetçileri takip etmelerinin, onlar hakkında fikir oluşturarak kamuoyunu bilgilendirmeye hatta yönlendirmeye çalışmalarının demokratik bir toplumda kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla sonradan yanlış olduğu ifade edilmiş olsa bile o tarihlerde doğru olduğuna ilişkin olarak pek çok kişinin iddiası ve inancının bulunduğu bilgilerin yayılmasının -katlanılması güç olsa dahi- beklenen bir durum olduğu vurgulanmıştır. Aksinin kabulü hâlinde ise bu kişileri eleştirenlerin cezalandırılması caydırıcı etki doğurarak toplumdaki bilgilendirme ve eleştiri ortamına zarar verebileceği, kamuoyundaki farklı seslerin susturulmasına yol açabileceği ve çoğulcu topluma zarar verebileceği gözetilerek cezalandırılmanın zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık gelmediği değerlendirilmiştir (Yılmaz Zengin, §§ 42, 43; benzer değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 79; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 50). Yargı mercinin cezalandırma gerekçeleri gözetildiğinde, somut olayda anılan değerlendirmeden ayrılmayı gerektirir başkaca bir olgunun ortaya konulamadığı anlaşılmaktadır.

(iii) Trafiğin Engellendiği Gerekçesi

81. Toplantının Kanun'a aykırı olduğunun kabul edilmesinde yer verilen gerekçelerden biri de Kanun'un 23. maddesinin (e) bendine aykırı olarak araç ve yaya trafiğinin engellendiği kabulüdür. İddianame ve Görüntü Çözüm Tutanağı incelendiğinde katılımcılar yalnızca toplantının ilk günü adliyenin bahçesinde toplanmıştır. Kolluk görevlilerinin uyarısı üzerine bulundukları yerden ayrılarak grubun bir kısmı bahçe içinde bir kısmı da kaldırımda beklemiştir. Diğer toplantılar ise adliye binasının bahçe kapısı önünde yapılmıştır. Ayrıca toplantı esnasında çift şeritli araç yolunun tek şeride düşürülmek suretiyle kısmen kapatıldığı ve yaya yolunun kapatılması nedeniyle yayaların yol üzerinden ulaşım sağladığı bilgisi dışında herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır. Mahkeme, gerekçeli kararında ise toplantı esnasında katılımcıların zaman zaman genel yola taşması nedeniyle kısmen yaya ve araç trafiğinin etkilendiğini belirtmiştir (bkz. § 14).

82. Barışçıl şekilde toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanan kişilerin bu hakkın kullanımı sırasında diğer hukuk normlarını ihlal etmeleri durumunda ise somut olayın özellikleri dikkate alınmalıdır. Trafik akışını kısa süreli durdurmak ya da aksatmak veya trafiği tehlikeye düşürmek gibi fiiller toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılmasının belli bir düzeye kadar doğal sonucu olabilir. Bu fiillerin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılmasının gerektirdiği düzeyi aştığı ve bunun başkalarının haklarına etkisi ile kamu düzeni açısından olumsuz sonuçları kamu gücünü kullanan yetkili mercilerin kararlarında (örneğin ceza tutanağını düzenleyen polis raporlarında veya yargılama mercilerinin gerekçelerinde) gösterilmelidir (Rıza Gökçen Erus ve diğerleri, § 73).

83. Dosya kapsamında araç ve yaya trafiğinin ne kadar süreyle aksadığına ve alternatif yolların mevcudiyetine, kamu düzenini bozulup bozulmadığına, toplantının doğası gereği

hoşgörü gösterilmesini gerektiren kabul edilebilir sınırının aşılıp aşılmadığına yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

84. İlk derece mahkemesi ve Yargıtay kararında da araç ve yaya trafiğinin aksadığı süre içinde kamu düzeni ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması çerçevesinde katlanılması zor veya imkânsız bir zararla ya da zarar tehlikesiyle karşılaşıldığına ilişkin uygun ve yeterli bir gerekçe bulunmamaktadır. Diğer yandan kararlarda, toplantının 40 ila 60 dakika gibi kısa bir sürede gerçekleştirildiği, olaysız şekilde ve kendiliğinden dağıldığı da gözönüne alınmamıştır.

85. Bununla birlikte her toplantı ve gösteri yürüyüşü doğası gereği günlük hayatın akışında belli bir karışıklık ya da rahatsızlığa sebep olabileceği gibi belli bir gerginliği ve kargaşayı da bünyesinde taşır (Eylem Onuk, B. No: 2015/8018, 15/11/2018, § 51, Dilan Ögüz Canan, § 41; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 119; Ömer Faruk Akyüz, § 57; Gülşah Öztürk ve diğerleri, § 69). Başvuruculaların olaysız şekilde dağılmalarıyla sona eren ve barışçıl niteliğinin ortadan kalktığına dair bir kabulün bulunmadığı toplantı sürecine bir bütün olarak bakıldığında başvuruculara daha fazla tolerans gösterilmemesi ve cezalandırılmaları için makul bir sebebin ortaya konulmadığı değerlendirilmiştir.

(iv) Kamu Hizmeti Görülen Bina Eklentisinde Toplantı Yapıldığı Gerekçesi

86. Son olarak toplantının Kanun’un 22. maddesine aykırı olarak kamu hizmetine tahsis edilen adliye binasının bahçesinde gerçekleştirilmesi cezalandırma gerekçesi olarak kabul edilmiştir.

87. Kanun'a göre kamu hizmeti görülen bina ve eklentileri toplantı yapılması yasak yerlerdendir. Yargısal faaliyetlerin gerçekleştirildiği adliye binalarının güvenliğinin sağlanmasına yönelik yasal ve fiilî önlemlerin alınması, kamusal hizmetin yavaşlamasına veya aksamasına neden olabilecek eylemlerde bulunan kişilere belli bir yaptırım uygulanabilir. Bununla birlikte kamusal mekânlarda toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin kategorik olarak yasak olduğunun kabulü ile cezalandırma yoluna gidilmesi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlaline yol açabilir.

88. Nitekim Anayasa Mahkemesinin güvenlik bölgesi uygulamasına ilişkin verdiği Osman Erbil kararında, kamusal mekanların güvenliğini sağlama amacını gerçekleştirmek için her somut olay açısından zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda kamu otoritelerinin şeklî bir yaklaşım ile yalnızca mesafe sınırını gözeterek bir toplantının yasaya aykırı olarak nitelendirmeleri bir toplantı ve gösteri yürüyüşüne yapılan müdahaleyi tek başına haklılaştıramaz. Müdahalenin haklı gerekçelere dayanması gerekir (Osman Erbil, § 66;Kamuran Karaca, B. No: 2015/8762, 6/2/2019, § 64).

89. Somut olayda, bir gazetenin yöneticilerinin gözaltına alınmasını protesto etmek için Kırşehir Adliyesi binasının önünde bir araya gelen başvurucu ve diğer katılımcıların yargısal faaliyetleri aksattıklarına veya bu hizmetlerden yararlanmak isteyenleri engellendiklerine yönelik bir iddia bulunulmadığı gibi tutanaklara yansıyan bir durum da söz konusu değildir. Öte yandan somut iddianame ve Mahkeme kararlarında, katılımcıların adliyenin güvenliğine ve çalışma düzenine yönelik bir tehdit oluşturduğu veya toplantının barışçıl olmayan bir toplantıya dönüştüğü de kabul edilmemiştir. Nitekim Görüntü Çözüm Tutanağı'ndan toplantının kamu düzeninin korunması için müdahale etmeyi zorunlu kılacak nitelikte herhangi bir taşkınlık yaşanmadan kendiliğinden sona erdiği anlaşılmaktadır. Somut olayda

olduğu gibi göstericiler tarafından herhangi bir şiddet uygulanmadığında Anayasa'nın 34. maddesi ile güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkından yoksun bırakılmaması amacıyla kamu makamlarının barışçıl toplantılara karşı belli bir oranda sabır ve hoşgörü göstermeleri önem arz etmektedir.

90. Yukarıda başlıklar hâlinde tasnif edilen ilkeler ve değerlendirmeler bir bütün olarak ele alındığında yargı mercince başvurucular hakkında uygulanan hürriyeti bağlayıcı cezaların zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamadığı anlaşılmıştır.

91. Tüm bu açıklamalar ışığında başvuru konusu mahkûmiyet kararlarının başvuruculara toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

92. Başvurucular anayasal haklarının ihlal edildiğinin tespitini, ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için eski hâle getirilmesini ve yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir. Başvuruculardan Ramazan Düğer maddi zararların tazminin talep etmiş, maddi ve manevi tazminat hakkını saklı tutmuştur. Başvurucu Murat Baran 500.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini ve başvuruya konu mahkeme kararının infaz aşamasında olması nedeniyle tahliye kararı verilmesini talep etmiştir.

93. Birinci ve ikinci başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bu nedenle başvuruculara haklarının ihlalinin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

94. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiğiyargı mercii tarafından yapılması gereken iş yenidenyargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

95. Birinci başvurucunun manevi tazminat talebini saklı tuttuğu gözetilerek ikinci başvurucuya 30.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zararı açıklamadıklarından ve bu zarar ile ilgili bilgi ve belge sunmadıklarından maddi tazminat talepleri reddedilmiştir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Mehmet Bayraktar'ın adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Başvurucu Mehmet Bayraktar yönünden ihlal iddiasının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer başvurucular yönünden toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Diğer başvurucular yönünden Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı

ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırşehir 2. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2017/440, K.2018/339) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucu Murat BARAN'a net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucu Ramazan DÜĞER'e, 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucu Murat BARAN'a ÖDENMESİNE,

G. Adli yardım talebi kabul edilen başvurucu Mehmet Bayraktar'ın 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT BAYLAV VE SALİH CAN ALDEMİR

B. No: 2019/2781 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/2781

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT BAYLAV VE SALİH CAN ALDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/2781)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Mesut BAYLAV

2. Salih Can ALDEMİR

Vekili : Av. Sevil ARACI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yetkili makamlardan izin alınmaksızın kamu alanlarına afiş asıldığı gerekçesiyle idari para cezası uygulanması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimi'yle ilgili olan bir partiye ait olan afişleri, kova ve fırça yardımıyla elektrik trafosunun üstüne yapıştırmışlardır. Bu nedenle başvurucular hakkında izinsiz afiş asma kabahatinden 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 42. maddesi uyarınca ayrı ayrı 259 TL ve 1.000 TL idari para cezası uygulanmıştır.

3. İlçe Seçim Kurulu ve İlçe Belediye Başkanlığı, başvuruculara afiş yapıştırdıkları kamusal alanın siyasi partilerin afiş ve benzeri materyaller asabilecekleri bir yer olmadığı gibi ilan ve reklam için kullanılabilecek yerlerden olmadığı bilgisini vermiştir.

4. Başvuruculaların itirazı üzerine Sulh Ceza Hâkimliği 1.000 TL idari para cezasına yapılan itiraz yönünden cezanın 259 TL olarak düzeltilmesine karar vermiş ve 259 TL idari para cezası yönünden ise afiş yapıştırılan elektrik trafosunun bu amaca tahsis edilmiş alanlardan olmadığı gerekçesiyle itirazı kesin olarak reddetmiştir.

5. Başvurucular, nihai hükmü 20/12/2018 tarihinde öğrendikten sonra 18/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucular siyasi faaliyetler çerçevesinde yapılan ilanların vergiye tabi olmaması nedeniyle izne de tabi olmadığını, afiş asmak için belediyeler tarafından belirlenen özel alanlar olmadığını, daha önceden de aynı yerde üst üste yapıştırılmış birçok afiş olduğunu ve seçim dönemlerinde her yere afiş asılabildiğini belirterek izinsiz afiş asma kabahatinden cezalandırılmaları nedeniyle ifade ve örgütlenme özgürlüğü ile birçok anayasal haklarının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat ile somut olayın koşulları gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir.

9. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

10. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 5326 sayılı Kanun'un 42. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilmiştir. Müdahalenin Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sınırlama sebeplerinden kamu düzeninin korunması amacıyla yapıldığı anlaşılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı yönünden inceleme yapılacaktır.

11. Anayasa Mahkemesinin izinsiz afiş asılması nedeniyle idari para cezası uygulanmasının anayasal hakları ihlal edip etmediğini denetlendiği önceki kararlara ve uygulanan ilkelere Bermal Can ve diğerleri (B. No: 2021/936, 5/10/2023, §§ 23-28) kararında yer verilmiştir. Anayasa Mahkemesi, izinsiz afiş asma nedeniyle uygulanan idari para cezalarını denetlediği kararlarda, çatışan haklar olan afişlerin asılması suretiyle kullanılmak istenen hak ile sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı arasında makul bir denge kurulup kurulmadığını incelemiştir (afiş asma nedeniyle gerçekleştirilen müdahalelerden sendika hakkı kapsamında yapılan değerlendirmeler için bkz. Abdulvahap Can ve diğerleri, B. No: 2014/3793, 8/11/2017, § 53; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında yapılan değerlendirmeler için bkz. Sinan Cem Öztürk, B. No: 2016/13477, 9/1/2020, § 43; Burcu Bardakcı ve Erdem Yinanç, B. No: 2016/13475, 11/9/2019, § 44; ifade özgürlüğü kapsamında yapılan değerlendirmeler için bkz. Gökçe Ekin Baran, B. No: 2016/13539, 9/1/2020, § 31).

12. Anayasa Mahkemesi Bermal Can ve diğerleri kararında, Anayasa'nın56. maddesinin devlete ve bireylere çevrenin korunmasına ilişkin bazı ödevler yüklediğini, düzenli ve sağlıklı bir çevrede yaşamaya ilişkin kamu otoritelerinin aldığı tedbirlerin toplumun sükûnunu, dolayısıyla kamu düzenini sağlamak için zaruri olduğunu vurgulamıştır. Anılan kararda, çevre kirliliğini önlemeye ilişkin hukuk normuna aykırı olarak izinsiz afiş yapıştırma nedeniyle uygulanan yaptırımın zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığı sonucuna

varılmıştır. Anayasa Mahkemesi anılan kanaate varırken, izin alınmadan yapıştırılan afişlerin geçici nitelikte olmadığını, düzenli bir çevrede yaşamı koruyan kurallara göre afiş asılmasının önünde bir engel bulunmadığını ve uygulanan hafif nitelikteki idari para cezasının ifadelerin aktarılmasında caydırıcı bir etkiye neden olmadığını gözetmiştir (Bermal Can ve diğerleri §§ 29-39; aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Halil Devrim Ulaş ve diğerleri, B. No: 2015/12590, 6/3/2019, §§ 37-45)

13. Somut olayda başvurucular, kamusal bir alanda izinsiz afiş astıkları gerekçesiyle idari para cezasıyla cezalandırılmış olup afişte yer alan düşünceler nedeniyle kamu makamlarınca herhangi bir adli soruşturma açıldığına dair bir açıklamada bulunmamıştır. Başvuruya konu eylemin siyasal bir mesele hakkında afiş asılması olduğu gözetildiğinde Anayasa'nın 26. maddesinde, yalnızca ifade edilen fikir ve bilgilerin içeriği değil bunların ifade ediliş biçimleri de koruma altındadır (kıyaslamak için bkz. Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 105; İrfan Sancı (2), B. No: 2018/5652, 30/3/2022, § 58; Meki Katar [GK], B. No: 2015/4916, 3/10/2019, § 58). Ancak söz konusu afişlerin gelişigüzel ve süresiz birşekilde yapıştırılmasının görüntü ve çevre kirliliğine sebebiyet vereceği de açıktır. Nitekim afişlerin yapıştırıldığı yerde daha önce bu şekilde üst üste yapıştırılan birçok afiş olduğuna dair başvurucuların açıklamaları da bu durumu ortaya koymaktadır. Ayrıca başvurucular her ne kadar afiş yapıştırılması için belirli bir alan olmadığını iddia etmiş ise de bu amaçla ilgili mercilere başvuru yaptıklarına dair herhangi bir bilgi verdikleri veya beyanda bulundukları başvuru dosyasından tespit edilememiştir.

14. Öte yandan her ne kadar bireyler iletmek istedikleri ifadelerin aktarılma şeklini seçmekte özgür iseler de internetin, sosyal medyanın ve diğer iletişim olanaklarının son derece geliştiği, topluma erişmek ve fikirleri yaymak için birçok alternatif yöntemin olduğu günümüz koşullarında, üstelik yetkili idari makamlara başvurarak mevzuata uygun biçimde afişlerin asılması da mümkünken görüntü kirliliği oluşturacak biçimde kamu alanlarına afiş asılmasının ifade özgürlüğünün etkin şekilde kullanımı için zorunlu olmadığı değerlendirilmiştir (Bermal Can ve diğerleri § 35). Ayrıca başvurucular, afiş yapıştırarak amaçlanan diğer siyasal faaliyetlere müdahale edildiğini de iddia etmemiştir. Bu nedenlerle somut olayın koşullarında afişlerinin izinsiz şekilde asılması, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının korunması amacıyla getirilen hukuk normunu ihlal etmesi nedeniyle başvuruculara uygulanan yaptırımın zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık gelmediği söylenemez.

15. Diğer yandan başvuruculara sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşama hakkına ilişkin hukuk normunu ihlal etmeleri nedeniyle uygulanan hafif nitelikteki idari para cezasının ifadelerin aktarılmasına ilişkin tercih hakkını aşırı biçimde kısıtlamadığı, dolayısıyla ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı bir etki yaratacak nitelikte olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvuruculara ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından başvurucuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET FATİH YILMAZ

B. No: 2019/6613 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/6613

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET FATİH YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/6613)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Mehmet Fatih YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, nasıpları onaylanmamış subay adaylarının statüye geçiş işlemlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde görev yaparken girdiği sınavı kazanarak subay olmak amacıyla kurs almıştır.

3. 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 109. maddesi uyarınca astsubaylıktan subaylığa, 18/3/1986 tarihli ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'nun 15. maddesi uyarınca uzman erbaşlıktan astsubaylığa geçiş aşamasında olan ancak nasıpları onaylanmamış adayların statüye geçiş işlemleri iptal edilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun subaylığa nasbı yapılmamıştır.

4. Başvurucu 675 sayılı KHK'nın 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi gereğince

subaylığa nasbedilmeyeceğini öğrenmesi üzerine bu işlemin iptali ve bu işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal hakların tazmini talebiyle dava açmıştır.

5. Ankara 7. İdare Mahkemesi (Mahkeme) davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararda, nasbedilmeme durumunun doğrudan ve kanun niteliğini taşıyan bir hukuki düzenleme olan 675 sayılı KHK ile varlık kazandığı, bu konuda idareye herhangi bir değerlendirme yapma ya da başka yönde işlem kurma imkânının tanınmaması sebebiyle idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz edilmesine imkân bulunmadığı ifade edilmiştir. Karar kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

6. Başvurucunun gelişen süreç içerisinde farklı sebeplerle subaylık statüsünü elde edemediği anlaşılmaktadır.

7. Nihai karar başvurucuya 23/1/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 19/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu, Mahkemenin kendi görev alınana giren davayı incelemediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Bakanlık görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde yer alan Milli Savunma Bakanlığı yazısında; bağlı yetki kapsamında nasıp işleminin yapılmayarak ilişiğin kesilmesinde hukuka aykırılık olmadığı, başvurucunun ilişiği 675 sayılı KHK ile kesildiğinden söz konusu yasama işlemine karşı yapılan bireysel başvurunun reddedilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

11. Başvurucunun bu iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesinin Engin Kaplan ve diğerleri (B. No: 2018/26741, 19/12/2023) kararına konu olayda başvurucular, TSK bünyesinde görev yaparken girdikleri sınavı kazanarak astsubay/subay olmak amacıyla kurs almış ancak statüye geçiş işlemlerinin 675 sayılı KHK'nın 6. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile iptal edilmesi üzerine nasbedilmemiş ve sonrasında da bu statülere geçememişlerdir. Başvuruculaların nasıplarının yapılmaması üzerine açtıkları davalar, nasbedilmeme durumunun doğrudan ve kanun niteliğini taşıyan bir hukukî düzenleme olan 675 sayılı KHK ile varlık kazandığı gerekçesiyle incelenmeksizin reddedilmiştir.

13. Anayasa Mahkemesinin olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Engin Kaplan ve diğerleri kararında, keyfîliğe karşı başvuruculara anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) gönderilmek yerine incelenmeden reddedilmesi nedeniyle başvuruculaların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Engin Kaplan ve diğerleri § § 13-18).

14. Somut olayda; başvurucunun statüye geçiş işleminin olağanüstü hâl KHK'sı ile iptal edildiği ve sonrasında da bu statüye geçemediği, nasbının yapılmaması üzerine açtığı

davanın keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla OHAL Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeden reddedildiği anlaşıldığından Engin Kaplan ve diğerleri kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. Başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucu ayrıca, eşitlik ilkesinin ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Mahkemeye erişim hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 10.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 7075 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesi çerçevesinde oluşturulan başvuru yolu dikkate alınarak yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 7. İdare Mahkemesine (E.2017/1937, K.2017/2646) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMET BALUK

B. No: 2019/19171 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19171

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMET BALUK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19171)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Muhammet BALUK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temin faaliyeti tamamlanmamış olan subay adaylarının temin faaliyetlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) subay olmak amacıyla 11/7/2016 tarihinde Subay Temel Askerlik ve Subaylık Anlayışı Kazandırma Kursuna kursiyer olarak başlamıştır. Başvurucunun eğitimi devam etmekteyken benzer durumdakilerin tamamını kapsadığı anlaşılan 19/8/2016 tarihli bir emirle izne gönderildiği anlaşılmıştır.

3. 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hâl (OHAL) Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin (a) bendindeki, temin faaliyeti tamamlanmamış astsubay ve subay adayları hakkındaki işlemlerin iptal edilmesi kuralı kapsamında başvurucunun TSK ile ilişiği kesilmiştir. Başvurucu söz konusu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

4. Ankara 16. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 21/8/2017 tarihli kararıyla davanın

incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun okulla ilişiğinin doğrudan kanun niteliği taşıyan hukuki bir düzenleme ile kesildiği, idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz edilmesine olanak bulunmadığı belirtilmiştir.

5. Başvurucu, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 7/12/2017 tarihli kararla istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

6. Bölge İdare Mahkemesi kararı Danıştay Beşinci Dairesinin 8/10/2018 tarihli kararıyla onanmıştır.

7. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) vasıtasıyla evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme sonucunda, başvurucunun nihai kararı 11/5/2019 tarihinde okuduğu tespit edilmiştir. Başvurucu, nihai karara karşı 12/6/2019 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, subay olarak kabul edilip maaş almaya başladıktan sonra ilişiğinin kesildiğini, subay olarak atanmamasına ilişkin işleme karşı açtığı davada Mahkemenin esasa ilişkin bir yargılama yapmadığını, iş bulamadığını ileri sürerek hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir (Hüseyin Aşkan, § 20). Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23).

12. Bu doğrultuda Hüseyin Aşkan kararında; kullanıcıların (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma vb.) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

13. Somut olayda UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucunun nihai karar olan Danıştay Beşinci Dairesinin 8/10/2018 tarihli kararını 11/5/2019 tarihinde okuduğu tespit edilmiştir. Bu durumda başvurucunun anılan tarihte nihai kararı öğrendiği kabul edilmelidir.

14. Sonuç olarak bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan

11/5/2019 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun bu tarihten itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresi içinde ve en geç 10/6/2019 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu süre geçtikten sonra 12/6/2019 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA HELVACI

B. No: 2019/20329 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/20329

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA HELVACI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/20329)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Mustafa HELVACI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 30 Ağustos 2016 tarihi itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesi gereğince nasıplarının yapılmaması üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun Ankara Beytepe Jandarma Astsubay Meslek Yüksek Okulunda eğitim aldığı ve 30 Ağustos 2016 tarihinde astsubay olarak nasbedilmeyi beklediği anlaşılmaktadır.

3. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünün ardından çıkarılan 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin (669 sayılı KHK) 104. maddesinde harp akademilerinin, askerî liselerin ve astsubay hazırlama okullarının kapatılacağı düzenlenmiştir. Mezkûr KHK'nın 105. maddesinde 30 Ağustos itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerin nasbının yapılmayacağı ve bunlara durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullarca diploma verileceği kuralına yer verilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun nasbı yapılmamıştır.

4. Başvurucu 669 sayılı KHK gereğince eğitim aldığı okulun kapatılması, söz konusu okulla ilişiğinin kesilmesi ve astsubaylığa nasbedilmeyeceğini öğrenmesi üzerine astsubaylığa naspının yapılmaması işleminin iptali talebiyle dava açmıştır.

5. Ankara 15. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 31/5/2017 tarihli kararıyla davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, askerî okulların kapatılmasının doğrudan kanun niteliği taşıyan bir hukukî düzenleme olan 669 sayılı KHK ile tesis edildiği, idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz etme imkânı bulunmadığı belirtilmiştir. Karar kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

6. Nihai karar, tebliğ mazbatasında başvurucunun annesi olduğu belirtilen H.H. ye 6/5/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 12/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; hiçbir gerekçe gösterilmeden astsubaylığa naspının yapılmadığını, toplumdan dışlandığını, hakkında yapılan bir ceza davası olmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Öte yandan başvurucu, 9/2/2019 - 6/6/2019 tarihleri arasında yurt dışında bulunması nedeniyle süresinde başvuru yapılamadığını belirterek mazeretin kabul edilmesini talep etmiştir.

8. Bireysel başvuruların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (1) ve (5) numaralı fıkraları ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir.

9. Bununla beraber 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük’ün 64. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı mazeret nedeniyle otuz gün içinde başvuru yapılamadığı takdirde bu durumu delillendiren belgeler ile birlikte mazeretin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde de bireysel başvuru yapma imkânı bulunmaktadır.

10. Başvurucu 9/2/2019-6/6/2019 tarihleri arasında öğrenci değişim programı kapsamında Kazakistan'da olduğunu, tebliğ mazbatasına yurt dışında olduğuna dair bir ibare yazılmadan nihai karar tebligatının ikâmet adresine getirildiğini ve 6/5/2019 tarihinde tebligatın annesine yapıldığını belirterek mazeretinin kabul edilmesini talep etmiştir. Başvurucu, söz konusu mazeretine ilişkin öğrenim amaçlı yurt dışında olduğunu gösteren belgeler sunmuştur.

11. Somut olayda başvurucunun tebligatın geçersizliğine ilişkin açık bir iddiasının bulunmadığı, nihai karar tebligatının yapıldığı tarihte yurt dışında olmasının mazeret olarak kabul edilmesini talep ettiği anlaşılmaktadır.

12. İçtüzük’te, mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı bir mazeretin başvuru süresini uzatacağı kurala bağlanmış olup bu hususlara ilişkin bir belirleme veya tanımlama yapılmamıştır. Hangi hâllerin haklı mazeret olduğunun önceden belirlenmesi mümkün olmadığından Anayasa Mahkemesi, ileri sürülen mazeretin haklı olup olmadığını her başvuruda olayın özelliklerini dikkate alarak değerlendirmektedir (Yasin Yaman, B. No:

2012/1075, 12/2/2013, § 21).

13. Başvurucu, annesine tebliğ edilen nihai kararı neden öğrenemediğine yahut yurt dışında neden bireysel başvuru yapamadığına ilişkin bir iddia ileri sürmemiş; bu hususlara ilişkin bir bilgi ve/veya belge sunmamıştır. Başvurucunun yurt dışında olması Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapması için bir engel teşkil etmemektedir. Bu durumda doğrudan Anayasa Mahkemesine başvurmak yerine yurt dışı temsilcilikler vasıtayla da bulunulan ülkeden bireysel başvuru yapılabilmektedir. Başvurucunun ileri sürdüğü yurt dışında olması durumunun haklı mazeret olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

14. Somut olayda nihai karar, başvurucunun ikamet adresinde annesine 6/5/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Buna göre başvurucunun bu tarihten itibaren en son -2019 yılı Ramazan Bayramı resmî tatil günlerini takip eden- 7/6/2019 tarihinde bireysel başvuru yapması gerekirken, haklı mazeret olarak değerlendirilmeyen durumun bittiği iddia edilen tarihten itibaren 15 gün içinde 12/6/2019 tarihinde yaptığı başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmıştır.

15. Öte yandan, 2019 yılı Ramazan Bayramı resmî tatil günlerinin 4/6/2019-6/6/2019 tarihlerine rastladığı ve takip eden 7/6/2019 gününde kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların idari izinli sayılmalarının uygun görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu itibarla söz konusu gün tatil olmadığından mesainin devam ettiği saatlerde resmî işlem ve başvuruların yapılmasına engel bir durum olmadığı belirtilmelidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Abdulkadir Önen, B. No: 2014/16212, 28/9/2016, §§ 30, 31). Ayrıca, başvurucunun idari izin sonrasında ilk mesai günleri olan 10/6/2019-11/6/2019 tarihleri sonrasında 12/6/2019 tarihinde bireysel başvuru yaptığı da vurgulanmalıdır.

16. Açıklanan gerekçelerle bireysel başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.A.

B. No: 2019/31619 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/31619

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/31619)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : E.A.

Vekili : Av. Tuba YÜCEER ÖRKÜP

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, askerî okulda öğrenime devam edilirken okuldan ilişik kesilerek başka okula nakledilme üzerine açılan tazminat davasının incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun 13/6/2014 tarihinde Maltepe Askerî Lisesinden mezun olduğu ve 2014-2015 eğitim öğretim döneminde Kara Harp Okulunda eğitimine başladığı anlaşılmıştır.

3. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünün ardından çıkarılan 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin (669 sayılı KHK) 104. maddesinde harp akademilerinin, askerî liselerin ve astsubay hazırlama okullarının kapatılmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Mezkûr KHK'nın 105. maddesi uyarınca askerî okullarda öğrenimine devam eden öğrenciler durumlarına uygun okula nakledilecektir. 669 sayılı KHK'nın yayımlandığı tarihte Kara Harp Okulunda

ikinci sınıftan üçüncü sınıfa geçmiş olan başvurucunun bu kapsamda sivil bir üniversiteye nakledildiği anlaşılmaktadır.

4. Başvurucu; askerî okulların kapatılması işleminin iptali, bu talebinin kabul görmemesi hâlinde maddi ve manevi zararının tazmini talebiyle dava açmıştır.

5. Ankara 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 27/10/2017 tarihli kararıyla terditli taleplerde bulunulduğu, talebin net olarak ortaya konulmadığı ve söz konusu iptal işlemi ile tazminat ödenmesi işlemleri arasında maddi veya hukuki yönden bağlılık ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunmadığı gerekçesiyle dava dilekçesinin reddine karar vermiştir.

6. Bunun üzerine başvurucu dava dilekçesini yeniden düzenleyerek iki ayrı dava açmıştır. Bireysel başvuruya konu davada başvurucu; askerî okulların kapatılması nedeniyle maddi ve manevi tazminat talep etmiştir.

7. Mahkeme 8/11/2018 tarihli kararında; 669 sayılı KHK ile tanınan başka okula geçiş hakkından yararlandırılan başvurucunun herhangi bir maddi zararının olmadığı, dava konusu işlem nedeniyle manevi tazminat ödenmesinin koşullarının da mevcut olmadığı belirtilerek maddi ve manevi tazminat istemi reddedilmiştir.

8. Bölge İdare Mahkemesi, istinaf başvurusunun gerekçeli olarak reddine karar vermiştir. Kararda; başvurucu hakkında tesis edilen işlemin yasama tasarrufu olduğu, bu nedenle idari davaya konu edilebilecek bir işlemin varlığından söz edilemeyeceği, başvurucunun tazminat talebinin 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu kapsamında bir tazminat talebi olarak nitelendirilemeyeceği, davanın incelenmeksizin reddi yönünde karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

9. Nihai kararı başvurucu 9/8/2019 tarihinde öğrenmiştir. Başvurucu 6/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, eğitim aldığı askerî okulla ilişiği kesilmesi ve açtığı davanın esasının incelenmemesi nedeniyle suçların şahsiliği ilkesi ile eğitim ve mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı görüşünde; yargı mercilerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı, başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde yer alan Milli Savunma Bakanlığı yazısında; bağlı yetki kapsamında tesis edilen işlemin hukuka uygun olduğu, başvurucunun iptalini talep ettiği söz konusu yasama işlemine karşı yapılan bireysel başvurunun reddedilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

12. Anayasa Mahkemesinin İhsan Korkmaz, (B. No: 2019/15190, 2/4/2024) kararına konu olayda, başvurucu 2014-2015 eğitim öğretim döneminde Deniz Harp Okulunda eğitimine başlamıştır. Başvurucu, dört yıllık okulun üçüncü sınıfına geçmişken 669 sayılı KHK uyarınca askerî okulların kapatılması üzerine okulla ilişiği kesilmiş; durumuna uygun başka bir okula nakledilmiştir. Başvurucu, askerî öğrencilikten çıkarılma işleminin ve bunun dayanağı olan 669 sayılı KHK maddelerinin iptali talebiyle açtığı davanın incelenmeksizin reddedilmesi üzerine kamu hizmetine girme, mülkiyet, adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapmıştır (İhsan Korkmaz, § 31).

13. Anayasa Mahkemesi İhsan Korkmaz kararında, başvurucunun tüm ihlal iddialarının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiş (İhsan Korkmaz, § 36) ve başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kararın gerekçesinde; darbe girişimi sonrasında askerî eğitimin düzenlenmesinde, askerî okulların kapatılmasında ve ara sınıftaki öğrencilerin başka okullara nakledilmesinde kamu hukukunun ağır bastığı, bu bağlamda askerî öğrencilik statüsünün korunmasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin medeni yönünün kapsamı dışında kaldığı, anılan statünün korunmasının medeni bir hak olmadığı belirtilmiştir(İhsan Korkmaz, §§ 47-49).

14. Başvurucunun eğitim aldığı askerî okulun 669 sayılı KHK ile kapatılması sonrasında başvurucu nakledildiği üniversitede eğitimine devam etmiştir. Bunun üzerine başvurucunun açtığı iptal ve tam yargı davasında dava dilekçesinin reddine karar verilmiştir. Her ne kadar bireysel başvuruya konu dava, başvurucunun nihai talebi sadece tazminat olsa da bu davanın açılmasına sebep olan olgu 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında çıkarılan 669 sayılı KHK ile askerî okulların kapatılması üzerine -başvurucunun da aralarında bulunduğu- ara sınıflarda öğrenimine devam eden tüm öğrencilerin durumlarına uygun okullara nakledilmesidir. Başvurucunun tüm ihlal iddialarının İhsan Korkmaz kararında olduğu gibi adil yargılanma hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Askerî öğrencilik statüsünün korunmaması nedeniyle açılan tazminat davasına karşı yapılan somut başvuruda İhsan Korkmaz kararından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BERKAY GÜNENÇ

B. No: 2019/31845 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/31845

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BERKAY GÜNENÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/31845)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Berkay GÜNENÇ

Vekili : Av. Zeynep Sacide SERTER ÖZLÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, askerî okulda öğrenime devam edilirken okuldan ilişik kesilerek başka okula nakledilme üzerine açılan davanın incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından 19/4/2015 tarihinde yapılan sınavı kazanarak Işıklar Askeri Hava Lisesinden eğitimine başlamıştır. Başvurucu 2015 -2016 eğitim ve öğretim yılında 9. sınıfı tamamlamıştır.

3. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünün ardından çıkarılan 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Millî Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin (669 sayılı KHK) 104. maddesinde harp akademilerinin, askerî liselerin ve astsubay hazırlama okullarının kapatılmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Mezkûr KHK'nın 105. maddesi uyarınca askerî okullarda öğrenimine devam eden öğrenciler durumlarına uygun okula nakledilecektir. Bu kapsamda başvurucunun Işıklar Askerî Hava Lisesinden

1/8/2016 tarihinde tasdikname verilerek okulla ilişiğinin kesildiği anlaşılmaktadır.

4. Başvurucu, askerî okulların kapatılması ve başka bir okula nakledilmesine ilişkin işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

5. Ankara 4. İdare Mahkemesi davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararda; askerî okulların doğrudan kanun niteliği taşıyan bir hukukî düzenleme ile kapatıldığı, idareye başka bir değerlendirme yapma yahut başka yönde işlem kurma olanağı tanınmadığı, idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz etme olanağı bulunmadığı, okulun kapatılması sonucunda doğduğu öne sürülen işlemin esasının incelenemeyeceği belirtilmiştir. Karar kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 15/8/2019 tarihinde öğrendikten sonra 16/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, kısmi kabul edilemezlik kararıyla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına ilişkin iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; eğitim aldığı askerî okulla ilişiği kesilmesi nedeniyle bedensel ve psikolojik zarara uğradığını, işleme karşı doğrudan başvuracağı bir yolun bulunmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca; maddi ve manevi varlığın korunması, yaşam, mülkiyet ve etkili başvuru haklarıyla eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Bakanlık görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

11. Anayasa Mahkemesinin İhsan Korkmaz (B. No: 2019/15190, 2/4/2024) kararına konu olayda, başvurucu 2014-2015 eğitim öğretim döneminde Deniz Harp Okulunda eğitimine başlamıştır. Başvurucu, dört yıllık okulunun üçüncü sınıfına geçmişken 669 sayılı KHK uyarınca askerî okulların kapatılması üzerine başvurucunun okulla ilişiği kesilmiştir. Başvurucu durumuna uygun başka bir okula nakledilmiştir. Başvurucu, askerî öğrencilikten çıkarılma işleminin ve dayanağı 669 sayılı KHK maddelerinin iptali talebiyle açtığı davanın incelenmeksizin reddedilmesi üzerine kamu hizmetine girme, mülkiyet, adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiği iddialarıyla bireysel başvuru yapmıştır (İhsan Korkmaz, § 31).

12. Anayasa Mahkemesi İhsan Korkmaz kararında, başvurucunun tüm ihlal iddialarının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiş (İhsan Korkmaz, § 36) ve başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kararın gerekçesinde, darbe girişimi sonrasında askerî eğitimin düzenlenmesinde, askerî okulların kapatılmasında ve ara sınıftaki öğrencilerin başka okullara nakledilmesinde kamu hukukunun ağır bastığı, bu bağlamda askerî öğrencilik statüsünün korunmasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin medeni yönünün kapsamı dışında kaldığı, anılan statünün korunmasının medeni bir hak olmadığı belirtilmiştir(İhsan Korkmaz, §§ 47-49).

13. Somut olayda bireysel başvuruya konu davanın açılmasına sebep olan olgu 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında çıkarılan 669 sayılı KHK ile askerî okulların kapatılması üzerine -başvurucunun da aralarında bulunduğu- ara sınıflarda öğrenimine devam eden tüm öğrencilerin durumlarına uygun okullara nakledilmesidir. Başvurucunun tüm ihlal iddialarının İhsan Korkmaz kararında olduğu gibi adil yargılanma hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Askerî öğrencilik statüsünün korunması amacıyla yapılan somut başvuruda İhsan Korkmaz kararından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 2/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RÜSTEM KARALI

B. No: 2019/37495 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/37495

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RÜSTEM KARALI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37495)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Rüstem KARALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temin faaliyeti tamamlanmamış olan astsubay adaylarının temin faaliyetlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) subay olmak amacıyla 7/3/2016 tarihinde Temel Askerlik ve Astsubay Anlayışı Kazandırma Kursuna kursiyer olarak başlamıştır.

3. 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hâl (OHAL) Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin (a) bendindeki, temin faaliyeti tamamlanmamış astsubay ve subay adayları hakkındaki işlemlerin iptal edilmesi kuralı kapsamında başvurucunun TSK ile ilişiği kesilmiştir. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

4. Ankara 17. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 16/10/2017 tarihli kararıyla davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun katıldığı kursun ve dolayısıyla sözleşmeli astsubay adaylığının sonlandırılması durumunun kanunun

niteliği taşıyan hukuki bir düzenleme ile doğrudan varlık kazandığı, bu konuda idareye herhangi bir değerlendirme yapma ya da başka yönde işlem kurma imkânı tanınmadığı belirtilmiştir.

5. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi 16/2/2018 tarihli kararıyla istinaf başvurusunu reddetmiştir. Bu karar Danıştay Beşinci Dairesinin 26/6/2018 tarihli kararıyla onanmıştır.

6. Nihai kararın başvurucuya 26/9/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 1/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; temin faaliyetinin tamamlandığını, 675 sayılı KHK kapsamında olmadığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmektedir.

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir. Anılan düzenlemede başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak başvuru yollarının tüketildiği tarihten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibare nihai kararın gerekçesinin öğrenildiği tarih olarak anlaşılmalıdır (A. C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 25).

10. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27).

11. Somut olayda nihai karar olan Danıştay Beşinci Dairesinin 26/6/2018 tarihli kararının 26/9/2019 tarihinde bizzat başvurucuya tebliğ edildiği tespit edilmiştir. Başvurucunun bu tarihten itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresi içinde ve en geç 28/10/2019 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu süre geçtikten sonra 1/11/2019 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İHSAN KILIÇ

B. No: 2019/38905 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38905

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İHSAN KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/38905)

Karar Tarihi: 2/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/3/2025 - 32833

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : İhsan KILIÇ

Vekili : Av. Mustafa Ayhan TEKİNSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, polis meslek eğitim merkezi öğrenciliğinden çıkarma işleminin iptali talebiyle açılan davada hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı esas alınarak karar verilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/11/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru, belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar şöyledir:

5. Emniyet teşkilatının polis memuru ihtiyacını karşılamak amacıyla 16/10/2015-28/10/2015

tarihlerinde yaptığı sınavlarda başarılı olan başvurucunun Balıkesir Polis Meslek Eğitim Merkezi Müdürlüğüne (POMEM) geçici olarak kaydı yapılmıştır.

6. İntibak eğitimine alınan başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturması neticesinde başvurucunun 25/3/2009 tarihinde kasten yaralama suçundan 1 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırıldığı ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verildiği tespit edilmiştir. Bunun üzerine 6/6/2015 tarihli ve 29378 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Polis Meslek Eğitim Merkezleri Giriş Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendi uyarınca başvurucunun aday öğrencilik hakkı sonlandırılarak POMEM'den ilişiğinin kesilmesine, ödenen harçlık ve masrafların tahsiline ilişkin 26/2/2016 tarihli işlem tesis edilmiştir.

7. Başvurucu, aday öğrencilik hakkının sonlandırılarak POMEM'den ilişiğinin kesilmesine yönelik işlemin iptali talebiyle 16/8/2016 tarihinde Ankara 14. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; kasten yaralama suçundan verilen HAGB kararının akabinde beş yıl süresince kasti bir suç işlemediğiiçin 25/3/2016 tarihinde düşme kararı verildiğini beyan etmiştir. Bu sebeple hakkındaki HAGB kararının sonuç doğurmaması gerekirken hukuka aykırı şekilde ilişiğinin kesilmesine karar verildiğini belirten başvurucu, masumiyet karinesine aykırı hareket edildiğini ileri sürmüştür.

8. Mahkemece yapılan değerlendirme sonucunda 15/6/2017 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; güvenlik soruşturmasında başvurucunun kasten yaralama suçundan 1 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırıldığı ve hakkında HAGB kararı verildiğinin anlaşıldığı belirtilmiştir. Yönetmelik'in 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendinde POMEM öğrenciliği için "HAGB kararı verilmiş olsa dâhi kasti bir suç nedeniyle bir yıldan uzun süreli hapis cezasına mahkûm olmama" şartının bulunduğu ifade edilmiştir. Bu çerçevede mevzuatta bulunan açık düzenleme ile görevin önem ve özelliği de dikkate alındığında mevzuatta belirtilen suç dolayısıyla verilen HAGB kararı nedeniyle başvurucu hakkındaki işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olmadığı açıklanmıştır.

9. Başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda HAGB kararlarının hukuken bir sonuç doğurmadığının düzenlendiğini, kanun tarafından öngörülen bir karara yönetmelikle aksi bir sonuç bağlanmasının normlar hiyerarşisine ve hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi Dördüncü İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 22/12/2017 tarihli karar ile istinaf başvurusunu reddetmiştir.

10. Başvurucu, temyiz talebinde bulunarak istinaf dilekçesindeki beyanlarını tekrar etmiştir. Danıştay Sekizinci Dairesi 13/9/2019 tarihli ilamla Bölge İdare Mahkemesinin kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle kararı onamıştır.

11. Nihai karar 23/10/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 22/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun ek 24. maddesinin olay tarihindeki ilgili kısmı şöyledir:

"Emniyet Teşkilatının polis memuru ihtiyacını karşılamak üzere, Maliye Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Devlet Personel Başkanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile polis meslek eğitim merkezleri

açılabilir.

...

Polis meslek eğitim merkezlerindeki eğitim-öğretim süresi içerisinde; giriş şartlarını taşımadıkları sonradan anlaşılanlar, eğitim ve öğretimini başarı ile tamamlayamayanlar, sağlık ve disiplin yönünden polis olamayacağına yetkili kurullarca karar verilenlerin polis meslek eğitim merkezleri ile ilişikleri kesilir. Sağlık veya ölüm dışındaki nedenlerle ilişiği kesilenlerden, ödenen harçlık ve yapılan masraflar kanunî faizi ile birlikte tahsil edilir.

Polis meslek eğitim merkezlerinde eğitimlerini başarı ile tamamlayanlar, Emniyet Genel Müdürlüğü kadrolarına aday polis memuru olarak atanırlar...

...

Polis meslek eğitim merkezlerinin kuruluş ve çalışma usûl ve esasları; bu merkezlerde eğitime alınacak öğrencilerde aranacak şartlar, yapılacak sınavlar, disiplin ve eğitim-öğretimle ilgili konular, öğrenciliğin sona ermesi, tazminat ve yükümlülük esasları ile giyecekleri kıyafetler ve diğer hususlar İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

13. 5271 sayılı Kanun'un "Hükmün açıklanması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması" kenar başlıklı 231. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“…

(5) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.

…

(10) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.

...”

14. Yönetmelik'in "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmeliğin amacı, Polis Akademisi Başkanlığına bağlı Polis Meslek Eğitim Merkezlerine alınacak öğrencilerde aranılacak şartlar ile giriş sınavlarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir."

15. Yönetmelik'in "Dayanak" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelik, 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun ek 24 üncü maddesi hükmüne dayanılarak hazırlanmıştır."

16. Yönetmelik'in "Adaylarda aranılacak nitelikler" kenar başlıklı 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) POMEM'lere başvuru yapacak adaylarda aşağıdaki şartlar aranır.

...

g) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile;

1) Kasten işlenen bir suçtan dolayı hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olsa dahi bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına mahkûm olmamak,

2) Affa uğramış veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık veya cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan dolayı mahkûm olmamak veya bu suçlardan dolayı devam etmekte olan bir soruşturma veya kovuşturma bulunmamak veya kovuşturması uzlaşma ile neticelenmemiş olmak,

...

k) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması olumlu olmak."

17. Yönetmelik'in "İntibak eğitimi döneminde POMEM'den çıkma veya çıkarılma" kenar başlıklı 21. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(2) Sağlık Yönetmeliği hükümleri hariç, POMEM'den çıkarılan adaylar bir daha POMEM giriş sınavlarına başvuruda bulunamazlar. Bu durum, çıkarılan adaylara yazılı olarak tebliğ edilir.

(3) 8 inci maddede sayılan nitelikleri taşımadıkları anlaşılan adayların ilişikleri, POMEM Müdürünün teklifi ve Başkanın onayıyla kesilir.

..."

18. Ayrıca bkz. Şenol Türkyılmaz, B. No: 2018/16070 , 6/10/2022, §§ 20-26).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 2/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, kasten yaralama suçundan HAGB kararı verilmesine rağmen beş yıl içinde kasti bir suç işlemediğinin belirlenmesi nedeniyle davada düşme kararı verildiğini beyan etmiştir. 5271 sayılı Kanun gereğince HAGB kararının hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayacağını belirten başvurucu, güvenlik soruşturmasının sonucunda ilgili kanuna ve Anayasa'ya aykırı şekilde hareket edilmesi nedeniyle polis memuru olmasının engellendiğini

vurgulayarak özel hayata saygı hakkının, masumiyet karinesinin ve kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

22. Başvurucu, HAGB kararı nedeniyle POMEM öğrenciliğinden çıkarılmasına karar verilmesinin özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucunun şikâyet ettiği idari işlemin özel hayatına dair bir gerekçeye dayanmadığı, başvurucunun da işlem sonucunun özel hayatına etkileri konusunda yeterli açıklama yapmadığı görüldüğünden başvurunun masumiyet karinesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

23. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

24. Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.”

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Başvurucunun ihlal iddiası POMEM öğrenciliğinden çıkarılmasına dair işlemin iptali istemiyle açtığı davada idari yargı yerleri tarafından kesin bir mahkûmiyet hükmü ile sonuçlanmayan ceza yargılamasının esas alınması ve gerekçeli kararda kullanılan ifadelere ilişkindir. Bu bağlamda somut başvuruda masumiyet karinesinin sağladığı güvencelerin ve Anayasa'nın 36. maddesinin uygulanabileceği sonucuna varılmıştır. Bu itibarla ihlal iddialarının Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanının kapsamında yer aldığı, başka bir ifadeyle başvurunun Anayasa ve Sözleşme hükümleriyle konu bakımından bağdaşmazlık göstermediği anlaşılmıştır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Şenol Türkyılmaz, § 31).

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

27. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa’nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber Anayasa'nın suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu

sayılamayacağına dair 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Fameka İnş. Plastik San ve Tic. Ltd. Şirketi, B. No: 2014/3905, 19/4/2017, § 27).

28. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır.

29. Güvencenin ilk yönü kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

30. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

31. HAGB, erteleme ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar gibi hükmün ve cezanın bireyselleştirilmesi kurumlarından biridir. Hâkim, sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurmakla beraber hükmü açıklamamakta ve sanığı belirli bir süre denetim altında tutmaktadır. Sanık, denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemediği ve mahkemece öngörülen denetimli serbestlik tedbirine uygun davrandığı takdirde açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılmaktadır (Şevki Ozan Büyükkaya, B. No: 2018/24012, 31/3/2022, § 34).

32. Hüküm, açıklanması hâlinde kanun yolu denetimine tabi olacağından mahkemenin sanığın suçlu olduğuna dair söz konusu kanaatinin kanun yolu mercilerinde bozulması ve buna bağlı olarak kişinin isnat edilen suçtan beraat etmesinin de mümkün olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle denetim sürecinde kişinin suçluluğunun sabit olmadığı, dolayısıyla suçlu sayılamayacağı ve masum olduğu açıktır (Şevki Ozan Büyükkaya, § 35).

33. Anayasa Mahkemesi birçok kararında (örnek için bkz. Ali Gürsoy, B. No: 2012/833, 26/3/2013) HAGB'nin -sanığa yüklenen suça ilişkin yargılama sonunda cezaya hükmedilmesi hâlinde- hükmün açıklanmasının belirli koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak ertelenmesi anlamına geldiğini belirtmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine göre yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza iki yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezası ise HAGB kararı verilebileceğini, anılan maddenin (5) numaralı fıkrasında HAGB'nin kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade ettiğini, öte yandan aynı Kanun'un 223. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen hüküm niteliğindeki kararlar arasında HAGB kararının sayılmadığını vurgulamıştır. HAGB'nin uyuşmazlığın esasını karara bağlamadığını, yargılamayı hükümle sonuçlandıran bir karar niteliğinde olmadığını ve bu kapsamda nihai bir sonuç da doğurmadığını değerlendirmiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi HAGB kararının suçluluğu tespit eden bir karar olarak kabul edilmesinin başta masumiyet karinesi olmak üzere temel hakları ihlal edebileceğine dikkat çekmiştir

(Ümmügülsüm Salgar [GK], B. No: 2016/12847, 21/10/2021, § 85).

34. Diğer taraftan idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından salt kişinin yargılanmış olmasından ve HAGB'ye dair karardan söz edilmesi, masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden bahsedilebilmesi için yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran HAGB'ye karar verilen fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (Hüseyin Şahin [GK], B. No: 2013/1728, 12/11/2014, § 40).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

35. POMEM tarafından yapılan güvenlik soruşturması neticesinde Yönetmelik'in 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendi uyarınca başvurucu hakkındaki HAGB kararı nedeniyle başvurucunun aday öğrencilik hakkı sonlandırılmış ve POMEM'den ilişiğinin kesilmesi ile yapılan ödemelerin başvurucudan tahsiline karar verilmiştir. Mahkeme de ilişik kesme işlemine konu eylemin (kasten yaralama suçu) işlendiğinin ceza yargılaması sonucunda tespit edildiğini belirterek işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

36. Gerek POMEM gerekse Mahkeme, ceza yargılaması sonucunda verilen karara dayanmış ise de bu karar kesinleşmiş değildir. Dolayısıyla Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtildiği şekilde başvurucunun suçluluğu hükmen sabit olmamıştır. Nitekim ceza yargılamasının sonucunda 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin başvurucuya isnat edilen suça uygulanabileceğinin tespiti ile HAGB'ye karar verilmiştir. Dolayısıyla beş yıllık denetim süresinin suç işlenmeden geçirilmesi hâlinde başvurucu hakkında açılan kamu davasının düşmesi imkânı vardır. HAGB kararının 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesi uyarınca sanık hakkında hukuki sonuç doğurmadığı dikkate alındığında başvurucunun masumiyet karinesinin devam ettiği kuşkusuzdur.

37. Başvurucunun masumiyeti devam ettiğinden anılan ceza yargılamasından sonraki süreçte idari ve yargısal makamların başvurucunun masumiyetine halel veren yaklaşım sergileyip sergilemedikleri, bir başka deyişle masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin ikinci yönünün ihlal edilip edilmediğinin incelenmesi gerekir. Bu bağlamda yukarıda yer verilen ilkeler uyarınca masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği incelenirken yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği, ceza yargılaması kararını sorgulayıp sorgulamadığı ve münhasıran ceza yargılamasında verilen ancak açıklanması ertelenen hükme dayanıp dayanmadığı değerlendirilmelidir (Şenol Türkyılmaz, § 46).

38. İdari yargı mercilerinin gerekçelerinde, ceza yargılamasında verilen karara atıfla başvurucunun kasten yaralama suçundan bir yıl üç ay hapis cezası ile cezalandırıldığı ve Yönetmelik'in 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendinde POMEM öğrenciliği için "HAGB kararı verilmiş olsa dâhi kasti bir suç nedeniyle bir yıldan uzun süreli hapis cezasına mahkûm olmama" şartının bulunduğu ifade edilmiştir. Karar gerekçelerinde bir yandan kesin bir mahkûmiyet hükmü ile sonuçlanmayan ceza yargılamasında verilen karara dayanıldığı, bir yandan da kullanılan ifadelerde başvurucunun üzerine atılı suçu işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet verildiği görülmüştür. Bu durumda verilen HAGB kararı anlamsız hâle gelmiş ve başvurucunun masumiyetine gölge düşürülmüştür. Aynı zamanda başvuruya konu idari yargılamada yapılan değerlendirmenin 5271 sayılı Kanun'a göre HAGB ile kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmayacağına yönelik düzenlemeyle bağdaştığı söylenemez (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Şenol Türkyılmaz, § 47).

39. Sonuç olarak yargı mercilerinin gerekçelerinde kullandığı ifadeler ve ceza yargılaması sonucunda açıklanması ertelenen hükme dayanmaları nedeniyle başvurucunun ceza yargılanmasına konu eylemi işlediği ve suçlu olduğu inancını yansıttıkları anlaşıldığından Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

40. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile 40.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

42. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. ve 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 14. İdare Mahkemesine (E.2016/3424, K.2017/1970) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OĞUZHAN ÇELİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/2457 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/2457

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OĞUZHAN ÇELİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/2457)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucular : Oğuzhan Çelik ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, temin faaliyeti tamamlanmamış olan astsubay/subay adaylarının temin faaliyetlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi üzerine açılan davaların Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/2457 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş, diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2020/2457 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli tablonun (E) sütununda belirtilen başvurucular, adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan söz konusu başvurucuların adli yardım

taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

A. 2020/2457, 2021/52935 ve 2022/62915 Numaralı Başvurular Yönünden Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin 2020/2457, 2021/52935 ve 2022/62915 numaralı başvurulardaki iddialar bakımından anılan başvuruların bu kısmının diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayhan Orhanlı ([GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023) kararında, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek kabul Edilmesine Dair Kanun'un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca OHAL kapsamındaki KHK'larla gerçek kişilerin hukuki statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen işlemlerin OHAL Komisyonunun yetkisinde olduğunu belirtmiş; temin faaliyetinin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve nasbının yapılmaması üzerine açtığı davada keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla dosyanın OHAL Komisyonuna gönderilmesi yerine davanın incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvurularda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

5. Ayrıca yine Ayhan Orhanlı kararında da belirtildiği üzere OHAL Komisyonunun görev süresi 22/1/2023 tarihinde sona ermişse de 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddede görev süresinin sona ermesinden sonra Komisyonun görevleri kapsamındaki hususlarda mahkemelerce verilecek kararlar üzerine yapılması gerekli iş ve işlemleri yürütecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir. Bu itibarla başvuruculaların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir. Mahkemeye erişim hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvuruculaların diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular ihlalin tespit edilmesini istemiş, yeniden yargılama ve tazminat talebinde

bulunmuştur.

7. Başvurularda tespit edilen mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Mahkemeye erişim hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. 2020/2457, 2021/52935 ve 2022/62915 numaralı başvurulardaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının incelenmesine GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 7075 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesi çerçevesinde oluşturulan başvuru yolu dikkate alınarak yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (D) sütununda gösterilen ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli tablonun (E) sütununda belirtilen yargılama giderinin ilgili satırda gösterilen başvuruculara ÖDENMESİNE, vekâlet ücretlerinin ekli listede gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATİH TATAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/7598 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/7598

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH TATAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/7598)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucular : 1. Fatih TATAR

2. Ümit AKTAŞ

Vekili : Av. Metin İRİZ

3. Musa SAĞLAM

Vekili : Av. Melike Büşra URAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevinden çıkarılan başvurucuların yargısal süreçlerde kullanmak üzere haklarında yürütülen idari soruşturma dosyalarıyla ilgili bilgi edinme taleplerinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 28/2/2020 ve 5/8/2020 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. 2020/24797 ve 2020/24813 numaralı başvuruların incelenen başvuruyla

birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Arka Plan Bilgisi

6. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde bir askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmiştir. Olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmişlerdir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

7. OHAL döneminde alınan tedbirlerden biri de "terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna Millî Güvenlik Kurulunca [MGK] karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu" değerlendirilen kişilerin Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan kanun hükmünde kararnameler (KHK) ile kamu görevinden çıkarılmasıdır. Bu kapsamda darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olan FETÖ/PDY'nin yanı sıra diğer terör örgütleriyle ilgisi nedeniyle de çok sayıda kamu görevlisinin meslekten çıkarıldığı bilinmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 56-60).

8. Akabinde meslekten çıkarılan kamu görevlilerinin meslekten çıkarılmalarına ilişkin olarak kurumlarından bilgi taleplerinde bulunmaları üzerine kamu kurum ve kuruluşları tarafından izlenecek usul ve esaslara dair Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunca (Kurul) 4/8/2016 tarihinde 2016/1 sayılı ilke kararı yayımlanmıştır (bkz. § 30).

B. Somut Olaylara İlişkin Bilgiler

1. 2020/7598 Numaralı Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

9. 1972 doğumlu olan başvurucu, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde yardımcı doçent olarak görev yaparken 1/9/2016 tarihli ve 29818 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname (672 sayılı KHK) ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

10. Başvurucu, kamu görevinden çıkarılmasının gerekçesinin ve hakkındaki idari soruşturma dosyasının bir örneğinin 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında kendisine verilmesi talebiyle 23/9/2016 tarihinde ilgili Üniversiteye başvuru yapmıştır. Başvurucunun talebi, istediği bilgi ve belgelerin 4982 sayılı Kanun'un 19. maddesi kapsamında kaldığı gerekçesiyle 7/10/2016 tarihinde reddedilmiştir.

11. Başvurucu karara karşı 28/10/2016 tarihinde Kurula itiraz etmiştir. Kurulun itiraz başvurusuna altmış günlük yasal süre içinde cevap vermemesi üzerine başvurucu, zımni redde yönelik bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Davanın görüldüğü Ankara 8. İdare

Mahkemesi 29/4/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararında Mahkeme; davaya konu belgelerin istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belge niteliğinde olduğunu ve Kurulun 2016/1 sayılı ilke kararı (bkz. § 30) gereği bilgi edinme kapsamı dışında kaldığını belirtmiştir.

12. Başvurucunun istinaf talebinde bulunması üzerine dosyanın görüldüğü Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. Dava Dairesi 15/1/2020 tarihinde "kararın usul ve hukuka uygun olduğu" gerekçesiyle istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir.

13. Başvurucu nihai kararı 31/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 28/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. 2020/24797 Numaralı Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

14. 1984 doğumlu olan başvurucu Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir okulda öğretmen olarak görev yaparken 7/2/2017 tarihli ve 29972 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 686 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (686 sayılı KHK) ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

15. Başvurucu kamu görevinden çıkarılmasına yönelik olarak OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonuna başvurmuş ancak başvurusu reddedilmiştir. Komisyon kararında, başvurucu hakkında kurum tarafından düzenlenen dosyada başvurucunun terör örgütleriyle irtibatlı ve iltisaklı olduğuna dair bilginin yer aldığı belirtilmiştir. Başvurucu akabinde idari ve yargısal süreçlerde kullanmak üzere hakkındaki idari soruşturma dosyasının bir örneğinin 4982 sayılı Kanun kapsamında kendisine verilmesi talebiyle ilgili idareye başvuru yapmıştır. Başvurucunun talebi, istediği bilgi ve belgelerin Kurulun 2016/1 sayılı ilke kararı kapsamında kaldığı gerekçesiyle 5/11/2019 tarihinde reddedilmiştir.

16. Başvurucu, söz konusu kararın iptali istemiyle dava açmıştır. Davanın görüldüğü Ankara 4. İdare Mahkemesi 4/3/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararında Mahkeme, davaya konu bilgi ve belgelerin Kurulun 2016/1 sayılı ilke kararı kapsamında kaldığını belirtmiştir.

17. Başvurucunun istinaf talebinde bulunması üzerine dosyanın görüldüğü Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. Dava Dairesi 18/6/2020 tarihinde "kararın usul ve hukuka uygun olduğu" gerekçesiyle istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir.

18. Başvurucu, nihai kararı 6/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 5/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. 2020/24813 Numaralı Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

19. 1986 doğumlu olan başvurucu, Sayıştay Başkanlığında sayıştay denetçisi olarak görev yaparken 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (675 sayılı KHK) ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

20. Başvurucu, kamu görevinden çıkarılmasına yönelik olarak OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonuna başvurmuş ancak başvurusu reddedilmiştir. Komisyon kararında başvurucu hakkında düzenlenen kurum dosyasında başvurucunun terör örgütleriyle irtibatlı ve iltisaklı olduğuna dair bilginin yer aldığı belirtilmiştir. Başvurucu akabinde idari ve yargısal süreçlerde kullanmak üzere hakkındaki idari soruşturma dosyasının bir örneğinin 4982 sayılı Kanun kapsamında kendisine verilmesi talebiyle ilgili idareye başvuru yapmıştır.

Başvurucunun talebi, istediği bilgi ve belgelerin Kurulun 2016/1 sayılı ilke kararı kapsamında kaldığı gerekçesiyle 12/9/2019 tarihinde reddedilmiştir.

21. Başvurucu, söz konusu kararın iptali istemiyle dava açmıştır. Davanın görüldüğü Ankara 5. İdare Mahkemesi 14/1/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararında Mahkeme, davaya konu bilgi ve belgelerin Kurulun 2016/1 sayılı ilke kararı kapsamında kaldığını belirtmiştir.

22. Başvurucunun istinaf talebinde bulunması üzerine dosyanın görüldüğü Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. Dava Dairesi 25/6/2020 tarihinde "kararın usul ve hukuka uygun olduğu" gerekçesiyle istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir.

23. Başvurucu, nihai kararı 10/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 5/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

24. 4982 sayılı Kanun'un "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı; demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir."

25. 4982 sayılı Kanun'un "Bilgi verme yükümlülüğü" kenar başlıklı 5. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kurum ve kuruluşlar, bu Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler."

26. 4982 sayılı Kanun'un "Devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler" kenar başlıklı 16. Maddesi şöyledir:

"Açıklanması hâlinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, millî savunmasına ve millî güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır."

27. 4982 sayılı Kanun'un "İstihbarata ilişkin bilgi veya belgeler" kenar başlıklı 18. Maddesi şöyledir:

"Sivil ve askerî istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

Ancak, bu bilgi ve belgeler kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise, istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı içindedir."

28. 4982 sayılı Kanun'un "İdari soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler" kenar başlıklı 19. maddesi şöyledir:

"Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idarî soruşturmalarla ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;

a) Kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak,

b) Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye

sokacak,

c) Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek,

d) Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek, bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır."

29. 4982 sayılı Kanun'un "Adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler" kenar başlıklı 20. maddesi şöyledir:

"Açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;

a) Suç işlenmesine yol açacak,

b) Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanunî yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek,

c) Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek,

d) Hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlâl edecek, nitelikteki bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

4.4.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 6.1.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ve diğer özel kanun hükümleri saklıdır."

30. Kurulun 4/8/2016 tarihli ve 2016/1 sayılı İlke Kararı şöyledir:

"Bilindiği üzere, Fethullahçı Terör Örgütünün (FETÖ/PDY) 15 Temmuz 2016 tarihli silahlı darbe teşebbüsü neticesinde 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde Olağanüstü Hal ilan edilmiş ve alınan Olağanüstü Hal Kararı Türkiye Büyük Millet Meclisinin 21/07/2016 tarihli ve 1116 Karar Nolu kararı ile onaylanmıştır. Bu çerçevede Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamelerinde yer alan tedbirler ile bunların uygulanmasına ilişkin işlemlerle ilgili olarak yapılacak olan bilgi edinme başvurularının yanıtlanmasında izlenecek usul ve esaslara ilişkin olarak;

1-Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamelerinin eki listelerde sayılarak kamu görevinden çıkartılan kişiler ile kapatılan kurum ve kuruluşlara ilişkin bilgi ve belgeler hakkındaki bilgi edinme başvurularının 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 16 ncı, 19 uncu ve 20 nci maddeleri uyarınca bilgi edinme hakkı kapsamı dışında değerlendirilmesi ve konu ile ilgili uygulamanın bu doğrultuda yapılması gerektiği,

2- Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen ve bu nedenlerle haklarında idari veya adli soruşturma başlatılan, açığa alınan ve/veya 667 sayılı Kanunun Hükmünde Kararnamenin 3 ve 4. maddeleri uyarınca kamu görevinden çıkartılan kişilerle ilgili bu işlemler ile bu kapsamda yürütülen adli ve idari soruşturmalara ilişkin bilgi ve belgelerin 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca talep edilmesi durumunda başvuruların mezkur Kanunun 19 uncu ve 20 nci maddeleri uyarınca bilgi edinme hakkı kapsamı dışında değerlendirilerek bu doğrultuda uygulamaya gidilmesi gerektiği,

Hususlarının 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 14 üncü maddesinin Kurulumuza tanıdığı yetki çerçevesinde; 4982 sayılı Kanun kapsamında yer alan kamu kurum ve

kuruluşlarına bildirilmesine oybirliğiyle karar verilmiştir."

B. Uluslararası Hukuk

31. Mevcut başvuruların değerlendirilmesi sırasında gözönünde bulundurulan uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Yaman Akdeniz (2) [GK], B. No: 2016/6815, 15/2/2023, §§ 21-31; Arif Ali Cangı [GK], B. No: 2016/4060, 17/9/2020, §§ 35-50)

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Anayasa Mahkemesinin 2/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

33. Başvuruculardan Musa Sağlam, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

34. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

35. Başvurucular;

- Kamu görevinden çıkarılmalarına yönelik olarak kurumlarınca hazırlanan idari soruşturma dosyalarının içeriğini bilmediklerini, idari ve yargısal süreçlerde kullanmak üzere kurumlarından dosyaları istemelerine karşın hukuki bir gerekçe olmaksızın bilgi ve belgelerin kendilerine verilmediğini,

- Haklarındaki dosyalara erişemedikleri için yargısal başvuru yapamadıklarını ve kendilerini savunma imkânından mahrum kaldıklarını,

- Söz konusu dosyaların kişisel veri niteliğinde olduğunu ve kendilerine verilmemesinin özel hayata saygı hakkına aykırı olduğunu,

- Mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli bir gerekçe içermediğini, söz konusu kararların esas incelemesi yapılmaksızın idari bir kurumun ilke kararına dayandığını, bu hâliyle 4982 sayılı Kanun'un uygulanamaz duruma getirildiğini, ilke kararına dayanılarak sistematik şekilde ret kararları verildiğini,

- OHAL kapsamında meslekten çıkarılanlara özgü olarak kanuna aykırı bir uygulamaya gidildiğini ve bu hâliyle ayrımcılık yapıldığını iddia etmiştir.

36. Bakanlık görüşünde; öncelikle başvurunun kendine özgü koşulları içerisinde ve başvuruculaın şikayetleri kapsamında, başvurucular tarafından elde edilmek istenilen bilgilere erişimin sağlanmasının başvuruculaın düşüncesini açıklama hakkını kullanmasının bir aracı olmadığı, dolayısıyla Anayasa ve AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmeyen başvurunun "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir. Devamında; başvuru hakkında idari ve adli soruşturma yürütülen başvuruculaın talebinin reddedilmesinin4982 sayılı Kanunun ilgili hükümlerine dayandığı ve bu hükümlerin

erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olduğu, aynı zamanda idari yargı mercileri tarafından başvurucuların talebinin incelendiği ve ilgili ve yeterli gerekçe gösterilerek davanın reddine karar verildiği, yargı mercilerinin dava konusu maddi olay ve olgular ile iddiaları ve delilleri değerlendirdikleri, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların iddialarının bir bütün olarak özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

38. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci ve üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

...

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."

a. Uygulanabilirlik Yönünden

39. Başvuruculların şikayetlerinin haklarında düzenlenen idari soruşturma dosyalarının kendilerine verilmemesine dair işlemler bütününe yönelik olduğu görülmektedir. Bu kapsamda başvuruculların şikayetlerinin özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır. Özel hayata saygı hakkı Anayasa'nın 20. maddesinde koruma altına alınmıştır. Devlet, kişilerin özel ve aile hayatına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin haksız saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Özel hayata saygı hakkı kapsamında korunan hukuksal çıkarlardan biri de bireyin mahremiyet hakkıdır. Ancak mahremiyet hakkı sadece yalnız kalma hakkından ibaret olmayıp bu hak, bireyin kendisiyle ilgili bilgileri kontrol edebilme hukuksal çıkarını da kapsamaktadır. Bireyin kendisine ilişkin herhangi bir bilginin kendi rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması, bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılamaması ve rızası hilafına kullanılamaması, kısaca bu bilgilerin mahrem kalması konusunda menfaati bulunmaktadır. Bu husus, bireyin kendisiyle ilgili bilgilerin geleceğini belirleme hakkına işaret etmektedir (Serap Tortuk, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, §§ 31, 32; Arif Ali Cangı, § 61). Özel hayata saygı hakkının kapsamında olan bireylerin kişisel verilerinin korunması hakkı, Anayasa'nın 20. maddesinde açık olarak düzenlenmiştir (Nurcan Belin, B. No: 2014/14187, 10/1/2018, § 38). Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında ise herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu, bu hakkın kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsadığı ifade edilmiştir (Arif Ali Cangı, § 62).

40. Anayasa Mahkemesi kararlarında da belirtildiği üzere kişisel veri -belirli veyakimliği belirlenebilir olmak şartıyla- bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade etmekte olup ad, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgilerin değil telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, öz geçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, sağlık bilgileri, genetik bilgiler, IP adresi, e-posta adresi, alışveriş alışkanlıkları, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm verilerin kişisel veri kapsamında olduğu belirtilmektedir (AYM, E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.2014/180, K.2015/30, 19/3/2015; E.2017/180, K.2018/109, 6/12/2018, § 54; Arif Ali Cangı, § 63).

41. Öte yandan Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yönünden inceleme yapılabilmesi için öncelikle anılan hak kapsamında korunması gerekli bir kişisel verinin olup olmadığı belirlenmelidir. Anayasa hükmünün lafzı, konuya ilişkin uluslararası belgeler ve karşılaştırmalı hukuk dikkate alındığında belirli veya belirlenebilir bir gerçek veya tüzel kişi hakkındaki her türlü bilgi kişisel veri olarak değerlendirilir. Ancak her dava ya da başvuruda Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası anlamında bir kişisel veri bulunup bulunmadığı davanın ve başvurunun kendine özgü koşulları dikkate alınarak otonom olarak tespit edilir. Bir kişisel verinin bulunduğu tespit edildiğinde bu veriye yönelik her türlü sınırlama ve müdahale Anayasa’nın anılan hükmü kapsamındaki güvenceleri harekete geçirir (Arif Ali Cangı, § 64).

42. Somut olayda çeşitli kurumlarda görev yapan başvurucular hakkında kurumlarınca düzenlenen idari soruşturma dosyalarının başvuruculaların kişisel durumları ve mesleki faaliyetlerine ilişkin olduğu kuşkusuzdur. Söz konu idari soruşturma dosyalarında başvuruculaların kişisel ve mesleki yönden genel durum ve davranışları, olumlu ve olumsuz nitelikleri, kusur ve eksiklikleri, disiplin veya suça vücut verecek eylemleri, kişisel ifadeleri ile üçüncü kişilerce verilen bilgiler gibi kişisel veri niteliğinde bilgilerin bulunduğu kuşkusuzdur. Bu durumda kişisel veri niteliğindeki bu bilgilerin başvuruculaların kendisine verilmemesi şeklinde gerçekleşen olayda, Anayasa'nın kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına ilişkin 20. maddesinin üçüncü fıkrasının uygulanabilir olduğu sonucuna varılmış ve mevcut başvuru kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Nurcan Belin §§ 40-41) .

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

44. Somut olayda başvurucular hakkındaki idari soruşturma dosyalarının kendilerine verilmemesi ile Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına bir müdahalede bulunulmuştur.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

45. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... ancak kanunla sınırlanabilir...”

46. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Bunun yanında Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının üçüncü cümlesinde kişisel verilerin “ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla” işlenebileceği belirtilmiş, aynı fıkranın dördüncü cümlesinde ise kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin “kanunla” düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır (Arif Ali Cangı, § 72).

47. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütü sınırlamaya ilişkin kuralın erişilebilirliği ve öngörülebilirliği ile kesinliğini ifade eden belirliliğini garanti altına alır (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken yargı mercilerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargı mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıkları ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

48. Öte yandan yargı mercilerince yapılan yorum ve uygulama da bir kuralın belirliliğini doğrudan doğruya etkilemektedir. Kanunun varlığı kadar kanunun hem metninin hem de uygulamasının bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Öyleyse Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, incelemeye konu başvuru konusu normun yargı organlarınca yapılan yorumlarının kişilerce öngörebilmelerini sağlayacak belirlilikte olup olmadığının tespit edilmesidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Hanifi Yaliçli [GK], B. No: 2014/5224, 10/6/2021, bilhassa § 95).

49. Somut olayda başvurucular, OHAL tedbirleri kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır. Akabinde kamu görevinden çıkarılmalarına ilişkin olarak kurumlarınca düzenlenen idari soruşturma dosyalarına -idari işlemlere karşı yasal haklarını kullanabilmek için- erişme talebiyle idareye başvurmuş, söz konusu idarelerin bilgi edinmeye yönelik bu talepleri reddetmeleri üzerine idari yargıda iptal davası açmışlardır.

50. İlk derece mahkemeleri gerekçelerinde; söz konusu bilgi edinme taleplerinin kamu görevinden çıkarılmaya ilişkin bilgi ve belgelere dair olduğunu, bu bilgi ve belgelerin 4982 sayılı Kanun'un 18. ve 19. maddeleri kapsamında kaldığını belirtmiştir (bkz. §§ 11, 16, 21). Akabinde Mahkemeler; Kurulun 2016/1 sayılı ilke kararı gereği söz konusu bilgi ve belgelerin bilgi edinme kapsamı dışında bulunduğunu belirterek başvuruculara taleplerini reddetmiştir. O hâlde eldeki başvurularda yapılması gereken yukarıdaki ilkeler doğrultusunda başvurulara konu müdahalelerin kanunlar tarafından öngörülme şartını sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesidir.

51. Bilgi edinme hakkının konusu, resmî makamlarca tutulan ve kişinin kendisi hakkında

olan veya olmayan verilere erişim talebi olabileceği gibi resmî makamlarca tutulan, kişinin kendisi ile ilgili olmayan ancak kamu yararı taşıyan konulardaki bilgiler de olabilir. Kapsamı itibarıyla çoğu temel hak ve özgürlük ile bağlantılı olabilecek bilgi edinme hakkı Anayasa Mahkemesine göre de yönetilenlerin yönetenleri denetleyebilmesinin, dolayısıyla hukukun üstünlüğünün sağlanabilmesinin çok önemli bir aracı olarak işlev görmektedir. Anayasa Mahkemesi bilgi edinme hakkının devletin demokratik niteliğinin geliştirilmesi ve bireyin temel hak ve özgürlüklerinin korunması hususlarında önemli bir rol oynadığından demokratik hukuk devletinde vazgeçilmez bir hak niteliği olduğunu belirtmiştir (AYM, E.2013/114, K.2014/184, 4/12/2014).

52. Türk hukuk sisteminde bilgi edinme hakkı 4982 sayılı Kanun'la yasal dayanağa kavuşmuştur. 4982 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile kanunun amacı "demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemek" olarak belirtilmiş, kapsamı da Kanun'un 2. maddesi ile "kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetleri" olarak belirlenmiştir. Kanun'un 5. maddesine göre de kurum ve kuruluşlar, bu Kanun'da yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanması için sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır (Yaman Akdeniz (2), §§ 46, 47). Kişisel verilerin korunması hususunda Anayasa'nın 20. maddesindeki gereklilikleri sağlamaya yönelik düzenlemelerden biri olan 4982 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri uyarınca da bilgi edinme hakkı çerçevesinde kişisel verilere erişimin kolaylaştırılması sağlanmıştır (Nurcan Belin § 51).

53. Bununla birlikte her hak gibi bilgi edinme hakkının da sınırsız olarak kullanılabilecek bir hak olmadığı gözönüne alınarak 4982 sayılı Kanun'un 15 vd. maddelerinde bilgi edinme hakkının sınırları düzenlenmiştir. Bu kapsamda istihbarata ilişkin bilgi veya belgeler ile adli ve idari soruşturmalara ilişkin bilgi veya belgeler, bu kapsamda olduklarının tespit edilmesi hâlinde bilgi edinme hakkının kapsamı dışında tutulabilmektedir.

54. 4982 sayılı Kanun'un 18. maddesine göre istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır. Bununla birlikte söz konusu bu bilgi veya belgelerin kişilerin çalışma hayatı ile mesleki onurlarını etkileyecek nitelikte olduğunun tespit edilmesi hâlinde söz konusu belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı içinde sayılacaktır.

55. Yine 4982 sayılı Kanun'un 19. maddesine göre de idari soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler; kişilerin özel hayatına haksız müdahale oluşturma, kişilerin veya soruşturmayı yürütenlerin hayatını veya güvenliğini tehlikeye düşürme, soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürme ve gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olma durumlarının varlığı hâlinde bilgi edinme hakkı kapsamı dışında kalmaktadır. O hâlde söz konusu durumların varlığının her somut olay özelinde ayrı ayrı değerlendirilmesi, talep edilen bilgilerden hangilerinin hangi sebeplerle 4982 sayılı Kanun'un 15. vd. maddeleri kapsamında yer aldığının gerekçeleriyle ortaya konulması ve kategorik yaklaşımlar yerine kapsamda yer almayan bilgilerin varlığı hâlinde kanunun emri uyarınca talep edene verilmesi gerekir.

56. Öte yandan 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrası Kurul tarafından 2016/1 sayılı ilke kararı yayımlanmıştır. Söz konusu kararda OHAL KHK'larının eki listelerinde sayılarak kamu görevinden çıkarılanlar ile 667 sayılı KHK uyarınca hakkında soruşturma başlatılan,

açığa alınan veya kamu görevinden çıkarılan kişilere dair adli ve idari soruşturmalara ilişkin bilgi ve belge taleplerinin 4982 sayılı Kanun'un 16., 19. ve 20. maddeleri uyarınca bilgi edinme hakkı kapsamında dışında değerlendirilmesi ve bu doğrultuda uygulama yapılması gerektiği belirtilmiştir (bkz. § 30).

57. Mahkemeler ise somut başvurulara ilişkin kararlarında başvuruculara taleplerinin 4982 sayılı Kanun'un kapsamı dışında kalıp kalmadığına ilişkin esasa yönelik bir değerlendirme yapmamış, yalnızca Kurulun yukarıda belirtilen 2016/1 sayılı ilke kararına atıfla başvuruculara taleplerini reddetmiştir. Şüphesiz böyle bir değerlendirmenin 4982 sayılı Kanun'un amacıyla bağdaşmadığı, söz konusu Kanun'da yer alan istisnalara ilişkin olarak mahkemelerce yapılacak değerlendirmeleri belirli bir grupta yer alan kişiler için bertaraf eder hâle getirdiği görülmektedir. Nitekim somut olaylar yönünden 4982 sayılı Kanun'un 19. maddesinde yer alan bilgi edinme hakkının sınırlarına ilişkin olarak kişilerin özel hayatına haksız müdahale oluşturma, kişilerin veya soruşturmayı yürütenlerin hayatını veya güvenliğini tehlikeye düşürme, soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürme ve gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olma durumlarının her bilgi talebi için değerlendirilmesi vebu kapsamda olduğu gösterilmeyen bilgilerin kanun gereği verilmesi gerektiği açık iken yargı mercilerinin herhangi bir değerlendirme yapmaksızın Kanun'un amacını aşan bir ilke kararına atıfla mevcut başvuruları bilgi edinme hakkı kapsamı dışında bıraktığı görülmüştür.

58. Kaldı ki 2020/7598 sayılı başvuruda yargı mercileri başvurucunun talebini, 2016/1 sayılı İlke Kararı'nın yanı sıra 4982 sayılı Kanun'un 18. maddesi gereğince istihbari nitelikte olduğundan bahisle reddetmiştir. Bununla birlikte yargı mercilerinin 4982 sayılı Kanun'un 18. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve kişilerin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte bilgilerin istihbari nitelikte olsa dahi Kanun kapsamında kaldığına yönelik istisnai hale yönelik de herhangi bir değerlendirme yapmadıkları görülmüştür.

59. Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen kanunilik ölçütüne ilişkin yukarıdaki ilkeler dikkate alındığında belirli bilgi ve belge taleplerini, kanunda öngörülen normun kapsamını aşar şekildeki bir ilke kararı ile bilgi edinme hakkı kapsamının dışında gören bir yargısal yorumun öngörülebilirlik şartını sağladığı söylenemez (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Sercan Avşar, B. No: 2016/63088, 9/6/2021, § 52). Dolayısıyla başvuru konusu müdahalelerin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen kanunilik şartını karşılamadığı sonucuna varılmıştır.

60. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

61. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılanma talebinde bulunmuşlardır. Başvuruculardan Ümit Aktaş ve Fatih Tatar miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunurken başvurucu Musa Sağlam 50.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

62. Başvurularda tespit edilen hak ihlallerinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen

ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

63. Öte yandan ihlallerin niteliği dikkate alınarak başvuruculara manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Başvurucu Musa Sağlam'ın adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 4. İdare Mahkemesi(E.2019/2205, K.2020/516), Ankara 5. İdare Mahkemesi (E.2019/1890, K.20120/65) ve Ankara 8. İdare Mahkemesine (E.2017/614, K.2019/976) GÖNDERİLMESİNE,

F. 446,90 TL bireysel başvuru harcının başvurucular Ümit Aktaş ve Fatih Tatar'a AYRI AYRI ÖDENMESİNE, 18.800 TL vekâlet ücretinin başvurucular Ümit Aktaş ve Fatih Tatar'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, 18.800 TL vekâlet ücretinin ise başvurucu Musa Sağlam'a ÖDENMESİNE,

G. Net 30.000 TL manevi tazminatın başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECMİ KAYAK

B. No: 2020/14320 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/14320

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECMİ KAYAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/14320)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Necmi KAYAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu tarafından verilen disiplin cezasına karşı yapılan şikâyetin kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddialar karşılanmadan reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmış ve Tekirdağ 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) konulmuştur.

3. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu esnada birden fazla kez diş hekimliğine gitme talebinde bulunmuştur. İnfaz koruma memurları 21/11/2019 tarihinde başvurucuyu diş hekimine götürmek üzere gelmiş ancak başvurucuyu çeşitli sebepler göstererek diş hekimine götürmemiştir. Başvurucunun, bunu öğrenmesi üzerine "O... ç..., egolarını tatmin ediyorlar, Allah belalarını versin, Allah onları da buraya düşürsün!" şeklinde sözler söylediğinden bahisle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Başvurucunun savunması alındıktan, olay günü görevli ve olaya şahit olan iki infaz koruma memurunun da ifadesine başvurulduktan sonra 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı

fıkrasının (j) bendi uyarınca kurum görevlilerine hakaret veya tehditte bulunmak disiplin suçunu işlediğinden bahisle 9 gün hücreye koyma cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu, Tekirdağ 1. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) nezdinde disiplin cezasına itiraz etmiştir. Başvurucu dilekçesinde söylediği sözlerin bir muhatabı olmadığını ve yaşadığı durumlar sebebiyle agresif hareketler sergileyerek bu şekilde sözler sarf ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, incelemenin duruşmalı olarak yapılması talebinde bulunmuştur.

6. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun disiplin cezasına yönelik itirazını duruşmalı olarak incelemiştir. İnfaz Hâkimliğinin 21/1/2020 tarihli duruşmasında başvurucu duruşma salonunda hazır bulunmuştur. Başvurucu duruşmada alınan beyanında, tutanakta belirtilen sözlerin doğru olduğunu fakat bu sözlerle kimseyi hedef almadığını ileri sürmüştür. Başvurucu, olayın olduğu güne dair anlatımlarının devamında bu konuda aynı koğuşta barındırıldığı kişilerin de dinlenebileceğini ifade etmiştir.

7. Olayla ilgili olarak Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığı hakaret suçundan başlattığı soruşturma sonucunda 8/1/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

'' ..olay tarihinde şüphelinin doktora götürülmeyeceğini öğrenmesi üzerine kendi kendine hakaret etmesine ilişkin hakaret suçunun muhatabı olması gerektiği ve mağdurlara söylemediği kendi kendine söylediği hakaret sözlerine ilişkin isnat olunan suçun yasal unsurlarının oluşmadığı..''

8. İnfaz Hâkimliği 23/1/2020 tarihinde başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir. İnfaz Hâkimliği kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Dosyanın incelemesinde; Soruşturmanın süresinde açıldığı ve bitirildiği, eylemin nitelendirilmesinde ve hükmolunan disiplin cezasının takdirinde bir hatanın olmadığı değerlendirilmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur .

...Evrak içeriğine ve karardaki gerekçeye göre... sayılı kararında usul ve yasaya aykırılık bulunmadığından şikayet başvurusunun REDDİNE,.."

9. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. Başvurucu itiraz dilekçesinde olayla ilgili olarak Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturma sonucunda suçun unsurlarının bulunmadığından bahisle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini, tutanağa konu olayın kendisinin özel hayat alanına dâhil olan ve doğrudan muhatabı bulunmayan koğuşta meydana geldiğini, doğrudan herhangi bir infaz koruma memurunun hedef alınmadığını, kendi kendine hayıflandığını öne sürmüştür.

10. Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 17/3/2020 tarihinde İnfaz Hâkimliğinin kararının usul ve kanuna uygun olması nedeniyle itirazın reddine karar vermiştir.

11. Söz konusu karar 20/3/2020 tarihinde tebliğ edildikten sonra 13/4/2020 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

12. Başvurucu bireysel başvuru yapıldıktan sonra 9/9/2020 tarihinde ceza infaz kurumundan tahliye edilmiştir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucu, disiplin cezasına itiraz sürecinde dile getirdiği tüm hususları tekrarlayarak ileri sürdüğü iddiaların yargı mercilerin kararlarında karşılanmadığını iddia etmiş ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

16. Adalet Bakanlığı görüşünde, Anayasa Mahkemesi kararlarına atıfta bulunulmuş; yapılacak değerlendirmelerde söz konusu içtihatların gözönünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvuru gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

20. Somut olayda başvurucu, kendisi hakkında kurum görevlilerine hakaret ettiğinden bahisle düzenlenen tutanak sonrasında olaya ilişkin olarak Cumhuriyet Başsavcılığınca suçun yasal unsurlarının oluşmadığından bahisle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini belirtmekte, yargılama sürecinde ileri sürdüğü bu husus hakkında yargısal merciler tarafından değerlendirme yapılmaksızın gerekçesiz bir şekilde karar verildiğinden yakınmaktadır.

21. İnfaz Hâkimliği kararında başvurucunun esas iddiası hakkında bir değerlendirmede bulunulmadığı, genel ifadeler ile yetinildiği tespit edilmiştir (bkz. § 8) Başvurucu, bu karara karşı itiraz dilekçesinde ayrıca Cumhuriyet Başsavcılığında suçun unsurlarının bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesine rağmen disiplin cezası verilmesinin hukuka aykırı olduğunu iddia etmesine karşın itiraz merciince bu hususta da herhangi bir değerlendirmenin yapılmadığı görülmüştür. Cumhuriyet Başsavcılığınca kovuşturmaya yer olmadığına dair karar 8/1/2020 tarihinde verilmesine rağmen bu tarihten

sonra inceleme yapan İnfaz Hâkimliğinin 23/1/2020 tarihli kararına bakıldığında da esasa etkili bu iddia hakkında bir değerlendirme bulunmadığı anlaşılmıştır.

22. Bu itibarla başvurucunun ileri sürdüğü ve uyuşmazlığın sonucuna etkili olabilecek nitelikteki iddialarıyla ilgili yargı mercilerince herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı, bu kapsamda kararlarda ilgili ve yeterli bir gerekçeye yer verilmediği görüldüğünden yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan başvurucunun tahliye olması nedeniyle eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebilmesi için başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Tekirdağ 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2019/2245, K.2020/236) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ÖKSÜZ VE ÖZNUR İVRENDİ ARASAN

B. No: 2020/22305 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22305

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÖKSÜZ VE ÖZNUR İVRENDİ ARASAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22305)

Karar Tarihi: 2/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/3/2025 - 32833

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucular : 1. Mehmet ÖKSÜZ

2. Öznur İVRENDİ ARASAN

Vekili : Av. Ali BOZAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, dava konusu edilen işten çıkarılmaya ilişkin işlemlerin iptali ve bu işlemler nedeniyle uğranılan zararın tazmini taleplerinin karara bağlanmaması nedeniyle karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 8/7/2020 ve 14/7/2020 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir. Başvurulara konu yargılama mercii kararlarının ve ihlal iddialarının benzer olması nedeniyle 2020/23423 numaralı bireysel başvuru dosyasının 2020/22305 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2020/22305 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Bakanlık görüşü başvuruculara gönderilmiştir. Başvurucu Öznur İvrendi Arasan Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 127. maddesi ile 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 23. maddede, kamu kurum ve kuruluşlarında personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olanlara sürekli işçi kadrolarına veya mahallî idare şirketlerinde işçi statüsüne geçme hakkı tanınmıştır. Başvurucular da Akdeniz Belediye Başkanlığı bünyesinde hizmet alım sözleşmeleri kapsamında taşeron işçi olarak çalışmaktayken bu haktan yararlanmak üzere sürekli işçi kadrosuna geçmek için başvurmuştur.

10. Akdeniz Belediye Başkanlığı Belediye Şirketi İşçi Alım Tespit Komisyonu, başvuruculların arşiv kaydı olması nedeniyle sınava girme hakkı kazanamadıklarına karar vermiştir. Bu işlem başvuruculara 7/3/2018 tarihli ve 227 sayılı yazıyla bildirilmiştir.

11. Başvurucular 8/3/2018 tarihinde bu işleme itiraz etmiştir.

12. Başvuruculların itirazları Mersin Valiliği İl Mahalli İdareler Müdürlüğünün 27/3/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Karar Akdeniz Belediye Başkanlığının 9/4/2018 tarihli yazısıyla başvuruculara bildirilmiştir. Anılan karar üzerine başvuruculların iş sözleşmeleri feshedilmiştir.

13. Bunun üzerine başvurucular dava açmıştır. Dava dilekçelerinin sonuç ve istem kısmında (Benzer mahiyette olduğundan başvurucu Mehmet Öksüz'ün dilekçesinden alıntı yapılmakla yetinilmiştir.) "Akdeniz Belediye Başkanlığının 7/3/2017 tarih ve 227 sayılı, davacının sürekli işçi kadrosuna geçiş talebinin reddine dair kararı ile davacının bu karara yaptığı itiraz üzerine09.04.2018 tarih ve ... sayılı yazı ile bildirilen itirazın reddine dair kararı ve davalı idarece anılan karar neticesinde davacının işten çıkarılmasına ilişkin işlemin iptaline, işlem nedeniyle açıkta kaldığı süreler içinde yoksun kalacağı parasal hakların faizi ile birlikte ödenmesi" talep edilmiştir.

14. Mersin 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) kararlarında davanın özeti kısmında sınava girme taleplerinin reddine ilişkin 7/3/2018 tarihli işlem ile bu işleme karşı yapılan itirazın reddine dair işlemlere yer vermiş; başvuruculların işten çıkarılmasına ilişkin işlemin iptali ve bu işlem nedeniyle açıkta kalmaları nedeniyle uğradıkları zararın tazmini taleplerine ise yer vermemiştir.

15. Mahkeme, kararın hüküm kısmında da dava konusu işlemlerin iptaline ve başvuruculların

dava konusu işlemler nedeniyle yoksun kaldığı parasal haklarının tazmini talebinin kabulüne dair hüküm kurmuştur.

i. Başvurucu Mehmet Öksüz'e ilişkin kararın gerekçesi şöyledir:

" ... davacının atanma isteminde bulunduğu idarenin, Yasada sayılan kurumlardan olmadığı, bünyesinde gizlilik özelliği bulunan bir birim olduğundan da bahsedilemeyeceği, davacının atanma talebinde bulunduğu görevin gizlilik dereceli bir görev olmadığı ve istihbari bilgi notunda yer alan değerlendirmelerin hukuken geçerli başka bilgi ve belgelerle somut olarak davalı idarelerce ortaya konulamadığı halde, istihbari bilgi notunda yer alan değerlendirmelere istinaden davacının güvenlik soruşturmasının olumsuz kabul edilerek sürekli işçi kadrosuna atanmasına dair başvurusunun reddine ilişkin dava konusu işlemlerde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmaktadır.

Öte yandan, dava konusu işlemlerin hukuka aykırılığı sabit görüldüğünden davacının bu işlemler nedeniyle yoksun kaldığı parasal haklarının dava tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte tazmini gerektiği de açıktır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu işlemlerin İPTALİNE, davacının işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal haklarının dava tarihi olan 27.04.2018 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte davalı idarelerden alınarak davacıya verilmesine..."

ii. Başvurucu Öznur İvrendi Arasan'a ilişkin kararın gerekçesi şöyledir:

"davacının atanmak isteminde bulunduğu idarenin, Yasada sayılan kurumlardan olmadığı, bünyesinde gizlilik özelliği bulunan bir birim olduğundan da bahsedilemeyeceğinden, davacının atanma talebinde bulunduğu görev gizlilik dereceli bir görev olmadığı halde, davacı dışında yakınlarının da güvenlik soruşturmasına dahil edilmesi suretiyle elde edilen istihbari bilgi notunda yer alan değerlendirmelere istinaden davacının güvenlik soruşturmasının olumsuz kabul edilerek sürekli işçi kadrosuna atanmasına dair başvurusunun reddine ilişkin dava konusu işlemlerde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmaktadır.

...

Öte yandan, dava konusu işlemin hukuka aykırılığı sabit görüldüğünden davacının bu işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal hakların dava tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte tazmini gerektiği de açıktır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu işlemlerin İPTALİNE, davacının işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal haklarının dava tarihi olan 27.04.2018 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte davalı idarelerden alınarak davacıya verilmesine..."

16. Davalı idare kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi, mahkeme kararlarının dava konusu işlemlerin iptaline ilişkin kısmına yönelik olarak yapılan istinaf başvurularını reddetmiş; kararın davanın kabulüne ilişkin kısmının ise kaldırılmasına karar vermiştir. Kaldırma kararlarının gerekçesinde, davanın konusu başvuruculaların sınav başvurusunun kabul edilmemesine ilişkin olduğundan işlemlerin iptali yolundaki mahkeme kararının başvuruculaların doğrudan sürekli işçi kadrosuna geçirilmesi sonucunu doğurmayacağını başvuruculaların bu aşamada uğradığı maddi bir kayıp olmadığını ifade etmiştir.

17. Bölge İdare Mahkemesi kararında ayrıca her ne kadar başvurucular dava dilekçelerinin

sonuç kısmında işten çıkarılmalarına ilişkin işlemlerin de iptalini ve bu işlemler nedeniyle uğradıkları zararın tazminini talep etmişse de Mahkemece bu işlemler ve bu işleme bağlı parasal hak talepleri hakkında karar verilmediği, başvuruculaların da eksik hüküm nedeniyle istinaf kanun yoluna başvurmadığı belirtilmiştir. İstinaf talebinde bulunan idareler aleyhine de bu taleple ilgili olarak Bölge İdare Mahkemesince, herhangi bir hüküm kurulmaması nedeniyle bu kısma ilişkin istinaf incelemesi yapılmadığı ifade edilmiştir.

18. Bölge İdare Mahkemesi kararlarına karşı başvurucular ve davalı idareler temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

19. Başvurucular temyiz dilekçelerinde, dava dilekçesinde ifade ettikleri gibi sürekli işçi kadrosuna geçiş için yapılan sınava katılma başvuruları ile işten çıkarılmalarına ilişkin işlemi ve bu işlem nedeniyle uğradıkları maddi zararı dava konusu ettiklerini, Mahkemenin dava konusu işlemleri bir bütün olarak değerlendirerek iptale ve tazminata hükmettiğini belirtmiştir.

20. Danıştay Onikinci Dairesi, tarafların temyiz taleplerinin reddine karar vermiş; kararda, İdare Mahkemesince işten çıkarılma talebi hakkında bir karar verilmediğini, İdare Mahkemesince eksik hüküm kurulmasına karşın başvuruculaların istinaf kanun yoluna başvurmadığını, dolayısıyla kararın kesinleşen bu kısmına karşı temyiz talebinde bulunulmasının ve esasının incelenmesinin hukuken mümkün olmadığını belirtmiştir. Diğer temyiz taleplerini ise temyiz incelemesine tabi tutulacak davalar arasında sayılmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

21. Danıştay kararları başvuruculara 16/6/2020 ve 17/6/2020 tarihlerinde tebliğ edilmiştir. Başvurucular 8/7/2020 ve 14/7/2020 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

22. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''5018 sayılı Kanuna ekli (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerde yer alan kamu idareleri (MİT Müsteşarlığı hariç) ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, bu Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) sayılı listede yer alan idarelerin merkez ve taşra teşkilatlarında; ödemeleri merkezi yönetim, sosyal güvenlik kurumu, fon, kefalet sandığı, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı, gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü bütçelerinden veya döner sermaye bütçelerinden, anılan liste kapsamındaki diğer idareler için ise kendi bütçelerinden karşılanan 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuattaki hükümler uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olanlar;

a) 657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6), (7) ve (8) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımak,

b) Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik, yaşlılık veya malullük aylığı almaya hak kazanmamış olmak,

....

kaydıyla, bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içinde idaresinin hizmet alım sözleşmesinin yapıldığı birimine, sürekli işçi kadrolarında istihdam edilmek üzere yazılı olarak başvurabilirler. Başvuranların şartları taşıyıp taşımadıklarının tespiti, bu tespite itirazların karara bağlanması, şartları taşıyanların idarelerince belirlenen usul ve esaslara

göre yapılacak yazılı ve/veya sözlü ya da uygulamalı sınava alınması, sınav sonuçlarına itirazların karara bağlanması ve sınavda başarılı olanların kadroya geçirilmesine ilişkin süreç bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren doksan gün içinde idarelerince sonuçlandırılır..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 2/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

24. Başvurucu Mehmet Öksüz, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

25. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. İncelemenin Kapsamı

26. Başvurucular, dava dilekçelerinde sürekli işçi kadrosuna alınmamalarına ilişkin işlemi dava konusu yapmalarına karşın Bölge İdare Mahkemesi kararlarında dava konusu işlemlerin yazılı sınava girme talebinin reddedilmesi olarak değerlendirilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Başvuruculaların 375 sayılı KHK kapsamında sürekli işçi kadrosuna geçmek için başvuru yaptıkları anlaşılmıştır. 375 sayılı KHK, sürekli işçi kadrosuna geçiş için gerekli şartları taşıyanların idarelerce yapılacak yazılı yahut sözlü sınava girmelerini öngörmektedir. Başvuruculaların talepleri, arşiv kayıtlarının bulunması nedeniyle sınava girmeye hak kazanamadıkları gerekçesiyle reddedilmiştir.

28. Başvurucular, açtıkları davalarda sınava girme taleplerinin reddine ilişkin işlemlerin iptalini de talep etmiştir.

29. Bu kapsamda başvuruculaların sürekli işçi kadrosunda istihdam edilme taleplerinin sınava girmeye hak kazanamadıkları gerekçesiyle reddedilmesi üzerine dava açtıkları görüldüğünden sürekli işçi kadrosuna geçirilme taleplerinin bunun ön şartı olan sınava alınma talebinin reddi olarak değerlendirilmesinde başvuruculaların haklarını ihlal eden bir yön bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

30. Öte yandan başvuruculaların temyiz dilekçelerinde bu iddialarını açıkça ileri sürmedikleri, aksine anılan dilekçelerde dava konusunu yazılı sınava girme başvurusunun reddedilmesi olarak ifade ettikleri görülmüştür. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaların Bölge İdare Mahkemesi kararlarında dava konusu işlemlerin yazılı sınava girme talebinin reddedilmesi olarak nitelendirilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiası değerlendirilmemiştir.

C. Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucular; işten çıkarılmalarına ilişkin işlemi de dava konusu ettiklerini, İdare Mahkemesi kararlarında "dava konusu işlemlerin iptaline" şeklinde hüküm kurulması

nedeniyle işten çıkarılma işlemine ilişkin olarak istinaf kanun yoluna başvurmadıklarını, anılan işleme dair temyiz başvurularının ise kararın kesinleştiği gerekçesiyle reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının, ayrıca İdare Mahkemesince verilen iptal kararı üzerine sürekli işçi kadrosunda çalışmaya başlamış olsalar da öncesinde bir süre işsiz kalmaları nedeniyle mülkiyet ve çalışma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

32. Bakanlık görüşünde, başvuruya ilişkin süreç özetlendikten sonra yapılacak incelemede Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınmasının faydalı olacağı değerlendirmesine yer verilmiştir. Bakanlık görüşü ekinde yer verilen Mersin Valiliği Hukuk İşleri Şube Müdürlüğü görüşünde, başvurucuların istinaf kanun yoluna başvurmayarak kendi hatalarıyla usule ilişkin yolları tüketmediği belirtildiğinden başvuruların reddedilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

33. Başvurucu Öznur İvrendi Arasan Bakanlık görüşüne verdiği cevapta Bakanlığın davanın konusunu yanlış değerlendirdiğini ileri sürerek başvuru formundakine benzer iddialarda bulunmuştur.

2. Değerlendirme

34. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

35. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların yukarıda yer verilen şikâyetlerinin özü, işten çıkarılmalarına ilişkin işlemi ve bu işlem nedeniyle yoksun kaldıkları parasal hakları dava konusu yapmalarına karşın anılan talepleri ile ilgili olarak olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesidir. Bu sebeple belirtilen ihlal iddiaları, mahiyeti itibarıyla karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Somut olayda başvurucular, idareye yaptıkları başvuruların ve bu başvurulara itirazlarının reddine ilişkin işlemler ile işten çıkarılmalarına ilişkin işlemlerin iptali ve bu işlemler nedeniyle uğradıkları zararın tazmini talepleriyle dava açmıştır. Başvuruculların işten çıkarılmasına ilişkin işlem haricindeki işlemler denetlenmiş, iptal ve kabul kararları verilmiştir. Başvuruculardan bu kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurmalarının beklenip beklenemeyeceği hususunun başvuru yollarını tüketme yönünden aşağıda esasla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

37. Öte yandan başvuruculların ifadelerinden sürekli kadroya geçirildikleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte başvuruculların mahkeme kararları öncesindeki süreçte işsiz kalmalarına ilişkin işleme ve bu işlem nedeniyle talep ettikleri tazminata ilişkin mahkemece bir hüküm kurulmadığından şikâyet etmektedirler. Bu şikâyet yönünden başvuruculların mağdur statülerinin ortadan kalktığı söylenemeyeceğinden başvurunun incelenmesinin sürdürülmesinde başvuruculların hukuki yararının bulunduğu değerlendirilmektedir.

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvuruların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

39. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organları önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "adil yargılanma hakkı" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı[nın] metne dahil" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (Sözleşme) düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğinin Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22).

40. Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında ise hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığa ilişkin bir karar verilmesini isteme güvencesini de sağlar (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Filiz Fırat, B. No: 2014/10305, 5/12/2017, § 28).

41. Adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı; mahkemeye erişim, karar ve kararın icrası haklarını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Bununla birlikte karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (Filiz Fırat, § 29).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

42. Başvurucular, sürekli işçi kadrosuna geçiş taleplerinin reddine ilişkin işlemler ile işten çıkarılmalarına ilişkin işlemlerin iptali ve bu işlemler nedeniyle uğradıkları zararların tazmini talepleriyle dava açmıştır (bkz. §13). Mahkeme başvurucuların işten çıkarılmalarına dair işlemler ile bu işlemler nedeniyle uğradıkları zararların tazmini taleplerine ilişkin hüküm kurmamıştır. Mahkeme kararı, kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

43. Bölge İdare Mahkemesi kararında, başvurucuların işten çıkarılmalarına ilişkin işlemlerin iptali ve bu işlemler nedeniyle talep ettikleri tazminat hakkında karar verilmediği belirtilmiş ancak başvurucular eksik hüküm verilmesi nedeniyle istinaf başvurusunda bulunmadığından bu kısım yönünden inceleme yapılmadığı ifade edilmiştir. Başvuruculara kararların bu kısımlarına ilişkin temyiz talepleri de istinaf kanun yoluna başvurmadıkları için karar kesinleştiğinden reddedilmiştir.

44. Bu noktada müdahalenin kaynağına ilişkin tespit yapılmalıdır. Bölge İdare Mahkemesince dava konusu bazı hususlara ilişkin hüküm kurulmadığı fark edilmiş ancak başvurucuların eksik hüküm gerekçesiyle istinaf kanun yoluna başvurmadığı belirtilerek inceleme yapılmamıştır. Başvurucular, Bölge İdare Mahkemesi kararıyla dava dilekçesindeki taleplerinin bir kısmının karşılanmadığını öğrenmiştir. Başvuruculara bunun üzerine yaptığı temyiz başvurusu, kararın bu kısmı yönünden istinaf kanun yoluna gitmediklerinden kararın

kesinleştiği gerekçesiyle reddedilmiştir. İdare Mahkemesinin eksik hüküm kurması ve Danıştayın bu yorumu nedeniyle başvurucuların taleplerinin bir kısmı karara bağlanmamıştır.

45. İdare Mahkemesi kararlarının hüküm kısmında yer verilen "Açıklanan nedenlerle, dava konusu işlemlerin İPTALİNE, davacının işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal haklarının dava tarihi olan 27.04.2018 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte davalı idarelerden alınarak davacıya verilmesine..." ifadelerini başvurucuların tüm taleplerinin kabul edildiği şeklinde anladığı görülmüştür.

46. İdare Mahkemesi kararlarının davanın konusu ve değerlendirilmesine ilişkin kısımlarında, başvurucuların işten çıkarılmasına dair işlemlere yer verilmediği, bu sebeple başvurucuların dikkat ve özen göstererek davanın bu kısmına yönelik olarak hüküm kurulmadığını fark ettikten sonra istinaf kanun yoluna başvurmaları gerektiği ileri sürülebilir. Ancak dava konusu işlemlerin birbiriyle ilgili olduğu, kararlarda dava konusu işlemlerin iptali ve başvurucuların dava konusu işlemler nedeniyle yoksun kaldıkları parasal haklarının tazmin edilmesi şeklinde hüküm kurulduğu görülmüştür. Bu sebeplerle başvurucuların yanılması mümkün olduğundan başvuruculara istinaf kanun yoluna başvurma sorumluluğu yüklenemeyeceği değerlendirilmiştir.

47. Başvuruculara davalarının esasına ilişkin taleplerinden olan işten çıkarılmalarına dair işlemlerin iptali ve bu işlemler nedeniyle yoksun kaldıkları parasal hakların tazmini hakkında olumlu veya olumsuz bir hüküm kurulmadığı görülmüştür.

48. Buna göre başvuruculara taleplerinden birine ilişkin olarak olumlu ya da olumsuz bir karar verilmediği anlaşıldığından başvuruculara yargılama sonucunda karar elde etme hakkından yoksun bırakıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

50. Başvurucular, ihlalin tespit edilmesi ile yeniden yargılama yapılmasına hükmedilmesi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

51. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

52. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculara tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Mehmet Öksüz'ün adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mersin 1. İdare Mahkemesine (E.2018/486, K.2018/1189 ve E.2018/489, K.2018/1219) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç tutarının başvurucu Öznur İvrendi Arasan'a ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin ise başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA AKYILDIZ

B. No: 2020/23302 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23302

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA AKYILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23302)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Mustafa AKYILDIZ

Vekilleri : Av. Ferhat KÜÇÜK

Av. Abdullah BİLİCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, eczane ile yapılan sözleşmenin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/8/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığı'na (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü sunmuştur. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Batman'da faaliyet gösteren eczanenin sahibi ve mesul müdürü olarak 1/4/2016 tarihli Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Kapsamındaki Kişilerin Türk Eczacılar Birliği (TEB) Üyesi Eczanelerden İlaç Teminine İlişkin Protokol (Protokol) kapsamında TEB ile imzaladığı Tip Sözleşme uyarınca SGK kapsamındaki hastalara ilaç satışı yapmaktadır.

9. SGK Ankara İl Müdürlüğünce başvurucuya gönderilen 2/1/2018 tarihli yazı ile Protokol'ün "Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir" şeklindeki 5.1. maddesi uyarınca sözleşmenin, yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra feshedileceği bildirilmiştir.

10. Başvurucu, sözleşmenin fesih işleminin iptali ile Medikal Ulak (Medula) sisteminin açılması amacıyla 18/1/2018 tarihinde Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) tedbir talepli dava açmıştır. Dava dilekçesinde özetle; Tip Sözleşmenin hangi hâllerde feshedileceğinin Protokol'ün 5.1. maddesinde düzenlendiği ancak SGK tarafından gönderilen yazıda bu maddede sayılan sebeplerden hiçbirine yer verilmemesi nedeniyle başvurucunun savunma hakkının engellendiği ileri sürülmüştür. Ayrıca başvurucu hakkında anılan sözleşmeyi etkileyebilecek soruşturma ve kovuşturma yapılmadığı gibi disiplin cezası da verilmediği vurgulanmıştır. Dilekçede son olarak; Medula sisteminin kapatılmasının yakın çevrede başka bir eczane bulunmaması nedeniyle burada yaşayan hastalar için de olumsuz sonuçlar doğuracağından anılan sistemin tedbiren açılması ve fesih işleminin iptali talep edilmiştir.

11. Davalı SGK'nın 1/2/2018 tarihli cevap dilekçesinde özetle; işin esasını çözecek mahiyette ihtiyati tedbir kararı verilemeyeceği ve görevli yargı yerinin iş mahkemeleri olması nedeniyle davanın görev yönünden reddi gerektiği belirtilmiş ayrıca yargılamaya devam edilecek ise ayrıntılı bilgi ve belgelerin sunulması için süre verilmesi talep edilmiştir. Öte yandan SGK'nın ibraz ettiği 13/3/2018 tarihli delil dilekçesinin ekinde yer alan 9/2/2018 tarihli kurum içi yazışmada; 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı KHK) gereğince Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca yapılan ileri güvenlik soruşturması sonucunda başvurucunun Medula erişiminin engellendiği ve sözleşmenin feshi yoluna gidildiği belirtilmiştir.

12. Mahkeme 28/3/2018 tarihli ara kararı ile ihtiyati tedbir talebinin reddine karar vermiş ve 11/12/2018 tarihinde davayı esastan reddetmiştir. Gerekçede özetle; SGK tarafından davaya konu sözleşmenin tek taraflı olarak feshedildiğinin yazılı olarak bildirildiği nitekim Protokol'ün 5.1. maddesinde yer alan "taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir." hükmü gereğince somut olaya konu işlemin Protokol hükmüne uygun olduğu ifade edilmiştir.

13. Başvurucu istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde özetle; SGK tarafından fesih işlemine dayanak gösterilen Protokol'ün 5.1. maddesinde sınırlı şekilde sayılan fesih sebeplerinin gerçekleşmemesi nedeniyle söz konusu kurumun hukuka aykırı şekilde hareket

ettiği ifade edilmiştir. Bunun yanında başvurucunun kullandığı Medula sistemine erişiminin Protokol'de yer alan bir aylık süre beklenmeden engellendiği dikkate alındığında fesih işleminin anılan Protokol'e de uygun olmadığı belirtilmiştir. Dilekçede son olarak; gelirinin %90 oranında reçeteli işlemlerden oluştuğu, bu sebeple SGK ile anlaşma yapmadan ticari faaliyet yürütülmesinin mümkün olmadığı vurgulanarak Protokol'deki tek taraflı fesih düzenlemesinin hükümsüz olduğu bildirilmiştir.

14. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi (Daire), 12/2/2019 tarihinde istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir. Gerekçede; taraflar arasında özel hukuk kurallarına tabi bir sözleşme bulunduğu ve anılan sözleşme hükümlerinin tarafları bağlayacağı açıklanarak sözleşmenin uygulanmasından kaynaklanan uyuşmazlıkların yine bu sözleşme hükümleri uyarınca çözümlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda Protokol'ün 5.1. maddesi gereğince SGK'nın fesih gerekçesi bildirmek zorunda olmadığı, basiretli bir tacir gibi davranması beklenen eczacının sözleşme hükümleri ile bağlı olduğu ayrıca tarafların her zaman yeniden sözleşme yapma imkânına sahip oldukları ifade edilmiştir.

15. Başvurucu temyiz talebinde bulunmuştur. Dilekçede; dava ve istinaf dilekçelerindeki hususlar tekrar edilerek kararların gerekçesiz olduğu, iddiaları tartışılmadan ve herhangi bir delil toplanmadan karar verildiği ileri sürülmüştür. Ayrıca anılan kararlarda sözleşme serbestisinden söz edilmesine rağmen somut olayda sözleşme yapma mecburiyeti bulunduğu zira eczanelerin SGK ile sözleşme yapmadan ticari hayatlarına devam etmelerinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 2/7/2020 tarihinde Dairenin kararını usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle onamıştır.

16. Başvurucu nihai kararı 17/7/2020 tarihinde öğrenmiş ve 10/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 73. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanuna göre sağlık hizmetleri, Kurum ile yurt içindeki veya yurt dışındaki sağlık hizmeti sunucuları arasında yapılan sözleşmeler yoluyla ve/veya bu Kanun hükümlerine uygun olarak genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sözleşmesiz sağlık hizmeti sunucularından satın aldıkları sağlık hizmeti giderlerinin ödenmesi suretiyle sağlanır."

18. 25/1/1956 tarihli ve 6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanunu'nun 39. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Merkez Heyetinin görevleri şunlardır:

...

j) Eczanelerden sağlık hizmeti satın alacak bütün kamu ve özel kurum ve kuruluşlarla anlaşmalar yapmak,imzalanan protokole uygun tip sözleşmeleri bastırmak ve belirleyeceği bedel karşılığı eczanelere dağıtmak,

..."

19. 18/12/1953 tarihli ve 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Serbest eczaneler, eczacılık yapma hakkını haiz bir eczacının sahip ve mesul müdürlüğünde yönetmelikte belirlenen belgelerle il sağlık müdürlüğünce düzenlenmiş ve valilikçe onaylanmış bir ruhsatname ile açılır.

...

Eczaneler için belediyeden ayrıca bir iş yeri ruhsatı alınması ve belediyeye harç ödenmesi gerekmez. Eczaneler için ayrıca başka herhangi bir kurum veya kuruluştan kayıt veya onay belgesi aranmaz.

..."

20. 10/8/2005 tarihli ve 25902 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in 6. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

" Yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyeri açılamaz ve çalıştırılamaz. İşyerlerine bu Yönetmelikte belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemler bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmaz. İşyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerleri yetkili idareler tarafından kapatılır."

21. 24/3/2013 tarihli ve 28597 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'nin "MEDULA sistemi" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" (1) Kurumla sözleşmeli sağlık hizmeti sunucularına, sundukları sağlık hizmetlerine ilişkin bedellerin ödenebilmesi için Kurum mevzuatı gereği istenilen bilgilerin belirlenen istisnalar hariç olmak üzere MEDULA sistemine girilmesi zorunludur.

...

(3) Ayrıca Kurumla sözleşmeli sağlık hizmeti sunucularının, sundukları sağlık hizmetlerine ilişkin bedellerin ödenebilmesi için, Kurumca belirlenecek sağlık hizmetlerine ait oluşturulan ulusal kayıt formlarını ve MEDULA sistemine girilmesi gerekli görülen geri ödemeye esas teşkil edecek diğer bilgi/belgelerini MEDULA sistemine girmesi zorunludur...

(4) Sunulan hizmete ilişkin MEDULA sisteminden alınan provizyonlar ön izin niteliğinde olup mevzuat ile açıkça belirtilmediği sürece tek başına yeterli değildir. Sağlık hizmetine ilişkin elektronik olarak sisteme eklenmemiş kuralların varlığı halinde gerekli kontroller sağlık hizmeti sunucularınca yapılır.

5. 2 - Fatura düzenlenmesi

(1) Sağlık hizmeti sunucuları;

a) MEDULA sisteminden provizyon alarak MEDULA sistemine kaydettikleri hizmetler için (SUT'ta belirtilen istisnalar hariç) tek fatura/e-fatura düzenler.

b) MEDULA sisteminden provizyon alınamaması nedeniyle MEDULA sistemine kaydedilemeyen aşağıda sayılan hizmetler için ayrı manuel fatura düzenler.

..."

22. Protokol'ün "Sözleşmenin Feshi ve Cezai Şartlar" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"5.1. Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir.

5.2. Bu Protokolün (5) numaralı maddesinde yer alan fiillerin tespiti halinde 15 (on beş) gün süre verilerek eczacının yazılı savunması istenir... Savunma talep yazısının tebliğ tarihinden itibaren 15 (on beş) gün içinde eczacı savunmasını verir. Süresi içerisinde savunma verilmemesi halinde Kurumca işlemlere devam edilir...

...

5.3.1. Reçetede yazılan ilacın eczanede bulunduğu halde eczanede bulunan ilacın verilmediğinin ve/veya reçete karşılamada reçete veya hasta seçimi yapıldığının ve/veya reçete sahibinin kurallara uygun yazılmış ve provizyon sisteminin onay verdiği reçetesinde yer alan ilacı hastaya bedeli karşılığında satıldığının tespiti halinde, eczane yazılı olarak uyarılır, tekrarı halinde sözleşme feshedilir ve 2 (iki) ay süre ile sözleşme yapılmaz...

5.3.2. Eczacının Kuruma fatura ettiği reçetelerde... bulunması gereken ve reçete muhteviyatı ilaçların reçete sahibine ya da ilacı alana teslim edildiğine ilişkin imzanın, reçete sahibine veya ilacı alana ait olmadığının denetim ile tespitinin kesinlik kazanması halinde, reçete bedelinin 2 (iki) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacı yazılı olarak uyarılır, tekrarı halinde reçete bedelinin 5 (beş) katı tutarında cezai şart uygulanarak sözleşme feshedilir ve 1 (bir) ay süre ile sözleşme yapılmaz...

5.3.3. Sözleşmesi feshedilen eczacıya ait reçetelerin Kurum ile sözleşmeli eczacı tarafından Kuruma fatura edilmesi halinde, reçete bedelinin 10 (on) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacı uyarılır. Tekrarı halinde reçete bedelinin 20 (yirmi) katı tutarında cezai şart uygulanarak sözleşme feshedilir ve 6 (altı) ay süre ile sözleşme yapılmaz.

5.3.4. Reçetede yazılı ilaç yerine farmasötik eşdeğer olmayan ilaç verilmesi durumunda 500 (beş yüz) TL'den az 1000 (bin) TL'den fazla olmamak üzere ilaç bedelinin 5 (beş) katı tutarında cezai şart uygulanır. Bu maddenin uygulanmasında reçetenin karşılandığı tarihteki Kurum provizyon sistemindeki eşdeğer tablosu dikkate alınır.

5.3.5. Kurum, İl Sağlık Müdürlüğü veya Eczacı Odası tarafından eczanede yapılan denetimde, reçete sahibi veya ilacı alan kişiye teslim edilmeyen ilaçlara ait reçetelerin Kuruma fatura edildiğinin tespiti halinde ilaç bedelinin 2 (iki) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacı uyarılır. Tekrarı halinde ilaç bedelinin 10 (on) katı tutarında cezai şart uygulanarak sözleşme feshedilir ve 3 (üç) ay süre ile sözleşme yapılmaz...

5.3.6. ... alınması gereken ilaç katılım payları ve/veya ayakta tedavide hekim ve diş hekimi muayenesi katılım paylarını, ve/veya eşdeğer ilaç uygulaması nedeniyle oluşan fiyat farklarını tahsil etmeyen veya hastaya iade eden eczacılara, ilk tespitte 1000 (bin) TL cezai şart uygulanarak eczane yazılı olarak uyarılır, yazılı uyarıya rağmen tekrarı halinde sözleşme feshedilir ve 1 (Bir) ay süre ile sözleşme yapılmaz...

5.3.7. Resmi veya özel sağlık kurum ve kuruluşlarına ait ilaçların kupürlerinin veya bedeli daha önce ödenmiş reçetelere ait kupürlerin Kuruma fatura edildiğinin tespit edilmesi halinde 3.000 (üç bin) TL cezai şart uygulanır. Bu madde protokolün imzalanmasından itibaren 1 (bir) yıl geçerlidir.

5.3.8. Kuruma fatura edilen reçetede ya da reçete ekinde bulunması gereken belgelerde (e-reçete ve/veya e-rapor olarak düzenlenenler hariç) (tıbbi bilgi ve belgeler de dahil olmak üzere) eczacı veya eczane çalışanları tarafından tahrifat yapıldığının ve Kurum zararının

oluştuğunun tespiti halinde reçete bedelinin 10 (on) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacı uyarılır. Tekrarı halinde reçete bedelinin 20 (yirmi) katı tutarında cezai şart uygulanarak sözleşme feshedilir ve 1 (bir) yıl süreyle sözleşme yapılmaz.

5.3.9. Kurumca yapılan incelemeler neticesinde provizyon sistemine gerçeğe aykırı reçete kaydı yapılarak Kuruma fatura edildiğinin tespiti halinde reçete bedelinin 5 (beş) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacıya ilk uyarı tebliğ edilir. İlk uyarının tebliğ tarihinden itibaren 1 (bir) yıl içerisinde fiilin tekrar işlendiğinin tespiti halinde reçete bedelinin 10 (on) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacıya ikinci uyarı tebliğ edilir. İlk uyarının tebliğ tarihinden itibaren bir yıl içerisinde, ikinci uyarıdan sonra fiilin yeniden (üçüncü kez) işlendiğinin tespit edilmesi halinde reçete bedelinin 20 (yirmi) katı tutarında cezai şart uygulanarak sözleşme feshedilir ve 1 (bir) yıl süreyle sözleşme yapılmaz...

5.3.10. Eczacı ya da eczane çalışanlarınca Kurumu zarara uğratmak amacıyla kasıtlı olarak Kuruma sahte ilaç fiyat kupürü/sahte karekod, sahte reçete veya sahte rapor fatura edildiğinin tespiti halinde reçete bedelinin 10 (on) katı tutarında cezai şart uygulanarak eczacı uyarılır. Tekrarı halinde reçete bedelinin 20 (yirmi) katı tutarında cezai şart uygulanarak sözleşme feshedilir ve 1 (bir) yıl süreyle sözleşme yapılmaz...

5.3.11. Eczacı, Kurum ile Kuruma bağlı vakıf, dernek gibi kuruluşlara bağış yapamaz, hediye vb. şekilde katkıda bulunamaz. Bu durumun tespit edilmesi halinde sözleşme feshedilir, 3 (üç) ay süre ile sözleşme yapılmaz... Tespit işleminin, ilgili eczacı odasınca yapılması ve Türk Eczacıları Birliği Merkez Heyetince onaylanarak Kuruma yazılı olarak bildirilmesi halinde Kurumca fesih yapılır. Yargı kararı ile haksız yapıldığına karar verilen tespitler nedeniyle sözleşmesi feshedilen eczacının uğradığı her türlü maddi ve manevi zarar, tespiti yapan eczacı odası ile Türk Eczacıları Birliğince müteselsilen karşılanır...

5.3.12. Eczanenin muvazaalı olarak faaliyet gösterdiğine ilişkin bulguların tespit edilmesi halinde... Kurum gerekli incelemeleri yapar. Bu süreç içerisinde Sağlık Müdürlüğünden ve/veya TEB'den eczanenin muvazaalı olduğuna dair bilgi/karar gelmesi halinde sözleşme feshedilir.

...

Sağlık Bakanlığı tarafından muvazaalı eczane işletmesi nedeni ile ruhsatnamesi iptal edilmiş eczacı ile 5 (beş) yıl süre ile sözleşme yapılmaz..

..."

23. Protokol'ün "Cezai Şart ve Feshe İlişkin Genel Hükümler" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

6.9. Fesih nedeniyle sözleşme yapılmayacak süre dolduğunda, feshe ilişkin yargı süreci devam etse dâhi Eczacının talebi halinde sözleşme yapılır.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 2/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; somut hiçbir neden bulunmaksızın gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka aykırı olduğunu, nitekim SGK'ya birçok kez başvurmasına rağmen ileri güvenlik soruşturması nedeniyle işlem tesis edildiğinin belirtilmesi ile yetinildiğini öne sürmüştür. Başvurucu, yargılama aşamasında da Protokol'de yer alan fesih nedenleri arasında güvenlik soruşturmasına ilişkin bir düzenleme bulunmadığını beyan ettiğini ancak yargı mercilerince soyut ve genel geçer ifadeler ile ret kararı verildiğini belirtmiştir. Medula sisteminin kapatılması nedeniyle ilaç satışı yapamadığını ifade eden başvurucu, gelirinin tamamına yakınını kaybettiği gibi şahsi ve mesleki itibarının da zedelendiğini vurgulayarak gerekçeli karar hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, çalışma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının, yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Görüşte ayrıca, masumiyet karinesinin ihlali iddiası bakımından yargı mercilerinin değerlendirmesinin, başvurucuya ceza yargılaması anlamında suç isnat eden ya da başvurucunun suçlu olduğunu ifade veya ima eden bir tespiti içermediği ifade edilmiştir. Sonuç olarak, mevcut başvuruda başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken yukarıda yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevapta bireysel başvuru formundaki beyanlarını tekrar ederek aynı yöndeki uzman mütalaasını sunmuştur.

B. Değerlendirme

27. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

1. Uygulanabilirlik Yönünden

29. Başvurucunun iddialarının Protokol'e bağlı olarak imzalanan Tip Sözleşmenin haksız şekilde feshedilmesinin sonucu olarak SGK kapsamındaki kişilere ilaç satışının engellenmesine ilişkin olduğu görülmüştür. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler C.A. (3)([GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 90-96) kararında açıklanmıştır.

30. Özel eczane işleten başvurucunun ilaç alımı, satımı, reçete girişi gibi birçok faaliyetini SGK ile yapılan Protokol çerçevesinde yerine getirebildiği anlaşılmaktadır. Ancak başvurucunun Tip Sözleşmesinin feshedildiği gözetildiğinde işletmekte olduğu eczanenin ilaç satmasının ve faaliyetlerine devam etmesinin mümkün olmadığı söylenebilir. Bu durumda başvurucunun SGK anlaşmasının feshedilmesinin, başvurucu hakkındaki işlemin başkalarıyla mesleği çerçevesinde ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde

zayıflamasına, mesleğini devam ettirebilmesi, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun SGK anlaşmasının feshedilmesinin güvenlik soruşturması ile elde edilen kişisel verilere dayandığı ayrıca fesih işleminin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı görülmüştür. Neticede somut başvurunun sonuca dayalı olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu belirlendiğinden anılan kararda belirtilen ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmadığı değerlendirilmiştir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

32. Özel hayata saygı hakkına yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her zaman mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda özel hayata saygı hakkına keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de özel hayata saygı hakkının korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da özel hayata saygının güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 98).

33. Başvurucunun SGK kapsamındaki kişilere ilaç satışına imkân sağlayan Tip Sözleşme SGK tarafından tek taraflı olarak feshedilmiştir. SGK'nın kamu ve özel sektörde çalışan herkesi kapsayacak şekilde sosyal güvenlik alanında faaliyet gösteren ve kamu gücünün ayrıcalıkları ile donatılmış bir kamu kurumu olduğu bilinmektedir. Ayrıca Tip Sözleşmelerin hazırlanmasında eczacıların hiçbir iradesi bulunmadığı gibi Protokol gereğince SGK'nın, sözleşmenin tarafı olan eczanelere -Protokol'e aykırılık teşkil eden belirli davranışları hâlinde- idari nitelikte cezalar verme yetkisinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla somut olaydaki hukuki ilişkinin kamu gücünün etkisi altında şekillendiği ve başvurucunun özel hayatına yönelen müdahalenin kamu kurumunun fesih işleminden kaynaklandığı dikkate alındığında başvurunun devletin negatif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. C.A. (3) § 104).

a. Müdahalenin Varlığı

34. Başvurucunun SGK ile yaptığı sözleşmenin feshedilmesi, söz konusu işlemin haksız olarak gerçekleştiği iddiasının yargı mercilerince reddedilmesi ve bu suretle SGK kapsamındaki kişilere ilaç satışından alıkonulması nedeniyle başvurucunun mesleki hayatına müdahalede bulunulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla sözleşmenin feshine ilişkin alınan kararla kamusal bir makam tarafından başvurucunun özel hayatına saygı hakkına bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

35. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde

belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

36. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

(1) Kanunilik

37. Yargı mercileri, somut olaya konu olan müdahalenin Protokol'de yer verilen feshe ilişkin düzenlemelere dayandığını kabul etmiştir. Protokol'ün yasal dayanağını 5510 sayılı Kanun'un 73. maddesi ile 6643 sayılı Kanun'un 39. maddesi oluşturmaktadır. TEB, 6643 sayılı Kanun'un verdiği yetki dahilinde SGK kapsamındaki kişilere ilaç satışı yapmayı talep eden eczacılar ile Protokol'e uygun olarak hazırlanan Tip Sözleşmeleri imzalamaktadır. Somut olayda da başvurucu ile TEB arasında anılan sözleşmenin yapıldığı açıktır. Bununla birlikte anılan kanun maddelerinin somut başvuruya konu müdahaleye dayanak oluşturduğu yargı merciilerince açıkça ortaya konulmamıştır. Anılan tespitlerle birlikte başvurunun niteliği ve kapsamı itibarıyla, incelemeye devam edilerek somut olaya konu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığına yönelik değerlendirme yapılması gerektiği anlaşılmıştır.

(2) Meşru Amaç

38. Kişinin mesleği, özel hayatının bir parçası olarak nitelendirildiği sürece mesleğe, dolayısıyla özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalelerin meşru bir amaca dayanması gerekir. Somut olayda da Protokol'ün tarafı olan ve kamu gücünü kullanan SGK, -yargı mercilerinin kabulüne göre- başvurucunun devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı olduğu gerekçesiyle iş sözleşmesini feshetmiştir. Özellikle kamu gücünü kullanan idarelerin millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması ile kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacını taşıdıkları durumlarda takdir yetkilerinin daha geniş olduğu söylenebilir. Dolayısıyla özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin tedbirlerde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasının, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının hakkın doğasından kaynaklanan bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilebileceği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda somut olay özelinde SGK tarafından başvurucunun özel hayatına saygı hakkına yönelen müdahalenin söz konusu sınırlama nedenlerine dayandığı ve bu suretle meşru amaç unsurunu taşıdığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. C.A. (3) [GK], §§ 109-113).

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

39. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre demokratik toplum düzeninin gerekleri kavramı öncelikle ilgili hak yönünden getirilen sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir niteliğinde olmasını, başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak kendisini

göstermesini gerektirmektedir. Demokratik toplum düzeninin gereklerinden olma, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik olmasını ifade etmektedir (AYM, E.2016/179, K.2017/176, 28/12/2017; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 44; Haluk Öktem [GK], B. No: 2014/13433, 13/10/2016, § 49; Erhun Öksüz [GK], B. No: 2014/12777, 13/10/2016 § 53; Salim Onur Şakar, B. No: 2015/2711, 21/9/2017, § 35; C.A. (3), § 114).

40. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Ölçülülük ilkesinin amacı temel hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca ölçülülük ilkesi, sınırlama için kullanılan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye uygun olmasını ifade eden elverişlilik, sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşmak bakımından zorunlu olmasına işaret eden gereklilik ve araçla amacın orantısız bir ölçü içinde bulunmaması ile sınırlamanın ölçüsüz bir yükümlülük getirmemesi anlamına gelen orantılılık unsurlarını içermektedir (Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 106; Tevfik Türkmen [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016, § 70; Bülent Kaya [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016, § 82; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, §§ 45, 48; C.A. (3), § 115).

41. Belirtilen ölçütlere riayetle bir sınırlandırma yapılıp yapılmadığının tespiti için müdahale teşkil eden önlemin temelini oluşturan meşru amaç karşısında, bireye düşen fedakârlığın ağırlığının gözönünde bulundurulması ve gözetilen genel yararın gerekleri ile bireyin temel hakkının korunması arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının belirlenmesi zorunludur. Anayasa'nın 13. maddesi vasıtasıyla Anayasa'da yer alan tüm temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hususunda geçerli olan bu denge, özel hayata saygı hakkının sınırlandırılmasında da gözönünde bulundurulmalıdır (Bülent Polat, § 107).

42. Kamusal makamların bir hakkın sınırlandırılması sürecinde iki ayrı aşamada takdir yetkisi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, sınırlama ölçütünün seçimidir. İkincisi ise ilgili sınırlama ölçütü çerçevesinde izlenen meşru amacı gerçekleştirmek üzere yapılan sınırlamanın gerekliliğidir. Ancak kamusal makamlara tanınan bu takdir yetkisi sınırsız olmayıp ihlal iddiasına konu önlemin anayasal temel hak ve özgürlüklerle bağdaşır olması yani müdahaleyi meşrulaştırmak üzere kullanılan argümanların elverişli, zorunlu ve orantılı olması gerekir (Bülent Polat, § 108).

43. Belirtilen takdir yetkisi, her bir olay özelinde ayrı bir kapsama sahiptir. Güvence altına alınan hakkın veya hukuksal yararın niteliği ve bunun birey bakımından önemi gibi unsurlara bağlı olarak bu yetkinin kapsamı daralmakta veya genişlemektedir. Öte yandan personel rejimi gibi sıkı kural ve şartlara tabi bir alanda, kamu makamlarının faaliyetin niteliğine ve sınırlamanın amacına göre değişen geniş bir takdir yetkisinin bulunması doğaldır. Bununla birlikte özel hayata saygı hakkı ile kamu hizmetinin yukarıda belirtilen temellere uygun yürütülmesini gözetmek konusundaki meşru menfaat arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının gözönünde bulundurulması zorunludur (Bülent Polat, §§ 109, 110).

44. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olma ve ölçülülük ilkelerine uygun olduğu konusunda yargısal makamlar tarafından oluşturulan gerekçelerin ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli olması gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ata Türkeri, §§ 45, 47; Murat Deniz, B. No: 2014/5318, 21/9/2016, § 66). Yine müdahalenin yargısal denetiminin usule ilişkin gereklilikler yerine

getirilerek etkili bir şekilde ve makul sürede tamamlanması önemlidir.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

45. Somut olayda SGK tarafından başvurucunun Medula sistemine erişimi 4/1/2018 tarihinde engellenmiş ayrıca başvurucuya gönderilen 2/1/2018 tarihli yazı ile Protokol'ün 5.1. maddesi uyarınca yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra başvurucu ile yapılan sözleşmenin feshedileceği bildirilmiştir.

46. SGK ve TEB arasında düzenli olarak yenilenen Protokoller aracılığıyla SGK mensubu olan kişilerin ilaç ve tıbbi malzeme ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmaktadır. Anılan Protokol aynı zamanda TEB ile eczaneler arasında imzalanan Tip Sözleşmelerin dayanağını oluşturmakta ve eczaneler, Tip Sözleşmenin geçerli olduğu süre içerisinde SGK mensubu kişilerin taleplerini karşılamaktadır (bkz. § 17-18). SGK ile eczaneler arasındaki hukuki ilişkinin fiili yansıması Medula sistemi üzerinden gerçekleşmektedir. Zira Tip Sözleşmeyi imzalayan eczaneler, SGK'nın ilgili birimine başvurarak Medula sistemine erişim yetkisi almaktadır.

47. Medula sisteminin ülkemizde faaliyet gösteren tüm resmi ve özel sağlık kurumlarının kullanması zorunlu olan bir veritabanı niteliğinde olduğu görülmüştür. Buna göre, SGK kapsamında olsun ya da olmasın ilaç talebinde bulanan hastalar için Medula sistemi üzerinden düzenlenen e-reçete kodları söz konusu sistemi kullanan tüm eczanelerce görüntülenebilmektedir. Dolayısıyla SGK'nın Medula sistemine erişim yetkisi vermediği bir eczanenin SGK mensubu olan bir hastanın e-reçete kodunu görüntüleyerek hastanın talebini karşılaması mümkün olmadığı gibi hastanın SGK kapsamında olmaması bir başka deyişle ücret karşılığında ilaç almayı talep etmesi hâlinde de belirtilen sonuç değişmemektedir. Buradan hareketle özünde serbest meslek olan eczacılığın esasen bu sözleşmeler çerçevesinde etkili bir şekilde îfa edilebilir bir meslek olduğu ve Medula sistemine erişimin eczanelerin ticari faaliyetlerinin devamı için elzem olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (bkz. § 21).

48. Eczacılık faaliyeti, özünde bir serbest meslek olmasına rağmen sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesine aracılık etmesi itibarıyla anılan faaliyetin kamusal yönünün de bulunduğu açıktır. Mesleğin belirtilen özelliği nedeniyle diğer mesleklerden farklı kurallar ve denetleme yöntemlerine tabi olması olağan olarak kabul edilebilir. Ancak her durumda mesleğin ifasına ilişkin kuralların, uygulamaların ve tedbirlerin esaslarının açıkça mevzuatta düzenlenmesi gerekir. Bununla birlikte mesleğin ifasının imkânsız hâle getirilmesi ya da meslek sahibine ölçüsüz külfet yüklenmesi hâlinde mesleğe yapılan müdahalenin somut olaya göre temel hak ve özgürlükleri ihlal edebileceği vurgulanmalıdır.

49. Somut olayda mahkemelerce anılan hukuki ilişkinin Protokol'ün 5.1. maddesi gereğince yalnızca bir ay önceden bildirimde bulunularak ve herhangi bir sebep gösterilmeden feshedilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Oysa yargılama sürecinde başvurucu; sözleşmenin yalnızca Protokol'ün 5. maddesinde belirtilen sebeplerle ve sınırlı bir süre için feshedilebileceğini, güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasının anılan fesih nedenleri arasında sayılmadığını ve bu soruşturmanın içeriğinden haberdar olmadığını ileri sürmüştür. Buna karşın mahkemelerce anılan iddia ve itirazlar hakkında hiçbir inceleme ve değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

50. Protokol'ün 5. maddesinin bir bütün olarak ele alınması durumunda görüleceği üzere başvurucudan -takdire bağlı olmaksızın- savunma isteneceğine ilişkin düzenlemeler

bulunduğu gibi maddenin devamında hangi hâllerde fesih işleminin gerçekleştirileceği ve ceza verileceğine dair ayrıntılı hükümler bulunmaktadır. Oysa yargı mercileri tarafından fesih işleminin usulü ve nedenleri değerlendirilmemiş ayrıca başvurucunun esasa etkili olabileceği değerlendirilen, kendisi hakkında adli veya idari bir soruşturma yapılmamasına rağmen somut dayanak taşımayan güvenlik soruşturmasına itibar edilmesine ilişkin itirazları hakkında da inceleme yapılmamıştır. Dolayısıyla mahkemelerce idarenin takdir yetkisini kullanırken bu yetkinin keyfî şekilde kullanılmasını önleyecek bir yargısal denetim yapıldığı söylenemez. Bunun yanında başvurucu hakkındaki güvenlik soruşturmasının içeriği ve kapsamı ile sonuçlarının denetlenmesine dair bir araştırmanın yapılmamasının sonucu olarak başvurucu hakkında bireyselleştirilmiş bir gerekçeye yer verilmediği görülmüştür.

51. Sonuç olarak, gerek fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından verilen kararda gerekse yargı mercilerince verilen kararlarda, kullanılan takdir yetkisinin kanuni dayanaklarının gösterilmesi, müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş güçlü ve yeterli gerekçe sunma konusundaki gerekliliklerin yerine getirilmediği görülmektedir. Dolayısıyla -dava sürecindeki bilgi ve belgeler dikkate alındığında- başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahale demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşulunu sağlamamaktadır.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

53. Başvurucu, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

54. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

55. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için ihlalin tespitinin ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan

kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/59, K.2018/794) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİRSEN UĞUZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/26065 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26065

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİRSEN UĞUZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26065)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucular : 1. Birsen UĞUZ

2. Kerem Mert UĞUZ

3. Murat Can UĞUZ

4. Rabia Berna UĞUZ

Vekili : Av. Casim YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, trafik kazasından doğan maddi ve manevi zararın tazmini talebiyle açılan davanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği nitelikte etkili bir inceleme yapılmadan karara bağlanması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesinin Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağı belirtilmiş; bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin, öğrenme yollarından biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde

de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 20-23). Bu doğrultuda anılan kararda; kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün incelenmesi sonrasında nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespitin hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

3. Somut başvuruya dayanak teşkil eden Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 3/6/2020 tarihli nihai kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kararın başvurucuların vekili tarafından ilk kez 12/6/2020 tarihinde açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bireysel başvuru süresinin bu tarihten itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir.

4. Bu itibarla bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 12/6/2020 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucuların bu tarihten itibaren otuz gün içinde ve en geç 13/7/2020 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 16/7/2020 tarihinde yaptığı bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

C.E.

B. No: 2020/26282 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26282

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

C.E. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26282)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucu : C.E.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, üniversiteler arası yatay geçiş talebinin hukuka aykırı olarak reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Amerika Birleşik Devletlerindeki (ABD) Illinois Üniversitesinde(University of Illionis at Urbana-Champaign) eğitim görmekteyken 2005 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Endüstri Mühendisliği Bölümüne yatay geçiş başvurusu yapmıştır. Başvurucunun yatay geçiş talebi reddedilmiştir. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali için İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

3. Başvurucu bu süreçte ayrıca Boğaziçi Üniversitesi (BOÜN) İnşaat Mühendisliği Bölümüne de yatay geçiş başvurusunda bulunmuştur. Başvurusunun kabul edilmesi üzerine kaydını yaptırmış ve 2009 yılında bu üniversiteden mezun olmuştur.

4. Bu arada başvurucunun açmış olduğu davada İdare Mahkemesi 2011 yılında iptal kararı vermiştir. Bunun üzerine başvurucunun ODTÜ Endüstri Mühendisliği Bölümüne kaydı yapılmıştır. Başvurucu kayıt yaptırdıktan sonra, ABD'deki Üniversitede almış olduğu

derslerin yanı sıra BOÜN İnşaat Mühendisliği Bölümünde almış olduğu dersler için de intibak talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine başvurucunun dava sürecinde Illinois Üniversitesinden BOÜN'e yatay geçiş yaparak mezun olduğu fark edilmiş ve ODTÜ'den kaydı silinmiştir.

5. Başvurucu kaydının silinmesine ilişkin işleme karşı da iptal davası açmıştır. Davayı gören İdare Mahkemesi; başvurucunun aynı tarihlerde hem ODTÜ Endüstri Mühendisliği Bölümüne hem de BOÜN İnşaat Mühendisliği Bölümüne yatay geçiş başvurusu yaptığını, ODTÜ tarafından başvurusunun reddedildiğini, başvurucunun bu işlemi davaya konu ettiğini, BOÜN'e yaptığı başvurunun ise kabul edildiğini, bunun üzerine başvurucunun BOÜN İnşaat Mühendisliği Bölümüne yatay geçiş yaparak eğitimini tamamladığını, davacının yatay geçiş hakkını ancak bir kez ve bir üniversite için kullanabileceğini, aksine yorumun yurt dışından yatay geçişle gelerek eğitimini tamamlayan başka kişilerce de bu hakkın birden fazla kullanılması yolunu açacağını belirterek davayı reddetmiştir. Anılan karar Danıştayın temyiz ve karar düzeltme incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir.

6. Başvurucu nihai hükmü 18/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 12/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; İdare Mahkemesinin iptal kararı uyarınca Üniversitenin önce kaydını yaptığını ancak sonrasında kaydın sehven yapıldığını belirtilerek sildiğini, idarenin mahkeme kararını etkisiz hâle getiremeyeceğini, Mahkemenin iptal kararına rağmen kaydının silinmiş olması nedeniyle eğitim, mahkeme kararlarının icrası, gerekçeli karar ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Başvurucunun söz konusu iddiaları, eğitim hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında eğitim hakkının belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına etkili bir biçimde erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 68) ve kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri, B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran, B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

11. Somut olayda başvurucu iki farklı üniversitenin iki farklı bölümüne yatay geçiş talebinde bulunmuştur. Başvurucunun yatay geçiş yaptığı inşaat mühendisliği bölümünden mezun olduktan sonra Mahkemenin iptal kararına dayanarak ayrıca ilk yatay geçiş başvurusunda bulunduğu Üniversitede endüstri mühendisliği eğitimini de almak istediği anlaşılmaktadır.

12. Mevcut düzenlemelere göre yükseköğretim öğrencileri aynı anda birden fazla üniversiteye yatay geçiş başvurusunda bulunabilirler ve öğrencilerin bu talepleri birden fazla üniversite tarafından kabul edilebilir. Talebin birden fazla üniversite tarafından kabul edilmesi hâlinde hangi üniversiteye geçiş yapacağını öğrenci kendisi belirler. Başka bir deyişle aksine bir düzenleme bulunmadığı müddetçe öğrencilere tanınan bu hak, seçimliktir. Öğrencilerin aynı anda birden fazla üniversite tarafından kabul edilmiş olması yahut eldeki başvuruda olduğu gibi sonradan verilen iptal kararı öğrencilere gerek aynı zamanda gerekse de sonraki bir tarihte her iki üniversite de eğitim görme imkânı tanımaz. Ayrıca

somut olayda başvurucunun mezun olmasıyla birlikte artık öğrencilik statüsünün, dolayısıyla öğrencilik statüsüne bağlı hak ve sorumlulukların da sona erdiğinin kabulü gerekir. Bu bağlamda yatay geçiş hakkı, devam eden bir öğrencilik statüsünün varlığını gerektirir.

13. Öte yandan, başvurucunun ODTÜ Endüstri Mühendisliği Bölümünde eğitim görmek için yaptığı yatay geçiş başvurusunun hukuka aykırı olarak reddedildiği kesinleşmiş mahkeme kararıyla ortaya konulmuştur. Bu durumda başvurucunun hukuka aykırılığı kesinleşmiş mahkeme kararıyla tespit edilen idari işleme bağlı olarak ODTÜ Endüstri Mühendisliği Bölümü yerine BOÜN İnşaat Mühendisliği Bölümünde eğitim görmüş olmasından kaynaklanan bir mağduriyet iddiası var ise bu iddia ancak ayrı bir yargılamanın konusu olabilir. Tüm bu değerlendirmelerle birlikte eldeki başvuruya konu mahkeme kararının başvurucunun eğitim hakkını ihlal eden bir yönünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun eğitim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDÜLVAHAP YUSUF ÇEVİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/31336 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31336

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDÜLVAHAP YUSUF ÇEVİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31336)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucular : Abdülvahap Yusuf ÇEVİK ve diğerleri

[bkz. ekli listenin (C)sütunu]

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kapalı görüşün dinlenmesi ve kayda alınması nedeniyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/31336 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş; diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2020/31336 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Farklı ceza infaz kurumlarında bulunan başvurucular, kapalı görüşler için ayrılan camlı bölmelerde telefonla yapılan görüşmelerin dinlenmesinin ve kayda alınmasının ilgili mevzuata aykırı olduğunu iddia ederek uygulamanın kaldırılması için İnfaz Hâkimliklerine şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimlikleri şikâyetleri reddetmiştir. Karar gerekçelerinde; söz konusu uygulamanın 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği) 7. maddesine dayandığı, bu uygulamanın kurum güvenliği için gerekli olduğu belirtilerek

idarenin tesis ettiği işlemde hukuka aykırılık görülmediği vurgulanmıştır. Bir kısım İnfaz Hâkimliği kararlarının gerekçesinde anılan gerekçelerden farklı olarak 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (İnfaz Tüzüğü) 88. maddesinin dördüncü fıkrasına göre hükümlülerin yakınları ile yaptığı telefon görüşmelerinin idare tarafından dinleneceğinin ve elektronik aletler ile kayda alınacağının düzenlendiği ifade edilmiştir. Bazı İnfaz Hâkimlikleri ise ret kararlarının gerekçesinde 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 66. maddesinde yer alan telefon görüşmelerinin dinlenebileceği ve kaydedilebileceğine ilişkin hüküm yer almaktadır.

4. Başvuruculaların itirazları ağır ceza mahkemeleri tarafından reddedilmiştir.

5. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

6. Komisyon, başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Başvurucular Belma Teke, Havva Teke, Ahmet Recai Teke, Ömer Sami Teke, Selma Gül Teke, Berat Çağlar Yerdelen, Şevval Nilay Yerdelen ve Zeliha Yerdelen Yönünden

8. Ceza infaz kurumlarında bulunan diğer başvuruculaların yakınları olan adı geçen başvurucular kapalı ziyaretlerdeki görüşmelerin hukuka aykırı olarak dinlendiğinden ve kaydedildiğinden bahisle haberleşme hürriyetinin, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvuruculaların bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

10. Somut olayda ise adı geçen başvurucular tarafından şikâyet konusu ile ilgili olarak idari ve yargısal mercilere herhangi bir başvuru yapılmadığı anlaşılmaktadır.

11. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B Diğer Başvurucular Yönünden

12. Başvurucular; kapalı ziyaretlerdeki görüşmelerin kapalı bölmelerde fiziksel temas olmadan ziyaretçiyle telefonla konuşularak yapıldığını, bu görüşmenin dinleneceğine ve kaydedileceğine dair mevzuatta bir hüküm olmadığını belirtmiştir. Başvurucular, ayrıca bahse konu uygulama gereğince aileleri ile yaptıkları görüşmelerin dinlenip kaydedilmesinin hukuka ve mevzuata açıkça aykırı olduğunu belirterek haberleşme hürriyetinin, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı görüşünde; konuyla ilgili mevzuattan, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından bahsedilerek yapılacak incelemede bunlarla birlikte

somut olayın kendine özgü koşulların da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunan başvurucular, önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

14. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi daha önce kapalı görüşün dinlenmesi ve kayda alınması nedeniyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiayı Eşref Köse (B. No: 2017/38098, 3/6/2020) başvurusunda incelemiştir. Anılan kararda kapalı görüşlerin teknik cihazla dinlenerek kaydedilmesinin haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğu (Eşref Köse, §§ 58, 59) ve mevzuat hükümlerinde kapalı görüş sırasında konuşulanların dinlenebileceği mesafede bir görevlinin bulundurulabileceği belirtilmişse de görüşmenin bir teknik araç vasıtasıyla dinlenebileceği veya sistematik bir şekilde kaydedilebileceğine ilişkin bir düzenleme yapılmadığı açıklanmıştır (Eşref Köse, § 71). Bununla birlikte 5275 sayılı Kanun'un 66. maddesine de değinilerek bu düzenlemenin kurumda bulunan ücretli telefonlarla kurum dışı aramanın yapılmasına yönelik iletişimi kapsadığı belirtilmiştir. Bu nedenle mahpusların ziyaret hakkı kapsamındaki kapalı görüşlerde yapılan telefon görüşmelerinin anılan maddenin düzenleme alanına girmediği açıklanarak idari bir işlem ile bu kanun hükmünün temel hak ve özgürlükler aleyhinde genişletilemeyeceği vurgulanmıştır (Eşref Köse, § 72; Y.Ç. ve diğerleri, B. No: 2020/17585, 20/9/2023, § 11).

17. Öte yandan Eşref Köse kararında, kanunilik ölçütünü karşılayan nitelikte bir kanunun var olduğundan bahsedilebilmesi için yasal düzenlemede olması gereken niteliklere yer verilmiştir. Kararda; bu kanunun öncelikle yeterince açık ve öngörülebilir olması, keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması gerektiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte kanun veya ona bağlı mevzuat ile ziyaret hakkına müdahalenin amacının ortaya konulması, dinlenmenin ve kaydetmenin hangi suçlar yönünden hangi koşullarda, ne kadar süre ile uygulanacağı, kayıtların tutulma ve tutanak altına alınma şekli ile imha edilmelerine ve idarenin takdir yetkisine ilişkin düzenlemeleri içermesi gerektiği de açıklanmıştır (Eşref Köse, § 70; Y.Ç. ve diğerleri, § 12).

18. Somut başvurularda -haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına müdahalenin gerçekleştiği tarih itibarıyla- kapalı görüşlerde yapılan konuşmaların sistematik bir şekilde teknik araçla dinlenmesi ve kaydedilmesinin koşullarını kanunilik ilkesini karşılayacak şekilde belirleyen bir hükmün mevzuatta yer almadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Eşref Köse kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmadığından -aynı gerekçelerle- başvurucuların haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına yönelen müdahalelerin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılmıştır. Başvurulara konu müdahalelerin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahaleler açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

20. Başvurucular; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği ekli listenin (Ç) sütununda belirtilen yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alındığında Belma Teke, Havva Teke, Ahmet Recai Teke, Ömer Sami Teke, Selma Gül Teke, Berat Çağlar Yerdelen, Şevval Nilay Yerdelen ve Zeliha Yerdelen dışındaki başvuruculara net 30.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Başvurucular Belma Teke, Havva Teke, Ahmet Recai Teke, Ömer Sami Teke, Selma Gül Teke, Berat Çağlar Yerdelen, Şevval Nilay Yerdelen ve Zeliha Yerdelen yönünden özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer başvurucular yönünden özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Diğer başvuruculaların Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (Ç) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Diğer başvuruculaların her birine AYRI AYRI net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CCG İNŞAAT SANAYİ YATIRIM VE TURİZM A.Ş.

B. No: 2020/33252 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33252

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CCG İNŞAAT SANAYİ YATIRIM VE TURİZM A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/33252)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : CCG İnşaat Sanayi Yatırım ve Turizm A.Ş.

Temsilci : Ayhan CEYLAN

Vekili : Av. Orhan Fahri BAŞÇAVUŞOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, istinaf kanun yolunda adli yardım talebinin reddedilmesi sonucu istinaf incelemesinin yapılmaması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Olayın Arka Planı

2. Başvurucu, İsrail Ben Gurion Havalimanının yenilenmesi ihalesinin bazı kalemlerini kazanmıştır. Bu kapsamda İsrail devletine bağlı havalimanlarının idaresinden sorumlu bir devlet kuruluşu olan I.A.A. (Şirket) ile başvurucu arasında 3/8/1998 tarihinde elektrik işleri için, 14/9/1998 tarihinde ise hava hizmetleri binasının inşaat işleri için iki ayrı sözleşme yapılmıştır.

3. Başvurucunun bünyesinde bulunan Bank Kapital T.A.Ş. (Banka) Resmî Gazete'nin 27/10/2000 tarihli ve 24213 mükerrer sayısında yayımlanan Bankacılık Düzenleme

Denetleme Kurulu'nun 85 numaralı kararı ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) devredilmiştir.

4. Bu durum üzerine başvurucunun iş yapamaz hâle geldiğinden bahisle taraflar arasındaki sözleşme tek taraflı olarak şirket tarafından 8/11/2000 tarihinde feshedilmiştir. Şirket katlanmak zorunda kaldığı ek maliyetlerin ve süreçte yaşanan gecikme nedeniyle maruz kaldığı zararların tazmini talebiyle Tel Aviv-Yafo Bölge Mahkemesinde dava açmıştır. Başvurucu da karşı dava açmıştır.

5. Yapılan yargılama neticesinde 2/2/2014 tarihli ve 1445-05 nolu karar ile şirketin davası kabul edilmiş ve 25.000.000 NIS (Yeni İsrail Şekeli) anapara ve ödeme tarihine kadar işleyecek yasal faiz ve endeks farklarının, 300.000 NIS (Yeni İsrail Şekeli) avukatlık ücretinin başvurucudan alınarak şirkete ödenmesine karar verilmiştir.

6. Başvurucu tarafından anılan karar temyiz edilmiştir. İsrail Yüksek Mahkemesi tarafından yapılan temyiz yargılaması neticesinde 21/7/2015 tarihli ve 2092/14 sayılı karar ile söz konusu karar onanmış ve bu karar 21/3/2016 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

7. Şirket, başvurucuya karşı 19/9/2016 tarihinde Ankara 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme) Tel Aviv-Yafo Bölge Mahkemesi kararının tanınması ve tenfizi talepli dava açmıştır.

8. Mahkemece 24/5/2017 tarihli karar ile dava kabul edilmiştir. Kararın gerekçesinde; tenfizi istenilen yabancı mahkeme kararının Türk kamu düzenine aykırı olmadığı, Türkiye Cumhuriyeti devleti ile İsrail devleti arasında mahkeme kararlarının tenfizine ilişkin olarak karşılıklılık ilkesinin uygulandığı, bu yöndeki dava şartının da gerçekleştiği vurgulanmış, kararın tanınmasına ve tenfizine hükmedilmiştir.

9. Bu karara karşı başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde, yargılamada yapılan tebligatların usulsüz olduğunu, 11/4/2017 tarihli Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanan adres değişikliği ile adresinin değiştiğini belirtmiştir. Ancak tüm tebligatların eski adresine 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 35. maddesine göre tebliğ edildiğini, savunma hakkının kısıtlandığını ve yokluğunda karar verildiğini ifade etmiştir. Gerekçeli kararın da 11/7/2017 tarihinde 7201 sayılı Kanun'un 35. maddesine göre eski adresine tebliğ edildiğini, bahse konu karardan sonradan haberdar olduğunu ve temyiz süresinin dolmadığının kabulü gerektiğini iddia etmiştir. Ayrıca İsrail mahkemesince siyasi saiklerle ve Türk firmalarını cezalandırma amacı taşıyan yanlı bir karar verildiğini, mevzuata göre bu kararın mahkeme ilamı niteliği taşımadığını vurgulayarak Mahkemenin tanıma ve tenfiz kararının kaldırılmasını talep etmiştir.

10. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 27. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 8/3/2018 tarihli kararı ile başvurucunun istinaf iddialarını incelememiş, sadece kamu düzenine ilişkin inceleme yaparak bu aşamada harcı tamamlatmadan başvurucunun istinaf başvurusunu kabul etmiş ve Mahkemenin kararını kaldırmıştır. Kararın gerekçesinde; kamu düzeninden olan harç hususunun gözden kaçırılarak eksik harçla açılan davaya devam edilmek suretiyle davanın esası hakkında karar verilmesinin hatalı olduğu belirtilmiştir. Dosyanın, karardaki hususlara uygun şekilde davanın yeniden görülmesi için kararı veren Mahkemeye gönderilmesine karar verilmiştir.

11. Mahkemece yapılan yeniden yargılamada eksik olan harç şirkete tamamlatılmış ve

31/10/2018 tarihli karar ile dava kabul edilmiştir. Söz konusu karara yönelik başvurucu adli yardım talepli olarak istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde, ilk istinaf dilekçesindeki iddialarını tekrarlamıştır. Teminat mektuplarının tazmin ettirilmesi suretiyle şirketin zararının fazlasıyla karşılandığını, şirketin tahsil edilen tutarı yeniden tahsil etmeye çalıştığını ve İsrail mahkemesi kararının yargı kararı niteliği taşımadığını belirterek Mahkeme kararının bozulmasını talep etmiştir.

12. Başvurucu ayrıca bünyesinde bulunan ve ortağı olduğu bankaya TMSF tarafından el konulduğunu, bu kapsamda mal varlıklarına da Mahkeme kararı doğrultusunda ihtiyati tedbir konulmasına karar verildiğini, gayrimenkulü ve araçları üzerinde birçok haciz ve ipotek bulunduğunu belirtmiştir. Finansal yeniden yapılandırma sözleşmesi kapsamında TMSF'ye borç ödediğini ifade ederek adli yardım talebinin kabulünü istemiştir.

13. Başvurucu istinaf dilekçesi ekinde, mali durumunun kötü olduğuna ve acz hâlinde bulunduğuna ilişkin belgeleri (şirketçe tahsil edilmiş olan teminat mektupları listesi, ekonomik değer ifade eden bütün varlıkları üzerine üçüncü şahıslara devir ve temlik edilmemek üzere ihtiyati tedbir konulmasına ilişkin Ankara Asliye 3. Ticaret Mahkemesinin 30/10/2000 tarihli kararı, ödeme aczi içinde olmamasına rağmen ödemelerinin çok büyük bir kısmını finansal yeniden yapılandırma sözleşmesi gereği söz konusu sözleşme taraflarına yaptığına ilişkin Ankara 13. İcra Ceza Mahkemesinin E.2010/213 sayılı dosyası kapsamında düzenlenen 15/5/2012 tarihli icra kurulu bilirkişi raporu, taşınmaz ve araçlara ilişkin takyidat kayıtları) sunmuştur.

14. Bölge Adliye Mahkemesi 6/2/2019 tarihli ara kararında adli yardım talebinin reddine itiraz yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. ve devamı maddeleri gereğince başvurucu tarafından sunulan belgelerin istinaf harç ve giderlerini karşılayamayacak derecede mali acz içinde olduğunun kanıtlanmasına yeterli nitelikte bulunmadığı belirtilmiştir.

15. Adli yardım talebinin reddine ilişkin ara karar başvurucuya 19/2/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 21/2/2019 tarihinde acz hâlinde ve mali durumunun kötü olduğunu ortaya koyacak bilgi ve belge sunmasına rağmen Bölge Adliye Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin reddedilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğunu belirterek karara itiraz etmiştir. Başvurucu acz hâlinde olduğunu gösterir uzman raporunu ve eklerini itiraz dilekçesi ekinde sunmuştur.

16. Başvurucunun itirazı, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesince incelenerek 26/2/2019 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun yeminli mali müşavir faaliyet belgesi adlı 18/1/2019 tarihli belge sunduğu, bu belgenin başvurucunun talebi ile düzenlendiği, dosyaya sunulan belgelerin başvurucunun yargılama ve takip giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu ispat edemediği belirtilmiştir.

17. Bölge Adliye Mahkemesi 12/3/2019 tarihli kararıyla adli yardım talebinin kesin olarak reddedildiğini belirterek başvurucuya 340.803,32 TL istinaf karar harcının tamamlatılması için dosyayı Mahkemeye iade etmiştir.

18. Mahkemece 340.803,32 TL eksik istinaf karar harcının tamamlanması için başvurucu vekiline muhtıra gönderilmiş, muhtıra 25/4/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 2/5/2019 tarihli dilekçesinde, mali acz hâlinde olmasına rağmen yüksek meblağlarda harç ödemek durumunda bırakılmasının adil yargılanma hakkını elinden alacağını, bu durumun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesine açıkça aykırılık

teşkil ettiğini ifade etmiştir. Başvurucu, nispi harç eksikliğinin giderilmesi için dosyanın Mahkemeye iade edilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğunu, adli yardım talebinin yeniden değerlendirilmesini ve dosyanın Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesini talep ederek istinaf harcını yatırmamıştır.

20. Mahkemece 9/5/2019 tarihli ek karar ile başvurucuya çıkarılan muhtıraya rağmen verilen kesin süre içerisinde nispi harcı tamamlamadığı gerekçesiyle istinaf yolu açık olmak üzere istinaf başvurusunun yapılmamış sayılmasına karar verilmiştir.

21. Ek karar başvurucu vekiline 28/5/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucunun ek karara yönelik istinaf talebi, Bölge Adliye Mahkemesinin 27/11/2019 tarihli kararıyla Mahkemenin ek kararının yerinde olduğu vurgulanarak temyiz yolu açık olmak üzere reddedilmiştir.

22. Bu karar 23/12/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu adli yardım talepli olarak anılan karara karşı 30/12/2019 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi (Daire) 6/2/2020 tarihli kararıyla, 6100 sayılı Kanun'un 334. ve devamı maddelerine göre adli yardım şartlarının somut olayda oluşmadığını, başvurucunun ticari şirket olduğunu ve şirketin acz içinde olduğunu gösteren, kendi talebiyle düzenlenen belge dışında herhangi bir delil ibraz edilmediğini belirterek adli yardım talebini itiraz yolu açık olmak üzere reddetmiştir.

23. Başvurucu bu karara karşı itiraz yoluna başvurmuştur. Başvurucu itiraz dilekçesi ekinde, borç detay listesi, Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtları, aleyhine yürüyen ilamsız icra kaydı ve muacceliyet ihtarnamesini sunmuştur. Ayrıca finansal tabloları incelenerek düzenlenen bağımsız denetim raporu içeriğine göre 31/12/2018 tarihi itibarıyla borca batık hâle geldiğini, finansal yeniden yapılandırma sözleşmesi kapsamında TMSF'ye yüksek miktarda borcu bulunduğunu belirtmiştir. Denetim raporunun başvurucunun borca batık hâlde ve mali acz içerisinde olduğunu ispata yaradığını ve yasal olarak bağımsız denetim sonucu raporlama yapıldığını, raporu kendisinin almış olmasının aleyhine yorumlanamayacağını ifade etmiştir.

24. Yargıtay 16. Hukuk Dairesi 2/6/2020 tarihli kararıyla itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

25. Daire 10/6/2020 tarihli kararıyla adli yardım talebinin kesin olarak reddedildiğini belirterek temyiz için gerekli harç ve giderlere ilişkin eksikliğin giderilmesine yönelik olarak dosyayı Bölge Adliye Mahkemesine iade etmiştir.

26. Bölge Adliye Mahkemesi 25/6/2020 tarihli muhtıra ile eksik harç ve posta giderini yatırması için başvurucuya bir haftalık kesin süre vermiştir. Muhtıra temyiz kanun yoluna başvuru harcı 267,80 TL, temyiz karar harcı 54,40 TL ve gider avansı 100 TL olmak üzere toplam 422,20 TL'nin ödenmesi için başvurucuya 25/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

27. Anılan harçlar ve gider avansı başvurucu tarafından 26/6/2020 tarihinde yatırılmıştır. Bunun üzerine Daire 16/9/2020 tarihli kararıyla istinaf incelemesinin istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapıldığını tespit etmiş, verilen kararda bir isabetsizlik görülmediğini belirterek hükmü onamış ve böylece karar kesinleşmiştir.

28. Başvurucu nihai hükmü 7/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 30/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

29. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

30. Başvurucu, hakkında eser sözleşmesinden kaynaklanan yabancı mahkeme kararının tenfizi talebine ilişkin olarak açılan davada istinaf kanun yolunda nispi harcı karşılama imkânı olmadığından adli yardım talebinde bulunduğunu ve bu talebine dayanak belgeleri sunmasına rağmen kabul edilebilir bir değerlendirme yapılmadan talebinin reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüş yazısında; başvurucunun adli yardım talebinin yargı mercilerince incelendiği ve gerekçeleri açıklanarak reddedildiği belirtilmiştir. Başvurucudan istenen nispi harcın yalnızca üst mahkemeye başvurma hakkını kapsadığı ve başvurucunun adli yardım talebine yönelik olarak sadece tedbir kararlarını dayanak gösterdiği ifade edilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararlarında açıkça keyfîlik veya bariz bir takdir hatası olmadığı vurgulanmıştır. TMSF'den temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetlerine ilişkin olarak yapılacak incelemede değerlendirilmek üzere gönderildiğine işaret edilmiştir. Ayrıca başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi kararları ve somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

32. Bakanlık görüş yazısında bahsedilen TMSF'nin 4/10/2022 tarihli yazısında, başvurucunun bankanın %94,80 oranında hissedarı ve hâkim ortağı olduğu, bankanın yönetim ve denetiminin 27/10/2000 tarihinde TMSF'ye devredildiği belirtilmiştir. Bankanın devrinden sonra hâkim ortak olan başvurucu ile TMSF dâhil olmak üzere tüm alacaklılar arasında finansal yeniden yapılandırma sözleşmesi imzalandığı, ancak başvurucunun bu sözleşmenin gerekliliklerine uymadığı için temerrüt hükümleri uygulanarak hakkında icra takipleri başlatıldığı bildirilmiştir. Başvurucunun hâkim ortak olduğu bankanın yönetiminde veya denetiminde yer alınmadığı, imzalanan sözleşme kapsamında teminat ve yapılan ödemelerin takip edildiği ifade edilmiştir.

33. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formunda yer alan iddiaları yinelemiştir.

34. Adli yardımdan yararlanacak kişiler 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre ancak gerçek kişiler adli yardımdan yararlanabilecek, tüzel kişilerden ise yalnızca kamuya yararlı dernek ve vakıflar adli yardım talebinde bulunabileceklerdir. Başvurucu ticari bir şirket olmasına rağmen bu husus yapılan yargılamalarda adli yardım talebinin değerlendirilmesinde aleyhe bir durum olarak gözönünde bulundurulmamıştır. Yargı mercilerince gerçek ve tüzel kişi ayrımı yapılmadan başvurucunun adli yardım talebi hakkında 6100 sayılı Kanun'un 336. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında kanunun aradığı ispat şartlarının sunulup sunulmadığına bakılmıştır.

35. Başvurucunun adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle ekonomik gücü olmamasına rağmen istinaf kanun yolu yargılama giderlerini ödemeye zorlanması çerçevesinde dile getirdiği iddialar mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

37. Anayasa Mahkemesi sermaye şirketlerinin tarafı oldukları davalardaki adli yardım taleplerinin adli yardım talebinde bulunamayacakları gerekçesiyle kabul edilmemesi hususunu mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelediği Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. ([GK], B. No: 2020/22192, 17/5/2023) kararında, adli yardım talebinin kabul edilmesi için gerekli olan yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olma kriterinin sadece gerçek kişiler için geçerli bir kavram olmadığını, borca batan yani aktifleri borçlarını karşılayamayan ticari şirketlerin de bu kapsamda değerlendirileceğini belirtmiş; ödeme gücünden yoksunluğun ise şirketlerin yıllık ve ara dönem finansal tablolarından, denetime tabi şirketlerde denetim raporlarından, erken teşhis komitesinin raporlarından, yönetim organının tespitlerinden objektif olarak belirlenebileceğini ifade etmiştir (Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş., § 71; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2024/78, K.2024/164, 24/9/2024).

38. Başvurucunun adli yardım talebinin reddedilmesi sonucu istinaf başvurusunun incelenmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

39. Bölge Adliye Mahkemesinin 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinin (1) numaralı fıkrasını esas alarak verdiği ret kararına göre yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı anlaşılmaktadır. Başvurucunun harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınması mahkemeye erişim hakkının doğasından kaynaklanan ve anayasal açıdan meşru amaçlara dayanmaktadır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, B. No: 2017/21882, 10/2/2021, § 45).

40. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

41. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 68).

42. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında ilk değerlendirilmesi gereken husus elverişlilik kriteridir. Başvurucunun harç ve yargılama gideri ödemekle yükümlü kılınmasının gereksiz yere dava açılmasını önleme amacına ulaşılması yönünden elverişli bir araç olduğu açıktır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 50).

43. İkinci olarak müdahalenin gereklilik kriterini sağlayıp sağlamadığı incelenmelidir. Gereklilik, mahkemeye erişim hakkını en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Yargısal başvurularda ilgililerin harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkını kısıtladığı tartışmasızdır. Bununla birlikte harç ve yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün doğduğu ana göre müdahalenin derecesi değişebilmektedir. İlgilinin daha yargılamanın başında yargılama giderlerini ödemekle yükümlü tutulması ile yargılamanın sonunda yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmesi arasında müdahalenin ağırlığı bakımından önemli farklılık bulunmaktadır. Yargılama giderlerinin dava şartı olarak öngörülmesinin davanın esası karara bağlandıktan sonra kişinin yargılama giderini ödemekle yükümlü kılınmasına nazaran mahkemeye erişim hakkına daha ağır bir müdahale teşkil edeceği kuşkusuzdur. Bu sebeple yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün yargılamanın sonuna ötelenmesinin hakka daha hafif bir müdahale teşkil etmesi sebebiyle tercihe şayan bir yöntem olduğu söylenebilir (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 51).

44. Ekonomik ve sosyal durumları itibarıyla yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olan kişilerin sözü edilen masrafları davanın başında veya herhangi bir aşamasında ödemekle yükümlü tutulmaları mahkemeye erişimlerini imkânsız hâle getirebilir veya önemli ölçüde zorlaştırabilir. Adli yardım kurumunun tarafların talep ve delillerini ileri sürme, iddialarını ispat etme imkânlarını kolaylaştırarak bu suretle yargısal sürece etkili bir şekilde katılımlarını sağladığı, böylece mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi daha dengeli hâle getirdiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında kanun yollarına başvurma açısından ödeme gücü olmayan kişilerin gerekli harç ve masraflardan muaf tutulmaları kanun yollarının etkin bir şekilde kullanılması açısından önemlidir (İsmail Uğur, B. No: 2019/14623, 16/11/2022, § 61).

45. Dava açılırken veya yargılama sırasında taraflardan birine yükletilen harç ve diğer yargılama masraflarının miktarı, ilgilinin ödeme kabiliyeti ve kısıtlamanın getirildiği dava aşaması mahkemeye erişim hakkı yönünden dikkate alınması gereken hususlardır. Bu açıdan somut olay koşullarında ölçülülük incelemesi yapılırken Mahkeme tarafından ödenmesi istenen harç ve yargılama giderlerinin başvurucuya aşırı bir külfet yükleyip yüklemediği, bu yükümlülüğün kaldırılmasının yolu olan adli yardımla ilgili verilen ret kararının gerekçesinin yeterli olup olmadığının da değerlendirilmesi gerektiği açıktır(İsmail Uğur, § 62).

46. 6100 sayılı Kanun'un 336. maddesinin (2) numaralı fıkrasında adli yardım talebinde bulunan kişinin yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını gösteren mali durumuna ilişkin belgeleri mahkemeye sunmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Ancak 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinde de adli yardım talebinde bulunanlar için öngörülen söz konusu zorunluluğun temel hak ve özgürlükler bağlamında her somut olayın özelinde kişilerin durumu dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kuralda öngörülen bu şartın bahsedilen durumlar dikkate alınmadan kategorik olarak uygulanması kişilerin mahkemeye erişimlerine ölçüsüz bir sınırlama getirebilir(İsmail Uğur, § 63).

47. Eldeki başvuruya konu olayda İsrail mahkemesi kararının Türk yargı sisteminde tanınması ve tenfizi için başvurulmuş, Mahkeme 31/10/2018 tarihli kararı ile davayı kabul etmiştir. Başvurucu acz hâlinde ve istinaf başvuru harcının yüksek olduğunu, tüm mal varlığı üzerinde ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz bulunduğunu, bu nedenle istinaf kanun yoluna başvurması için gerekli masrafları karşılama imkânından yoksun olduğunu ileri sürerek adli yardım talebinde bulunmuştur. Başvurucu buna ilişkin belgeleri yargılama

mercilerine sunmuştur. Mahkemece 9/5/2019 tarihli ek karar ile başvurucudan 340.839,22 TL nispi istinaf karar harcı alınması gerekirken 35,90 TL maktu istinaf karar harcı alındığı, noksan olan 340.803,32 TL istinaf karar harcının tamamlanması gerektiğinin başvurucuya bildirildiği, ancak verilen kesin süre içerisinde eksik harcın tamamlanmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun yapılmamış sayılmasına karar verildiği anlaşılmıştır.

48. Başvurucunun, şirketçe tahsil edilmiş olan teminat mektupları listesini, ekonomik değer ifade eden bütün varlıkları üzerine üçüncü şahıslara devir ve temlik edilmemek üzere ihtiyati tedbir konulmasına ilişkin Ankara Asliye 3. Ticaret Mahkemesinin 30/10/2000 tarihli kararını, ödeme aczi içinde olmamasına rağmen ödemelerinin çok büyük bir kısmını finansal yeniden yapılandırma sözleşmesi gereği söz konusu sözleşme taraflarına yaptığına ilişkin Ankara 13. İcra Ceza Mahkemesinin E.2010/213 sayılı dosyası kapsamında düzenlenen 15/5/2012 tarihli icra kurulu bilirkişi raporunu, taşınmaz ve araçlarına ilişkin takyidat kayıtlarını adli yardım talepli istinaf dilekçesi ekinde sunduğu görülmüştür.

49. Adli yardım talebine konu olan yargılamada başvurucu davalı taraf olup istinaf kanun yolu aşamasına kadar herhangi bir masrafta bulunmamış ve yargılama yokluğunda yapılmıştır. Yargılama mercilerince başvurucunun adli yardım talebinin reddedilme gerekçesi ödeme gücünün bulunmadığına ilişkin olarak sunduğu belgelerin yeterli ispat aracı olarak kabul edilmemesine dayanmaktadır. Yargılama mercileri başvurucunun adli yardım talebini değerlendirirken hangi belgelerin kabul edilebilir olduğu hususunda herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Oysa başvurucunun ekonomik durumu ile ilgili yargılama mercilerine sunduğu acz içinde olduğunu destekleyici bilgi ve belgelerin adli yardım talebinin değerlendirilmesinde hangi açıdan ikna edici olmadığının izah edilmesi gereklidir. Bu durumun açıklanmaması başvurucuyu iddiasını ispat hususunda zayıf durumda bırakmıştır. Kaldı ki yargılama mercilerinin adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli olan belgeleri başvurucunun ekonomik ve sosyal durumuyla ilgili olarak Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden ya da başka vasıtalarla elde edebileceği de açıktır.

50. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, yargılama mercilerinin başvurucunun ekonomik ve sosyal durumuna ilişkin belgeleri yeterli görmediği gerekçesiyle adli yardım talebini reddederek istinaf kanun yoluna başvurma imkânını ortadan kaldırması suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin gözetilen meşru amaca ulaşma bakımından orantılı olmadığı, başvurucunun üzerinde aşırı bir külfet oluşturan bu müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

52. Başvurucunun tanıma ve tenfiz kararının kanuna aykırı olduğunu belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte mahkemeye erişim hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde bu aşamada anılan ihlal iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

53. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

54. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği

yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 27. Hukuk Dairesine (E.2019/1130, K.2019/1048) iletilmek üzere Ankara 2. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2018/308, K.2018/754) GÖNDERİLMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHLAM MUHAMED

B. No: 2020/34394 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34394

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHLAM MUHAMED BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/34394)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Ahlam MUHAMED

Vekili : Av. Cumali ŞİMŞEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığı kazanma başvurusunun iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/10/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Suriye uyruklu olan başvurucu 2003 yılında Suriye'de bir Türk vatandaşı ile evlenmiştir.

Başvurucu ve ailesi Suriye'de yaşanan iç savaş sonrası 2010 yılında Türkiye'ye gelmiş ve burada yaşamaya başlamışlardır. Başvurucu ve eşinin Türkiye'de iki çocuğu dünyaya gelmiştir.

6. Başvurucuya Türkiye'de geçici koruma kimlik belgesi verilmiş ve başvurucunun belgede uyruğu Suriye olarak belirtilmiştir. Başvurucu, Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğüne (Göç İdaresi) başvurarak uyruk bilgisinin "vatansız" olarak düzeltilmesini talep etmiştir. Göç İdaresi anılan talebi olumlu değerlendirerek geçici koruma kimlik belgesinde ve idari kayıtlarda başvurucunun uyruğunu vatansız olarak güncellemiştir.

7. Başvurucu 8/2/2018 tarihinde evlenme yoluyla Türk vatandaşlığı kazanma başvurusunda bulunmuştur. Bu başvuruya istinaden geçici koruma kimlik belgesi sahibi olan başvurucuya, geçerli bir ikamet izin belgesi alması gerektiği bildirilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, ikamet izin belgesi başvurusunda bulunmuş ve kendisine insani ikamet izni verilmiştir. Başvurucuya insani ikamet izni ile vatandaşlık başvurusuna devam edemeyeceği ve aile ikamet izni veya kısa dönem ikamet izni alması gerektiği bildirilmiştir.

8. Akabinde başvurucu 12/11/2018 tarihli dilekçeyle vatandaşlık işlemlerinin insani ikamet iznine istinaden devam ettirilmesini talep etmiştir. Buna cevaben İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü 7/12/2018 tarihli işlemiyle, geçerli ikamet izni ibraz edilmediğinden, 6/4/2010 tarihli ve 27544 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in (Yönetmelik) 25. maddesinin (ç) bendi uyarınca başvurucunun evlenme yoluyla Türk vatandaşlığı kazanma başvurusunun karar öncesi iptal edilerek işlemden kaldırılmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu 12/7/2003 tarihinden beri kanunlara ve Türk kültürüne uygun şekilde aile birliğini devam ettirdiğini belirtmiştir. Bununla birlikte evlilik nedeniyle vatandaşlık kazanmanın şartları arasında ikamet hususunun geçmediğini ifade eden başvurucu, insani ikamet izninin de evlilik yoluyla vatandaşlık başvurusunda geçerli olarak sayılması gerektiğini ve vatandaşlık başvurusunun iptal edilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

10. Ankara 12. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 29/11/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda başvurucuya geçici koruma kimlik belgesi ve insani ikamet izni verildiği, geçici koruma kimlik belgesinin sadece Türkiye'de kalış hakkı sağladığı belirtilmiştir. Bunun yanında bahse konu belgenin mevzuatta düzenlenen ikamet izni veya bunun yerine geçen belgelere eş değer sayılmadığı, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımadığı ve Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamadığı vurgulanmıştır. Netice itibarıyla geçerli ikamet tezkeresini ibraz edememesi nedeniyle başvurucunun vatandaşlık başvurusunun karar öncesi iptal edilerek işlemden kaldırılmasında hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna varmıştır.

11. Başvurucu bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Daire) 9/9/2020 tarihinde İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğu ve kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

12. Nihai karar 1/10/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 9/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun "Yetkili makam kararı ile

Türk vatandaşlığının kazanılması" kenar başlıklı 10. maddesi şöyledir:

"(1) Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen bir yabancı, bu Kanunda belirtilen şartları taşıması halinde yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilir. Ancak, aranan şartları taşımak vatandaşlığın kazanılmasında kişiye mutlak bir hak sağlamaz.

(2) (Ek: 19/10/2017-7039/28 md.) Bu Kanun uyarınca sonradan Türk vatandaşlığının kazanılmasında uygulanacak temel ilke ve esaslar ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınmak suretiyle Bakanlıkça belirlenir."

14. 5901 sayılı Kanun'un "Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılması" başlıklı 16. maddesi şöyledir:

"(1) Bir Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunabilir. Başvuru sahiplerinde;

a) Aile birliği içinde yaşama,

b) Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama,

c) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama, şartları aranır.

(2) Başvurudan sonra Türk vatandaşı eşin ölümü nedeniyle evliliğin sona ermesi halinde birinci fıkranın (a) bendindeki şart aranmaz.

(3) Evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancılar evlenmenin butlanına karar verilmesi halinde evlenmede iyiniyetli iseler Türk vatandaşlığını muhafaza ederler."

15. 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun "İnsani ikamet izni"kenar başlıklı 46. maddesi şöyledir:

"(1) Aşağıda belirtilen hâllerde, diğer ikamet izinlerinin verilmesindeki şartlar aranmadan, Bakanlıkça belirlenen sürelerle sınırlı olmak kaydıyla ve Genel Müdürlüğün onayı alınarak valiliklerce insani ikamet izni verilebilir ve bu izinler uzatılabilir:

a) Çocuğun yüksek yararı söz konusu olduğunda

b) Haklarında sınır dışı etme veya Türkiye'ye giriş yasağı kararı alındığı hâlde, yabancıların Türkiye'den çıkışları yaptırılamadığında ya da Türkiye'den ayrılmaları makul veya mümkün görülmediğinde

c) 55 inci madde uyarınca yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alınmadığında

ç) 53 üncü, 72 nci ve 77 nci maddelere göre yapılan işlemlere karşı yargı yoluna başvurulduğunda

d) Başvuru sahibinin ilk iltica ülkesi veya güvenli üçüncü ülkeye geri gönderilmesi işlemlerinin devamı süresince

e) Acil nedenlerden dolayı veya ülke menfaatlerinin korunması ile kamu düzeni ve kamu güvenliği açısından Türkiye'ye girişine ve Türkiye'de kalmasına izin verilmesi gereken yabancıların, ikamet izni verilmesine engel teşkil eden durumları sebebiyle diğer ikamet izinlerinden birini alma imkânı bulunmadığında

f) Olağanüstü durumlarda

(2) İnsani ikamet izni alan yabancılar, iznin veriliş tarihinden itibaren en geç yirmi iş günü içinde adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak zorundadır."

16. 6458 sayılı Kanun'un "Geçici koruma" kenar başlıklı 91. maddesi şöyledir:

"(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

(2) Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

17. 22/10/2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği'nin "Ülkede kalış hakkı" kenar başlıklı 25. maddesi şöyledir:

"(1) Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye'de kalış hakkı sağlar. Ancak bu belge Kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmaz, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımaz, süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmaz ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamaz."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 2/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; Türk vatandaşı ile evli olduğunu, 2010 yılından beri Türkiye'de ikamet ettiğini ve hayatının geri kalanını Türkiye'de geçirmek istediğini ifade etmiştir. Eşi ve çocukları için ileride Türkiye'de kalmak konusunda bir engel bulunmasa da kendisi için aynı durumun söz konusu olmadığını belirten başvurucu, bu engelin ortadan kalkması için geçici hukuki koruma statüsünden vatandaşlık statüsüne geçmesi gerektiğini belirtmiştir. Vatandaşlığın ancak kanunda gösterilen hâllerde kazanılıp kaybedilebileceğini vurgulayan başvurucu, yönetmelik ile getirilen şart nedeniyle Türk vatandaşlığını kazanamadığını belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde; ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadına yer verilmiş ve mevcut başvuruda bunların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

21. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı önceki beyanlarını tekrar etmekle birlikte Türk vatandaşlığı almasının kanuni hakkı olduğunu ve bunun devletin pozitif yükümlülüğünün gereği olduğunu beyan etmiştir.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

23. Anayasa'nın "Ailenin korunması ve çocuk hakları" kenar başlıklı 41. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ... için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar..."

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24). Bu bağlamda başvurucular tarafından ihlal iddiasına konu idari işlem veya eylemin temel haklarını ne şekilde etkilediğinin ikna edici surette bireysel başvuru formunda ortaya konulması gerekmektedir.

25. Vatandaşlık kavramı; kişiyi belirli bir devlete bağlayan, sadakat ve vefa bağları ile saran ve kişinin devlet tarafından diplomatik koruma elde etmesini sağlayan siyasi ve hukuki bir bağ olarak tanımlanmaktadır. Devletler yabancılara, genellikle bazı şartların mevcut olması ve/veya yerine getirilmesi koşuluyla, salt egemenlik yetkileri kapsamında ve geniş takdir alanı içinde vatandaşlığı sonradan kazanma imkânı sunabilmektedir. Bu bağlamda yabancılara vatandaşlık kazanma olanağını sunan bizatihi devletin kendisi olduğundan, vatandaşlığın kazanılması için gerekli şartların ve yöntemlerin de öncelikle o devletin iç hukukuna göre belirlenmesi tabidir.

26. Başvurucu, yaşamını ailesiyle yıllardır yaşadığı Türkiye'de sürdürmek istediğini ancak geçici koruma statüsünde olmasının dolaylı olarak Türk vatandaşlığını kazanmasına engel teşkil ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına yönelik ihlal iddiasını ileri sürerken başvurucu, Türk vatandaşı ile evli olduğunu ve 2010 yılından beri Türkiye'de yaşadığını da vurgulamak suretiyle vatandaşlık talebinin kabul edilmesinin kanuni hakkı olduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda belirtmek gerekir ki belirli şartların sağlanması durumu kişiye vatandaşlık talebinin kabul edilmesi yönünde bir hak sağlamamaktadır. Nitekim bu durum vatandaşlık kavramının mahiyeti gereği olmakla birlikte ilgili mevzuatta da aynı yönde bir düzenleme yer almaktadır (bkz. § 13). Keza yabancıların Türk vatandaşlığını kazanması hususu, Anayasa'da da ayrıca ve açıkça bir hak olarak düzenlenmemiştir.

27. Öte yandan kişilerin vatandaşlık talebinin özel hayatlarına ilişkin bir sebebe dayanılarak reddedilmesi yahut vatandaşlık talebinin reddedilmesinin sonucu itibarıyla özel hayata ve aile hayatına bir etkisinin bulunması hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı yönünden bir inceleme yapılması gerekebilir (bu yönde bir karar için bkz. A.S., B. No: 2018/31431, 3/3/2022).

28. Somut olayda ise başvurucunun vatandaşlığa alınma talebinin iptal edilmesi sonucunda ikamet tezkeresinin de iptal edildiğine veya hakkında sınır dışı etme işlemleri başlatıldığına ilişkin bir iddiası bulunmamaktadır. Başvurucunun vatandaşlığa alınma talebinin iptal edilmesinin Türkiye'deki mevcut sosyal yaşamına yönelik herhangi bir etkisinin olmadığı, mevcut ikamet tezkeresiyle Türkiye'de yaşamaya devam ettiği anlaşılmıştır. Bununla birlikte vatandaşlık talebinin iptal edilmesinin başvurucunun aile hayatına ilişkin bir etkisinin de olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla somut olayın koşullarında özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına yönelik herhangi bir müdahalenin bulunmadığı değerlendirilmektedir.

29. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FAHRİYE ÇUKUR VE MUSTAFA ÇUKUR

B. No: 2020/36655 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36655

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FAHRİYE ÇUKUR VE MUSTAFA ÇUKUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36655)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Soner GÖÇER

Başvurucular : 1. Fahriye ÇUKUR

2. Mustafa ÇUKUR

Vekili : Av. Abdullah ZEYTUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Diyarbakır'ın Sur ilçesinde terör örgütüne yönelik gerçekleştirilen operasyonlar sırasında ölüm olayı meydana gelmesi ve konuya ilişkin etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/11/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. PKK terör örgütü 12/8/2015 tarihinden itibaren Sur ilçesinin de dâhil olduğu bazı

merkezlerde öz yönetim ilan etmiştir. Öz yönetim ilan ettiği bölgelerde patlayıcıyla tuzaklanmış hendekler kazmak ve barikatlar kurmak suretiyle yalıtılmış bölgeler oluşturmaya çalışan PKK terör örgütü, kamuoyunda hendek olayları olarak adlandırılan ve aylarca devam eden bu süreçte roketatarlar, keskin nişancı tüfekleri, patlayıcılar ve otomatik saldırı tüfekleri kullanarak terör saldırıları düzenlemiştir. Okullar, hastaneler, barajlar, adliye binaları, ambulanslar gibi temel kamu hizmetlerini sağlayan eşya ve binaların yanında sivilleri de hedef alan bu terör saldırılarında 335 sivil hayatını kaybederken 2.106 kişi yaralanmıştır. Terör saldırılarında 859 güvenlik görevlisi ve Derik kaymakamı şehit olmuş, 4.711 güvenlik görevlisi yaralanmıştır. Bu terör eylemlerinin engellenmesi, halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla sözde öz yönetim ilan edilen bazı bölgelerde mülki idare amirliklerince sokağa çıkma yasakları uygulanarak terörle mücadele operasyonları başlatılmıştır (hendek olayları, öz yönetim ilanları, PKK terör örgütünün şehir savaşı stratejisi ve sokağa çıkma yasakları hakkında arka plan bilgisi ile ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, §§ 16-28, 67, 346-348).

5. Başvuru konusu olay, operasyonların gerçekleştirildiği ve sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı dönemde yaşanmış olup başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşü ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Sur ilçesinde 14/5/2016 tarihinde yapılan enkaz kaldırma çalışmaları sırasında D4/16 No.lu paftada kimliği belirsiz bir ceset bulunmuştur. Cesedin battaniyeye sarılıp kefenlendiği, tanınması mümkün olmayacak düzeyde deforme olduğu tespit edilmiştir.

A. Olay Hakkında Resen Başlatılan Soruşturmayla İlgili Süreç

7. Olaya ilişkin olarak devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan başlatılan soruşturmada aynı gün ceset üzerinde Cumhuriyet savcısı huzurunda ölü muayene ve otopsi işlemi yapılmıştır. İşlem sırasında cesedin bir kadına ait olduğu ancak ileri düzeyde çürümeye bağlı olarak yer yer küflenme ve mumyalaşma bulunduğu görülmüştür. İşlem sonucunda kişinin ölümünün ateşli silah mermi çekirdeği veya penetran metalik cisim yaralanmasına bağlı kafatası kemiklerinde kırıklar ile beyin doku harabiyeti ve beyin kanaması sonucu meydana geldiği mütalaa edilmiştir. İşlem sırasında vücuttan herhangi bir metalik cisim veya mermi çekirdeği elde edilememiş ancak cesetten kimlik tespiti için DNA analizi yapılmak üzere doku örneği alınmıştır.

8. Cesedin kimliğinin tespit edilmesi için DNA incelemesi yaptırılmıştır. Adli Tıp Kurumu raporuna göre ölen şahıs ve başvurucu Fahriye Çukur'dan alınan DNA örneklerinin anne-kız yönünden uyumlu olduğu, ölenin başvuruculların müşterek çocukları 17/7/1998 doğumlu R.Ç. olduğu tespit edilmiştir.

9. R.Ç.nin babası başvurucu Mustafa Çukur, Cumhuriyet savcısı huzurunda tanık sıfatıyla alınan 6/6/2016 tarihli ifadesinde kızı R.Ç.nin 11/12/2015 tarihinde sokağa çıkma yasaklarının bir süreliğine kaldırıldığı vakitlerde arkadaşına ders notlarını almak için evden çıktığını fakat sokaklartaki olaylar nedeniyle eve dönemediğini, bir daha da kendisinden haber alamadıklarını beyan etmiştir.

10. R.Ç.nin maktul şüpheli sıfatı ile yer aldığı devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan yürütülen soruşturma neticesinde Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 4/7/2017 tarihinde R.Ç.nin ölmüş olması nedeniyle kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş; kararda "14/05/2016 tarihinde İlimiz Sur ilçesinde meydana

gelen çatışma esnasında güvenlik güçlerine karşı silahlı eylemde bulunan şüpheli [R.Ç].nin Ateşli silahla yaralanması sonucuöldüğü" tespitine yer vermiştir.

11. Başvurucular, karara itiraz etmiştir. Başvurucular, R.Ç.nin soruşturma dosyasında şüpheli olarak nitelendirildiğini, yaşam hakkının nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir işlem yapılmadığını, R.Ç.nin akıbetine ilişkin yaptıkları suç duyurusunun hâlen Başsavcılığın 2015/36651 Sor. sayılı dosyası üzerinden derdest olduğunu ileri sürmüştür [Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede itiraz dilekçesinde bahsi geçen 2015/36651 numaralı soruşturmanın R.Ç.nin 5/9/2015 günü kaybolduğu ihbarı üzerine başlatıldığı, R.Ç.nin 10/9/2015 günü evine dönmesi ve bu süre zarfında halasında olduğunu söylemesi üzerine 10/11/2015 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği görülmüştür.]. İtirazı inceleyen Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliği 3/4/2019 tarihli kararı ile itiraz konu kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın R.Ç.nin şüpheli konumunda bulunduğu, devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçuna ilişkin olduğunu ifade ederek "...karar kaldırıldığında...Devletin Birliğini ve Ülke Bütünlüğünü Bozma suçundan soruşturmanın devam edeceği bu durumun şüpheli dolayısıyla anne ve babası aleyhine bir durum olacağı..." gerekçesi ile itirazın reddine karar vermiştir.

12. Karar, başvuruculara 1/6/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. Başvurucuların Şikâyeti Üzerine Başlatılan Soruşturmayla İlgili Süreç

13. Başvurucular 25/10/2019 tarihinde verdikleri şikâyet dilekçesi ile olaya ilişkin daha önce yürütülen ve kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile sonuçlanan soruşturmada; R.Ç.nin maktul örgüt üyesi olarak değerlendirildiğini, başvurucular adına yapılan suç duyuruları ve vekil olarak taleplerinin dikkate alınmadığını, R.Ç.nin yaşam hakkının nasıl ihlal edildiğine ilişkin işlem yapılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucular, tespit edilecek kolluk görevlileri hakkında R.Ç.nin ölümüne ilişkin etkin ve etkili bir soruşturma yürütülmesini, kamu davası açılmasını talep etmiştir. Şikâyet üzerine Başsavcılık, görevi kötüye kullanma suçundan soruşturma açmıştır.

14. Başsavcılık, daha önce devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan yürütülen ve kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile neticelenen dosyayı celbedilmiş; ayrıca kolluğa yazdığı 4/12/2019 tarihli müzekkereyle R.Ç.nin cesedinin bulunmasıyla ilgili düzenlenen bir tutanak olup olmadığı, görüntü kaydı bulunup bulunmadığının araştırılması, olaya dair bilgisi bulunan kişilerin tespiti hâlinde ifadelerinin alınarak cesedin hangi tarihte, kim tarafından, hangi adreste, ne şekilde bulunduğu, cesedin çıkarıldığı belirtilen enkazın ne şekilde meydana geldiği hususlarının tespit edilmesi talimatını vermiştir.

15. Kolluk cevabında cesedin bulunmasına ilişkin tutanaklara, örgüte müzahir olduğu değerlendirilen internet siteleri ve sosyal medya hesapları üzerinden yapılan haber ve paylaşımlara, ayrıca örgüt üyeleri arasında yapılan telsiz konuşmalarına dair Döküm Tutanağı'na yer verilmiştir.

16. R.Ç.nin ölümüne ilişkin kollukça yapılan açık kaynak araştırması neticesinde ulaşılan haberler özetle şöyledir:

i. Kolluk birimlerince örgüte müzahir olduğu değerlendirilen anfturkce.net sitesinde "Baba Çukur: [R.] onursuzluğu kabul etmedi" başlıklı haber içeriğinde "Sur'daki öz yönetim direnişinde yaşımını yitiren ve günlerce sokakta bekletilen [R.Ç.] son yolculuğuna uğurlandı.", "...PKK bayrağına sarılı tabutu ...mezarlığa götürüldü", "Baba Çukur 'Şehitlerimizin tırnağını dahi bırakmayacağız. Bütün şehitlerimize sahip çıkacağız' diye

konuştu." ifadelerine yer verilmiştir.

ii. Kolluk birimlerince örgüte müzahir olduğu değerlendirilen jinha.com sitesinde "[R.Ç.nin] cenazesi 5 ay sonra teşhis edildi" başlıklı haber içeriğinde "Diyarbakır'ın Sur ilçesinde 8 Ocak'ta Fatihpaşa Mahllesi'ndeki Süleyman Nazif İlkokulu yakınlarında başından vurularak katledilen 17 yaşındaki [R.Ç.nin] cenazesi tespit edildi." ifadelerine yer verilmiştir. Yine aynı sitede "[R.Ç.nin] annesi Kürdistan'ın şehididir hakkım sana helal kızım" başlıklı bir başka haber daha yer almıştır.

17. Kolluk tarafından tanzim edilen 15/2/2016 tarihli tutanakta, örgüt üyesi olduğu değerlendirilen kimseler arasındaki telsiz muharebesine ilişkin dökümlere yer verilmiştir. Buna göre iki farklı günde geçen telsiz konuşmaları; kollukça PKK/KCK terör örgütü üyesi oldukları değerlendirilen Rezzan kod adlı şahıs, örgütün sözde Halk Savunma Merkezi Türkiye Sorumlusu Sabri Başkale kod adlı şahıs, Rojin Kod adlı şahıs, örgütün sözde Kuzey Saha Sorumlusu Alişer kod adlı şahıs ve Kuzey Alan Karargâhı sorumlusunun yardımcısı olup kimliği tespit edilemeyen şahıs arasında geçmektedir. Tutanağa göre telsiz konuşmaları özetle şöyledir:

i. 9/1/2016 tarihli telsiz muharebesinde Alişer kod adlı şahıs "... Ayın 8'inde öğlen saat 13.00'de sızma yapmak isteyen askeri Tim YPS güçleri tarafından vuruluyor. Burada 2 asker öldürülüyor. Yine bu çatışmalar sonucunda Sarya Hevi kodlu [kişi] şehit düşüyor." , "98 Fıskaya doğumlu", "Saat 13.00'de okul etrafındaki çatışmalarda şehit düşüyor, Süleyman Nazif İlkoklulu" "Yeni katılımlıdır." şeklinde anonslar geçmekte; karşıda yer alan kimliği tepit edilemeyen şahıs "Verdiğiniz sicil bilgilerinden başka yok mu?", "Anne baba ismi var mı yanınızda?" diye sormakta; Alişer kod adlı şahıs soruya "Hazırda yok ama var." şeklinde yanıt vermektedir.

ii. Bir sonraki gün gerçekleşen telsiz muharebesinde Rezzan kod adlı şahsın daha önce öldüğü söylenen Sarya Hevi kod şahsın diğer bilgilerini sorması üzerine Alişer kod isimli şahıs "[R.Ç.] Kodu Sarya Hevi", "Anne adı Fahriye", "Baba adı Mustafa", "17/7/1998 doğumlu", "27/10/2015 Sur katılımlı", "Gençlere bağlı" şeklinde yanıt vermektedir.

18. Başvuruculaın müşteki sıfatı ile yer aldığı, meçhul güvenlik görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma suçundan yürütülen soruşturma neticesinde Başsavcılık 4/2/2020 tarihinde kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş; kararda "[R.Ç].nin olay tarihinde güvenlik güçleri ile çıkan çatışmada öldüğü ve PKK/KCK terör örgütüne katılımın telsiz görüşmelerinden ve emniyet tutanaklarından tespit edildiği" kanaatine yer vermiştir.

19. Başvurucular, karara itiraz etmiş; itirazı inceleyen Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliği 23/7/2020 tarihli kararı ile kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda yer verilen benzer gerekçelerle itirazın reddine hükmetmiştir.

20. Karar, başvuruculara 26/10/2020 tarihinde tebliğ edilmiş; başvurucular 18/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. İlgili hukuk için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri, §§208-251.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 2/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucular, on yedi yaşındaki R.Ç.nin güvenlik güçlerince doğrudan hedef alınarak öldürüldüğünü, kullanılan gücün orantısız olduğunu, soruşturmanın etkisiz olduğunu, hiçbir delilin toplanmadığını, R.Ç.nin etnik kimliğinden ötürü hedef alındığını ve henüz çocuk yaşta olduğunu ifade ederek yaşam hakkının, adil yargılanma hakkının, ayrımcılık yasağının, kötü muamele yasağı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde; R.Ç.nin ölümü olayına ilişkin koşulların kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda tartışıldığı, yaşam hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken somut olayların kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların ihlal iddialarının yaşam hakkının esas ve usul boyutları kapsamında incelenmesine karar verilmiştir. Adil yargılanma hakkının, ayrımcılık yasağının, kötü muamele yasağı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarının esasen yaşam hakkı bağlamında ileri sürülmeleri nedeniyle ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

26. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

27. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığım koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

30. Yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutuna ilişkin genel ilkelere Gazal Kolanç ve diğerleri kararında yer verilmiştir (aynı kararda bkz. §§ 320-331).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğü bakımından ihlal edildiğine yönelik iddialar incelenirken öncelikle belirlenmesi gereken husus, ölümün devlet görevlilerinin güç kullanımı sonucu meydana gelip gelmediğidir. R.Ç.nin ölümüyle ilgili ceza soruşturmasında ölümün güvenlik kuvvetlerinin güç kullanımı sonucu meydana geldiği kabul edilmiştir. Ceza soruşturmasında toplanan delillere göre somut başvuruda bu tespitten ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

32. Daha önce ifade edildiği üzere başvuru konusu ölüm; kamuoyunda hendek olayları olarak isimlendirilen olaylar sırasında meydana gelmiştir. Anayasa Mahkemesi Gazal Kolanç ve diğerleri kararında, terör olayları nedeniyle 2015 ve 2016 yıllarında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde güvenlik güçlerinin gerçekleştirdiği geniş çaplı operasyonlarda meydana gelen ölümler için birden çok başvurunun birleştirilmesi suretiyle yaşam hakkı yönünden yaptığı detaylı değerlendirmede olayın koşullarını, konuya ilişkin yaklaşımını, ilkeleri ve ölçütleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi bahsi geçen kararda özetle şu tespitlerde bulunmuştur (Gazal Kolanç ve diğerleri, §§ 339 - 366):

i. Yaşam hakkına müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için sağlanması gereken ilk ölçüt müdahalenin kanuni bir dayanağının olmasıdır. Güvenlik kuvvetlerinin güç ve silah kullanımını düzenleyen mevzuat kanunilik şartı sağlamaktadır.

ii. Yaşam hakkına yapılan müdahalenin ihlale yol açmaması için karşılanması gereken ikinci kriter, müdahalenin Anayasa'nın 17. maddesinin dördüncü fıkrasında sayılan istisnai durumlardan biri kapsamında gerçekleştirilmesidir. Somut ölüm olayının kendisine özgü şartlarının ayrıca dikkate alınması gerekmekle birlikte genel olarak bu operasyonlar sırasında güvenlik güçlerinin terörle mücadele çerçevesinde aldıkları emri yerine getirdikleri, kanunun verdiği yetkiyle ve terör örgütü unsurlarının silahlı çatışmaya girmesi durumunda meşru müdafaa hâli kapsamında silahlı güç kullandıkları, ayrıca söz konusu operasyonların gerçekleşme sebebi olan yaygın terör olaylarının ayaklanma olarak nitelendirilmesi gerektiği dikkate alındığında bu operasyonlar sırasındaki güç kullanımının Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan bir ayaklanmanın bastırılması meşru amacına da matuf olduğu kabul edilmelidir.

iii. Yaşam hakkına yapılan müdahalenin ihlale yol açmaması için karşılanması gereken son kriter, müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi anlamında ölçülülük ilkesine aykırılık taşımamasıdır. Buna göre devlet görevlilerinin ölümle neticelenen güç kullanımlarının, somut olayın şartlarında; gerçekleştirilmek istenen meşru amaca ulaşmak için elverişli,

mutlak zorunlu ve ortaya çıkan tehlikeyi bertaraf etmek için orantılı olduğu ortaya konulmalıdır. Bu çerçevede;

- Vahim terör olaylarının önlenmesi ve ayaklanmanın bastırılması için bu operasyonlar sırasında ölümcül güç kullanılması elverişli bir yoldur.

- Yürütülen operasyon mutlak zorunluluk ve orantılılık ilkelerine uygun olarak planlanmıştır.

- Ölümle neticelenen güç kullanımının somut olay şartlarında mutlak zorunlu ve orantılı olup olmadığı incelenmelidir. Bu inceleme yapılırken başvuru dosyasında yer alan bilgi ve belgeler bir bütün hâlinde değerlendirilmelidir.

- Yaşanan terör hadiselerinin süreklilik arz etmesi ve öngörülemez olması nedeniyle kullanılacak gücün orantılılığı bakımından isabetli bir muhakeme yapmak oldukça güçtür. Son derece karmaşık ve zor koşullar altında gerçekleştirilen güvenlik operasyonlarında yöntem ve araçların seçimi konusunda operasyonu icra eden kamu makamlarının takdir hakları olduğunu kabul edilmelidir.

- Süreklilik arz eden ve öngörülemez nitelikte olan terör saldırılarının devam ettiği bir ortamda güvenlik güçlerinden saldırıda bulunan kişilerle teslim olmaları konusunda müzakere yürütmelerini beklemek kamu makamlarına gerçekleştirilmesi neredeyse imkânsız bir yük yüklemek anlamına gelecektir.

33. Somut başvuruya temel olan vaka da tarih ve mekân itibarıyla aynı operasyonda meydana geldiğinden ihlal iddiasına konu tekil ölüm olayı ve akabinde olaya özgü yapılan soruşturmanın özel şartları dışında genel operasyon (güç kullanımı) koşullarına yaklaşım bağlamında Gazal Kolanç ve diğerleri kararında yapılan belirlemelerden ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

34. Somut olayda başvuruculaların yakını R.Ç.nin cesedi, enkaz kaldırma çalışmaları sırasında battaniyeye sarılıp kefenlenmiş ve tanınması mümkün olmayacak düzeyde deforme olmuş şekilde bulunmuştur. Kişinin ölümünün ateşli silah mermi çekirdeği veya penetran metalik cisim yaralanmasına bağlı olarak geliştiği tespit edilmiştir. Otopsi sırasında vücuttan herhangi bir metalik cisim veya mermi çekirdeği elde edilememiştir. Cesedin ileri düzeyde çürümeye bağlı olarak yer yer küflenmesi ve mumyalaşması nedeniyle vücuttan svap örneği alınamadığı, kıyafetlerinin olmaması nedeniyle kıyafetler üzerinde de bir inceleme yapılamadığı görülmüştür.

35. Meçhul güvenlik görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma suçundan yürütülen soruşturma neticesinde kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş; kararda "[R.Ç.nin] olay tarihinde güvenlik güçleri ile çıkan çatışmada öldüğü ve PKK/KCK terör örgütüne katılımın telsiz görüşmelerinden ve emniyet tutanaklarından tespit edildiği" kanaati yer almıştır. Kararda sözü edilen telsiz konuşmalarının terör örgütü mensupları arasında geçtiği ve R.Ç.nin ölümüne dair olduğu görülmüştür. Konuşma içeriklerinde R.Ç.nin adı ve soyadı, anne ve babasının adları ile doğum tarihinden bahsedilmek suretiyle kod adının Sarya Hevi olduğu, 27/10/2015 tarihinde Sur ilçesinde örgüte katıldığı, 8/1/2016 tarihinde güvenlik güçleri ile girdiği çatışmada öldürüldüğü, aynı çatışmada iki güvenlik görevlisinin şehit olduğu bilgilerine yer verilmiştir. Yine aynı soruşturmada, internet üzerinden yapılan açık kaynak araştırması neticesinde ulaşılan haberlerden örgüte müzahir olduğu kollukça değerlendirilen internet siteleri ve sosyal medya hesaplarında R.Ç.den öz yönetim direnişinde hayatını kaybeden bir şehit olarak bahsedildiği, tabutunun terör örgütünün sözde bayrağına sarıldığı görülmüştür.

36. Soruşturma sürecinde elde edilen bu deliller, R.Ç.nin yaygın terör eylemlerinin engellenmesi ve Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan bir ayaklanmanın bastırılması meşru amacına yönelik olarak yapılan operasyonlar sırasında, güvenlik güçleri ile girdiği silahlı çatışmada, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan meşru müdafaa hâli altında öldürüldüğünün kabulü için yeterlidir. Soruşturma sürecinde elde edilen delillerin aksine, delillerin veya tespitlerin yanlış olduğu yönünde emare teşkil edecek herhangi bir bilgi/belge veya bulguya rastlanmamıştır.

37. Bu durumda başvuruculların yakınlarının ölümüyle neticelenen güç kullanımının somut olay şartlarında mutlak zorunlu ve orantılı olup olmadığı incelenmelidir.

38. Olayın yaşandığı bölgede şiddetli çatışmaların yaşandığı bilinmektedir. Yukarıda da açıklanan delillere göre PKK terör örgütü adına güvenlik güçlerine karşı silahlı faaliyet yürüttüğü anlaşılan R.Ç., teslim olma iradesinin olmadığı, silahlı eylemlerine devam edeceği değerlendirme neticesinde güvenlik güçlerince öldürülmüştür. Terör örgütü mensupları arasında geçen telsiz konuşmalarında da R.Ç.nin çatışma sırasında öldürüldüğü ifade edilmiştir. Somut olayın açıklanan koşullarında güvenlik güçlerinin kendilerinin ve başkalarının hayatlarını koruma, silahlı ayaklanmayı bastırma meşru amaçlarına daha hafif bir sınırlama ile ulaşmalarının mümkün olmadığı ve ölümcül güç kullanmalarının mutlak zorunlu olduğu kanaatine varılmıştır.

39. Daha önce açıklandığı üzere son derece karmaşık ve zor koşullar altında gerçekleştirilen güvenlik operasyonlarında yöntem ve araçların seçimi konusunda operasyonu icra eden kamu makamlarının takdir hakları bulunmaktadır. Zira potansiyel terör saldırısının şiddetinin, nereden geleceğinin ve ne şekilde gerçekleşeceğinin güvenlik güçlerince bilinebilmesi neredeyse imkânsızdır (Gazal Kolanç ve diğerleri, § 366).

40. Hendek olayları olarak bilinen olaylar sırasında terör örgütü tarafından Şırnak il merkezi ile Cizre, Silopi ve İdil ilçelerinde, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde, Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçelerinde, Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçelerinde, Muş'un Varto ilçesinde cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak ve bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek teröristler tarafından bu yerleşim yerlerinin bir kısmında "öz yönetim" adı altında hâkimiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çok sayıda terörist, halkın bu yerlere giriş ve çıkışını engellemek istemiştir. Güvenlik güçleri, hendeklerin kapatılması ve barikatların kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmış ve teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaklaşık 200 güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha edilmiştir (Selahattin Demirtaş, B. No: 2016/25189, 21/12/2017, §32). Olayın yaşandığı çatışma bölgesindeki kalabalık terörist gruplar; güvenlik güçlerine keskin nişancı tüfekleri, otomatik tüfekler, el bombaları, patlayıcılar ve roketatarlar kullanarak saldırılar düzenlemektedir. Bu saldırılarda binalar arasında terör örgütü üyelerince açılan tüneller vasıtasıyla eleman ve mühimmat transferi yapılmaktadır. Dolayısıyla çatışma bölgesinde teröristlerin bulunduğu tespit edilen binadan terör örgütü üyelerinin roketatar, el bombası gibi ağır silahlarla saldırılarına devam edeceklerinin değerlendirilmesi son derece tabiidir (benzer yönde Gazal Kolanç ve diğerleri § 367). Bu açıklamalar ışığında somut başvuruya konu olayda, silahlı bir ayaklanma kapsamında ağır silahlar kullanılarak gerçekleştirilen kesintisiz ve öngörülemez nitelikteki ölümcül terör saldırılarına karşı güvenlik güçlerince ölümcül güç kullanılarak karşılık verilmesinin silahlı ayaklanmayı bastırmak, güvenlik güçleri ve diğer kişilerin yaşamları bakımından ortaya çıkan tehlikeyi bertaraf etmek için orantılı bir müdahale olduğu

sonucuna varılmıştır.

41. Yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ihlal edilmemiştir.

42. Başvuru konusu olayda kamu makamlarının terörle mücadele operasyonlarında yaşanan çatışmalarda ölen bir kişinin olduğunu tespit etmelerinin ardından kendiliğinden harekete geçerek ceza soruşturması başlattığı görülmüştür. Derhâl başlatılan bu soruşturma olayların karmaşık yapısı, olay tarihinde bölgedeki genel durum ve delil toplanmasındaki güçlükler dikkate alındığında makul sürede tamamlanmıştır. Başvurucular, yakınlarının ölümü nedeniyle başlatılan soruşturmada belge örneklerine erişebilmiş; kendilerini avukatla temsil ettirmiş ve kararlara itiraz haklarını kullanmıştır. Dolayısıyla başvuruya konu ceza soruşturmasında resmî bir soruşturmanın resen başlatılması, soruşturmanın makul süratle yürütülüp tamamlanması, soruşturmanın başvurucuların katılımına ve kamu denetimine gerekli ölçüde açık olması koşullarının yerine getirildiği değerlendirilmiştir.

43. Soruşturma için kritik önemdeki ölü muayene ve otopsi işlemleri Cumhuriyet savcısı ve adli tabibin bizzat katılımıyla, usulüne uygun olarak yapılmıştır. Dolayısıyla somut olayda etkili soruşturma yükümlülüğü kapsamında soruşturmanın bağımsızlığının zedelenmemesi için imkânlar dâhilindeki tüm tedbirlerin alındığı kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri, § 373).

44. Çatışmalara katılan görevlilerin tespiti ile ifadelerinin alınmaması etkili soruşturma yükümlülüğü ile ulaşılmak istenen amaç bakımından yerine getirilmesi gereken zorunlu ve faydalı bir delil toplama işlemi olarak değerlendirilmemiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri, § 381). Nitekim yaşam hakkının maddi boyutu bakımından ihlal edildiği iddiaları incelenirken açıklandığı üzere başvuru dosyasındaki deliller R.Ç.nin ayaklanmanın bastırılması ve silahlı saldırıda bulunmasını engellemek amacıyla meşru müdafaa şartları altında öldürüldüğünü göstermektedir. Bu tespitlere ve soruşturmada ulaşılan benzer sonuca göre toplanan deliller, olayın koşullarında maddi gerçeği ortaya çıkarmış; kullanılan gücün Anayasa'nın 17. maddesi anlamında mutlak zorunlu ve orantılı olduğunu göstermiştir. Soruşturma açısından kritik önemi olan deliller somut olayın koşullarında özen yükümlülüğüne uygun olarak toplanmıştır yani etkili soruşturma yükümlülüğü ile ulaşılmak istenen amaç bakımından yerine getirilmesi gereken zorunlu ve faydalı deliller toplanmıştır. Bu nedenle soruşturma açısından kritik önemi olan delillerin somut olayın koşullarında özen yükümlülüğüne uygun olarak toplandığı, R.Ç.nin ölümüyle ilgili soruşturmanın yeterli olduğu ve soruşturma neticesinde verilen kararların eldeki delillerin kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olduğu sonucuna varılmıştır. Yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu ihlal edilmemiştir.

45. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEYHUN CEYHAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/37632 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37632

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEYHUN CEYHAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37632)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Ceyhun CEYHAN

2. Hedef ÖZGÜN

3. Osman Alper ONBAŞILI

Vekili : Av. Mehmet AKBULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, özel muayenehanesi bulunan tıp fakültesi öğretim üyesine üniversite ödeneği verilmemesi ve döner sermaye ek ödemesi yapılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 26/11/2014 tarihinde yürürlüğe giren 19/11/2014 tarihli ve 6569 sayılı Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığına İlişkin Bazı Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 32. maddesiyle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen geçici 70. maddeyle tabip, diş tabibi ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olan öğretim üyelerinden, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih (26/11/2014 tarihi) itibarıyla mesai saatleri dışında serbest meslek faaliyetinde bulunmakta veya özel sağlık kuruluşlarında çalışmakta olanlara, bu faaliyetlerini sona erdirinceye kadar üniversite ödeneği verilmeyeceği ve ek ödeme yapılmayacağı hükme

bağlanmıştır. Sözü edilen yasal değişikliğin yürürlüğe girdiği 26/11/2014 tarihi itibarıyla başvuruculara üniversite ödeneği verilmesi ve ek ödeme yapılması durdurulmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin 22/6/2016 tarihli ve E.2016/13, K.2016/127 sayılı kararıyla 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi iptal edilmiştir. Anılan karar 21/9/2016 tarihli ve 29834 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

4. Başvuruculara19/11/2014-21/9/2016 dönemi için üniversite ödeneği verilmesi ve döner sermaye ek ödemesi yapılması yolunda yaptığı idari başvurular reddedilmiştir. Söz konusu işleme karşı açtıkları davalar nihai olarak reddedilmiştir. Kararların gerekçesinde; üniversite ödeneğine ilişkin olarak Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümeyeceği, iptal edilen kanuna uygun olarak tesis edilen işlemlerin geçerliliğini sürdüreceği belirtilmiştir. Kararlarda, 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında olmayan döner sermaye ek ödemesine ilişkin olarak ise Anayasa Mahkemesinin iptal kararının gerekçe gösterilerek döner sermaye ek ödemesi yapılmasının mümkün olmadığı vurgulanmıştır.

5. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

6. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. 2020/37638 ve 2020/37647 numaralı başvuruların 2020/37632 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucular, ek ödeme yapılmasını önleyen 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa Mahkemesince Anayasa'ya aykırı olduğu tespit edilerek iptal edildiği hâlde geçmişte mahrum kalınan parasal hakların ödenmemesinin anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

9. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 153. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan "İptal kararları geri yürümez." hükmünün mülkiyet hakkına etkisini daha önceki kararlarında tartışmıştır (Mehmet Yalçın Akdeniz, B. No: 2015/19154, 31/10/2018, §§ 47-51; Hikmet Kuleci, B. No: 2018/5145, 28/11/2018, §§ 37-40).

11. Anayasa'nın 153. maddesinin ikinci fıkrası gereği, Anayasa Mahkemesince iptal edilen kanun hükmü, iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte Anayasa Mahkemesince daha ileri bir tarih belirlenmiş ise belirlenen tarihte yürürlükten kalkar. Aynı maddenin dördüncü fıkrası gereği ise Anayasa Mahkemesi iptal kararları geriye yürümez. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesince iptal edilen bir kanun hükmü, iptal kararının yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla yürürlükten kalkacak ve iptal kararları geriye yürümeyeceği için de bu kanun hükmüne göre tesis edilmiş işlemler geçerliliklerini sürdürecektir (Mehmet Yalçın Akdeniz, § 47; Hikmet Kuleci, § 37).

12. Anayasa'da, iptal kararları idari davalarda olduğu gibi düşünülmemiş ve iptal edilen kuralın baştan beri geçersiz duruma geldiği esası benimsenmemiştir. Türk anayasal sisteminde "devlete güven" ilkesini sarsmamak ve devlet yaşamında bir karmaşaya neden olmamak için iptal kararlarının geriye yürümezliği kuralı kabul edilmiştir. Böylece hukuksal

ve nesnel alanda etkilerini göstermiş, sonuçlarını doğurmuş durumların, iptal kararlarının yürürlüğe gireceği güne kadarki dönem için geçerli sayılması sağlanmıştır. Anayasa'nın bağlayıcılığı, Anayasa Mahkemesi kararlarına tüm devlet organlarının uyma zorunluluğu ve Anayasa'nın üstünlüğü ilkesi, Anayasa'ya aykırı bir kuralın aykırılığının saptanmasından sonra uygulanma alanı bulmasını kesinlikle önler. Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının zaman içindeki etkisi böylece ortaya çıkmakta ve "İptal kararları geriye yürümez." kuralı belirtilen anlamda geçerli olmaktadır (AYM, E.1989/11, K.1989/48, 12/12/1989).

13. Anayasa Mahkemesi yine eldeki başvuruya benzer bir başvuruyu Halise Özgüven (B. No: 2019/42069, 18/10/2022) kararında incelemiş ve mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığına karar vermiştir. Anılan kararda üniversite ödeneği verilmemesi ve ek ödemenin yapılmamasının dayanağı olup işlem tarihi itibarıyla yürürlükte olan 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan düzenleme, Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olsa da iptal kararının ilgili Anayasa hükmü gereği geriye yürümeyeceği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı geriye yürümeyeceğinden bu alanda geriye dönük olarak bir düzenleme yapılıp yapılmamasının kanun koyucunun takdirinde kaldığı, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin bir gereği olarak idarenin de geriye dönük bir ödeme yapmamasının tabii olduğu, dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümemesi sebebiyle idare tarafından iptal kararına dayalı olarak geriye dönük herhangi bir ödeme yapılmamasının mülkiyet hakkının ihlaline yol açmayacağı açıklanmıştır (Halise Özgüven, § 10). Ayrıca döner sermaye ek ödemesinin 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin kapsamında olmadığına ilişkin mahkeme değerlendirmesi keyfî ve temelsiz bulunmamıştır (Halise Özgüven, § 11).

14. Somut olayda da Anayasa Mahkemesinin iptal kararı geriye yürümeyeceğinden başvuruculara üniversite ödeneği verilmemiş ve döner sermaye ek ödemesi yapılmamıştır. Dolayısıyla yukarıda anılan kararda açıklanan ilkeden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Sonuç olarak başvurucuların mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECİL KÜTÜKÇÜLER

B. No: 2020/39364 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39364

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECİL KÜTÜKÇÜLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39364)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Necil KÜTÜKÇÜLER

Vekili : Av. Berk Aras KULA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, özel muayenehanesi bulunan tıp fakültesi öğretim üyesine üniversite ödeneği verilmemesi ve döner sermaye ek ödemesi yapılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 26/11/2014 tarihinde yürürlüğe giren 19/11/2014 tarihli ve 6569 sayılı Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığına İlişkin Bazı Düzenlemeler İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 32. maddesiyle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen geçici 70. maddeyle tabip, diş tabibi ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olan öğretim üyelerinden, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih (26/11/2014 tarihi) itibarıyla mesai saatleri dışında serbest meslek faaliyetinde bulunmakta veya özel sağlık kuruluşlarında çalışmakta olanlara, bu faaliyetlerini sona erdirinceye kadar üniversite ödeneği verilmeyeceği ve ek ödeme yapılmayacağı hükme bağlanmıştır. Sözü edilen yasal değişikliğin yürürlüğe girdiği 26/11/2014 tarihi itibarıyla başvurucuya üniversite ödeneği verilmesi ve ek ödeme yapılması durdurulmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin 22/6/2016 tarihli ve E.2016/13, K.2016/127 sayılı kararıyla 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi iptal edilmiştir. Anılan karar 21/9/2016 tarihli ve 29834 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

4. Başvurucunun Kasım 2014-21/9/2016 dönemi için üniversite ödeneği verilmesi ve döner sermaye ek ödemesi yapılması yolunda yaptığı idari başvuru reddedilmiştir. Söz konusu işleme karşı açılan dava nihai olarak Bölge İdare Mahkemesince reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; üniversite ödeneğine ilişkin olarak Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümeyeceği, iptal edilen kanuna uygun olarak tesis edilen işlemlerin geçerliliğini sürdüreceği belirtilmiştir. Kararda, 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında olmayan döner sermaye ek ödemesine ilişkin olarak ise Anayasa Mahkemesinin iptal kararının gerekçe gösterilerek döner sermaye ek ödemesi yapılmasının mümkün olmadığı vurgulanmıştır.

5. Başvurucu nihai hükmü 10/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, ek ödeme yapılmasını önleyen 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa Mahkemesince Anayasa'ya aykırı olduğu tespit edilerek iptal edildiği hâlde geçmişte mahrum kaldığı parasal haklarının ödenmemesinin mülkiyet hakkını ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

8. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 153. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan "İptal kararları geri yürümez." hükmünün mülkiyet hakkına etkisini daha önceki kararlarında tartışmıştır (Mehmet Yalçın Akdeniz, B. No: 2015/19154, 31/10/2018, §§ 47-51; Hikmet Kuleci, B. No: 2018/5145, 28/11/2018, §§ 37-40).

10. Anayasa'nın 153. maddesinin ikinci fıkrası gereği, Anayasa Mahkemesince iptal edilen kanun hükmü, iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte Anayasa Mahkemesince daha ileri bir tarih belirlenmiş ise belirlenen tarihte yürürlükten kalkar. Aynı maddenin dördüncü fıkrası gereği ise Anayasa Mahkemesi iptal kararları geriye yürümez. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesince iptal edilen bir kanun hükmü, iptal kararının yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla yürürlükten kalkacak ve iptal kararları geriye yürümeyeceği için de bu kanun hükmüne göre tesis edilmiş işlemler geçerliliklerini sürdürecektir (Mehmet Yalçın Akdeniz, § 47; Hikmet Kuleci, § 37).

11. Anayasa'da, iptal kararları idari davalarda olduğu gibi düşünülmemiş ve iptal edilen kuralın baştan beri geçersiz duruma geldiği esası benimsenmemiştir. Türk anayasal sisteminde "devlete güven" ilkesini sarsmamak ve devlet yaşamında bir karmaşaya neden olmamak için iptal kararlarının geriye yürümezliği kuralı kabul edilmiştir. Böylece hukuksal ve nesnel alanda etkilerini göstermiş, sonuçlarını doğurmuş durumların, iptal kararlarının yürürlüğe gireceği güne kadarki dönem için geçerli sayılması sağlanmıştır. Anayasa'nın bağlayıcılığı, Anayasa Mahkemesi kararlarına tüm devlet organlarının uyma zorunluluğu ve

Anayasa'nın üstünlüğü ilkesi, Anayasa'ya aykırı bir kuralın aykırılığının saptanmasından sonra uygulanma alanı bulmasını kesinlikle önler. Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının zaman içindeki etkisi böylece ortaya çıkmakta ve "İptal kararları geriye yürümez." kuralı belirtilen anlamda geçerli olmaktadır (AYM, E.1989/11, K.1989/48, 12/12/1989).

12. Anayasa Mahkemesi yine eldeki başvuruya benzer bir başvuruyu Halise Özgüven (B. No: 2019/42069, 18/10/2022) kararında incelemiş ve mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığına karar vermiştir. Anılan kararda üniversite ödeneği verilmemesi ve ek ödemenin yapılmamasının dayanağı olup işlem tarihi itibarıyla yürürlükte olan 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan düzenleme, Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olsa da iptal kararının ilgili Anayasa hükmü gereği geriye yürümeyeceği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı geriye yürümeyeceğinden bu alanda geriye dönük olarak bir düzenleme yapılıp yapılmamasının kanun koyucunun takdirinde kaldığı, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin bir gereği olarak idarenin de geriye dönük bir ödeme yapmamasının tabii olduğu, dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümemesi sebebiyle idare tarafından iptal kararına dayalı olarak geriye dönük herhangi bir ödeme yapılmamasının mülkiyet hakkının ihlaline yol açmayacağı açıklanmıştır (Halise Özgüven, § 10).

13. Somut olayda da Anayasa Mahkemesinin iptal kararı geriye yürümeyeceğinden başvurucuya üniversite ödeneği verilmemiş ve döner sermaye ek ödemesi yapılmamıştır. Dolayısıyla yukarıda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Sonuç olarak başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİN POÇAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/1066 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1066

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİN POÇAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1066)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Soner GÖÇER

Başvurucular : 1. Arin POÇAL

2. Aslıhan POÇAL

3. Çetin POÇAL

4. Harun POÇAL

5. Sadun POÇAL

6. Şiyar POÇAL

Vekilleri : Av. Nevroz UYSAL ASLAN

Av. Rojhat DİLSİZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; Cizre'de uygulanan sokağa çıkma yasağı sırasında ölen bazı kişilerin cenazelerini almak için çatışma bölgesine giden gruba ateş açılması neticesinde ölüm olayı meydana gelmesi ve konuya ilişkin etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının, cenazenin defnedilmesi sürecinde zorluklarla karşılaşılması nedeniyle de kötü muamele yasağı, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile din ve vicdan özgürlüğünün

ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. PKK terör örgütü 12/8/2015 tarihinden itibaren Cizre ilçesinin de dâhil olduğu bazı merkezlerde öz yönetim ilan etmiştir. Öz yönetim ilan ettiği bölgelerde patlayıcıyla tuzaklanmış hendekler kazmak ve barikatlar kurmak suretiyle yalıtılmış bölgeler oluşturmaya çalışan PKK terör örgütü, kamuda hendek olayları olarak adlandırılan ve aylarca devam eden bu süreçte roketatarlar, keskin nişancı tüfekleri, patlayıcılar ve otomatik saldırı tüfekleri kullanarak terör saldırıları düzenlemiştir. Okullar, hastaneler, barajlar, adliye binaları, ambulanslar gibi temel kamu hizmetlerini sağlayan eşya ve binaların yanında sivilleri de hedef alan bu terör saldırılarında 335 sivil hayatını kaybederken 2.106 kişi yaralanmıştır. Terör saldırılarında 859 güvenlik görevlisi ve Derik kaymakamı şehit olmuş, 4.711 güvenlik görevlisi yaralanmıştır. Bu terör eylemlerinin engellenmesi, halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla sözde öz yönetim ilan edilen bazı bölgelerde mülki idare amirliklerince sokağa çıkma yasakları uygulanarak terörle mücadele operasyonları başlatılmıştır (hendek olayları, öz yönetim ilanları, PKK terör örgütünün şehir savaşı stratejisi ve sokağa çıkma yasakları hakkında arka plan bilgisi ile ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, §§ 16-28, 67, 346-348).

5. Başvuru konusu olay, operasyonların gerçekleştirildiği ve sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı dönemde yaşanmıştır.

6. 20/1/2016 tarihinde başvurucuların yakını A.P. ve birkaç yaralı, Cizre Belediyesince kullanılan cenaze aracıyla Cizre Devlet Hastanesine getirilmiştir. Genel adli muayene raporuna göre A.P. hastanenin acil servisine ateşli silahla yaralanmış ve kalbi durmuş olarak getirilmiş; entübe edilerek kendisine kalp masajı uygulanmış ancak nabız alınamaması nedeniyle ölü kabul edilmiştir.

A. Olaya İlişkin Yürütülen Soruşturma Süreci

7. Ölüm olayı üzerine Cizre Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) resen soruşturma başlatmıştır.

8. 20/1/2016 tarihinde Cumhuriyet savcısı huzurunda, kamera kaydı ve fotoğraf çekimi ile kayıt altına alınmak suretiyle A.P.nin cesedi üzerinde ölü muayene işlemi yapılmıştır. Ceset üzerindeki kıyafetlerin ceplerinden A.P. adına düzenlenmiş nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, banka kartı ve belediye meclis üyesi kartı çıkmıştır. Muayene sonucunda kesin ölüm nedeninin tespit edilememesi nedeniyle klasik otopsi işlemi yapılması gerektiği mütalaa edilmiştir. Cesedin üzerinden çıkarılan kıyafetler, kriminal inceleme yapılabilmesi için muayene sırasında hazır bulunan olay yeri inceleme ekibine teslim edilmiştir. Olay yeri inceleme ekibi cesedin elleri ile yanağından svap örnekleri, ayrıca parmak ve avuç izleri almıştır.

9. Bir gün sonra Cumhuriyet savcısı huzurunda kamera kaydı ve fotoğraf çekimi ile kayıt altına almak suretiyle otopsi işlemi yapılmıştır. Otopsi işlemi öncesinde A.P.nin cesedi kimlik tanığı olan O.A.ya gösterilmiş ve O.A. gösterilen cesedin amcasının oğlu A.P. olduğunu tam ve net olarak teşhis etmiştir. İşlem sırasında çekilen vücut tomografisinde üst çene kemiğinin sol tarafında bir ateşli silah mermi çekirdeği imajı görülmüş; ayrıca sol omuz kemiği alt ucunda, 0,7 cm çapında ateşli silah mermi çekirdeği giriş yarası tespit edilmiştir. Gömlekli, üzerinde yiv ve set izleri bulunan deforme ateşli silah mermi çekirdeği çıkarılarak işlem sırasında hazır bulunan olay yeri inceleme ekibine teslim edilmiştir. Yapılan otopsi neticesinde, cesede isabet eden bir ateşli silah mermi çekirdeğinin müstakilen öldürücü olduğu, atışın elbiseli bölgeye denk gelmesi nedeniyle atış mesafesinin tayini için elbiselerin atış artığı bakımından incelenmesi gerektiği, kişinin ölümünün ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı olarak gelişen kot ve kafatası kırıkları ile birlikte iç organ yaralanmasıyla gelişeniç kanama, beyin kanaması ve beyin doku harabiyeti sonucu meydana geldiği tespit edilmiştir.

10. A.P.nin cenazesini hastaneye getiren cenaze aracı şoförü C.C. alınan beyanındaŞırnak Milletvekili F.S.nin Alo 110 hattına gelen ihbarı üzerine Kale Mahallesi İpekyolu Camisi önüne gittiğini, seyyar satıcı aracı üzerinde iki ceset ileİMC TV muhabirinin de aralarında olduğu yaralı beş şahıs gördüğünü, Şırnak Milletvekili F.S.nin de orada olduğunu, buradan bir ölü ve bir yaralı aldığını, Ulu Cami'nin yanında da iki yaralı görmesi üzerine onları da aldığını ve hastaneye getirdiğini, cenazeleri aldığı sırada olayın bittiğini, insan kalabalığını görmediğini, olayın nasıl meydana geldiğini bilmediğini söylemiştir.

11. Başsavcılık, kolluğa yazdığı 22/2/2016 tarihli yazı ile ölüm olayının gerçekleştiği yerin tespit edilmesi, olay yerinde inceleme yapılması, olay yerini gören araçlar dâhil tüm kamera kayıtlarının belirlenmesi, telsiz kayıtlarının gönderilmesi, tanıkların tespiti ile beyanlarının alınması, ayrıca ölüm olayına ilişkin yazılı ve görsel basın ile internet ve sosyal medya paylaşımlarının incelenmesi talimatını vermiştir.

12. Cumhuriyet savcısı, A.P.nin eşi olan başvurucu Aslıhan Poçal'ın 21/4/2016 tarihinde müşteki sıfatıyla vekil ve tercüman eşliğinde ifadesini almıştır. Aslıhan Poçal ifadesinde eşinin belediye meclisi üyesi olduğunu, ölüm olayını televizyon kanalı İMC'de gördüğünü, bu haber kanalında yayımlanan görüntülere göre eşinin de içinde yer aldığı kalabalık bir sivil gruba kolluğun kullandığı zırhlı araçtan ateş açıldığını ve eşinin yere düştüğünü, grupta yer alan İMC TV muhabirince görüntülerin kaydedildiğinin söylendiğini ifade etmiştir. Ayrıca görüntüleri izlediğinde olay yerinin Nusaybin Caddesi üzerinde bulunan A... Petrol isimli benzin istasyonu civarı olduğunu, eşinin de yer aldığı grubun bu benzin istasyonunun olduğu yerden yolun karşısına geçmek isterken 100 metre kadar uzaktaki zırhlı araçtan gruba ateş açıldığını ileri sürmüştür.

13. Başsavcılık; müştekinin beyanı sonrası aynı gün kolluğa yazdığı müzekkereyle, 20/1/2016 tarihinde cenaze taşıyan kalabalık bir grubun Nusaybin Caddesi üzerinde bulunduğu sırada çıkan çatışmaya ilişkin görüntülerin sosyal medya paylaşım siteleri ile video yükleme sitelerinden temin edilmesini ve gönderilmesini talep etmiştir. Kolluğun 4/5/2016 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) kaydedildiği anlaşılancevabi yazısında talimatın yerine getirildiği ifade edilerek olaya ilişkin olarak sosyal medya paylaşım siteleri ile video yükleme sitelerinden temin edilen görüntülerin yazı ekinde yer alan CD/DVD'de gönderildiği belirtilmiştir.

14. Soruşturma sırasında yapılan UYAP sorgusu neticesinde A.P.nin daha önce açılan kamu

davasında örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan 2 yıl 11 ay 10 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verildiği görülmüştür. A.P. hakkında devam eden başkaca adli bir tahkikat veya yakalama emri bulunmadığı gibi A.P.nin aranan şahıslardan olmadığı tespit edilmiştir.

15. Soruşturma kapsamında 11/6/2016 tarihinde Cumhuriyet savcısınınhuzurunda dinlediği gizli tanık Güvercin, A.P.yi fotoğraflarından teşhis etmiştir. Gizli tanık, şahsın ismini H. olarak bildiğini, Bostancı Sokak'ta bulunan evdeki örgüt üyesi şahısları kaçırmak için faaliyette bulunduğunu, ölen örgüt üyesi şahısları alma bahanesiyle sağ olan örgüt üyesi şahısları battaniyeye sarıp sedye ile kaçırmaya çalıştığını ve nihayetinde A.P.nin çatışmalarda öldüğünü beyan etmiştir.

16. A.P.nin ölümü olayı ile ilgili olarak internet siteleri ve sosyal medya hesapları üzerinde yapılan araştırma neticesinde kollukça düzenlenen İnternet Tespit Tutanağı'na göre örgüte müzahir olduğu değerlendirilen yps-online.com isimli internet sitesinde A.P.nin ölümü A.P.nin terör örgütünün silahlı bölümlerinden olan YPS'nin mensubu olduğundan bahisle sahiplenilmiştir.

17. Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünün 16/3/2016 tarihli raporunda A.P.den alınan svaplarda atış artıklarına rastlanmadığı, A.P.nin kıyafetindeki delik etrafında atış artıklarının tespit edildiği, söz konusu deliğin ateşli silahla uzak mesafeden yapılan atış sonucu meydana geldiği bildirilmiştir. Aynı Müdürlüğün 25/4/2016 tarihli raporunda ise A.P.nin vücudundan çıkarılan deforme mermi çekirdeği hakkında, beraberinde kovan olmaksızın merminin gönderilmesi sebebiyle silahı tespit edilemeyen olaylar arşivinde karşılaştırma yapılamadığı ifade edilmiştir.

18. Başsavcılıkça kolluğa yazılan 14/11/2017 tarihli müzekkereyle, A.P.nin öldüğü yerde olay yeri incelemesi yapılıp yapılmadığı, yapılmışsa olay yerinde kovan bulunup bulunmadığı sorulmuş; ayrıca kolluk görevlilerinin telsiz konuşmaları, kamera kayıtları tetkik edilerek ve tanıklar dinlenerek olay günü A.P.nin de içinde olduğu grubun ne tür eylemlerde bulunduğunun tespit edilmesi, yürüyüşe katılanlar arasında başka yaralanan veya ölen olup olmadığının araştırılması istenmiştir. Kolluk 26/3/2018 tarihli cevabi yazıyla olay yeri tespit edilemediği için olay yerinde inceleme yapılamadığını, bu nedenle boş kovan da bulunamadığını, olaya ilişkin herhangi bir tanık veya fail tespit edilemediğini, ayrıca ölüm olayına ilişkin herhangi bir telsiz görüşme kaydı olmadığını, A.P. ile birlikte hastaneye getirilen kişilerin açık kimlik bilgilerini bildirmiştir.

19. Başsavcılık 28/1/2020 tarihinde kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş, A.P.nin güvenlik güçlerinin kanunun verdiği yetkiye dayanarak kullandığı silahlı güç neticesinde ve meşru müdafaa hâli kapsamında öldürüldüğünü kabul etmiştir. Kararda özetle şu tespit ve kabullere yer vermiştir:

i. Tam olarak tespit edilememekle birlikte soruşturma konusu olay İpekyolu Camisi civarında gerçekleşmiştir. Dönemin Şırnak Milletvekili F.S.nin sokağa çıkma yasaklarını protesto etmek amacıyla organize ettiği yürüyüş sırasında gruptan kolluk görevlilerine saldırıda bulunulmuş, kolluk görevlilerinin buna karşılık vermesi üzerine A.P. ölmüş, bazı şahıslar da yaralanmıştır.

ii. Gizli tanık Güvercin'in beyanı, ölüm olayının terör örgütüne müzahir internet sitelerince sahiplenilmesi, A.P.nin daha önce terör suçundan mahkûm edildiği dikkate alındığında terör örgütü yapılanması içinde hareket ettiği anlaşılan A.P. olay tarihinde örgüt mensuplarıyla

birlikte hareket ederek güvenlik güçlerine karşı eylem ve faaliyet gösterdiği esnada, güvenlik güçlerince meşru müdafaa hakkı kapsamında öldürülmüştür.

20. Başvurucular, karara itiraz etmiş; olay günü sivil bir heyetin çatışma bölgesindeki yaralıları ve cenazeleri alarak ellerinde beyaz bayraklarla güvenli bölgeye geçtikleri sırada güvenlik güçlerinin zırhlı iki araçtan ateş açtığını ileri sürmüştür. Dilekçelerinde başvurucular; olay öncesine, olay anına ve sonrasına ilişkin çok net görüntüler olduğunu, grup içinde yer alan ve kendisi de saldırı neticesinde yaralanan muhabir R.T.nin görüntüleri çektiğini ifade ederek bu görüntülere ulaşılabilecek internet sayfası linklerine yer vermiştir. Başvuruculara göre olay yeri çatışma sahası olmadığı gibi grup içinden güvenlik güçlerine karşı bir saldırı da yapılmamıştır.

21. İtirazı inceleyen Cizre Sulh Ceza Hâkimliği 5/6/2020 tarihli kararı ile kovuşturmaya yer olmadığına dair karardaki benzer gerekçelerle itirazın reddine karar vermiştir.

22. Başvurucular, nihai kararı 16/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Olay Anına İlişkin Görüntüler

23. Başvurucular olay anına ilişkin görüntülere ulaşılabileceğini ifade etikleri bir kısım internet sayfası linkinin, başvuru formu ekinde de CD içinde görüntülerin olduğunu bireysel başvuru formunda belirtmiştir.

24. Her ne kadar başvuru formunda olay anına ilişkin görüntülerin 2 No.lu CD'de yer aldığı ifade edilmiş ise de 2 No.lu CD'nin boş olduğu ancak 1 No.lu CD'de olay anına ilişkin görüntülerin "Cizre-Nusaybin Caddesi 20 Ocak 2016" isimli MP 4 dosyasında yer aldığı görülmüştür.

25. Bahsi geçen görüntü dosyası ve başvuru formunda linkleri verilen görüntü ve haber içerikleri incelendiğinde şu hususlar öne çıkmaktadır:

i. CD içindeki 5 dakika 19 saniyelik görüntü; olay öncesini, olay anını ve olay sonrasını içeren üç kısımdan oluşmaktadır ancak görüntüler sıralı değildir. Görüntülerin 04.10-05.19 dakika arası olay öncesi cesetlerin taşınmasına, 00.00-00.20 saniye arası karşıya geçişe, 00.20-04.10 dakika arası ise ateş açılması ve sonrasına ilişkindir.

ii. 04.10-05.19 dakika arasında yer alan ve olay öncesinde cesetlerin taşınmasına ilişkin görüntülere göre aralarında birkaç yaşlı kadının da bulunduğu, üzerinde günlük kıyafetler olan yaklaşık 30 kişilik bir grup, tekerlekli araba üzerinde battaniyelere sarılı iki beden taşımakta ve önde yürüyen bir erkek elinde beyaz bayrak niyetiyle sopa ucuna bağlı bir bez bulundurmaktadır. Sonrasında grupta yer alan kişiler, yerde yatan bir erkek cesedini battaniye arasına alarak elde taşımaya başlamıştır. CD'nin devamında tekerlekli araba üzerinde battaniyelere sarılı iki beden ile yerde battaniyeye sarılı iki beden görülmektedir.

iii. 00.00-00.20 saniye arasında yer alan karşıya geçiş anına ilişkin görüntülere göre en önde ellerinde beyaz bayrak niyetiyle kullandıkları ve sopa ucuna bağlı bir bez bulunan yaşlı bir kadın ile yaşlı bir erkeğin olduğu grup, yaklaşık altı şerit eninde olup ortasında refüj bulunan, ikiye ayrılmış bir yoldan (refüjün yaya geçidi aralığından) karşıya geçmektedir. Gruptan birkaç kişi ise üzerinde battaniyeye sarılı beden ya da bedenler olan tekerlekli bir araba itmektedir. Kadraj yolun sağ tarafına çevrildiğinde yolun sağında bir benzin istasyonu, yolun sonunda ise yaklaşık 100 metre kadar ileride tank ya da zırhlı bir araç vardır. Görüntüleri çeken kişi tank ya da zırhlı araca zum yaptığında (görüntünün 20.

saniyesi) görüntü kesintiye uğramıştır. Kesinti bittiğinde grubun en önündeki kişiler orta refüje girmiştir, grubun geri kalanı ile görüntüyü çeken kişi henüz refüjün birkaç metre gerisindedir.

iv. Birkaç saniye sonrası olduğu anlaşılan son görüntüye göre görüntüleri kaydeden kişi orta refüjü birkaç metre geçmiştir. Tam o sırada (görüntünün 21. saniyesi) bir ya da birkaç el silah sesi duyulmakta, kişiler eğilerek yolun karşısına koşmaktadır. Birkaç saniye sonra (görüntünün 30. saniyesi) seri silah atış sesleri işitilmektedir. Görüntüleri çeken kişi kamerayı sol arkasına doğru hafifçe çevirdiğinde -soruşturma dosyasında yer alan teşhis fotoğrafı ve internet üzerinden yapılan açık kaynak taramasıyla ulaşılan fotoğraflarından tespit edildiği üzere- başvuruculaların yakını A.P. kadraja girmiştir. Eğilerek ilerleyen, üzerinde günlük kıyafetleri olan A.P. sol elinde sigara tutmaktadır, A.P.nin sağ eli ise boştur. Görüntünün 1. dakikasının 12. saniyesinde, görüntüleri çeken kişi kamerayı kayıt yapar vaziyette yere bıraktığı sırada A.P. olduğu düşünülen kişi sırtüstü yatmakta ve burnundan kan gelmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

26. İlgili hukuk için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri, §§ 208-251.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 2/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

28. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucular, A.P.nin güvenlik güçlerince öldürüldüğü olayda yaşam hakkının esas ve usul boyutları bakımından ihlal edildiğini iddia etmiş; aynı olaylara dayanarak adil yargılanma haklarının da ihlal edildiğini belirtmiştir. Anılan iddiaları kapsamında başvurucular, A.P.nin örgüt üyesi olmadığını, çatışma bölgesindeki yaralıları ve cenazeleri çıkarmak isterken güvenlik güçlerince öldürüldüğünü, silahsız olduğunu, Başsavcılıkça olaya ilişkin görüntülerin dikkate alınmadığını, olay yeri incelemesi yapılmadığı gibi telsiz kayıtlarının da celbedilmediğini, soruşturmanın etkisiz olduğunu ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde; suç işlenmesinin önlenmesi ve diğer kişilerin yaşamlarının korunması amacı kapsamında mutlak zorunlu ve orantılı bir güç kullanımı sonucu gerçekleşen ölüm olayında yaşam hakkının esası bakımından ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği, derhâl başlatılan soruşturmada olayın gerçekleşme koşullarını ortaya çıkaracak tüm delillerin toplanarak soruşturmanın makul bir sürede tamamlanması karşısında yaşam hakkının usul boyutu bakımından da bir ihlal olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

31. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların ihlal iddialarının yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

32. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri .. kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

33. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

34. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile dördüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama ... hakkına sahiptir.

...

Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişi açısından bu hakka yönelik bir başvuru ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle ölen kişinin mağdur olan yakınları tarafından yapılabilecektir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 41). Başvuruya konu olayda ölen A.P. başvurucu Aslıhan Poçal'ın eşi, diğer başvuruculların ise babalarıdır. Bu nedenle başvuruda, başvuru ehliyeti açısından bir eksiklik bulunmamaktadır.

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

37. Yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutuna ilişkin genel ilkelere Gazal Kolanç ve diğerleri kararında yer verilmiştir (aynı kararda bkz. §§ 320-331).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

38. Somut olayda Başsavcılık, grup içinden kolluk görevlilerine yönelik saldırıda bulunulduğunu, A.P.nin de olay tarihinde örgüt mensuplarıyla birlikte hareket ederek güvenlik güçlerine karşı eylem ve faaliyet gösterdiğini, bu doğrultuda A.P.nin meşru müdafaa hakkı kapsamında güvenlik güçlerince öldürüldüğünü kabul etmiştir (bkz. § 19).

39. Yürütülen soruşturma sırasında başvurucu Aslıhan Poçal'ın beyanı sonrasında Başsavcılık, aynı gün kolluğa yazdığı müzekkere ile cenaze taşıyan kalabalık bir grubun Nusaybin Caddesi üzerinde bulunduğu sırada çıkan çatışmaya ilişkin görüntülerin sosyal medya paylaşım siteleri ile video yükleme sitelerinden temin edilerek gönderilmesini talep etmiş; kolluk sosyal medya paylaşım siteleri ile video yükleme sitelerinden olaya ilişkin olarak temin edilen görüntülerin CD/DVD'de gönderildiğini bildirmiştir. Kovuşturmaya yer olmadığına yönelik karara itiraz dilekçesinde başvurucular, olay öncesine, olay anına ve sonrasına ilişkin net görüntüler olduğunu, grupta yer alan ve kendisi de saldırı neticesinde yaralanan muhabir R.T.nin görüntüleri çektiğini ifade ederek görüntülere ulaşılabilecek internet sayfası linklerine yer vermiştir. Buna rağmen Başsavcılık veya Sulh Ceza Hâkimliği olay anına ilişkin görüntüleri incelememiştir.

40. Görüntüleri çektiği ve olay yerinde olduğu anlaşılan R.T.nin ya da olay yerinde bulunan başka birinin beyanına başvurulmamıştır. Olay yeri belli olmasına rağmen -olay yerinin belli olmadığından bahisle- olay yeri incelemesi yapılmamış, A.P.ye isabet eden merminin boş kovanı aranmadığı gibi güvenlik güçlerine yapıldığı ileri sürülen saldırıda kullanılan mermi kovanları da aranmamıştır. Dahası olay anında orada bulunan güvenlik gücü personelinin kimliğinin tespit edilerek beyanına başvurulmamıştır. Olay yerinde tank veya zırhlı araç benzeri bir araç olduğu görüntülerde yer almasına rağmen araç içi kamera görüntüleri elde edilmemiş, olay yeri belli olmadığından görüntülere ulaşılamadığı yönündeki kolluk yanıtı ile yetinilmiştir.

41. Gazal Kolanç ve diğerleri kararında detaylı analize konu -döneme hâkim olan- şartlar altında dahi olayın aydınlatılabilmesi için imkân dâhilinde tüm delillerin toplanması, hukukun üstünlüğüne olan inancın korunması ve hukuka aykırı eylemlere müsamaha gösterildiği veya kayıtsız kalındığı görünümü verilmemesi açısından kritik önemdedir. Yukarıda aktarılan safahatı içeren soruşturma sürecinde ölüm olayını çevreleyen şartların tespitine imkân sağlayan gerekli/yeterli bilginin toplanmadığı ve/veya irdelenmediği gözlemlenmiştir. Delillerin toplanması ve değerlendirilmesi Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği derinlikte yapılmamıştır. Soruşturma açısından kritik önemdeki deliller, somut olayın koşullarında özen yükümlülüğüne uygun olarak toplanmadığı gibi mevcut deliller de kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analize tabi tutulmamıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu ihlal edilmiştir.

43. Başsavcılık A.P.nin meşru müdafaa hakkı kapsamında güvenlik güçlerince öldürüldüğünü kabul etmiş ise de kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda bu sonuca ulaşılmasını makul gösteren delillere yer vermemiştir. A.P.nin güvenlik güçlerince mi, terör örgütü mensuplarınca mı açılan ateş sonucu mu öldüğü ya da güvenlik güçlerince açılan ateş sonucu ölmüş ise öncesinde grup içinden güvenlik güçlerine ateş açılıp açılmadığı açıklığa kavuşturulmamıştır. Yine Başsavcılık A.P.nin olay tarihinde örgüt mensuplarıyla birlikte hareket ederek güvenlik güçlerine karşı eylem ve faaliyet gösterdiğini kabul etmiş ise de bu kabulü gizli tanık Güvercin'in teşhis ve beyanına, ölüm olayının terör örgütüne müzahir internet sitelerince sahiplenilmesine, A.P.nin daha önce terör suçundan mahkûm

edilmesine dayandırmıştır. Oysa başvuruculların sunduğu görüntülerde eğilerek ilerleyen, günlük kıyafet içindeki A.P.nin sol elinde sigara tuttuğu, sağ elinin ise boş olduğu görülmektedir. Dahası A.P.den alınan svaplarda atış artıklarına rastlanmamıştır. Bu noktada başvuruculların sunduğu görüntülerin kesintili olması, özellikle atış anından hemen öncesine ilişkin görüntülerin yer almadığı gözönünde tutulmalıdır (bkz. § 25). Ham görüntülerin celbedilerek incelenmesi ve yukarıda toplanması gerektiği ifade edilen delillerin toplanması sonrası, delillerin kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analize tabi tutulması ile bir sonuca ulaşılması gerekir.

44. Başvuruya konu olayın gerçekleşme şartlarının belirlenememesi nedeniyle başvuruculların iddiaları ile adli makamların söz konusu kabulünün değerlendirilmesine olanak verecek yeterlilikte olacak şekilde Anayasa Mahkemesinin önünde bilgi veya bulgu yoktur. Dolayısıyla başvuruculların yaşam hakkının devletin öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri bu aşamada değerlendirilememiştir (benzer yöndeki bir karar için bkz. Yılmaz Adlığ, B. No: 2017/16475, 8/7/2020, §§ 33-34).

C. Kötü Muamele Yasağının, Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkı ile Din ve Vicdan Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

45. Başvurucular, cenazenin defini sürecinde zorluklarla karşılaşmaları nedeniyle kötü muamele yasağı, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Bu hak ihlali iddiaları bakımından başvurucular, bireysel başvuruda bulunmadan önce mevcut idari ve hukuksal yolların tüketilmesi şartını yerine getirmemiştir (benzer yöndeki karar için bkz.Gazal Kolanç ve diğerleri, § 399).

47. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile din ve vicdan özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

48. Başvurucular; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması, ayrıca 500.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

49. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma mercilerince yapılması gereken iş yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

50. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvuruculara müştereken 200.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucular uğradıklarını iddia ettikleri zararla ilgili bilgi ve belge sunmadıklarından başvuruculların maddi tazminat

talepleri reddedilmiştir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile din ve vicdan özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin, yaşam hakkının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Cizre Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2016/205) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara net 200.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERKAN MEHMETOĞLU

B. No: 2021/4418 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4418

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERKAN MEHMETOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4418)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Denizhan HOROZGİL

Başvurucu : Serkan MEHMETOĞLU

Vekili : Av. Pelin Pınar KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucu hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul (Anadolu) Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun kasten yaralamaya teşebbüs suçundan üç kez cezalandırılması talebiyle 6/9/2019 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İstanbul (Anadolu) 55. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) başvurucunun isnat edilen suçtan bir kez 1.100 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

3. Başvurucu, anılan karara karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. İtiraz talebi İstanbul (Anadolu) 6. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından incelenmiş, itirazın reddine kesin olarak karar verilmiştir.

4. Nihai karar başvurucuya 15/1/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 26/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon; adil yargılanma hakkı kapsamındaki masumiyet karinesinin ihlal edildiği şikâyetinin kabul edilemez olduğuna, mahkemeye erişim hakkına ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu, avukatı vasıtasıyla 16/8/2024 tarihinde sunduğu dilekçede bireysel başvurusundan feragat ettiğini dile getirerek başvurusunun düşürülmesi talebinde bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; savunmalarının değerlendirilmediğini, yeterli delil olmaksızın cezalandırıldığını ve Mahkeme gerekçesinin yetersiz olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir."

9. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Düşme kararı" kenar başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısımları ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi

…

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

10. Başvuru konusu olayda başvurucunun 16/8/2024 tarihli dilekçeyle bireysel başvurusundan feragat ettiği ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durum olmadığı anlaşıldığından başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA BAHAR

B. No: 2021/6710 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/6710

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA BAHAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/6710)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Mustafa BAHAR

Vekili : Av. Ahmet TÜYSÜZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun

incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin iki numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMİLE UYSAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/8312 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8312

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMİLE UYSAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8312)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Cemile UYSAL ve diğerleri [Ekli listenin (D) sütunu]

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/8312 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2021/8312 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

3. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceği vurgulanmıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret edilmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun; makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğu değerlendirilerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

5. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL ÖZERKAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/8426 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8426

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL ÖZERKAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8426)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Kemal ÖZERKAN

2. Mehmet Bartu SARISÖZEN

3. Mehmet Emin BALKAN

4. Türkkan EVRENSEL

Vekili : Av. Hanife Betül ÇAKIR AYAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, özel muayenehanesi bulunan tıp fakültesi öğretim üyesine üniversite ödeneği verilmemesi ve döner sermaye ek ödemesi yapılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 26/11/2014 tarihinde yürürlüğe giren 19/11/2014 tarihli ve 6569 sayılı Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığına İlişkin Bazı Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 32. maddesiyle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen geçici 70. maddeyle tabip, diş tabibi ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olan öğretim üyelerinden, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih (26/11/2014 tarihi) itibarıyla mesai saatleri dışında serbest meslek faaliyetinde

bulunmakta veya özel sağlık kuruluşlarında çalışmakta olanlara, bu faaliyetlerini sona erdirinceye kadar üniversite ödeneği verilmeyeceği ve ek ödeme yapılmayacağı hükme bağlanmıştır. Sözü edilen yasal değişikliğin yürürlüğe girdiği 26/11/2014 tarihi itibarıyla başvuruculara üniversite ödeneği verilmesi ve ek ödeme yapılması durdurulmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin 22/6/2016 tarihli ve E.2016/13, K.2016/127 sayılı kararıyla 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi iptal edilmiştir. Anılan karar 21/9/2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

4. Başvuruculara2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin yürürlüğe girdiği tarih ile söz konusu düzenlemenin Anayasa Mahkemesince iptali edildiği tarih arasındaki dönem için üniversite ödeneği verilmesi ve döner sermaye ek ödemesi yapılması yolunda yaptığı idari başvurular reddedilmiştir. Söz konusu işlemlere karşı açılan davalar Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümeyeceği ve iptal edilen kanuna uygun olarak tesis edilen işlemlerin geçerliliğini sürdüreceği gerekçesiyle reddedilmiştir. Kararlar istinaf kanun yolu incelemesinde usul ve yasaya uygun bulunmuştur.

5. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

6. 2021/21927, 2021/28972 ve 2021/38077 numaralı başvuruların 2021/8426 numaralı başvuru ile birleştirilmesine Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucular; üniversite ve döner sermaye ödeneği verilmesini, ek ödeme yapılmasını önleyen 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa Mahkemesince Anayasa'ya aykırı olduğu tespit edilerek iptal edildiği hâlde geçmişte mahrum kaldıkları parasal haklarının ödenmemesinin anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

8. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 153. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan "İptal kararları geri yürümez." hükmünün mülkiyet hakkına etkisini daha önceki kararlarında tartışmıştır (Mehmet Yalçın Akdeniz, B. No: 2015/19154, 31/10/2018, §§ 47-51; Hikmet Kuleci, B. No: 2018/5145, 28/11/2018, §§ 37-40).

10. Anayasa'nın 153. maddesinin ikinci fıkrası gereği, Anayasa Mahkemesince iptal edilen kanun hükmü, iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte Anayasa Mahkemesince daha ileri bir tarih belirlenmiş ise belirlenen tarihte yürürlükten kalkar. Aynı maddenin dördüncü fıkrası gereği ise Anayasa Mahkemesi iptal kararları geriye yürümez. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesince iptal edilen bir kanun hükmü, iptal kararının yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla yürürlükten kalkacak ve iptal kararları geriye yürümeyeceği için de bu kanun hükmüne göre tesis edilmiş işlemler geçerliliklerini sürdürecektir (Mehmet Yalçın Akdeniz, § 47; Hikmet Kuleci, § 37).

11. Anayasa'da, iptal kararları idari davalarda olduğu gibi düşünülmemiş ve iptal edilen kuralın baştan beri geçersiz duruma geldiği esası benimsenmemiştir. Türk anayasal sisteminde "devlete güven" ilkesini sarsmamak ve devlet yaşamında bir karmaşaya neden olmamak için iptal kararlarının geriye yürümezliği kuralı kabul edilmiştir. Böylece hukuksal

ve nesnel alanda etkilerini göstermiş, sonuçlarını doğurmuş durumların iptal kararlarının yürürlüğe gireceği güne kadarki dönem için geçerli sayılması sağlanmıştır. Anayasa'nın bağlayıcılığı, Anayasa Mahkemesi kararlarına tüm devlet organlarının uyma zorunluluğu ve Anayasa'nın üstünlüğü ilkesi, Anayasa'ya aykırı bir kuralın aykırılığının saptanmasından sonra uygulanma alanı bulmasını kesinlikle önler. Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının zaman içindeki etkisi böylece ortaya çıkmakta ve "İptal kararları geriye yürümez." kuralı belirtilen anlamda geçerli olmaktadır (AYM, E.1989/11, K.1989/48, 12/12/1989).

12. Anayasa Mahkemesi yine eldeki başvuruya benzer bir başvuruyu Halise Özgüven (B. No: 2019/42069, 18/10/2022) kararında incelemiş ve mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığına karar vermiştir. Anılan kararda üniversite ödeneği verilmemesi ve ek ödemenin yapılmamasının dayanağı olup işlem tarihi itibarıyla yürürlükte olan 2547 sayılı Kanun'un geçici 70. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan düzenleme, Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olsa da iptal kararının ilgili Anayasa hükmü gereği geriye yürümeyeceği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı geriye yürümeyeceğinden bu alanda geriye dönük olarak bir düzenleme yapılıp yapılmamasının kanun koyucunun takdirinde kaldığı, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin bir gereği olarak idarenin de geriye dönük bir ödeme yapmamasının tabii olduğu, dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümemesi sebebiyle idare tarafından iptal kararına dayalı olarak geriye dönük herhangi bir ödeme yapılmamasının mülkiyet hakkının ihlaline yol açmayacağı açıklanmıştır (Halise Özgüven, § 10).

13. Somut olayda da Anayasa Mahkemesinin iptal kararı geriye yürümeyeceğinden başvuruculara üniversite ödeneği verilmemiş ve döner sermaye ek ödemesi yapılmamıştır. Dolayısıyla yukarıda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Sonuç olarak başvurucuların mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİMET DEĞİŞ

B. No: 2021/9923 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/9923

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİMET DEĞİŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/9923)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Nimet DEĞİŞ

Vekili : Av. Mehdi ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu olayların geçtiği dönemde Bolu F tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak tutulmaktadır. Ceza İnfaz Kurumu İdaresi, başvurucuyla birlikte silahlı terör örgütü üyeliği (PKK) suçundan hükümlü veya tutuklu olanların çatı ve oda havalandırma bahçelerine tek tek girerek yaptığı tespitte otuz iki odanın kamera direklerinin devrildiği ve kameraların görüntü alamayacak şekilde zarar gördüğünü tespit etmiştir. Bunun üzerine kamu malına zarar verme suçu kapsamında birçok kişi hakkında 6/1/2014 tarihinde suç duyurusunda bulunulmuştur.

3. Bolu Cumhuriyet Başsavcılığı, bilirkişi raporu aldıktan sonra dosyanın aynı odada tutulan kişiler bakımından tefrik edilmesine karar vermiştir. Daha sonra başvurucu ve iki oda arkadaşı hakkında 8/5/2014 tarihinde iddianame düzenlenmiştir.

4. İddianamenin kabulü sonucunda yürütülen yargılamada Bolu 2. Asliye Ceza Mahkemesi

(Mahkeme) başvurucu ve diğer iki sanık hakkında kamu malına zarar verme suçu kapsamında 2 yıl hapis cezası tesis etmiştir.

5. Temyiz incelemesi sonucunda hüküm, Yargıtay 13. Ceza Dairesinin 3/11/2020 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir.

6. Başvurucu nihai hükmü 1/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon; başvurucunun iddialarını bir bütün olarak adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirerek makul sürede yargılanma hakkına ilişkin şikâyetin Veysi Ado [GK] (B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararına atfen başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, gerekçeli karar hakkına ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

8. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra gelişen olaylara bakıldığında aynı davada yargılanan bir sanığın yargılamanın yenilenmesini talep etmesi üzerine Mahkemenin 28/2/2023 tarihli ek kararıyla talebin kabulüne ve infazın durdurulmasına karar verilmiştir. Başvurucu ve diğer sanığın talebi olmasa da yenileme sebebinin niteliği itibarıyla bu sanıklar yönünden de resen infazın durdurulmasına karar verildiği anlaşılmıştır.

9. Başvurucu bu arada ceza infaz kurumundan 10/3/2023 tarihinde tahliye olmuştur. Yargılamanın yenilenmesi üzerine yürütülen yargılamada başvurucunun savunması talimat yoluyla alınmıştır. Başvurucu kameranın üzerine ip attıklarını ve bu şekilde kameranın yönünü değiştirdiklerini, mala zarar vermediğini belirtmiştir.

10. Duruşma sonunda Mahkeme, başvurucunun ve diğer sanıkların kamu malına zarar verme suçuna teşebbüs ettiği gerekçesiyle her bir sanık yönünden 9 ay hapis cezası vermiştir. 21/12/2023 tarihli kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"Sanıkların olay tarihinde Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı C.İ.K nda hükümlü olarak bulundukları, havalandırma bahçesine bakan kuruma ait kamerayı fikir ve eylem birliği içerisinde hareket etmek suretiyle zarar vermek kastıyla ip geçirerek asılıp kameranın bulunduğu direği ve kamerayı devirdikleri, mahkememizce Bolu F Tipi C.İ.K na müzekkere yazıldığı, verilen yanıtla düzenlenen tutanağın gönderildiği, buna göre direklerin devrildiği için kameranın görüntü alamadığı, tamir masrafının olmadığı, kurum teknisyenleri tarafından kamera direğinin tekrar yerine montaj yapılarak kameranın bağlandığı ve görüntü aldığı, herhangi bir tamir masrafı bulunmadığının belirtildiği, tüm dosya kapsamı nazara alındığında yukarıda anlatıldığı şekilde gerçekleştiği mahkememizce kabul olunan eylemde sanıkların kamu malına zarar verme kastıyla fikir ve eylem birliği içerisinde hareket ederek icra hareketlerine başladıkları, ancak eylemlerini tamamlayamadıkları, bu haliyle eylemin teşebbüs aşamasında kaldığı anlaşılmakla..."

11. Başvurucu müdafii ile diğer sanık müdafiileri hükmü temyiz etmiştir. Yargıtay incelemesi devam etmektedir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, oda havalandırma bahçesindeki kameranın özel hayatını ihlal ettiğini ileri sürerek kameranın yönünü değiştirmek istediğini belirtmektedir. Bu kapsamda kamu zararı oluşmadığını, eğrilen direğin eskisi gibi kullanılabildiğini, eksik ve yetersiz gerekçeyle mahkûm edildiğini iddia etmektedir.

13. Başvuru gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin yerine getirilmemesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle yargı mercileri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

15. Anılan Anayasa ve kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için öngörülen idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir. Bireysel başvurunun ikincil nitelikte bir hak arama yolu olması nedeniyle, asıl olan hak ve özgürlüklere kamu otoritelerince saygı gösterilmesi ve olası bir ihlal durumunda bunun idari ve/veya yargısal olağan yollarla giderilmesidir. Bu nedenle bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir (Ramazan Aras, B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 28).

16. Yargılamanın yenilenmesi, olağanüstü bir kanun yolu olarak düzenlenmişse de mahkemece yargılamanın yenilenmesine karar verilmesi hâlinde yapılacak duruşma sonucunda dava hakkında yeniden hüküm verilecektir. Anılan hükme karşı kanun yollarına başvurulması imkânı da bulunmaktadır. Dolayısıyla bu süreçte, adil yargılanma hakkına yönelik ihlal iddialarının öncelikle yargı mercilerince incelenmesinin beklenilmesi Anayasa Mahkemesinin ikincil nitelikteki rolüne uygun olacaktır (benzer yöndeki karar için bkz. Orhan Eren, B. No: 2014/3003, 9/3/2017, § 34). Bireysel başvuru sonrasında yaşanan gelişmenin bireysel başvuru incelemesinde nazara alınacağı kuşkusuzdur (benzer yöndeki karar için bkz. Hakan Soytemiz, B. No: 2020/9350, 16/6/2022, § 17).

17. Somut olayda başvurucu hakkında verilmiş olan ilk karar, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 13. Dairesinin 3/11/2020 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir. Ancak bireysel başvurudan sonra aynı davada yargılanan bir sanığın olağanüstü kanun yolu niteliğinde olan yargılamanın yenilenmesi talebiyle kararı veren mahkemeye yaptığı başvuru kabul edilmiştir (bkz. § 8). Aynı kararla yenileme sebebinin niteliği nedeniyle başvurucu ve diğer bir sanık hakkındaki hükmün de infazının durdurulmasına karar verilmiştir. Yapılan duruşma sonunda ise bu sefer başvurucunun kamu malına zarar verme suçuna teşebbüs ettiği gerekçesiyle hakkında mahkûmiyet kararı verilmiştir. Bununla birlikte temyiz incelemesi devam etmektedir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SABAHAT ERŞAHİN

B. No: 2021/12298 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12298

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SABAHAT ERŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/12298)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Sabahat ERŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERKAN AYDIN

B. No: 2021/17673 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17673

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERKAN AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17673)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Serkan AYDIN

Vekili : Av. Orhan ELMA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YETİMLER TARIM ÜRÜNLERİ İÇ VE DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/20122 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20122

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YETİMLER TARIM ÜRÜNLERİ İÇ VE DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20122)

Karar Tarihi: 2/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/1/2025 - 32789

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Yetimler Tarım Ürünleri İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Özer ERTUNA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasına karşı yapılan başvuruda bilirkişi incelemesi yaptırılmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; bireysel başvuru konusu olayın meydana geldiği tarihte İzmir'in Torbalı ilçesinde gıda seçme, ayıklama ve paketleme alanında faaliyet göstermektedir.

3. Balçova İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü kontrol görevlilerince Balçova/İzmir adresinde faaliyet gösteren B. A.Ş. ünvanlı işletmeden "limon" numunesi alındığı ve numunenin İzmir Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü tarafından yapılan analizi sonucunda 27/9/2021 tarihli ve 31611 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Gıda Kodeksi Pestisitlerin Maksimum Kalıntı Limitleri Yönetmeliği'ne uygun olmadığı tespit edilmiştir.

4. Anılan tespitin ardından yapılan izlenebilirlik çalışması sonucunda, söz konusu ürünün Torbalı ilçesi sınırları içinde faaliyet gösteren başvurucu tarafından paketlendiğinin belirlenmesi üzerine Torbalı Kaymakamlığı İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünce 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 40. maddesi uyarınca başvurucu hakkında 25/12/2020 tarihinde 27.877 TL idari para cezası uygulanmıştır.

5. Başvurucunun idari yaptırım kararının ortadan kaldırılmasına yönelik başvurusu, Torbalı Sulh Ceza Hâkimliğince (Hâkimlik) reddedilmiştir. Ret kararı gerekçesinde; numune alınan ürünle ilgili yapılan analiz sonucu ürünün mevzuata uygun olmadığının tespit edildiği, söz konusu ürünün başvurucu Şirket tarafından paketlendiğinin anlaşıldığı, nitekim anılan durumu başvurucu vekilinin de kabul ettiği belirtilmiştir. Gerekçede ayrıca 5996 sayılı Kanun'un 22. maddesi gereğince işletmecilerin, kendi faaliyet alanının her aşamasında kanunda belirtilen şartları sağlamakla yükümlü olduğu, başvurucu Şirketin de inceleme konusu ürüne temas eden malzeme olarak paketleme işlemi yaptığı için anılan madde kapsamında sorumluluğun olduğu, itibar edilebilir analiz sonuçları uyarınca başvurucu Şirketin sorumluluğunu yerine getirmediği ifade edilmiştir.

6. Başvurucunun Hâkimlik kararına yaptığı itiraz, kararda usul ve kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle İzmir 4. Sulh Ceza Hâkimliğince (itiraz mercii) reddedilmiştir.

7. Başvurucu, anılan kararı 6/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon; silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine yönelik şikâyet dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan ilkelere ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; aleyhine idari para cezası verilmesine dayanak olan, gıda ürününde tespit edilen kimyasal tarım ilaçları ve buna ilişkin raporların analiz ve takdirinin genel hukuk bilgisi kapsamında çözülemeyecek nitelikte hususlar olduğunu, bahse konu kalıntıların üretim sürecinde kullanılan ilaçlara ilişkin olduğunu ve tüm ısrarlara rağmen Mahkemece bu alana ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri çerçevesinde incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa'nın 36. maddesine "... ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

13. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı şartlara

tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

14. Silahların eşitliği ilkesi, mahkeme önünde sahip olunan hak ve yükümlülükler bakımından taraflar arasında dengenin sağlanması ve bu dengenin yargılamanın her aşamasında korunmasını ifade etmekte olup bu usul güvencesi gereğince uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmalıdır (Yüksel Hançer, B. No. 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

15. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılama ilkesi, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

16. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini denetlemektir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca taraflara delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların tanınıp tanınmadığı yargılamanın bütünü nazara alınarak değerlendirilecektir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Fazlı Celep, B. No. 2015/1025, 21/3/2018, § 25). Esasen yargılama sürecinde savunma hakkını zedeleyen birtakım eksikliklerin bulunması veya uygulamaların yapılması otomatik olarak adil yargılanma hakkının ihlaline yol açmayacaktır. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, bu eksiklikler/uygulamalar nedeniyle savunmanın maruz kaldığı zorlukların yargılama süreci içinde telafi edilip edilmediğinin ve bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetinin zedelenip zedelenmediğinin değerlendirilmesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ayfer Atalmış, B. No: 2016/12198, 9/6/2020, § 41).

17. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarına aleyhlerindeki delillerin güvenilirliklerini sarsmak için yeni delil toplanmasını talep etme imkânı sağlanmasını da gerektirebilir (bazı değişikliklerle birlikte Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 72; Sebahat Tuncel (2), B. No: 2014/1440, 26/2/2015, § 96). Buna göre delil toplanmasına dair talebinin reddi, talep edeni diğer tarafa göre daha zayıf bir duruma düşürebilir ve savunma hakkını etkileyebilir. Bu durumda talebin reddi yönündeki mahkeme kararının geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığı ve talebin reddi ile meydana gelen savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi eden imkânların başvurucuya sağlanıp sağlanmadığı incelenmelidir. Buna göre yargılama bir bütün olarak dikkate alınıp delil toplanması talebinin reddi ile oluşan taraflar arasındaki dengesizlik hâlinin uygun bir biçimde giderilip giderilmediği araştırılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte Ayfer Atalmış, §§ 31-35).

18. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesinin görevi, herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir (Sencer Başat ve diğerleri, § 68). Anayasa Mahkemesinin görevi delillerin sunulması da dâhil olmak üzere başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığını değerlendirmektir. Diğer yandan bilirkişilerin duruşma sırasında dinlenilmesine karar verme yetkisi de uyuşmazlığı çözen ve kanun yolu denetimi yapan mahkemelere aittir. Anılan mahkemeler, bir davada maddi gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olmayacağını değerlendirdiği uzman bilirkişilerin duruşmada dinlenilmesi taleplerini, gerekçelerini ortaya koymak koşuluyla usul ekonomisi ilkesini de dikkate alarak reddedebilir; bilirkişi mütalaasına uymayan bir karar

verebilir (Yahya Murat Demirel ve Hüsnü Barbaros Olcay, B. No: 2013/7996, 17/2/2016, § 54).

19. 5996 sayılı Kanun'un 21. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Gıda kodeksine aykırı gıda ve gıda ile temas eden madde ve malzeme üretilemez,"

20. 5996 sayılı Kanun'un 22. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Gıda, gıda ile temas eden madde ve malzeme ve yem ile ilgili faaliyet gösteren işletmeciler, kendi faaliyet alanının her aşamasında bu Kanunda belirtilen şartları sağlamak ve bunu doğrulamakla yükümlüdür.,"

21. Yargılama sürecinde 15/10/2020 tarihli analiz raporu dosyaya getirtilmiş ve başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 1/2/2021 tarihli başvuru dilekçesi ile yargılama aşamasında sunduğu 26/2/2021 tarihli dilekçesinde bahse konu kalıntıların üretim sürecine ilişkin olduğu, kendisinin sorumluluk alanına ait olmadığı, numune tespit işlemlerinin hatalı yapıldığı gibi birden çok husus hakkında şikâyet ve itirazlarını ayrıntılı biçimde ileri sürmüştür. Başvurucunun ilk derece aşamasındaki itirazlarının temelinde tespit edilen usulsüzlükten seçme, ayıklama ve paketleme ile ilgili olarak faaliyet göstermesi nedeniyle sorumlu tutulamayacağı iddiasının olduğu, sonraki süreçte ise analiz raporu sonucuna ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılması talebini 24/3/2021 tarihli itiraz dilekçesinde de dile getirdiği ancak bu talebine ilişkin olarak herhangi bir inceleme yaptırılmadığı ve buna neden ihtiyaç görülmediğine dair gerekçelendirmenin ortaya konulmadığı anlaşılmıştır.

22. Başvurucunun idarenin yaptırdığı analizin sonucuna göre üründe halk sağlığını tehlikeye sokacak oranda kimyasal tarım ilacı bulunduğu tespitlerine karşı yargılamanın ilk aşamasından itibaren sorumluluğun kendisine yüklenemeyeceğine dair itirazları olduğunun altını çizmek gerekir. Başvurucunun analiz sonuçlarına ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılması talebini ilk kez itiraz mercii önünde ileri sürdüğü bu süreçte de idarece yaptırılan tespitlerdeki hangi noktalara şüpheyle yaklaşılması gerektiğine dair şikâyetlerini ortaya koyduğu ve tespitlere ilişkin değerlendirmenin genel hukuk bilgisi kapsamında Mahkemece yapılamayacağını belirterek bilirkişi incelemesi yaptırılması talebini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

23. Hâkimlik gerekçesinde (bkz. § 5) yargılama aşamasında taraflardan elde edilen dosya kapsamındaki bilgi ve belgelere göre başvurucunun idari para cezasına dayanak iş ve işlemlerde sorumluluğu bulunduğunun tespit edildiği görülmüştür. Bununla birlikte yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde; gıda ürününde yasal sınırın üzerinde tespit edilen kimyasal tarım ilaçlarına ilişkin analiz raporlarına yapılan itirazların bilirkişi incelemesinden geçirilmediği ve bu durumu haklı kılacak gerekli unsurlara da karar gerekçesinde yer verilmediği görülmüştür. Başvurucunun bu iddialarını kendi imkânlarıyla ispat etmesi olanaklı değildir. Bu şartlarda yargı makamlarınca izlenen yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı ve başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talepleri kabul edilmemiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Torbalı Sulh Ceza Hâkimliğine (221/288 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İRFAN ÇELİKER

B. No: 2021/25565 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/25565

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İRFAN ÇELİKER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/25565)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : İrfan ÇELİKER

Vekili : Av. Nilay HASANEFENDİOĞLU ŞENGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari eylemden doğan zararın tazmini talebiyle açılan davada esasa etkili iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Isparta Eğirdir Dağ Komando Okulu 1. Kurs Tabur Komutanlığında (Tabur Komutanlığı) uzman erbaş kursunda eğitim gördüğü dönemde 17/5/2016 tarihinde eğitim sırasında koşarken düşüp dizinden yaralanmıştır. Başvurucu, Eğirdir Eklem ve Kemik Hastalıkları Hastanesine sevk edilmiş ve farklı tarihlerde tedavi görmüştür. Başvurucu, daha sonra Pamukkale Üniversitesi Hastanesinde 11/10/2016 tarihinde sağ ön çapraz bağlarından ameliyat edilmiştir.

3. Bingöl Devlet Hastanesi tarafından başvurucu hakkında düzenlenen 18/4/2017 tarihli raporda başvurucunun %18 oranında engelli hâle geldiği; 24/4/2017 tarihli raporda da Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) görev yapamayacağı belirtilmiştir.

4. Başvurucu, yaralanması nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararın idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi gereğince tazmini talebiyle Millî Savunma Bakanlığına yaptığı başvurunun

zımnen reddi üzerine Isparta İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde görevi nedeniyle maruz kaldığı yaralanmadan kaynaklı olarak %18 oranında engelli hâle geldiğini, TSK ile ilişiğinin kesildiğini belirten başvurucu; görevinden kaynaklı olarak ortaya çıkan bu durum nedeniyle uğradığı zararlar karşılığında fazlaya dair hakları salmak üzere 1.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

5. Mahkeme, uyuşmazlığın çözümü amacıyla dosya üzerinden tıbbi bilirkişi incelemesi de yaptırdıktan sonra davalı idarenin herhangi bir hizmet kusurunun ya da kusursuz sorumluluk şartlarının somut olayda gerçekleşmediği gerekçesiyle 8/6/2020 tarihinde oyçokluğuyla davanın reddine karar vermiştir. Kararının gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu durumda; bilirkişi raporunda da belirtildiği üzere davacının TSK'da görev yapamaz hale ve %18 oranında engelli hale gelmesine sebep olan rahatsızlığın sağ dizinde Ön Çapraz Bağ (ÖÇB) yırtığına bağlı dizde instabilite (güvensizlik hissi) olduğu, söz konusu rahatsızlığın 2013 yılındaki gerçekleştiği ve bu rahatsızlık nedeniyle sağ dizinden ameliyat olduğu, bu haliyle söz konusu rahatsızlığın davacının uzman erbaş olarak istihdam edilmesinde önce de var olduğu, buna rağmen söz konusu rahatsızlığın davacı tarafından idareye bildirilmediği, hastalığın tedavi sürecinde idari mercilerin ve sağlık hizmeti veren birimlerin teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinde herhangi bir hata, gecikme ve eksiklik bulunmadığı, davacıdaki maluliyet askeri eğitim sırasındaki yaralanmasından sonra ortaya çıkmış olsa da davacının daha önce aynı dizinden ameliyatlı olması nedeniyle anılan sakatlığa daha yatkın olduğu, davacının görev yaptığı birliğin (Dağ Komando Okulu) ve uzman erbaş mesleğinin niteliği göz önünde alındığında, uzman erbaş olarak istihdam edilecek personelin bir takım zorlu eğitimlere tabi kılınmasının mesleğin doğasına uygun olduğu, dolayısıyla zararlı neticeyi doğuran eylemin uzman erbaş kurs eğitimi içerisinde gerçekleşmediği ve söz konusu maluliyetin davacının önceye dayalı rahatsızlığı nedeniyle meydana gelmiş olabileceği, diğer bir anlatımla da zararlı sonucu doğuran eylem ile hizmet arasında illiyet bağının kesin bir şekilde ortaya konulamadığı, olayla ilgili olarak davalı idareye yüklenebilecek bir nedensellik bağının mevcut olmadığı, davacının daha önce aynı dizinden geçirdiği ameliyatı davalı idareye bildirmediği de nazara alındığında davalı idarenin herhangi bir hizmet kusurunun ya da kusursuz sorumluluk şartlarının somut olayda gerçekleşmediğinden davacının maddi ve manevi tazminat isteminin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır."

6. Kararın karşıoyunda başvurucunun Etimesgut Asker Hastanesinde düzenlenen raporla sağlam olarak uzman erbaş kursiyerliği görevine başladığına dikkat çekilmiş; eğitim gördüğü esnada düşerek TSK'da görev yapamaz ve %18 oranında engelli hâle geldiği, dolayısıyla zararlı sonucun başvurucunun yürütmekte olduğu mesleğin sebep ve tesiriyle meydana geldiğinin açık olduğu bu itibarla tazminat talebinin kusursuz sorumluluk (mesleki risk) kapsamında kabulünün gerektiği belirtilmiştir.

7. Karara karşı yapılan istinaf başvurusu, Konya Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesinin (Dava Dairesi) 7/4/2021 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

8. Kararın 30/4/2021 tarihinde öğrenilmesi üzerine başvurucu 31/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, oybirliği sağlanamadığı için başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; 2013 yılında aynı dizinde meydana gelen sağlık sorunlarının tedavi edildiğini, askerlik görevine 2015 yılında alınan rapora göre sağlam olarak başladığını, görevi ile bağlantılı olan eğitim sırasında yaralanmanın oluştuğunu, mesleğe girişte hakkında sağlam olduğuna dair rapor alındığını, söz konusu rapora göre rahatsızlığının bulunmadığını bu hususu mahkemede ileri sürmesine rağmen dikkate alınmadığını, adil yargılanma hakkının, maddi ve manevi olarak uğradığı zararların tazmin edilmemesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

11. Bakanlık; İdare Mahkemesinin dava konusu maddi olay ve olguları, delillerin değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiğini, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı hususunun değerlendirilmesinde Anayasa Mahkemesinin önceki içtihatlarının dikkate alınması gerektiğini açıklamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu bağlamda başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

15. Somut olayda başvurucu; askerlik öncesinde olan rahatsızlığının 2013 yılında tedavi edildiğini, herhangi bir rahatsızlığının kalmadığını, nitekim TSK'ya alınmadan önce 2015 yılında hakkında resmî kurumdan sağlık raporu alındığını ve bu raporda askerliğe alınmada engel olabilecek bir rahatsızlığının bulunmadığının belirtildiğini ve bu rapora dayanılarak askerliğe alındığını, daha sonra askerlik görevini yerine getirdiği esnada söz konusu yaralanmasının gerçekleştiğini belirtmiştir. Başvurucu; yaralanmasının da kamu hizmetine yönelik eğitim esnasında oluştuğunu, bu görev ile yaralanmasının doğrudan bağlantılı

olduğunu öne sürmüştür. Başvurucunun meselenin esasına temas eden bu iddialarına ilişkin olarak İdare Mahkemesince başvurucunun askerlik görevine başlarken alınan sağlık raporuna neden itibar edilmediğine ilişkin herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmıştır. Bunun yanında istinaf dilekçesinde deileri sürülen esasa etkili bu iddialara ilişkin olarak Dava Dairesince herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür.

16. Bu itibarla başvurucunun ileri sürdüğü ve uyuşmazlığın sonucuna etkili olabilecek nitelikteki söz konusu iddialarıyla ilgili yargı mercilerince herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı, bu kapsamda kararlarda ilgili ve yeterli bir gerekçeye yer verilmediği anlaşıldığından başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, yeniden yargılama ile 10.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Isparta İdare Mahkemesine (E.2018/1530, K.2020/729) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL başvuru harcı ve 18.800 TL vekalet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET NEZİR GÜMÜŞ

B. No: 2021/27110 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27110

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET NEZİR GÜMÜŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27110)

Karar Tarihi: 2/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/3/2025 - 32833

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Mehmet Nezir GÜMÜŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, infaz kurumunda verilen disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet hakkında süre aşımı gerekçesiyle ret kararı verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Bandırma 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışmak suçundan 36 yıl hapis cezasıyla hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu Başkanlığı) tarafından başvurucunun beş günlük açlık grevine başladığının tespit edilmesi üzerine 3/3/2021 tarihinde hakkında bir ay bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası verilmiştir.

4. Disiplin Kurulu Başkanlığı kararı 4/3/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Tebliğ edilen cezaya yasal süresi içinde itiraz edilmediği için 19/3/2021 tarihinde kesinleşen cezanın infazına 22/3/2021 tarihinde başlanmış olup bu husus başvurucuya tebliğ edilmiştir.

5. Başvurucu 29/3/2021 tarihinde söz konusu disiplin cezasına karşı 5/3/2021 tarihinde şikâyet başvurusunda bulunduğunu, aynı süreçten geçen bir başka hükümlünün ise cezasının işleme konulmasına dair aynı tarihli dilekçesinin bulunduğunu, cezanın infazına başlandığına dair 22/3/2021 tarihli bildirim üzerine de yapılanların hukuki olmadığına dair yeni bir dilekçe verdiğini, infaz ve koruma memuru tarafından itiraz müddetinin geçirildiği beyan edilerek dilekçesinin iade edildiğini, dilekçelerinin işleme alınmadığını öne sürerek şikâyet başvurusunda bulunmuştur.

6. Bandırma İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) başvurucunun 29/3/2021 tarihinde yaptığı bu şikâyeti, söz konusu ceza verme kararlarının 4/3/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiğini belirterek başvurucunun on beş günlük itiraz süresinin bitiminden sonra 29/3/2021 tarihinde itiraz ettiği gerekçesiyle 31/3/2021 tarihinde reddetmiştir.

7. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı da özetle 5/3/2021 tarihinde verdiği dilekçe ile disiplin cezasına karşı şikâyet başvurusunun bulunduğunu, buna rağmen dilekçesinin işleme alınmadığını, kesinleşen disiplin cezasının infazına başlandığını belirterek itiraz başvurusunda bulunmuştur. Bandırma Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi)kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 27/4/2021 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

8. Kararın 18/5/2021 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 27/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; kendisi hakkında verilen disiplin cezasına süresi içinde şikâyet başvurusunda bulunmasına rağmen dilekçesinin işleme alınmadığını, sonradan verdiği dilekçesi hakkında ise süre aşımından ret kararı verildiğini iddia ederek itirazları hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunulmaması nedeniyle adil yargılanma ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun bireysel başvuru formunda adil yargılanma hakkı yönünden ileri sürdüğü iddialarını soyut bir şekilde ifade ettiği, başvuru konusu olaylarla ilgili olarak bu hakkın nasıl ve ne şekilde etkilendiği hususunda başvurucunun yeterli açıklamaları olup olmadığının, söz konusu haklar bağlamında ne şekilde bir mağduriyet yaşadığının ve dezavantajlı duruma düştüğünün yeterince ortaya konulup konulmadığının değerlendirilmesi gerektiği, yargısal mercilerin kararlarında ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğunun dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

13. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu bağlamda başvurucunun iddiaları mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

17. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

18. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 68).

19. Kişinin mahkemeye erişim hakkına yönelik söz konusu müdahalenin değerlendirilmesi noktasında yargı mercilerinin kararlarında ilgili ve yeterli bir gerekçenin gösterilmemesi veya bu hususa ilişkin olarak tarafların karşılanması gereken iddialarının cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline yol açabilir (Zeynep Aysu Kan [GK], B. No: 2019/11785, 14/9/2023, § 52).

20. Somut olayda başvurucu; söz konusu disiplin cezasına karşı 5/3/2021 tarihinde şikâyet başvurusunda bulunduğunu, cezanın infazına başlandığına dair yazı üzerine yapılanların hukuki olmadığına dair yeni bir dilekçe verdiğini, infaz ve koruma memuru tarafından şikâyet müddetinin geçirildiği beyan edilerek dilekçesinin iade edildiğini, dilekçelerinin işleme alınmadığını öne sürerek şikâyet başvurusunda bulunmuştur.

21. İnfaz Hâkimliği; başvurucunun 29/3/2021 tarihinde yaptığı bu şikâyeti, söz konusu ceza verme kararlarının 4/3/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiğini belirterek başvurucunun on beş günlük itiraz süresinin bitiminden sonra 29/3/2021 tarihinde itiraz ettiği gerekçesiyle reddetmiştir. Başvurucu 5/3/2021 tarihli dilekçesinin İnfaz Kurumu tarafından işleme konulup İnfaz Hâkimliğine gönderilmediği iddiasında bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği ve dilekçede açıkça yer almasına rağmen Ağır Ceza Mahkemesi ileri sürülen ve meselenin esasına etki eden en temel iddia hakkında bir araştırma yapmayarak özetle süre aşımından ret kararı vermiştir (bkz. §§ 5-7)

22. Başvurucunun disiplin cezasını süresinde şikâyet etmesine rağmen dilekçesinin yargısal mercilere gönderilmediği iddiasının İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesince herhangi bir gerekçe gösterilmeyerek kategorik olarak reddedildiği anlaşılmıştır. Bu durumda başvuruya konu müdahalenin kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında başvurucuya şahsi

olarak orantısız bir külfet yüklediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, yeniden yargılama ile 7.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bandırma İnfaz Hâkimliğine (E.2021/973, K.2021/1046) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

JÜLİET DEMİRCİOĞLU VE SONA Z MENTEŞE

B. No: 2021/27147 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27147

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

JÜLİET DEMİRCİOĞLU VE SONA Z MENTEŞE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27147)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucular : 1.Jüliet DEMİRCİOĞLU

2. Sona Z MENTEŞE

Başvurucular Vekilleri : Av. Arno KALAYCI

Av. Sebu ASLANGİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuruculaın cemaat vakfı yönetimi seçimi yapılması taleplerinin reddedilmesi nedeniyle örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 18/6/2021 tarihinde yapılmıştır. Her iki başvurucunun bireysel başvuruları, konu bakımından hukuki irtibat nedeniyle bu dosya üzerinde birleştirilmiştir. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvurucular Gedikpaşa Surp Hovhannes Ermeni Kilisesi Vakfı isimli cemaat vakfının doğal üyesidirler (Cemaat vakıflarına ilişkin tarihsel süreç ve bu vakıfların üyeliği ile ilgili detaylı açıklamalar için bkz. Corc Kasapoğlu ve Niko Mavrakis, B. No: 2019/35842, 2/5/2023, § 9,10 ; Efthymia Meentzlou ve diğerleri, B. No: 2019/5202, 19/12/2023, § 6,7).

5. Başvurucular 3/6/2020 tarihinde Vakıf yönetimine başvurarak; Vakıf yönetim kurulu seçimlerinin on yılı aşkın süredir yapılmadığını, seçimin yapılmasının sağlanması için Vakıflar Genel Müdürlüğüne başvuruda bulunulmasını talep etmişlerdir. Vakıf yönetim kurulunun 20/7/2020 tarihinde verdiği cevabi yazıda; 27/9/2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cemaat Vakıfları Yönetim Kurulu Seçimlerinin Seçim Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmeliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik'in (2008 tarihli Yönetmelik), 19/1/2013 tarihli ve 28533 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Vakıflar Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2013 tarihli Yönetmelik) ile yürürlükten kaldırıldığı belirtilmiştir. Vakıf yönetimi yürürlükteki düzenlemeler gereği herhangi bir seçim yapılamadığını ve bu kapsamda bir taleple Vakıflar Genel Müdürlüğüne başvuruda bulunmanın anlamsız olduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine başvurucular 4/8/2020 ve 7/8/2020 tarihlerinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne başvuruda bulunarak, Vakfın seçimlerinin yapılmasını talep etmişlerdir. Vakıflar Genel Müdürlüğü konuyla ilgili yönetmelik çalışmalarının devam ettiğini; bu süreçte cemaat vakıflarının ölüm, istifa vb. sebeplerle eksilen yönetim kurullarının, kalan yönetim kurulunun kararıyla kendi cemaati arasından üye sayılarının tamamlanabileceğini bildirmiştir.

6. Bunun üzerine başvurucular 27/10/2020 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde, Vakıflar Genel Müdürlüğünün zımni ret işleminin iptali talepli dava açmışlardır. Mahkeme 29/12/2020 tarihinde davaların görev yönünden reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararlarda; cemaat vakıfları da dâhil olmak üzere mazbut, mülhak ve esnaf vakıfları ile yeni vakıfların özel hukuk tüzel kişisi olduğu, Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetim yetkisinin, cemaat vakfı yöneticilerinin seçiminin, kanun ve yönetmeliğe uygun olarak yapılıp yapılmadığı ile sınırlı olduğu belirtilmiştir. Kararlarda; özel hukuk tüzel kişisi olan cemaat vakıflarının yönetici seçimlerinin yapılmasına, yapılmış seçimlerin iptaline veya seçimin geçerli olduğuna ilişkin karar verme görev ve yetkisinin adli yargı yerine ait olduğunun altı çizilmiştir.

7. Anılan kararlar Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesinin 7/4/2021 ve 14/4/2021 tarihli kararlarıyla onanmıştır.

8. Nihai kararların tebliği üzerine başvurucular, süresinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

9. 2008 tarihli Yönetmelik'in ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 1: Bu Yönetmelik; yeni vakıfların kuruluşu, vakıfların yönetimi, faaliyetleri, denetimlerine ilişkin usûl ve esaslar ile Vakıflar Meclisi, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, Vakıf Uzmanlığı ve Uzman Yardımcılığı ile ilgili görev, yetki ve sorumlulukların düzenlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Madde 2: Bu Yönetmelik 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanununa dayanılarak

hazırlanmıştır.

Madde 3: Bu Yönetmelikte geçen;

c) 1936 Beyannamesi: Cemaat vakıflarının mülga 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince verdikleri beyannameyi,

d) Cemaat vakfı: Vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın mülga 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıfları,

z) Vakıf yöneticisi: Mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda; vakfiye, 1936 Beyannamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Kanuna göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişi veya yetkili organlarda görev alan kişileri,

aa) Vakıf yönetimi: Mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda; vakfiye, 1936 Beyannamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Kanuna göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili organı, ifade eder.

...

Madde 30: Cemaat vakıflarının yönetim kurulu seçimlerinde;

a) Vakfın yönetim kurulu seçimine, vakıf veya hayratından yararlanan cemaat mensupları katılır.

b) Her vakıf için ayrı bir yönetim kurulu seçilir ve yönetim kurulu seçimleri dört yılda bir yapılır. "

10. 2013 tarihli Yönetmelik'in ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 1: 27/9/2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Vakıflar Yönetmeliğinin Üçüncü Bölümü ile birlikte 29, 30, 31, 32, 33 üncü maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır."

B. Uluslararası Hukuk

11. İlgili AİHM içtihatları için bkz.Efthymia Meentzlou ve diğerleri, § 21-23.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 2/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

13. Başvurucular; başvuru konusu Vakfın Yönetim Kurulu seçiminin on yılı aşkın süredir yapılmadığını, idari ve yargı makamlarının bu duruma bir çözüm getiremediğini ileri sürmüştür. Cemaat vakıf üyelerinin haklarının Lozan Antlaşması ile korunduğunu, bu durumun Mahkemece gözardı edildiğini, Vakfı hiçbir yönden denetleyemediklerini belirterek adil yargılanma hakkı, özel hayata saygı hakkı, eşitlik ilkesi, din ve vicdan özgürlüğü ile örgütlenme özgürlüklerinin ihlal edildiğinden yakınmıştır.

14. Bakanlık görüşünde; 18 Haziran 2022 tarih ve 31870 sayılı Resmî Gazete'de Cemaat Vakıfları Seçim Yönetmeliğinin yayımlanarak yürürlüğe girdiği, Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden sonra Gedikpaşa Surp Hovhannes Ermeni Kilisesi Vakfı'nın yönetim kurulu seçimleri tamamlanarak yeni yönetim kurulunun oluşturulduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda

Bakanlık görüşünde öncelikle başvurucuların mağdur statüsünün devam edip etmediğinin incelenmesi, bu hususun aşılması hâlinde ise Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir.

15. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdükleri hususları tekrarlamıştır. Başvurucular ayrıca; 2022 yılında yürürlüğe giren Yönetmelik hükümlerinin bağımsız ve tarafsız bir seçim sağlamadığını ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Anayasa'nın "Dernek kurma hürriyeti" kenar başlıklı 33. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

...

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır."

17. Anayasa'nın 33. maddesinde herkesin bir derneğe üye olma özgürlüğüne sahip olduğu belirtilmiştir. Anılan madde hükümlerinin vakıflarla ilgili olarak da uygulanacağı belirlenmiştir. Başvurucular, cemaat vakfı yönetimi seçimlerinin yapılmaması nedeniyle bu örgütün idari işleyişine dâhil olma, örgüt organlarını denetleme, örgütün organlarında görev alma gibi hakları elde edememiştir. Dolayısıyla eldeki başvurunun örgütlenme özgürlüğü yönünden incelenmesi gerekmektedir (Efthymia Meentzlou ve diğerleri, § 27).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Öncelikle Bakanlık görüşünde 2022 yılında yürürlüğe giren Yönetmelik hükümleri çerçevesinde Vakıf seçimlerinin yapılması nedeniyle başvurucuların mağdur statüsünün devam edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

20. Buna göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön şartın birlikte bulunması gerekmektedir. Bunlar, başvuruya konu edilen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden başvurucunun güncel bir hakkı nedeniyle kişisel olarak ve doğrudan etkilenmesidir. Bu çerçevede ortaya çıkan sonuç nedeniyle başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42). Başvurucular Vakfın doğal üyesidirler ve her ne kadar 2022 yılında Vakıf seçimleri yapılmış ve başvurucular 2020 yılında idareye başvurmuş iseler de, mensubu oldukları vakıfta on yıldan fazla uzunca bir süre boyunca seçimler yapılmamıştır. Başvurucular bu süreçte Vakfın örgütlenmesinde yer alamamışlardır. Dolayısıyla başvuruculara mağdur statüsü yönünden herhangi bir sorun olmadığı değerlendirilmiştir.

21. Yanı sıra Anayasa Mahkemesi, Corc Kasapoğlu ve Niko Mavrakis kararında idare

mahkemelerince adli yargı mercilerinin yetkili olduğu belirtilerek görev bakımından ret kararı verilmesi yönünden başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği hususunun netleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, başvurucuların sekiz yıl boyunca örgütlenme özgürlüğünce koruma altına alınan haklarını kullanamamalarının devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin incelenmesi ile ilgili olduğunu ve dolayısıyla Anayasa'nın 33. maddesi bağlamındaki şikâyetlerin özüne sıkı sıkıya bağlı sorunlar ortaya çıkardığını, bu nedenle başvuru yollarının tüketilmesinin gerekip gerekmediği meselesinin esasla birlikte incelenmesinin uygun olacağını değerlendirmiştir (Corc Kasapoğlu ve Niko Mavrakis,§40).

22. Eldeki başvuruda da başvurucuların mensubu olduğu Vakıfta on yıldan fazla süredir seçim yapılmamıştır. Dolayısıyla yukarıda değinilen karardaki hususlardan ayrılmayı gerektirir bir yön bulunmamaktadır. Bu kapsamda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Örgütlenme özgürlüğü, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kendilerini temsil eden kolektif bir oluşum içinde bir araya gelme özgürlüğünü ifade eder. Örgütlenme özgürlüğü bireylere topluluk hâlinde siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik amaçlarını gerçekleştirme imkânı sağlar. Örgütlenme özgürlüğünün temeli, hiç kuşkusuz ifade özgürlüğüdür. İfade özgürlüğü düşünceyi korkmadan, engellenmeden açıklama ve yayma özgürlüğünün yanı sıra bu düşünceler çerçevesinde örgütlenme, kişi toplulukları oluşturma hakkını da kapsamaktadır (dernek hakkı yönünden bkz. Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç, B. No: 2014/4711, 22/2/2017, § 41). Demokrasilerde vatandaşların bir araya gelerek ortak amaçları gerçekleştirebileceği örgütlerin varlığı sağlıklı bir toplumun önemli bir bileşenidir. Demokrasilerde böyle bir örgüt, devlet tarafından saygı gösterilmesi ve korunması gereken temel haklara sahiptir (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, § 72; sendika hakkı yönünden bkz. Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 31).

24. Örgütlenme özgürlüğü, bu hakka yönelik kamu gücü tarafından gerçekleştirilen müdahalelerin yanı sıra kimi durumlarda özel hukuk kişilerince yapılan müdahalelere karşı da anayasal koruma sağlamaktadır. Dolayısıyla örgütlenme özgürlüğü devlete, müdahalede bulunmama biçimindeki negatif yükümlülüğün yanı sıra üçüncü kişilerden gelebilecek müdahalelere karşı ilgiliye koruma sağlama şeklindeki birtakım pozitif yükümlülükler de yüklemektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Anıl Pınar ve Ömer Bilge, B. No: 2014/15627, 5/10/2017, § 36; Barış Adıgüzel, B. No: 2016/16056, 21/4/2021, § 29).

25. Pozitif yükümlülük altında olan devletin bireyleri koruyucu önlemleri alma ve gerekli mekanizmaları yerleştirme sorumluluğu vardır. Dolayısıyla yapılması gerektiği hâlde birtakım işlemlerin ve tasarrufların yapılmaması ya da alınması gerektiği hâlde belli tedbirlerin alınmaması devletin sorumluluğunu yerine getirmediği anlamına gelecektir. Ayrıca alınacak tedbirlerin üçüncü kişilerin örgütlenme özgürlüğüne müdahalede bulunmaları bakımından caydırıcı nitelikte olması gerekir. Söz konusu anlayış; devlete çıkaracağı kanunlarla, yapacağı düzenlemelerle ve alacağı her türlü somut tedbirlerle kişilerin temel haklarını üçüncü kişilere karşı koruma sorumluluğu yüklemektedir. Bu bakımdan üçüncü kişiler tarafından örgütlenme özgürlüğüne müdahale edilmesi durumunda

müdahaleye karşı itirazların öne sürülebileceği ve müdahalenin sonuçlarının giderilmesi açısından gerçek ve etkili koruma temin edecek idari ve hukuksal mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerindendir (benzer değerlendirmeler için bkz. Anıl Pınar ve Ömer Bilge, § 30).

26. Mevcut başvuru koşulları yönünden önemli olan husus, örgütlenme özgürlüğünün kullanımının sağlanmasına yönelik yeterli mevzuat alt yapısı ile idari ve yargısal mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığı meselesidir.

27. Başvuruculların dinî azınlıktan kişiler olduğunun hatırlatılmasında da fayda vardır. Örgütlenme özgürlüğünü her bir vatandaşın etkin bir şekilde kullanmasının sağlanmasının demokratik bir toplum için önemi kuşkusuz olmakla birlikte azınlığa mensup bireyler açısından bu hususun daha hassas olduğunun belirtilmesi gerekir. Zira bu kimseler çoğunluk içinde sahip oldukları kimlikleri korumak ve kimliklerine özgü tarihsel, dinî, sosyal, ekonomik, kültürel durumları, hakları daha güçlü bir biçimde ifade etmek için bir araya gelir ve bu kimselerin azınlık konumunda olmalarından ötürü daha fazla korunmaları gerekir. Bu nedenle devletin toplumsal bütünlüğü temin etmek adına azınlık haklarını koruması ve bu hakların en etkin şekilde kullanılmasını sağlaması yargısal süreçlerin süratle sonuçlandırılması ile mümkündür (Corc Kasapoğlu ve Niko Mavrakis, § 46; Efthymia Meentzlou ve diğerleri, § 32) .

28. Başvuru konusu olay 5737 sayılı Kanun'un işaret ettiği şekilde cemaat vakıflarının seçim usullerinin yönetmelikle belirlenmesi hükmüne istinaden çıkarılan yönetmeliğin iptal edilmesi etrafında şekillenmiştir. Bunun sonucunda anılan seçim usullerini düzenleyen bir yönetmelik bulunmadığı gerekçesiyle uzun yıllar boyunca seçim yapılmamıştır. İlgili Yönetmelik iptal edildikten sonra, yeni bir Yönetmelik çıkarılmamasının, bu süre zarfında idarenin hareketsiz kalmasının temel hakkın kullanımını engelleyici nitelikte bir mevzuat boşluğu yarattığı açıktır. Buna rağmen kanun koyucunun işaret ettiği şekilde idare söz konusu alanı düzenlememiş ve 19/1/2013 tarihinden itibaren cemaat vakıflarının seçim usullerinde uygulanacak kurallar yönünden bir mevzuat boşluğu oluşmuştur (Efthymia Meentzlou ve diğerleri, § 34).

29. Öte yandan başvuruculların vakıf yönetim kurulu seçimi yapılması amacıyla idareye yaptıkları başvurunun reddedilmesinden sonra açtıkları davada görev yönünden ret kararı verilmiştir. Bir başka deyişle yargılamanın sonunda davanın esası hakkında bir karar verilmemiştir. Başvurucular yargılama süresi boyunca cemaat vakfı seçimlerinin yaptırılmasını sağlayamamış; özetle Vakfın doğal üyeleri olmalarına rağmen Vakfın yönetimi ile ilgili oy kullanamamış, seçimlerde söz sahibi olamamış, Vakıf yönetimini denetleyememiş ve sonuç olarak örgütlenme özgürlüklerinden yararlanamamıştır (Efthymia Meentzlou ve diğerleri, § 35).

30. Dolayısıyla yukarıda anlatılanlar çerçevesinde olaylar bir bütün olarak değerlendirildiğinde devletin uzun bir süre boyunca üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirerek yönetmelik düzenlemesi yapmadığı anlaşılmıştır. Bu durum başvuruculların cemaat vakfı yönetim kurulu seçimleri yapılmaması ile ilgili şikâyetinin uzunca bir süre çözümsüz bırakılarak örgütlenme özgürlüğünün getirdiği haklara erişimlerini imkânsız kılmıştır. Netice olarak devletin başvuruculların sözü edilen Vakıflarda kendileri ve Vakfın üyeleri adına örgütlü bir biçimde hareket etme hakkından etkin bir şekilde yararlanmalarını sağlamak konusundaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği anlaşılmıştır (Efthymia Meentzlou ve diğerleri, § 36).

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

32. Başvurucular ihlalin tespit edilmesi talebinde bulunmuştur.

33. Niteliği itibarıyla başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Yapılan incelemede 18/6/2022 tarihli ve 31870 sayılı Resmî Gazete'de Cemaat Vakıfları Seçim Yönetmeliği'nin yayımlandığı ve bu kapsamda Vakıf seçimlerinin yapıldığı görülmüştür. O hâlde somut başvuruda ihlale neden olan yönetmelik boşluğunun 2022 tarihli Yönetmelik hükümleri çerçevesinde giderilebildiği anlaşılmış ve ihlalin tespiti ile yetinilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

VII. HÜKÜM

A. Örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 975,20 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.775,20 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

L.B.

B. No: 2021/27173 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27173

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

L.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27173)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : L.B.

Vekili : Av. Hasan YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın başvurucu (sanık) tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Tokat Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle o tarihte polis memuru olarak görev yapan başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 10/5/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun tanık ifadelerine göre sohbet adı verilen örgütsel toplantılara katılmak suretiyle üzerine atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Tokat 2. Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye

başlanmıştır. Yargılamada 25/1/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- tanıklar R.Y., M.K., N.Y. ve Ş.G.nin zorla getirilmelerine, tanık T.U.nun ise istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir.

5. Duruşma, dört celsede bitirilmiştir. Birinci celsede tanıklar R.Y. ve N.Y. duruşmada hazır edilmiştir. Tanık R.Y., 2013 yılı ortalarında yapmış olduğu sohbette başvurucuyu yalnızca bir defa gördüğünü zaten kollukta da kendisini zor teşhis ettiğini beyan etmiştir. Tanık N.Y. alınan beyanında, başvurucuyu aynı şubede çalıştıklarından dolayı tanıdığını ancak FETÖ/PDY örgütü üyesi olup olmadığı konusunda bilgisinin bulunmadığını ifade etmiştir. Tanık T.U.nun bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimata ikmalen cevap verilmiştir. Anılan tanık, istinabe yoluyla alınan beyanında polis memuru olan başvurucunun 2014-2015 yılları arasında 3-4 ay kadar kendi sohbet grubunda olduğunu, daha sonra M.K.nin sohbet grubuna geçtiğini, sohbetlere katılmak dışında örgütsel bir faaliyeti olup olmadığını bilmediğini, sohbetlere 2016 yılı temmuz ayına kadar devam ettiğini düşündüğünü belirtmiştir. Aynı celsede tanıklar M.K. ve Ş.G.nin adreslerinin Mahkemenin yargı çevresi dışında olduğu belirlendiğinden istinabe yoluyla dinlenilmelerine ve Asya Katılım Bankası Anonim Şirketine (Bank Asya) müzekkere yazılarak başvurucunun hesap hareketlerinin istenmesine karar verilmiştir.

6. İkinci celsede Bank Asyaya yazılan müzekkereye ve tanık Ş.G.nin bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimata verilen cevaplar Mahkemece okunmuştur. Anılan tanık; istinabe yoluyla alınan beyanında kendisinin de başvurucu gibi polis olduğunu, daha önceki beyanlarının tamamen duyum ve tahmine dayalı olduğunu, başvurucuyla sohbet toplantılarında karşılaşmadığını ifade etmiştir.

7. Üçüncü celsede tanık M.K.nin bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimata ikmalen verilen cevap okunmuştur. Anılan tanık; istinabe yoluyla alınan beyanında başvurucuyu sohbet toplantılarına katılması sebebiyle tanıdığını, başvurucu ile T.U. aracılığı ile tanıştığını, genelde sohbet yapılan yerde bir araya geldiklerini, bunun dışında da birbirlerinin evine gidip geldiklerini belirtmiştir. Aynı celsede iddia makamı esas hakkında mütalaa sunmuştur. Mahkeme, başvurucu ve müdafiinin esas hakkında mütalaaya karşı savunma hazırlamak için talep ettikleri sürenin verilmesine ve duruşmanın 13/3/2018 tarihine ertelenmesine karar vermiştir.

8. Mahkeme 13/3/2018 tarihli son celsede başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda; tanık beyanlarına göre başvurucunun sohbet adı verilen, örgütün dışarıya açık olmayan toplantılarına katıldığı, FETÖ/PDY'nin yayın organı olan www.aktifhaber.com internet sitesini 530 kez ziyaret ettiği ve her ne kadar İçişleri Bakanlığı tevdi raporunda sanığın Bank Asya hesabını arttırmadığı tespit edilmişse de söz konusu tarihlerde hesap arttırımının olduğu ve bu arttırımın salt borç ödeme şeklinde işlemlerden ibaret olmadığı ve başvurucunun hesabında belli bir miktar para bulundurduğu belirtilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... dosya içerisindeki belgelerden de anlaşılacağı üzere örgüt liderinin talimatından sonra hesabında 2013 Aralık ve 2014 Ocak ayında bakiye 0 iken, 2014 Şubat ayında 1600 TL, Mart ayında 1600 TL, Nisan ayında 1600 TL olup, Mayıs ayı itibariyle 0 TL para bulunması, hesap hareketlerinin incelenmesinde; 20/02/2014 tarihinde 1600 TL, 18/03/2014 tarihinde 1600 TL, 15/04/2014 tarihinde 1600 TL, 23/10/2014 tarihinde 1791 TL başka bankadan eft şeklinde işlemler gerçekleştirdiği

...

Dosya kapsamındaki beyanlar irdelendiğinde; tanık [T.U.nun] Tokat ili [p]olis [m]emurları sorumlusu olarak sanık hakkında beyanda bulunduğu, tanığın tüm polis dosyalarımızda yer alan ve örgütün Tokat ili [p]olis yapılanmasını anlatan detaylı beyanlarından da bilindiği üzere; gerek örgüte üye kazandırılması amacıyla gerekse örgüt hiyerarşisine dahil olduktan sonra örgütten kopmaları engellemek amacıyla kişilerin sıkı takibi yapılmakta, sohbet grubunda bulunanların sohbet hocaları/grup sorumlusu/sorumlu abi vb. adlarla hiyerarşide daha üstte yer alan örgüte sadık kişilere sorumlu kılınmaktadırlar. Tanığın kapsamlı ifadesinde yargılaması yapılan tüm sanıklar bakımından örgütte yer aldıkları süre, kimin sorumluluğunda oldukları gibi detaylı bilgisi mevcuttur. Bu nedenle bazı sanıklar bakımından örgütten ayrıldığını duymadığını ve sanığın temmuz 2016'ya kadar sohbetlere katıldığını beyan etmiş olup sanık [L]'ın örgütte bulunduğu süre ve konumuna ilişkin olarak da benzer bir beyanı mevcuttur. Tokat ili [p]olis [m]emurları sorumlusu olduğu dikkate alındığında sanığın örgüt hiyerarşisine dahil olduğuna ilişkin en belirleyici tanık beyanı [T.U.nun] beyanlarıdır. Tanığın bu beyanı (sohbete katılmasına ilişkin) diğer tanıklar [M.K] ile [R.Y.nin] beyanlarıyla da örtüşmektedir. Bu nedenle sanığın FETÖ/PDY mensubu olduğuna ilişkin mahkememizde tam bir kanı oluşmuştur."

9. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- hükme gerekçe yapılan tanıkların mahkeme huzurunda dinlenmediğini, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile bağlantı kurulmadığını ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Hüküm kanun yolu denetiminden geçerek 2/2/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 15/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, mahkûmiyet kararına dayanak yapılan ve belirleyici delil olan tanık beyanlarının istinabe yoluyla alınması nedeniyle tanıklara soru sorma imkânı bulamadığını ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Bakanlık görüşünde;

i. Mahkemenin dava konusu maddi olay ve olguları, delilleri değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiği ifade edilmiştir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

ii. Başvurucuya hakkında beyanda bulunan ve istinabe yoluyla beyanları alınan tanıklar T.U., Ş.G. ve M.K.nın ifadelerinin okunduğu ve başvurucunun bu beyanlara karşı itiraz ve savunmalarını dile getirdiği vurgulanmıştır. Ayrıca başvurucu hakkında beyanda bulunan diğer tanıklar R.Y. ve N.Y.nin beyanlarının başvurucunun da hazır bulunduğu ilk celse sırasında alındığı belirtilmiştir.

14. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

17. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

18. Somut olayda Mahkeme tarafından aleyhe beyanda bulunan tanıklar T.U., Ş.G. ve M.K.nın istinabe yoluyla alınan beyanları başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak tanıkların duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir

nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık/tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

19. Mahkeme; başvurucunun Bank Asyadaki mutat olmayan hesap hareketlerine, örgütle bağlantılı bir internet sitesini 530 kez ziyaret ettiği tespitine, tanıklar T.U. ve M.K.nın istinabe yoluyla, tanık R.Y.nin ise huzurda alınan beyanlarına istinaden mahkûmiyet hükmü kurmuştur. Gerekçeli kararda ayrıca tanık T.U.nun Tokat ili polis memurları sorumlusu olduğu ve bu kapsamda başvurucu hakkında ayrıntılı beyanda bulunduğu belirtilerek başvurucunun örgüt hiyerarşisine dâhil olduğuna ilişkin en belirleyici tanık beyanının T.U.nun beyanları olduğu vurgulanmıştır.

20. Yargıtay uygulamasına göre Bank Asyada parasal işlem gerçekleştiren kişinin terör örgütüne yardım suçundan cezalandırılabilmesi ancak kişinin örgüt liderinin talimatı ile işlem yaptığının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya konulması ile mümkündür [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145; 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793sayılı kararları]. Bu yöndeki değerlendirme ise sanığın Bank Asya nezdindeki 2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtlar dosyaya celbedilip incelenerek temin edilen kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınıp örgüt liderinin talimatından sonra ve bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerinin bulunup bulunmadığı tespit edilerek yapılacaktır [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 18/5/2021 tarihli ve E.2019/2369, K.2021/3193 sayılı kararı].

21. Mahkemenin gerekçeli kararında tanık beyanının belirleyici olduğuna yaptığı açık vurgu ve başvurucunun örgüt liderinin talimatı ile Bank Asyada parasal işlem yaptığının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya konulması için kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınmaması karşısında, duruşmada dinlenmeyen tanıklar T.U. ve M.K.nın beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

22. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanıkların beyanları dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün

gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanıkların beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda istinabe yoluyla beyanları alınan tanıkların duruşmada ya da ses veya görüntü nakli yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

24. Başvurucu ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiğiyargı mercilerince yapılması gereken iş, yenidenyargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Bu konuda önemle belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten ilk derece mahkemeleri ile kanun yolu mercilerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede Mahkemenin mevcut belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

27. Bunun yanında tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer birifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın aşamalardaki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B. No: 2013/1664, 16/7/2014,§ 53).

28. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU'nun karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Tokat 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/74, K.2018/115) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. "İstinabe yoluyla beyanları alınan tanıkların duruşmada ya da ses veya görüntü nakli yoluyla dilenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine" dair çoğunluk görüşüne iştirak etmemekteyim. Şöyle ki;

2. Dosya kapsamından anlaşıldığı üzere duruşma dört celsede bitirilmiştir. Birinci celsede tanıklar R.Y. ve N.Y. duruşmada hazır edilmiştir. Tanıklardan T.U. nun istinabe yoluyla alınan beyanları mahkemede okunmuştur. Aynı celsede (Birinci celse) tanıklar M.K. ve Ş.G. nin adreslerinin mahkemenin yargı çevresi dışında olduğu belirlendiğinden istinabe yoluyla dinlenmelerine karar verilmiştir.

3. İkinci celsede Bank Asyaya yazılan müzekkereye ve tanıklardan Ş.G.nin istinabe yoluyla alınan beyanları okunmuştur.

4. Üçüncü celsede tanıklardan M.K.nın istinabe yoluyla alınan beyanları okunmuştur.

5. Mahkeme tarafından aleyhe beyanda bulunan tanıklar T.U., Ş.G. ve M.K.nın istinabe yoluyla alınan beyanları başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak söz konusu tanıkların (istinabe yoluyla dinlenen) duruşmada dinlenmesine ilişkin herhangi bir çabası/talebi olmamıştır.

6. Mahkeme; Başvurucunun Bank Asyadaki mutad olmayan hesap hareketlerine, örgütle bağlantılı bir internet sitesini 530 kez ziyaret ettiği tespitine, tanıklar T.U. ve M.K.nın istinabe yoluyla, tanık R.Y.nin ise huzurda alınan beyanlarına istinaden mahkûmiyet hükmü kurduğu anlaşılmaktadır. Gerekçeli kararda ayrıca tanık T.U.nun Tokat ili polis memurları sorumlusu olduğu ve bu kapsamda Başvurucu hakkında ayrıntılı beyanda bulunduğu

belirtilerek Başvurucunun örgüt hiyerarşisine dahil olduğuna ilişkin belirleyici tanık beyanının T.U.nun beyanları olduğu vurgulanmıştır.

7. Mahkemenin kararına bakıldığında istinabe yoluyla dinlenen tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararında tek delil olmadığı anlaşılmaktadır.

8. Gerek AİHM, gerekse AYM birçok kararında adil yargılanma güvencelerinden açık bir şekilde feragat edilebileceği gibi örtülü şekilde feragat edilmesinin de mümkün olduğuna işaret etmişlerdir. Yargılama sırasında, istinabe yoluyla dinlenen tanıkların huzurda da beyan vermelerini ve tanıkları sorgulama hakkını kullanmayı istememesinin Başvurucunun tanık sorgulama hakkından feragat ettiği anlamına da gelmesi söz konusu olabilecektir. Bu hususu değerlendirecek olan da tüm tanık ve delilleri yüz yüze ilkesi gereğince dinleyen ve yargılamayı yürüten derece mahkemesidir.

9. Başvuru konusu olayda Başvurucu ilk derece yargılamasında yargılamayı yapan mahkeme huzurunda tanık sorgulama hakkını kullanma yönünde bir talepte bulunmamıştır. Somut olayın tüm bu özellikleri birlikte değerlendirildiğinde başvurucu ve müdafiinin tanıkların istinabe yoluyla dinlenmesinin ne gibi sonuçlar doğuracağını makul bir şekilde öngörebilecek durumda oldukları, imkanları varken zamanında tanık sorgulama hakkını yargılamayı yapan mahkeme huzurunda dile getirmeyen Başvurucu ve müdafiinin bu tavırları söz konusu haktan zımnen feragat anlamına gelmektedir.

10. Açıklanan bu gerekçelerle çoğunluğun görüşüne iştirak etmemekteyim.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

İSMAİL COŞKUN

B. No: 2021/31226 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/31226

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL COŞKUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/31226)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : İsmail COŞKUN

Vekili : Av. Mehlika Bilge ATALAY COŞKUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL İBRAHİM SEYİTHANOĞLU

B. No: 2021/34496 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/34496

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL İBRAHİM SEYİTHANOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/34496)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Halil İbrahim SEYİTHANOĞLU

Vekili : Av. Zafer TINAZCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yargılama sırasında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına rızasının olmadığına dair beyanından dönmesine rağmen hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. Başvurucu hakkında Ayvalık Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından hakaret ve tehdit suçlarını işlediği iddiası ile soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından başvurucunun anılan suçtan cezalandırılması talebiyle 5/1/2018 tarihli iddianame düzenlenmiştir.

3. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Ayvalık 2. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılama sonucunda başvurucunun tehdit suçundan beraatine, hakaret suçundan ise ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir. İstinaf edilen karar, tehdit suçu yönünden istinaf talebinin esastan reddi üzerine kesinleşmiş; hakaret suçu

yönünden ise bozularak Mahkemesine gönderilmiştir.

4. Hakaret suçuna yönelik yeniden görülen dava dört celsede bitirilmiştir. Başvurucu, 16/4/2021 tarihli talimat duruşmasında verdiği savunmada suçu işlemediğini ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) rızası olmadığını belirtmiştir.

5. Başvurucu ve müdafiinin katılmadığı karar celsesi öncesi başvurucu müdafii Mahkemeye bir dilekçe sunmuştur. Dilekçede hem mesleki mazeret sunan hem daha önce talimat duruşmasında HAGB'ye rızasının olmadığını beyan eden başvurucunun, sonuçları tekrar hatırlatıldığında bu defa HAGB'ye rızasının olduğunu belirtmiştir. Başvurucu tarafından 10/12/2018 tarihinde verilen vekaletnamede müdafinin HAGB'yi talep etme yetkisinin olduğu anlaşılmıştır.

6. Mahkeme 18/5/2021 tarihli kararıyla başvurucunun hakaret suçundan 1.740 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına kesin olarak karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Sanığa verilen adli para cezasının, sanığın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmediği bu nedenle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesi için CMK'nun 231/6. maddesinde öngörülen şartın oluşmadığı anlaşılmakla kanunen ve takdiren sanık hakkında verilen hüküm nedeniyle CMK 231/5. Madde gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına karar verilerek..."

7. Başvurucu, nihai hükmü 8/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 9/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon; gerekçeli karar hakkı dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

9. Başvurucu, Mahkemenin kesin nitelikteki kararına karşı kanun yararına bozma talebinde bulunmuş; Yargıtay 4. Ceza Dairesi (Daire) 21/2/2023 tarihli kararıyla talebin kabulüne karar vermiş ve bozmaya hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İnceleme konusu somut olayda; sanık hakkında hakaret suçundan adli para cezası verildiği, sanığın adli sicil kaydının bulunmayıp hakaret suçunun da somut zarar suçu olmadığı, sanığın 16.04.2021 tarihli duruşmadaki beyanında; hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin uygulanmasını kabul etmediğini belirttiği ancak sanık müdafisinin 18.05.2021 tarihli beyan dilekçesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına kabul ettilerini belirtmesi ve vekalette bu hususta açıkça yetkisinin bulunduğunun anlaşılması karşısında; mahkemece subjektif şart da değerlendirilerek sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, sanığın hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının uygulanmasını kabul etmediğinden bahisle hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına karar verilmesi hukuka aykırı olup kanun yararına bozma talebi yerinde görülmüş[tür]."

10. Daire kararı Mahkemeye gönderilmiştir. Mahkeme de 2/6/2023 tarihinde bozma kararı uyarınca dosyanın 2023/384 esasına kayden yeniden görülmesine başlamıştır. Yargılama, inceleme tarihi itibarıyla derdest durumdadır.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; yargılama sırasında HAGB'ye rızasının olmadığına dair beyanından dönmesine rağmen rızası bulunmadığı gerekçesiyle hakkında HAGB kararı verilmemesi

nedeniyle gerekçeli karar hakkını ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

13. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

14. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir.

15. Somut olayda başvurucu bireysel başvuruda bulunduğu süreçte ayrıca Mahkeme kararına karşı kanun yararına bozma talebinde de bulunmuştur. Diğer yandan bu talep üzerine Dairece kanun yararına bozma kararı verilmiş ve karar doğrultusunda Mahkemece davanın yeniden görülmesine başlanmış olup inceleme tarihi itibarıyla yargılama derdest durumdadır (bkz. §§ 9, 10). Başvurucunun başvuru konusu yargılama kapsamında meydana gelen bu değişikliklere ilişkin Anayasa Mahkemesini bilgilendirmediğinin altını çizmek gerekir.

16. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçte Dairenin bozma kararı doğrultusunda davanın esastan yeniden görülmeye başlanması ihlal iddialarına yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Buna karşılık başvurucu, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda ifade edilen olgulara ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvurusunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EBUSEYF KILIÇ

B. No: 2021/40909 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40909

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EBUSEYF KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40909)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Ebuseyf KILIÇ

Vekili : Av. Hanife Hilal KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GANİ ŞEN

B. No: 2021/45282 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/45282

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GANİ ŞEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/45282)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Gani ŞEN

Vekili : Av. Ahmet VAROL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Şikâyetçi T.K. 7/11/2016 tarihinde Buldan Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) başvuruda bulunmuştur. T.K. Başsavcılıkta alınan ifadesinde; bu tarihten yaklaşık iki ay önce bir kadının kendisini 0850...81 numaralı hattan arayıp kendisine önceden yaptırdığı sigortası bulunduğunu, sigortayı iptal etmek için 325 TL ödemesi gerektiğini, ödemezse icra takibi sonucu daha yüksek bedel ödemek zorunda kalacağını söylediğini aktarmıştır. T.K. ifadesinde devamla; o an için dikkatsiz davranıp bedelin tahsili için kredi kartı bilgilerini ve işlem sırasında telefonuna gelen onay kodunu arayan kişiye vermesi sonucu kartından 325 TL çekildiğini, başvuru yaptığı gün aynı numaradan kendisini yeniden arayan bir kişinin dosya kapatma ücreti adı altında tekrar para istemesi üzerine herhangi bir ödeme yapmadığını beyan etmiş ve olayla ilgili olarak şikâyetçi olmuştur.

3. Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma sırasında T.K.nın arandığı cep telefonu

hattının H.G. adına kayıtlı olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan, 325 TL'nin T.K.ya ait kredi kartından çekilmesi işlemine elektronik para kuruluşu olarak faaliyet gösteren W.A.Ş. adlı firmanın aracılık ettiği belirlenmiştir. Anılan işleme dair dijital verilerin talep edilmesi üzerine bu şirketten gönderilen yazıda; söz konusu işlemin 8/3/2016 tarihinde internet üzerinden gerçekleştiğine, anılan tutarın üye işyeri olduğu belirtilen ve firma ismi olarak başvurucunun adı ve soyadının yazılı olduğu firmaya gönderildiğine dair bilgilere ve işlemin gerçekleştiği sırada kullanılan internet protokol (IP) numarasına yer verilmiştir.

4. Başvurucu Başsavcılıkta şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde; İzmir'de faaliyet gösteren ve H.G. ile H.K.nın işlettiğini belirttiği Ç. Asistanlık ve Danışmanlık (Ç. Şirketi) adlı şirkete yazılım -sanal POS hizmeti- kiraladığını, sözleşme gereği bu kişilerin POS cihazı aracılığıyla aldıkları ödemelerin önce kendi hesabında göründüğünü, ardından ödenen bedeli o şirketin banka hesaplarına aktardığını, bu işlemlerden kaynaklanan faturaları da şirkete gönderdiğini, anılan şirketle şikâyete de konu olan benzer para tahsili işlemleri nedeniyle sonradan aralarındaki sözleşmeyi noter aracılığıyla feshettiklerini, T.K.nın kredi kartından para çekilmesi olayıyla ilgisinin olmadığını savunmuştur.

5. H.G. Başsavcılıkta şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde; T.K.yı tanımadığını, 2014 yılında Ç. Şirketini kurduğunu, T.K.nın kredi kartından para çekilmesi işleminin gerçekleştiği tarihte H.K.nın da bu şirketin ortağı olduğunu, 1/1/2017 tarihinde ise bu şirketi tamamen kendi üzerine aldığını, şikâyete konu işlemle kendi şirketinin ilgisi olmadığını, para çekme işleminin gerçekleştiği tarihte anılan telefon hattının kendisi adına kayıtlı olmadığını ve bu hattı 2016 yılının sonlarına doğru L. Danışmanlık adlı şirketini kurduğu zaman aldığını savunmuştur. H.G. ayrıca; başvurucunun yalan söylediğini, olay öncesinde başvurucu ile Ç. Şirketi adına hizmet tanıtım sözleşmesi yaptıklarını, bu sözleşme gereği başvurucuya ait müşterilere kendi hizmetlerini tanıttıklarını, başvurucunun dolandırıcılık eylemlerini gerçekleştirdiğini öğrenip aralarındaki sözleşmeyi sona erdirdiklerini, T.K.nın kredi kartından para çekilmesi işlemini de başvurucunun gerçekleştirdiğini beyan etmiştir.

6. Soruşturma sırasında başvurucunun savunmasına dayanak olarak 30/4/2018 tarihinde sunduğu belgelerin içerikleri şöyledir:

i. 15/6/2015 tarihinde başvurucunun işlettiği B. adlı şirket ile Ç. Şirketi arasında sanal pos sözleşmesi akdedilmiştir. Anılan sözleşmede;

(1) B. Şirketinin e-ticaret alanında faaliyet gösteren üye işyerine, internet üzerinden yaptıkları satışların bedellerini sistem ortağı aracılığıyla tahsil etmeleri için online ödeme sistemleri, altyapısı ve çözümleri sunduğu ifade edilmiştir.

(2) Tüketicilerin yapacakları ödemelerin Ç. Şirketinin internet sitesinde yer alacak olan B. Şirketinin sunacağı güvenli online ödeme sistemi üzerinden gerçekleştirileceği kararlaştırılmıştır.

(3) B. Şirketinin tüketiciler tarafından internet üzerinden sipariş edilen ürün ve hizmetlere ait ödemelerin kendi temin ettiği sanal pos cihazları üzerinden yapılmasını sağlayacağı belirtilmiştir.

(4) Tüketicilerin ödemeleri üzerinden Ç. Şirketinin B. Şirketine komisyon ödeyeceği, bu ödemeler sırasında B. Şirketinin yediemin sıfatı taşımadığı, sadece sanal pos hizmeti sunduğu ve B. Şirketinin sadece tüketici ve sistem ortağı ile Ç. Şirketi arasında bir aracı olduğu ifade edilmiştir.

(5) Üye işyerinin (Ç. Şirketinin) internet sitesi aracılığıyla sunduğu ürün ve hizmetlerin tüketiciler tarafından sipariş edilip online ödeme yönteminin kullanılması hâlinde B. Şirketinin bu ödemeleri kabul edeceği ve sonrasında komisyon ücreti ve işlem ücreti kesintisi yapıldıktan sonra Ç. Şirketine ödeyeceği kararlaştırılmıştır.

ii. Göndericinin başvurucu, alıcının Ç. Şirketi olduğu ve 8/3/2016 tarihinden sonra "üye iş yeri ödeme" açıklaması ile farklı tarihlerde ve bedellerle yapılan para havalelerine dair dekontlar ile farklı kişilerden benzer yöntemlerde para tahsili yapılması nedeniyle Kocaeli ve İscehisar Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturmalar sonucunda aralarında başvurucu ile H.G.nin de olduğu kişiler hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar dosyaya sunulmuştur.

iii. İzmir Ticaret Sicil Müdürlüğünün 17/11/2014 tarihli yazısında H.G. ile H.K.nın Ç. Şirketini temsile münferiden yetkili oldukları belirtilmiştir.

iv. Başvurucunun Ç. Şirketine gönderdiği ve Afyonkarahisar 2. Noterliğince düzenlenen 30/6/2016 tarihli ihtarnamede; Ç. Şirketinin yaptığı satışların tüketiciler tarafından şikâyet edildiği, bu şikâyetlerin muhatabının B. Şirketi olmadığı hâlde tüketicilere para iadelerinin bu şirket tarafından yapıldığı, tüketicilerin şikâyetleri üzerine başvurucunun şüpheli sıfatıyla birçok kez ifade vermek zorunda kaldığı belirtilerek aralarındaki sözleşmenin feshedildiği belirtilmiştir.

v. Yine başvurucunun Ç. Şirketine gönderdiği sonraki tarihli diğer ihtarnamede yer verilen hususlar ise şöyledir:

(1) Ç. Şirketi tarafından başvurucuya ihtarname gönderildiği, bu ihtarnamede başvurucunun müşterilerin hesap bilgilerini kullanarak rızaları dışında para tahsil ettiğine dair açıklamalara yer verilmiştir.

(2) Başvurucunun gönderdiği ihtarnamede bu iddialara karşılık olarak; 2016 yılının Haziran ayında Ç. Şirketi yetkililerinin 4 ayrı kişiyi farklı telefonlardan arayarak dosya masrafı adı altında para talep ettikleri, bu kişilerin gönderdikleri paralardan bir kısmının Ç. Şirketine bağlı olarak faaliyet gösteren U. Şirketine aktarıldığı, başvurucunun söz konusu işlemlerle ilgisinin bulunmadığı ifade edilmiştir.

7. H.G.nin ve başvurucunun savunmalarında adı geçen H.K. Başsavcılıkta şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde; 2014 ila 2017 yılları arasında Ç. Şirketinin sahibi olduğunu, bu şirketi H.G. ile birlikte yönettiklerini, 2017 yılında şirketi H.G.ye devrettiğini, Ç. Şirketinin tanıtım hizmeti verdiğini, başvurucu ile aralarında kira sözleşmesi olduğunu ve tanıtım hizmetlerinden alınan ücretleri başvurucudan kiraladıkları pos cihazından temin ettiklerini, bu ücret üzerinden de başvurucunun %30 pay aldığını, kendisinin, H.G.nin ya da başvurucunun kimseyi arayıp para istemediğini, T.K.nın arandığı hattın H.G.ye ait olup şirket tarafından kullanıldığını savunmuştur.

8. Başsavcılığın soruşturma sonunda hazırladığı 17/8/2018 tarihli iddianamede, T.K.nın kredi kartından para çekilmesi işleminin ticari işlem olduğu savunulmasına karşın bu hususta herhangi bir belge ibraz edilmediği, böylelikle başvurucu ile H.G. ve H.K.nın birlikte hareket ettikleri, T.K.nın kredi kartı bilgilerini ve telefonuna gelen onay kodunu haksız olarak temin edip yarar sağlayarak banka veya kredi kartının kötüye kullanılması suçunu işledikleri belirtilmiştir.

9. Buldan Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanan yargılamanın

29/11/2018 tarihli ilk celsesinde ifade veren T.K. soruşturma evresinde alınan ifadesini tekrar etmiştir. İstinabe yoluyla savunması alınan başvurucu; soruşturma evresinde verdiği ifadeye ve sunduğu belgelere atıf yaparak Ç. Şirketine sözleşme gereği pos hizmeti sunduğunu, bu hizmet sırasında kullanılan yazılımın müşterilere ödeme yapıldıktan sonra otomatik olarak mesaj gönderip işlemi yapanın kendileri olup olmadığını teyit etmek için mesaj gönderdiğini beyan etmiştir.

10. 21/1/2019 tarihli ikinci celsede sanıklar H.G. ile H.K.nın sorguları yapılmıştır. H.K. sorgusunda; Ç. Şirketinin sahibi ve yetkilisi olduğuna dair savunmasını tekrarlayarak müşterinin onay vermediği bir ödeme işleminin gerçekleşmeyeceğini ve müşteriye gönderilen onay kodunu öğrenme olanağının bulunmadığını söylemiştir. H.G. ise sorgusunda; olay tarihinde Ç. Şirketinin ortağı değil müdürü olduğunu, T.K.nın arandığı telefon hattını kendisinin kullanmadığını, hattın kendisine ait olduğuna dair önceki ifadesinin tutanağa hatalı olarak yazıldığını, başvurucunun dolandırıcılık yaptığını ve T.K.dan temin edilen paranın başvurucunun hesabına gittiğini, başvurucuyla çalışmaya başladıktan sonra onun dolandırıcı olduğunu öğrenip aralarındaki sözleşmeyi fesh ettiklerini savunmuştur.

11. Yargılama sırasında Denizli İl Emniyet Müdürlüğünden gönderilen 4/2/2019 tarihli yazıda, W. Şirketinin Başsavcılığa sunduğu IP adresinin kullanıcısının tespit edilemediği belirtilmiştir.

12. Mahkeme 16/9/2019 tarihinde başvurucu ile diğer iki sanığın atılı suçtan mahkûmiyetlerine hükmetmiştir. Gerekçeli kararda T.K.nın arandığı telefon hattının sanık H.G.ye ait olduğu, başvurucu ve diğer iki sanığın Ç. Şirketinde ortak olup birlikte iş yaptıkları ve sanıkların T.K.nın kredi kartından para çekilmesi eyleminin ticari nitelikte bir iş olduğuna dair delil sunamadıkları değerlendirmelerinde bulunularak atılı suçu birlikte işledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

13. Başvurucu ve sanık H.K. Mahkeme kararına karşı istinaf talebinde bulunmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde; önceki savunmalarını yineledikten sonra Mahkeme kararındaki değerlendirmeye karşı çıkarak diğer iki sanığın işlettiği Ç. Şirketi ile ortaklık ilişkisinin bulunmadığını, bu hususun başta ticaret sicili olmak üzere muhakeme sürecinde dosyaya sunulan tüm belgelerden de anlaşılabileceğini ileri sürmüştür.

14. Anılan hükümlere yönelik istinaf başvuruları Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 9. Ceza Dairesince (Daire) 9/9/2021 tarihinde kesin olmak üzere esastan reddedilmiştir.

15. Başvurucu nihai hükmü 10/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Komisyon, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu; Mahkeme kararındaki tespitlerin aksine T.K.nın kredi kartından gerçekleşen para çekme işlemi sırasında Ç. Şirketi ile yaptığı sözleşme gereği sadece bu şirkete güvenli online ödeme hizmeti sağladığına, bu hizmet gereği para kendi hesabına geçtikten ve komisyon aldıktan sonra parayı Ç. Şirketine gönderdiğine, bu hususun dosyaya sunduğu dekontlarla sabit olduğuna, anılan şirketin kişilerden rıza dışı para çekme işlemleri

gerçekleştirmesi sonucu aralarındaki sözleşmeyi feshettiğine dair ihtarnameyi dosyaya sunmasına ve ticaret sicil kayıtlarına göre bu şirkete ortak olmadığına dair savunmasına karşın bu itirazlarının Mahkemece değerlendirilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, gerekçeli karar hakkına ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal içtihatlara değinildikten sonra, anılan hakkın ihlal edildiğine dair iddianın incelenmesinde ilgili mevzuatın, yargısal içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

19. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

22. Somut olayda başvurucu; B. adlı şirketi işlettiğini, bu şirketin diğer firmaların online ödeme işlemlerini kolaylaştırmak için sanal pos hizmeti sağladığını, diğer sanıkların işlettikleri Ç. Şirketine de aralarındaki sözleşme gereği bu hizmeti verip Ç. Şirketinin tüketicilere arz ettiği ürünlerin internet üzerinden satışı sırasında ödenen ürün bedellerinin kendi yazılımı sayesinde ödenmesini sağladığını, bu bedel üzerinden sözleşme gereği komisyon aldıktan sonra bedeli Ç. Şirketine aktardığını, kendisinin bu yazılım sayesinde sadece tüketici ile Ç. Şirketi arasında gerçekleşen satış sonucu yapılan ödeme işlemlerine aracılık ettiğini savunmuştur (bkz. §§ 4, 9).

23. Diğer yandan sanıklar H.K. ile H.G.; başvurucunun Ç. Şirketinin ortağı olduğuna dair bir beyanda bulunmamışlar, aksine başvurucunun savunmalarında ileri sürdüğü gibi Ç. Şirketinin kendileri tarafından işletildiğini, bu Şirket ile başvurucu arasında akdedilen sözleşme ile başvurucunun kendilerine online ödeme hizmeti sağladığını ifade etmiştir. Bununla birlikte, olay tarihinde T.K.nın arandığı telefon hattının sanıklardan H.G. adına kayıtlı olduğu tespit edilmiş (bkz. § 3), sanık H.K. da bu hattın kendi şirketleri tarafından kullanıldığını kabul etmiştir (bkz. §§ 5, 7).

24. Bununla birlikte başvurucu, kendi şirketi ile Ç. Şirketi arasında yapılan sanal pos hizmeti sözleşmesini, T.K. adlı kişinin kredi kartından harcama yapıldığı tarihten sonraki farklı tarihlerde kendisinin banka aracılığıyla Ç. Şirketine "üye iş yeri ödemesi" adı altında aktardığı paralara dair dekontları, Ç. Şirketinin ortak ve temsilcilerinin diğer iki sanık olduğuna dair ticaret sicil kayıtlarını, ceza davasına konu eylemle benzer şekilde farklı

kişilerden de para istenmesi sonucu ödenen bu bedellerin iadesinin kendisinden istenmesi nedeniyle Ç. Şirketi ile aralarındaki sözleşmeyi feshettiğine dair ihtarnameleri ve yine kişilerden dosya masrafı adı altında para istenmesi sonucu kendisi hakkında farklı Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturmalar sonucu verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlarını da Mahkemenin bilgisine sunmuştur (bkz. § 6).

25. T.K.nın arandığı hattın H.G. adına kayıtlı olup Ç. Şirketi tarafından kullanıldığının kabul edilmesi ve Mahkemenin kabulüne karşın başvurucunun Ç. Şirketinin ortağı olmadığına dair itirazları ile bu itirazlara dayanak olarak sunduğu belgelerin içeriği dikkate alındığında anılan olgu ve itirazların sonuca etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu değerlendirilmiştir.

26. Buna rağmen Mahkeme, başvurucunun davanın diğer sanıkları ile birlikte Ç. Şirketini işlettiği, sanıklarla ortak iş yaptığı ve T.K.nın kredi kartı bilgileri ile ödeme işlemi için gerekli olan onay kodunu diğer sanıklarla birlikte hareket ederek ele geçirip haksız menfaat sağladığı gerekçesiyle atılı suçtan mahkûmiyet hükmü kurmuştur. Mahkeme gerekçesinde başvurucunun diğer sanıklarla ortak iş yaptığına dair birtakım soyut değerlendirmeler bulunmaktaysa da Mahkeme ve Daire kararlarında, başvurucunun açık ve ayrı yanıt verilmesini gerektiren, T.K.nın arandığı hattın davanın diğer sanıklarından H.G.ye ait olup Ç. Şirketi tarafından kullanıldığına, kendisinin B. adlı ayrı bir şirket işlettiğine, dolayısıyla Ç. Şirketi ve diğer sanıklarla ortaklığının bulunmadığına, hem Ç. Şirketine diğer müşteriler tarafından yapılan ödemelerin, hem de T.K.nın kredi kartından çekilen paranın Ç. Şirketi ile aralarındaki sanal pos hizmeti sözleşmesi gereği önce kendi hesabına geldiğine ve kendisi tarafından komisyon alındıktan sonra Ç. Şirketine aktarıldığına dair iddiaları karşılanmamıştır. Bu nedenle başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Yıldız SEFERİNOĞLU bu görüşe katılmamışlardır.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten yargı mercilerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun banka veya kredi kartının kötüye kullanılması suçunu işleyip işlemediği yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin

yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI ve Yıldız SEFERİNOĞLU' nun karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Buldan Asliye Ceza Mahkemesine (E.2018/244, K.2019/370) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Anayasanın 148/3. maddesinde bireysel başvuru incelemelerinde, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamayacağı ifade edilmektedir. Bu düzenlemeye paralel olarak 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 49. maddesinin 6. fıkrasının son cümlesinde benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir.

2. Kanun yolu denetiminin muhtevası somut dosya bazında 5271 sayılı Ceza muhakemesi Kanununun 280/1. a. maddesi kapsamında “ispat bakımından değerlendirmenin yerinde” olup olmadığı bağlamında yapılarak ilk derece mahkemesinin kararının yerinde olduğu görülmek suretiyle istinaf isteminin reddine karar verilmiştir.

3. İlk derece mahkemesi konuya dair değerlendirmesinde olayın mağdurunun arandığı telefonun sorunlu işlemleri yapan “Ç” Şirketinin ortağı olan H.G.ye ait olması, başvurucunun bir sözleşme kapsamında Ç. Şirketine paraların tahsili noktasında pos cihazı hizmeti sunması, başvurucunun faaliyetleri ile mağdurla irtibat kurulması, kişisel bilgilerine ulaşılması, ikna edilmesi ve parasının tahsil edilmesi hususlarını gözeterek mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır.

4. Konu tamamen delilerin değerlendirilmesi ve takdir hakkının kullanılmasıyla ilgili olup Anayasal anlamda sorun teşkil edecek bir husus da bulunmamaktadır.

5. Diğer taraftan yargılama sürecinde deliler ve olayın tarafları ile doğrudan temas edan ve onları ilk elden gözlemleme fırsatı bulan yargılama mercileri delillerin değerlendirilmesinde

Anayasa Mahkemesine nazaran daha avantajlı konumdadırlar.

6. Mevcut dosyada delillerin takdirinden hareketle ihlal sonucuna ulaşılması Anayasa Mahkemesi'ni kanun yolu denetimi yapar konuma düşürecek olup bu durum ise yukarıda aktarılan Anayasa ve Kanun hükümleri çerçevesinde mümkün değildir.

7. Bu değerlendirmeler ışığında çoğunluğun ihlal yönündeki kararına iştirak edilmemiştir.

Başkan Basri BAĞCI Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

PROMARKET TASARIM VE TEKNOLOJİ (3BFAB TEKNOLOJİ) A.Ş.

B. No: 2021/45319 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/45319

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

PROMARKET TASARIM VE TEKNOLOJİ (3BFAB TEKNOLOJİ)

A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/45319)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Promarket Tasarım ve Teknoloji (3BFAB Teknoloji) A.Ş.

Vekili : Av. Merve Ayçe ÖZMERİÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; idari para cezasının iptali talebiyle yapılan başvuruda karar sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, kanuni dayanağı olmadan idari para cezası uygulanması nedeniyle de suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

3. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı Anadolu İdari Yaptırım Bürosunun 28/4/2021 tarihli kararıyla başvurucu Şirket hakkında ihracat bedellerinin tamamının süresinde yurda getirilmediği gerekçesiyle 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma

Hakkında Kanun'un 3. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 17. maddesinin (7) numaralı fıkrası gereğince 13.335 TL idari para cezası düzenlenmiştir.

4. Başvurucu Şirketin anılan cezaya yönelik iptal başvurusu İstanbul Anadolu 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 13/7/2021 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucu Şirketin Hâkimlik kararına itirazı da İstanbul Anadolu 9. Sulh Ceza Hâkimliğince (İtiraz Makamı) 18/8/2021 tarihinde reddedilmiştir.

5. İtirazın reddine ilişkin kararın 31/8/2021 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu Şirket 28/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

6. Başvurucu Şirket 29/9/2021 tarihinde İtiraz Makamının kararına karşı kanun yararına bozma talebinde bulunmuştur. Hâkimlik tarafından Anayasa Mahkemesine gönderilen 15/2/2023 tarihli yazı ekinde sunulan belgelere göre; Yargıtay 7. Ceza Dairesinin (Daire) 12/9/2022 tarihli kararıyla talebin kabulüne, İtiraz Makamının itirazın reddine ilişkin kararının 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca bozulmasına ve başvurucu Şirket hakkında verilen idari para cezasının kaldırılmasına hükmedilmiştir.

7. Anılan yazıya göre ayrıca, bozma kararı üzerine başvurucu Şirketin iptal başvurusunun Hâkimliğin 2023/2367 D. İş sayılı dosyasına kaydedildiği, Hâkimlikçe 21/2/2023 tarihinde Dairenin bozma kararına uyulmasına, Hâkimliğin 13/7/2021 tarihli kararının kaldırılmasına ve başvurucu Şirket hakkında verilen idari para cezasının kaldırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Diğer yandan, anılan kararın başvurucu Şirket vekiline 22/2/2023 tarihinde tebliğ edildiği, kararın itiraz edilmeksizin 7/3/2023 tarihinde kesinleştiğine dair Hâkimlik tarafından da 26/4/2023 tarihinde kesinleşme şerhi düzenlendiği tespit edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; ihracat bedelinin süresi içerisinde yurda getirildiği ve bu hususta ilgili banka tarafından düzenlenen ihracat bedeli kabul belgesini de ibraz ettiği hâlde bu yöndeki itirazları değerlendirilmeden iptal başvurusunun reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının, anılan belgenin başvurucu Şirketin kanuni yükümlülüğünü yerine getirdiğinin kabulü açısından yeterli görülmesine ilişkin lehe mevzuat değişikliğinin iptal başvurusu incelemesinde dikkate alınmaması nedeniyle de suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu Şirketin ileri sürdüğü ihlal iddiaları hakkında yapılacak incelemede belirtilen mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Şirket, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda dile getirdiği iddiaları yinelemiş, ayrıca 1567 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (3) numaralı fıkrasına aykırılık nedeniyle kendisi hakkında uygulanan diğer idari para cezalarına yönelik iptal başvurularının kabulüne dair farklı sulh ceza hâkimliklerince verilen kararları da sunmuştur.

10. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu

bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

11. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

12. Somut olayda başvurucu Şirket bireysel başvuruda bulunduğu tarihten bir gün sonra ayrıca İtiraz Makamının kararına karşı kanun yararına bozma talebinde de bulunmuştur. Diğer yandan bu talep üzerine Dairece kanun yararına bozma kararı verilmiş ve bireysel başvuruya konu idari para cezası kaldırılmıştır (bkz. §§ 6-7). Ancak başvurucu Şirket kanun yararına bozma isteminde bulunduğu hususunda Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir.

13. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçte Dairenin bozma kararı doğrultusunda idari para cezasını kaldırması, başvurucu Şirketin mağdur statüsünün değerlendirilmesine veya idari para cezasıyla ilgili diğer ihlal iddialarına yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Buna karşılık başvurucu Şirket, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda ifade edilen olgulara ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurucu Şirketin başvurusunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMET ALTUNTAŞ

B. No: 2021/47519 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47519

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMET ALTUNTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/47519)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : İsmet ALTUNTAŞ

Vekili : Av. Ahmet Emre BAYRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanıkların duruşmada başvurucu (sanık) tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Şile Cumhuriyet Başsavcılığı; başvurucunun Afgan uyruklu on üç kişilik göçmen grubunu para karşılığı Kapıkule sınır kapısına götüreceği vaadiyle araçlara bindirerek bir eve götürdüğü, orada altı müştekiyi tehdit ederek para ve eşyasını zorla aldığı, göçmen grubunu evin alt katında bir odaya kilitlediği şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmış ve fezleke düzenleyerek dosyayı İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık; başvurucunun göçmen kaçakçılığı, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve yağma suçlarından cezalandırılması talebiyle 22/10/2019 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, İstanbul Anadolu 11. Ağır Ceza Mahkemesince

(Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 13/11/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra açık adresleri ve kimlik bilgileri bulunmayan Afgan uyruklu mağdurların soruşturma aşamasında bildirdiği cep telefonu numaralarından kısa mesaj ile duruşmaya celplerine karar verilmiştir.

5. Duruşma, altı celsede bitirilmiştir. İlk celsede başvurucu, savunmasını yapmıştır. Ayrıca Mahkemece İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğüne yazı yazılarak Afganistan uyruklu A.K., İ.A.F., M.N., O.N., Z.N. ve Z.F. isimli mağdurların göç idaresinde bulunan kayıtlarının ve adreslerinin sorulmasına karar vermiştir.

6. İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü, GöçNet ve arşiv sonuçlarının ekran görüntülerini müzekkere cevabı olarak Mahkemeye göndermiştir. Bu ekran görüntülerinde mağdurlar A.K., İ.A.F. ve Z.F.ye ait herhangi bir adres ve telefon bilgisi yer almamıştır. Ekran görüntülerine göre; mağdur M.N.ye ait 531 ... 81, 539 ... 86 ve 537 ... 50 numaralı telefon bilgilerinin sistemde yer aldığı ve mağdurun Eskişehir'de ikamet ettiği anlaşılmıştır. O.N. ve Z.N.nin ise 531 ... 81, 539 ... 86 numaralı telefon bilgilerinin sistemde yer aldığı ve mağdurların diğer mağdur M.N. ile aynı adreste ikamet ettiği anlaşılmıştır.

7. İkinci celse, İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından mağdurların Eskişehir'deki adresinin bildirildiği belirtilerek Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesine talimat yazılmasına ve mağdurların kullandığı bildirilen 539 ... 86 numaralı cep telefonu hattına duruşma gününün kısa mesaj yoluyla bildirilmesine Mahkemece karar verilmiştir. Üçüncü celse COVID-19 salgını nedeniyle ertelenmiştir.

8. Dördüncü celsede; mağdurlar için Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesine yazılan istinabe talebinin, mağdurlar adına çıkartılan çağrı kağıtlarının adreste tanınmadıklarından bahisle yerine getirilmeksizin iade edilmesi nedeniyle Mahkeme, yabancı uyruklu olup açık kimlik ve adres bilgileri bulunmayan mağdurların temininin imkânsız olduğunu vurgulayarak dinlenmeleri yönündeki ara karardan vazgeçmiş ve soruşturma aşamasında alınmış ifadelerinin okunulması ile yetinilmesine karar vermiştir. Bu celsede mağdurların soruşturma aşamasında alınmış beyanları, başvurucuya ve müdafiine okunarak diyecekleri sorulmuştur. Aynı celsede iddia makamı esas hakkında mütalaa sunmuştur. Mahkeme, başvurucu ve müdafiinin esas hakkında mütalaaya karşı savunma hazırlamak için talep ettikleri sürenin verilmesine, duruşmanın ertelenmesine karar vermiştir. Başvurucu müdafiinin mazeret dilekçesi vermesi ve mazeretin Mahkemece kabul edilmesi nedeniyle duruşmanın 27/10/2020 tarihine ertelenmesine karar vermiştir.

9. Mahkeme 27/10/2020 tarihli son celsede başvurucunun mağdurlar A.K., İ.A.F., M.N. ve O.N.ye yönelik yağma suçlarından ayrı ayrı 9 yıl 2 ay hapis cezası, mağdurlar Z.N. ve Z.F.ye yönelik yağma suçlarından ayrı ayrı 4 yıl 7 ay hapis cezası, kişiyi hürriyeti yoksun kılma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası, göçmen kaçakçılığı suçundan ise 3 yıl 4 ay hapis cezası ve 3.320 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Suç tarihinde sanık İsmet Altuntaş'ın [başvurucu], aralarında mağdurların da bulunduğu Afgan uyruklu 13 kişilik grubu Kapıkule sınır kapısına götürüp buradan yasadışı yollarla yurtdışına çıkarma vaadiyle 2.700 USD karşılığında anlaştığı, sanık [M.Ç.yi] arayarak aracıyla Zeytinburnu'na gelmesini istediği, sanık[M.Ç.nin] de 34 [...] 3670 plakalı araç ile İsmet Altuntaş'ın bulunduğu yere geldiği, bu sırada sanık [S.Ç.yi] arayarak Şile'ye gidecek yolcuların olduğunu söyleyerek yanına çağırdığı, sanık [S.Ç.nin] de 34 [...] 34 plakalı ticari taksi ile yanlarına geldiği, mağdurların bir kısmının 34[...] 34 plakalı ticari taksiye bir

kısmının da 34 [...] 3670 plakalı araca bindirildiği, akabinde Şile ilçesi İmrendere Mahallesinde bulunan sanık [M.A.nın] evine getirildikleri, sanıklar [S.Ç.] ile [M.Ç.nin] mağdurları araçlardan indirdikten hemen sonra olay yerinden ayrıldıkları, mağdurların eve girmesinden sonra sanık İsmet Altuntaş'ın 'susun yoksa canınızı yakarım' şeklinde tehdit etmek suretiyle, mağdurlardan [A.K.nin] 255 TL ile 20 Euro parası ve cep telefonunu, [Z.F.nin] 125 TL parasını, [İ.A.F.nin] tablet bilgisayarı ile cep telefonunu, [Z.N.nin] içerisinde özel eşyalarının bulunduğu çantasını, [O.N.nin] 70 TL parası ve cep telefonunu, [M.N.nin] içerisinde özel eşyalarının bulunduğu çantasını ve cep telefonunu zor kullanarak aldığı, mağdurlar [A.K.], [Z.F.] ve [O.N.nin] ellerini plastik kelepçe ile bağladığı, sanık [M.A.nın] da tüfek ile mağdurların başında beklediği, bir süre sonra mağdurları odaya kilitledikleri, mağdur [A.K.nin] evden kaçarak jandarmaya haber vermesi üzerine sanıkların suçüstü yakalandıkları, ..."

10. Başvurucu, anılan hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde diğer istinaf nedenlerinin yanı sıra, tanıkların (mağdurların) hiçbirinin Mahkeme huzurunda dinlenmediğini belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 29. Ceza Dairesi (Daire) 24/3/2021 tarihli kararıyla mağdur Z.F.ye yönelik yağma suçu yönünden istinaf talebinin esastan reddine kesin olarak, mağdurlar A.K, İ.A.F.,, M.N., O.N., ve Z.N.ye yönelik yağma ve kişiyi hürriyetten yoksun bırakma suçları yönünden ise istinaf talebin reddine temyiz yolu açık olmak üzere karar vermiştir.

11. Başvurucu, istinaf kanun yolunda ileri sürdüğü itirazları tekrar ederek Daire kararını temyiz etmiştir. Yargıtay 6. Ceza Dairesi 28/9/2021 tarihinde başvurucunun göçmen kaçakçılığı ve mağdur Z.F.ye yönelik nitelikli yağma suçu yönünden yaptığı temyiz itirazının temyizi mümkün olmadığından reddine, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve nitelikli yağma suçları yönünden ise temyiz itirazlarının esastan reddiyle hükümlerin onanmasına karar vermiştir.

12. Başvurucu nihai kararı 10/10/2021 tarihinde öğrenmiş, 15/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon; mağdur Z.F.ye yönelik nitelikli yağma suçu hariç nitelikli yağma suçları yönünden tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıkların duruşmada dinlenmemeleri nedeniyle tanıklara soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Başvurucu; mahkûmiyet kararında beyanına yer verilen tanıkların huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurunun öncelikle kabul edilebilirlik kriterleri yönünden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiş, ayrıca somut olay ele alınırken mevzuat hükümleri ile konuya ilişkin yer verilen Anayasa Mahkemesi kararlarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama ve sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama ve sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemişse sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

20. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama ve sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

21. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanıkların duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Mahkeme, Afgan uyruklu altı mağdurun tanık olarak dinlenebilmeleri için İstanbul İl Göç İdaresine müzekkere yazmıştır. Bu müzekkereye verilen cevaptan anlaşıldığı üzere yalnızca mağdurlar M.N., O.N. ve Z.N. Eskişehir'de bir adreste ikamet etmektedir. Diğer mağdurların bu adreste ikamet ettiklerine ilişkin herhangi bir kayıt dosyada yer almamıştır. Ayrıca mağdurlara ilişkin üç ayrı telefon numarası bildirilmesine rağmen aralarından yalnızca bir tanesine kısa mesaj gönderilerek duruşma gün ve saati bildirilmiştir. Mahkeme,

mağdurların yurt içinde olup olmadıklarının tespiti ve yurt içinde iseler mevcut adreslerinin tespiti için başkaca bir girişimde de bulunmamıştır. İl Göç İdaresinin ekran görüntüsünden ibaret açık olmayan cevabına dayanılarak temininin imkânsız olduğu tespitiyle mağdurların dinlenilmesinden vazgeçilmiştir. Bu noktada Mahkemece mağdurların tanık olarak duruşmada dinlenilebilmeleri için yeterli bir çaba gösterilmediği açıktır. Ancak bu durum, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık/tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

22. Somut olayda Mahkeme, mağdur Z.F.ye yönelik yağma suçu dışındaki diğer yağma suçları yönünden mağdurların soruşturma aşamasında kollukta verdikleri ifadelere dayanarak mahkûmiyet hükmü kurmuştur. Ancak yağma suçuna konu başvurucu tarafından zorla alındığı belirtilen hatta bazı mağdurlar yönünden Mahkemece değer azlığı nedeniyle indirim yapılan para ve eşyayı olay yerinde ya da başvurucuda ele geçirilip geçirilmediğine, mağdurlara teslim edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir tespit gerekçeli kararda yer almamıştır. Başvurucunun her aşamada yağma eylemini reddettiği olayda Mahkeme, duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarına dayanarak mahkûmiyet hükmü kurmuştur. Bu noktada tanık beyanlarının yağma suçu yönünden mahkûmiyet kararına götüren tek delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

23. Yargılama sırasında başvurucunun olayı kendi bakış açısına göre anlatma, Mahkemeye açıklama, iddia ve delillerini sunma ve tanık (mağdur) beyanlarının güvenilirliğine ve doğruluğuna şüphe düşürme imkânı bulduğu anlaşılmıştır. Ancak tanıkların başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde dinlenmemesi nedeniyle başvurucu tanıkları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği reaksiyonlar konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri reaksiyonlarla ilgili olarak izlenim edinememiştir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları tek başına hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

25. Başvurucu ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§

54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Bu konuda önemle belirtilmelidir ki suçlu/suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemelere aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı başvurucunun yağma suçunu işleyip işlemediği yönünde bir tespit içermemiştir. İhlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemiştir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede, delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

28. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence de içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer anayasal haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın aşamalardaki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53). Mahkeme, şüphelinin/sanığın anayasal haklarını gözetmek ve gerekçesini ortaya koymak şartıyla tanığın soruşturma evresinde elde edilen ifadesine de üstünlük tanıyabilir.

29. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU'nun karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 11. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/518, K.2020/339) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde karar

verildi.

KARŞIOY

1. Çoğunluğun "Tanık beyanları tek başına hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı, bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılarak, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine" dair kararına iştirak etmemekteyim. Şöyle ki;

2. Başvurucunun Afgan uyruklu on üç kişilik göçmen grubunu para karşılığı Kapıkule sınır kapısına götüreceği vaadiyle araçlara bindirerek bir eve götürdüğü, orada altı müştekiyi tehdit ederek para ve eşyalarını zorla aldığı, göçmen grubunu evin alt katında bir odaya kilitlediği şüphesiyle Başvurucu hakkında soruşturma başlatılmıştır.

3. Sonrasında iddianamenin kabulü ile Başvurucu hakkında, göçmen kaçakçılığı, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve yağma suçlarından yargılama başlamış olup; yargılama altı celsede tamamlanmıştır.

4. Yargılama sonucunda Mahkeme yağma, kişi hürriyetini yoksun kılma ve göçmen kaçakçılığı suçlarından ayrı ayrı cezalandırılmasına karar vermiştir. Söz konusu karar istinaf ve temyiz yollarından geçerek kesinleşmiştir.

5. Yargılamanın dördüncü celsesinde; mağdur/tanıklar için yazılan talimatın yerine getirilmeksizin iade edilmesi nedeniyle Mahkeme, yabancı uyruklu olup açık kimlik ve adres bilgileri bulunmayan mağdurların temininin imkansız olması nedeniyle, dinlenmeleri yönündeki ara karardan vazgeçmiş ve soruşturma aşamasında alınmış beyanları başvurucuya ve müdafiine okunarak diyecekleri sorulmuştur.

6. Başvurucu veya müdafii, okunan mağdur/tanık anlatımları karşısında yargılamayı yapan mahkeme huzurunda tanık sorgulama hakkını kullanma yönünde bir talepte bulunmamışlardır. Başvurucunun yargılama sırasında bu yönde bir taleplerinin bulunduğunu iddia bile etmemiştir.

7. Gerek AİHM, gerekse AYM birçok kararında adil yargılanma güvencelerinden açık bir şekilde feragat edilebileceği gibi örtülü şekilde feragat edilmesinin de mümkün olduğuna işaret etmişlerdir. Yargılama sırasında, istinabe yoluyla dinlenen tanıkların huzurda da beyan vermelerini ve tanıkları sorgulama hakkını kullanmayı istememesinin Başvurucunun tanık sorgulama hakkından feragat ettiği anlamına da gelmesi söz konusu olabilecektir.

8. Açıklanan bu gerekçelerle çoğunluğun görüşüne iştirak etmemekteyim.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

ARZU ŞAHİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/47719 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47719

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARZU ŞAHİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/47719)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Arzu ŞAHİN

2. Emre ŞAHİN

3. Muhammed ŞAHİN

4. Samet Can ŞAHİN

Vekili : Av. Murat KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları

Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.U.

B. No: 2021/52175 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/52175

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.U. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/52175)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : B.U.

Vekili : Av. Lütfiye AKRAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERSAN ÖZGÜMÜŞ

B. No: 2021/54675 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/54675

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERSAN ÖZGÜMÜŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/54675)

Karar Tarihi: 2/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 29/4/2025 - 32885

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucu : Ersan ÖZGÜMÜŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, otizmli bireyin yeterli eğitim görememesinden doğan manevi zararın karşılanmaması nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, daha önce otizm tanısı konulmuş lise çağındaki çocuğunu 2012 eğitim-öğretim yılının başında S.İ. Eğitim ve Uygulama Okulunda otizmli bireyler için açılan sınıfa geçici olarak kaydettirmiştir. Eğitim dönemi başladıktan sonra sınıf öğretmenin uzun süreli rapor alması üzerine bu sınıf, geçici olarak kapatılmıştır. Bunun üzerine kaydı silinerek rehberlik merkezine yönlendirilen çocuk, Ö.H. Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde eğitim görmeye başlamış ve 2012 eğitim-öğretim yılını bu Merkezde eğitim alarak tamamlamıştır.

3. Başvurucu; Rehabilitasyon Merkezinde verilen eğitimin gerek saat gerekse de içerik bakımından yetersiz olduğunu, yetersiz eğitimin çocuğun durumunda gerilemeye, bu gerilemenin de ailede ciddi üzüntüye yol açtığını belirterek 17/9/2013 tarihinde manevi tazminat davası açmıştır.

4. 2013 eğitim-öğretim yılı başında otizmli bireyler için açılan sınıfın yeniden faaliyete geçmesi üzerine Okul, yeniden kayıt yaptırabileceği yolunda başvurucuya bildirimde bulunmuştur. Bu bildirim üzerine başvurucunun çocuğu 2013 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde Okula kaydolarak eğitim görmeye başlamıştır.

5. Bu süreçte İdare Mahkemesi başvurucunun çocuğunun bahsi geçen Rehabilitasyon Merkezinde 7/9/2012-30/1/2014 tarihlerinde eğitim gördüğünü, başvurucunun bu eğitim için herhangi bir harcama yapmadığını, eğitim giderlerinin Millî Eğitim Bakanlığınca (MEB) karşılandığını, çocuğun 2012-2013 eğitim-öğretim yılında eğitim almaması gibi bir durumun söz konusu olmadığını, bu süreçte başvurucunun nasıl bir manevi zarara uğradığını somut olarak ortaya koymadığını belirtmiştir. Başvurucunun başka otizmli çocukların bahsi geçen Okulda eğitim görmeye devam ettikleri iddiasıyla ilgili olarak ise aynı dönemde başvurucunun çocuğunun dışında iki çocuğun daha Okula kaydının yapıldığını ancak bu çocukların da otizmli bireyler için açılan sınıfın kapatılması nedeniyle zihinsel engelliler için açılan başka bir sınıfa aktarıldığını, dolayısıyla otizmli bireyler için açılan sınıfta eğitimin devam etmediğini, uygulamanın sadece başvurucunun çocuğuna yönelik olmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Anılan mahkeme kararı, başvurucunun talebi üzerine Danıştayın temyiz ve karar düzeltme incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 2/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; Okul yerine Rehabilitasyon Merkezinde eğitim görmesinin çocuğunun durumunda gerilemeye yol açtığını, saat olarak alması gerekenden daha az saat eğitim aldığını, Rehabilitasyon Merkezinin verdiği eğitimin dışında çocuğuna ek olarak ders aldırmak zorunda kaldığını, bu eğitim giderlerinin çalıştığı kuruma bağlı vakıf aracılığıyla ödendiğini, çocuğunun yetersiz eğitim almasının aile üzerinde psikolojik olarak ciddi etkileri olduğunu, ayrıca kayıt yaptırabileceğine ilişkin bildirim sonrası başvuru yapmadığı yolundaki bilginin doğru olmadığını, kısa zamanda başvuru yaparak çocuğunu okula kaydettirdiğini, sonrasında çocuğunun bu Okulda eğitim görmeye devam ettiğini, ayrıca kendisiyle birlikte aynı şekilde on bir çocuğun daha mağdur edildiğini, sadece iki çocuğa ayrıcalık yapılarak okulda eğitim verilmeye devam edildiğini belirterek adil yargılanma, özel hayata, eğitim ve aile hayatına saygı hakları ile ayrımcılık ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Bakanlık görüşünde; Türkiye'deki mevzuatın engelli bireylerin ayrımcılığa maruz kalmadan eğitim alma hakkını koruduğu, engelli çocukların devlet okullarında veya özel okullarda kaynaştırma modelli eğitim veya ihtisaslaşmış kurumlarda özel eğitim alma imkânına sahip olduğu, başvurucunun da bu haktan faydalandığı, geçici olarak rehberlik merkezinde eğitim almanın eğitim hakkını ihlal eden bir yönünün bulunmadığı, İdare Mahkemesinin değerlendirmelerinin yerinde olduğu, ayrıca başvurucunun şikâyetlerinin kanun yolu kapsamında kaldığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevapta ihlal iddialarını yinelemiştir.

9. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumundan eğitim alınamamasından kaynaklanan zararın tazminine ilişkin olduğundan şikâyetler bir bütün olarak eğitim hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Yıldız SEFERİNOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

11. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında eğitim hakkının ilk, orta ve yükseköğrenim seviyelerini kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 34), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına etkili bir biçimde erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 68) ve kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim görmesini engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Yüksel Baran, B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36; Adem Öğüt ve diğerleri, B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44) karar vermiştir.

12. Anayasa'nın 5. maddesinde; kişinin temel hak ve hürriyetlerini sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre bireylerin yaşam şartlarının iyileştirilmesi ve hak ve özgürlüklere ulaşmalarının önündeki her türlü engelin kaldırılması devletin anayasal bir ödevidir. Bununla birlikte bu alanda devlete yüklenen pozitif yükümlülükler yerine getirilirken devletin mali kaynaklarının yeterliliğinin gözetileceği de açıktır (AYM, E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012).

13. Somut olayda başvurucunun çocuğunun belirli bir süre okulda eğitim görememesinin nedeni, otizmli bireyler için açılan sınıfın sonradan ortaya çıkan bir nedenle kapatılmasıdır. Çocuğun başlangıçta bu sınıfa geçici olarak kaydı yapıldığına ve kaydın silinmesinde çocuğun özel durumundan kaynaklanan bir neden de ileri sürülmediğine göre çocuk için verilmesi planlanan eğitimin okul çatısı altında örgün eğitim olduğu değerlendirilmiştir. Nitekim çocuğun bir sonraki yıl okulda eğitim görmeye devam etmesi de bu bulguyu desteklemektedir. Sonuç olarak çocuk, bir yılı aşkın bir süre idareden kaynaklanan bir nedenle kendisi için planlananın dışında bir eğitime tabi tutulmuştur. Başvurucu da bu kapsamda verilen eğitimin yetersizliğinin çocuğun durumunda gerilemeye yol açtığından yakınmaktadır.

14. Eldeki uyuşmazlıkta ilk yapılması gereken; başvurucunun çocuğuna idarece verilmesi planlanan eğitim ile verilen eğitim arasında nicelik ve nitelik olarak bir fark olup olmadığını tespit etmek, bir farklılığın tespit edilmesi hâlinde ikinci aşama olarak bunun çocuk üzerinde olumsuz bir etkisinin olup olmadığını belirlemektir. Bu hususlar tespit edilmeden manevi bir zararın doğmadığını söylemek oldukça güçtür. Ancak Mahkemece bu hususlara ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

15. Bu bağlamda mahkemelerce ilk olarak kişilerin savunulabilir nitelikteki iddialarının değerlendirilmesi, yapılan değerlendirmede talep edilen şeyin koşullarının oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir. Ancak somut olayda Mahkemece başvurucunun manevi tazminat talebi reddedilirken -yukarıda belirtilen hususlara (bkz. § 14) ilişkin bir değerlendirme yapılmadığından- ilgili ve yeterli bir gerekçenin sunulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçeyle eğitim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Yıldız SEFERİNOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, 120.000 TL manevi tazminat ve miktar belirtmeksizin maddi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi/belge sunmadığından da maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Basri BAĞCI ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun karşı oyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun karşı oyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin eğitim hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Samsun 1. İdare Mahkemesine (E.2013/1133, K.2014/1345) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminata ilişkin taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Somut olayda Başvurucu otizmli olan çocuğunun bu konuda eğitim verecek öğretmenin hastalık izni kullanması ve bu nedenle okula gelmemesine bağlı olarak kendilerinin rehabilitasyon merkezine yönlendirildiğini, bu nedenle daha niteliksiz bir eğitim aldıklarını, eğitim eksikliğinin giderilmesi amacıyla ek ders almak durumunda kaldıklarını, aynı sınıftan iki öğrencinin okulda bir şekilde eğitim almaya devam ettiklerini buna bağlı olarak manevi zarara uğradıklarını ifade ederek manevi tazminat talebinde bulunduklarını ancak yargılama mercileri tarafından bu talebin reddedildiğini beyan etmişlerdir.

2. Dosya kapsamındaki bilgilere göre başvurucunun çocuğu, eğitimine devam edebilmesi için, ücreti MEB tarafından karşılanmak üzere, özel bir rehberlik merkezine yönlendirilmiş, başvurucunun çocuğunun sınıfındaki öğrencilerden ikisi ise aynı okulda zihinsel engelliler sınıfına aktarılmıştır.

3. Esasen hem rehabilitasyon merkezine yönlendirme hem de zihinsel engelliler sınıfına aktarılma uygulaması, eğitimin devam ettirilmesine yönelik telafi edici birer mekanizmadır. Başvurucu, kendi çocugunun okul yerine rehberlik merkezinde eğitim almasından yakınmaktadır.

4. Gerçekten de çocuklar arasında hangi unsur dikkate alınarak rehberlik merkezine yönlendirme ya da zihinsel engelliler sınıfına aktarma yapıldığı dosya kapsamından anlaşılamamaktadır.

5. İdarenin başvurucunun çocuğunu rehberlik merkezine yönlendirirken nasıl bir kriter uyguladığı, bu kriterlerin hukuka uygun olup olmadığı gibi soruların cevabı ancak açılacak bir iptal davasında cevaplanabilir nitelikte olmasına rağmen başvurucu bu yola tevessül etmemiştir.

6. Başvurucu incelemeye konu edilen davada; rehberlik merkezinde verilen eğitimin okulda verilen eğitime kıyasen nitelik ve nicelik olarak yetersiz olduğunu, bu sebeple çocuğunun haricen eğitim gördüğünü, burada yaptığı harcamaların bir vakıf tarafından karşılandığını, sürecin manevi olarak yıpranmaya yol açtığını ileri sürmüştür. Yargılama mercii konuyu bir bütün olarak değerlendirerek, manevi zararın başvurucu tarafından ortaya konulamadığını belirterek davayı reddetmiştir.

7. Devletin pozitif yükümlülüklerine taalluk eden; otizmli bireyler için bir okul belirleme, özel sınıf açma, alanında uzman öğretmen görevlendirme, ücretini ödeyerek rehberlik merkezine yönlendirme ve sorun ortadan kalktığında yeniden eğitime devam etme gibi konular başvuru genelinde bütüncül bir yaklaşımla dikkate alındığında, yargılama mercilerinin manevi bir zararın oluşmadığı yönündeki kararının yerinde olmadığını söylemenin kolay olmadığı aşikârdır. Dahası tüm bu işlemlerin imkânların elverdiği ölçüler dahilinde yerine getirilmesi gibi doğal bir sınırı da mevcuttur.

8. Bu değerlendirmeler ışığında ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğunu düşündüğümüzden, çoğunluğun dosyanın kabul edilebilir olduğu ve eğitim hakkının ihlal edildiği yönündeki görüşülerine iştirak edilmemiştir.

Başkan Basri BAĞCI Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

NURTEN YILMAZ

B. No: 2021/54695 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/54695

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURTEN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/54695)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Nurten YILMAZ

Vekili : Av. Pınar ÇAĞIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İ.K.

B. No: 2021/59751 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59751

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İ.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59751)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : İ.K.

Vekili : Av. Burcu HAS

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. Başvurucu hakkında soruşturma sürecinde 8/8/2016 tarihinde yakalama kararı çıkarılmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun; tanık ifadelerine göre mahrem yapılanma içinde görev yaptığı, sohbet toplantılarını organize ettiği, örgüte müzahir olduğu gerekçesiyle kapatılan derneklerde kurucu ve yönetici olarak sorumluluk üstlendiği ve örgüte finansal destek sağladığı iddia

edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılama; ilk derece aşamasında 26/6/2018 tarihli tefrik öncesi beş, tefrik sonrası sekiz olmak üzere toplamda on üç celsede bitirilmiştir. Başvurucunun yakalandığı 29/5/2019 tarihine kadar savunması alınamamıştır.

5. 6/6/2017 tarihinde gerçekleştirilen birinci celsede bazı tanıklar dinlenmiştir. Bu tanıklar, başvurucu hakkında da açıklamalarda bulunmuşlardır.

i. Bu bağlamda H.S.nin beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"[H.] Kız Öğrenci Yurdu denen yer 3 katlı bir binadır, ben oranın sorumlu müdürü değilim, sadece kızların eve giriş çıkış saatlerine temizliğine, yeme içmelerine bakıyordum, tabiri caizse onlara bekçilik yapıyordum... firari sanık [İ.K.] [başvurucu] benim bildiğim kadarı ile kız yurdundan sorumlu olan kişi idi. Beni işe alan kişidir, kendisi bana [K.] yetim öksüz ve mağdurlar ile yardımlaşma derneğinde sekreter pozisyonunun kağıt üzerinde boş olduğunu, usulen bunu isteyip istemediğimi sordu, ben de orada çalıştığım için ve düzgün işler yaptıkları için tamam dedim, daha sonra başka sekreter buldular, beni üyeliğe kaydırdılar, bu işlemler tahminen 2016 yılı civarında oldu... Firari sanık [İ.K.] bana yurt işlerini bylock üzerinden konuşalım dedi. Ben de o sırada google play'de olan bylock programını telefonuma indirdim, ancak telefonumu kastı, açılmadı, ben bunun programdan olduğunu zannettim, ancak program şifre istiyormuş, aynı akşam programı geri telefonumdan sildim, [İ.K.] ile konuştuğumda programı indirdiğimi söyledim, telefonun kasıldığını, açılmadığını söyledim, o da bana 'bırak kalsın' dedi. Biz [İ.K.] ile telefon üzerinden konuşuyorduk,... Benim çalıştığım yurtta benden başka hiç bir sorumlu kişi yoktu, 10-12 kişilik öğrencinin ücretlerini ben topluyordum, toplanan paralarla alış veriş yapıyordum, elektrik ve su parasını ödüyordum, kiranın bir kısmını ödüyordum, yetmezse [İ.K.] kira parasını veriyordu."

ii. H.A.K.nın beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"[B]en [H.] Kız Öğrenci Yurdu'nun mülk sahibiyim, aslında burası her ne kadar yurt diye geçse de normalde kendim oturmak için yaptığım evdir... ben kiramı alamayınca [İ.K.dan] kiramı istedim, o da bana Bank Asya'dan hesap açmam gerektiğini söyledi. Tarif ettiği yerdeki Bank Asya'yı buldum, hesap açtım, birkaç gün içerisinde benim 3000 TL kira alacağımı hesabıma yatırdı"

iii. A.Ç.nin beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"[K.] Yetim, Öksüz ve Mağdurlar İle Yardımlaşma Derneği'ne [İ.K.nın] talebi üzerine üye oldum, kendisi bana bu dernekte üye eksikliğinin olduğunu, fakir çocuklarını kötü alışkanlıklardan korumak ve okutmak amacı ile kurulduğunu söyledi, ben de bu amaçla derneğe üye oldum, ben hiç bir yönetim kurulu veya genel kurul toplantısına katılmadım, hatta derneğin toplanamamaktan dolayı ceza aldığını da duydum"

iv. F.K.nın beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"[K.] Yetim, Öksüz ve Mağdurlar İle Yardımlaşma Derneği'ne [İ.K.] ve [Y.Ö.nün] talebi üzerine bu derneğe üye oldum, bu derneğin kimsesiz çocuklara yardım ettiğini onları okutmaya çalıştıklarını söylediler, derneğin hiç toplantılarına veya yönetim kurulu toplantısına katılmadım, hiç aidat da vermedim, huzurda bulunan sanık [S.B.] tanımıyorum. Evimde yapılan aramada bulunan kutu içerisindeki CD'ler bana ait değildir. [Y.Ö.] bana kutu

içerisinde bu materyalleri getirdi, [İ.K.] gelip bunları senden alacak dedi. Ben de iş yerimdeydim, acelem olduğu için bakmadım, bu kutu aramadan yaklaşık bir sene önce dükkana konmuştu, hiç açıp bakmadım, her iki sanığın da şu anda nerede olduklarını bilmiyorum"

v. İ.Ç.nin beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"Ben dernek üyesi olduğumu emniyetteki ifadem sırasında öğrendim, bana [K.] Yetim, Öksüz ve Mağdurlar İle Yardımlaşma Derneği'nin hazurun cetvelini getirdiler, orada ismimi gördüm, karşısı boştu, ben böyle bir yere imza atmadım, [İ.K.], Karaisalı'da kendisini erkek yurdu müdürü olarak tanıttı, ben yurdun kapanmasından sonra birkaç eşya satın almıştım, karşılığında 20 TL verdim"

6. Sonraki süreçte aynı davada yargılanan diğer sanıklar hakkında birçok celse yapılmıştır. 26/9/2017 ile 26/6/2018 tarihli celseler arasında başvurucunun savunmasının alınamaması ve diğer sanıklar hakkında yürütülen muhakemenin sürüncemede kalmaması adına dosyanın tefrik edilmesine dair ara karar verildiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda 5/2/2019 tarihli yedinci (tefrik sonrası ikinci) celsede tanık olarak dinlenen H.D. özetle "Ben etkin pişmanlık kapsamında Adana KOM Şube Müdürlüğü'nde ifade verdim, ben Adana 12. AĞCM'de yargılandım, etkin pişmanlıktan yararlandım, 2 yıl ceza aldım, ben öğrenciyim, öğrencilere program yapacak bir ev lazımdı, beni [C.Y.] yönlendirdi, [İ.K.nın] evinde öğrencilere bir kaç kez manevi program yaptım" şeklinde beyanda bulunmuştur.

7. 29/5/2019 tarihinde yakalanan, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) üzerinden Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesi tarafından alınan ilk savunmasında başvurucu, diğer hususların yanı sıra hakkındaki yakalama emrinden haberdar olmadığını belirtmiştir.

8. 3/9/2020 tarihli on üçüncü (tefrik sonrası sekizinci) karar duruşmasına SEGBİS üzerinden katılan başvurucu esas hakkında mütalaaya karşı beyanında önceki savunmasını tekrarlayarak isnat edilen suçu inkâr etmiştir. Başvurucu yukarıda yer verilen diğer hususların yanı sıra yakalanarak tutuklandığı tarihe kadar hakkındaki dava ile ilgili kendisine herhangi bir tebliğ yapılmadığını, yakalama kararından haberdar olsaydı duruşmalara katılım göstereceğini belirtmiştir.

9. Mahkeme; başvurucunun Bank Asyada mutat olmayan hesap hareketleri olduğuna, örgüt ile bağlantılı olduğu gerekçesiyle kapatılan derneklerde kurucu ve yönetici olarak görev aldığına, sohbet toplantısı adı altında örgüt üyelerinin bir araya getirilmesinde aktif rol üstlendiğine, örgütün eğitim kurumlarında müdürlük yaptığına ve aleyhine olan tanık ifadelerine (bkz. §§ 5, 6) istinaden 9 yıl hapis cezası ile mahkûmiyetine karar vermiştir.

10. Başvurucu hakkındaki gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"[S.B.]. [H.A.K.], [A.Ç.], [F.K.], [İ.Ç.nin] beyanları, tanık [H.B.] ve [A.B.nin] ifadeleri, ek deliller [V.B.Ö.], [H.B.nin] tespitleri, Adana ili Karaisalı ilçesindeki kız ve erkek yurtlarındaki arama kayıtları, [K.] Yetim, Öksüz ve Mağdurlar ile yardımlaşma derneği kayıtları dikkate alındığında, sanık [İ.K.] FETÖ/PDY silahlı terör örgütü içerisinde örgüt hiyerarşisine bağlı kalarak faaliyet yürüttüğü, örgütün diri tutulması amacıyla sosyal görünümlü faaliyetler altında [K.] Yetim, Öksüz ve Mağdurlar ile Yardımlaşma Derneğini kurduğu, bu amaçla diğer kişileri bu derneğe üye olmaya zorladığı, [H.] Özel Kız Öğrenci Yurdu ve [U.] Erkek Öğrenci Yurdunun yöneticiliğini yaptığı, bu yurtlarda örgüt adına faaliyetine görev yapacak öğrenciler yetiştirdiği, örgüt adına sohbet faaliyeti biçiminde toplantılar düzenlediği, sanığın kayıtlı olduğu derneğin 679 sayılı KHK ile yasa dışı faaliyet göstermesi sebebiyle kapatıldığı,

sanığın örgütün nihai amacını bildiği, organik bağ kurduğu, emir ve talimat almaya hazır olduğu, eylemlerinin çeşitlilik, yoğunluluk ve süreklilik gösterdiği anlaşılmış, sanığın aksine geliştirmiş olduğu savunmalara mahkememizce itibar edilmemiş, sanığın örgütteki konumu, faaliyetleri dikkate alınarak takdiren alt sınırdan uzaklaşılmış, sanığın uzun süredir kaçak olması yargılamayı sürüncemede bırakması gayretleri dikkate alınarak..."

11. Başvurucunun istinaf talebi üzerine inceleme yapan Adana Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi, istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Toplanan deliller karar yerinde incelenip sanığın suçunun sübutunun kabulünde, oluşa ve soruşturma sonuçlarına uygun şekilde suç vasfının tayininde, cezanın belirlenmesinde, cezayı artırıcı ve azaltıcı sebeplerin nitelik ve derecesinin takdirinde, savunmasının inandırıcı gerekçelerle reddedilmesinde ve incelenen dosyaya göre verilen hükümde bir isabetsizlik bulunmadığı anlaşıldığından...

...

Sanık hakkındaki Bank Asya kayıtlarına, sanığın örgüte müzahir dernekte kurucu yöneticilik yaptığına ve örgüte müzahir öğrenci yurdunda yöneticilik yaptığına dair kayıtlara, tanıklar ... beyanlarına..."

12. Başvurucunun temyiz talebinin de reddedilmesiyle hüküm kesinleşmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 16/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 14/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon; tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; mahkûmiyet kararında beyanına yer verilen bir kısım tanıkların kendisinin yokluğunda dinlendiğini, diğer kısmının ise soruşturma sürecindeki beyanlarına dayanıldığını ve bu tanıkların huzurda dinlenilmesi için Mahkeme tarafından herhangi bir girişimde bulunmadığını, her iki durum nedeniyle kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16 Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir

mahkûmiyet tek veya belirleyici ölçüde sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

19. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama/sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

20. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanıkların başvurucu ve müdafiinin yokluğunda duruşmada dinlenmesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Tanıkların bir kısmının başvurucu hakkında yakalama kararı bulunduğu dönemde Mahkemede dinlendiği, bir kısmının ise (bkz. § 8) soruşturmadaki beyanları ile yetinildiği ve huzurda dinlenmeleri için herhangi bir girişimde bulunulmadığı anlaşılmıştır. Başvurucunun yakalanmasından sonra dosyada tanıkların neden duruşmada ya da SEGBİS aracılığı ile tekrar dinlenmediğine ve yine soruşturma evresindeki beyanları ile yetinilen tanıkların neden huzurda dinlenmeleri yönünde bir çaba gösterilmediğine ilişkin Mahkemece bir açıklamaya yer verilmemiştir. Diğer bir ifadeyle tanıkların savunmanın da hazır bulunduğu bir celsede dinlenmemesine ilişkin olarak herhangi bir geçerli neden ileri sürülmemiştir. Ancak buna ilişkin bir neden ileri sürülmemesi, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir.

21. İkinci olarak hükmün tek veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama ve sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır. Somut olayda Mahkeme, tanık beyanları dışında, örgütle müzahir olduğu gerekçesiyle kapatılan derneklerde kurucu ve yönetici olarak görev aldığı, örgüte ait eğitim kurumlarında müdürlük yaptığı ve Bank Asyadaki mutat olmayan hesap hareketlerini değerlendirmek suretiyle isnat edilen suçun oluştuğu sonucuna ulaşmıştır (bkz. §§ 9-11).

22. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri örgütsel faaliyet veya örgüte yardım olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararları]. Bununla birlikte bu kişilerin

örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin örgüte üye olma suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebileceği anlaşılmıştır [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145 sayılı kararı].

23. Yargıtayın; somut olayın koşullarını, sanığın konumu ve kişisel özelliklerini de gözeterek kişilerin Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına göre örgüte müzahir kurum veya kuruluşlarda çalışmalarının örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirttiği kararlar bulunmaktadır [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin E.2019/5505, K.2021/1793, 2/3/2021; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin E.2021/14774, K.2022/6617, 20/10/2022 sayılı kararları).

24. Yargıtay; sanıkların FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı dernek, sendika ve diğer sivil toplum örgütlerine üyeliklerini; örgütün nihai amacını bildiğini, örgütle organik bir bağ kurarak hiyerarşisine dâhil olduğunu tek başına göstermediğini kabul etmiştir (diğerleri arasından bkz. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 20/4/2021 tarihli ve E.2020/5713, K.2021/2837; 22/3/2021 tarihli ve E.2020/1864, K.2021/2227; 9/10/2019 tarihli ve E.2019/1326, K.2019/5918; 19/10/2020 tarihli ve E.2019/5604, K.2020/5065 sayılı kararları). Yargıtay sanıkların sadece FETÖ ile irtibatlı ve iltisaklı derneklerde üyelik kayıtlarının bulunmasının silahlı terör örgütüne yardım suçunu oluşturmayacağına (Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 7/4/2021 tarihli ve E.2020/6785, K.2021/2588 sayılı kararı), sendika ve dernek üyeliğine dair eylemlerinin sempati ve iltisak boyutunu aşmadığına ve örgüt hiyerarşisine dâhil olduğunu göstermediğine (Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 17/6/2021 tarihli ve E.2019/9574, K.2021/4104; 17/3/2021 tarihli ve E.2019/8868, K.2021/2169 sayılı kararları) terör örgütüne müzahir derneğin organlarında yer almalarının tek başına örgüt hiyerarşisine dâhil olduğunu göstermediğine (Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 16/3/2021 tarihli ve E.2020/5437, K.2021/2637 sayılı kararı) karar vermiştir. Bununla birlikte Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgüte bağlı dernek ve sendika üyesi olma şeklindeki eylemlerinin sempati ve iltisak boyutunu aşan, örgüte yardım etme kastıyla hareket edildiğini ispat eden faaliyetler kapsamında değerlendirilmediği görülmüştür (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2021/13507, K.2022/4206 sayılı, 29/9/2022 tarihli ve E.2021/21414, K.2022/5210 sayılı kararları).

25. Yargıtayın tanık ifadeleri dışındaki delillerle ilgili yukarıda belirtilen uygulamaları dikkate alındığında, tanıkların beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında önemli ağırlıkta bir delil olarak dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların ifadelerinin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

26. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığı sırada verilen cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın tepkileri konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanı dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları

belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlal tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Başvurucu maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU'nun karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/225, K.2020/148) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Çoğunluğun "Tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı, bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği, bu gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine" dair kararına iştirak etmemekteyim. Şöyle ki;

2. Başvurucunun da arasında bulunduğu derece mahkemesindeki yargılama tefrik öncesi beş, tefrik sonrası sekiz olmak üzere toplamda on üç celsede tamamlanmıştır.

3. Başvurucu hakkında 8.8.2016 tarihinde yakalama kararı verilmiş, yaklaşık üç yıl sonra 29.5.2019 tarihinde yakalanmıştır.

4. Başvurucunun yakalanmasından sonra iki celse yapılmış ve Mahkeme "Başvurucunun Bank Asyada mutad olmayan hesap hareketleri olduğuna, örgüt ile bağlantılı olduğu gerekçesi ile kapatılan derneklerde kurucu ve yönetici olarak görev aldığına, sohbet toplantısı adı altında örgüt üyelerinin bir araya getirilmesinde aktif rol üstlendiğine, örgütün eğitim kurumlarında müdürlük yaptığına ve aleyhine olan tanık ifadelerine istinaden mahkûmiyetine" karar vermiştir.

5. Görüldüğü üzere Mahkeme, tanık beyanları dışında, örgütle müzahir olduğu gerekçesi ile kapatılan derneklerde kurucu ve yönetici olarak görev aldığı, örgüte ait eğitim kurumlarında müdürlük yaptığı ve Bank Asyadaki mutad olmayan hesap hareketlerini değerlendirmek suretiyle isnat edilen suçun oluştuğu sonucuna ulaşmıştır.

6. Mahkemenin, mahkûmiyet hükmüne gerekçe gösterdiği herbir husus tek başına örgütle organik bağ için yeterli olmasa da tamamını birlikte değerlendirdiği ve buna hüküm kurduğu anlaşılmaktadır.

7. Kaldı ki Başvurucu ilk derece yargılamasında yargılamayı yapan mahkeme huzurunda tanık sorgulama hakkını kullanma yönünde bir talepte bulunmamıştır. İmkanları varken zamanında tanık sorgulama hakkını yargılamayı yapan mahkeme huzurunda dile getirmeyen Başvurucu ve müdafiinin bu tavırları söz konusu haktan zımnen feragat anlamına gelmektedir.

8. Gerek AİHM, gerekse AYM birçok kararında adil yargılanma güvencelerinden açık bir şekilde feragat edilebileceği gibi örtülü şekilde feragat edilmesinin de mümkün olduğuna işaret etmişlerdir. Yargılama sırasında, istinabe yoluyla dinlenen tanıkların huzurda da beyan vermelerini ve tanıkları sorgulama hakkını kullanmayı istememesinin Başvurucunun tanık sorgulama hakkından feragat ettiği anlamına da gelmesi söz konusu olabilecektir. Bu hususu değerlendirecek olan da tüm tanık ve delilleri yüz yüze ilkesi gereğince dinleyen ve yargılamayı yürüten derece mahkemesidir.

9. Açıklanan bu gerekçelerle çoğunluğun görüşüne iştirak etmemekteyim.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

AHMET BAKSAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/62702 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62702

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BAKSAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62702)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Ahmet BAKSAL

2. Aynur BAKSAL

3. Halil BAKSAL

4. Hanife BAKSAL

5. İbrahim BAKSAL

6. İdris BAKSAL

7. Medine KAPTAN

8. Mehmet BAKSAL

9. Nazire KİNEŞ

10. Nurcan BAKSAL

11. Reşit BAKSAL

12. Rıdvan BAKSAL

13. Suzan KEKLİK

14. Süleyman BAKSAL

15. Şahin BAKSAL

Vekilleri : Av. Halit EKİNCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucu O.A. bireysel başvuru tarihinden sonra vefat etmiş, müteveffanın yasal mirasçıları bireysel başvuruya devam etmek istediklerini açıklamıştır. Başvuruculların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FADIL ÖZTÜRK

B. No: 2021/65639 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/65639

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FADIL ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/65639)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Fadıl ÖZTÜRK

Vekili : Av. Ahmet ERKUL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN AKBEYAZ

B. No: 2022/6072 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/6072

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN AKBEYAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/6072)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Ramazan AKBEYAZ

Vekili : Av. Erol BOYLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SATILMIŞ KARAMAN

B. No: 2022/6545 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/6545

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SATILMIŞ KARAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/6545)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Satılmış KARAMAN

Vekili : Av. Elifnur YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YALÇIN SÖNER

B. No: 2022/8732 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/8732

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YALÇIN SÖNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/8732)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Yalçın SÖNER

Vekili : Av. Diyar Rüknedin ÇETEDİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ESİN SUNGUR

B. No: 2022/18836 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/18836

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESİN SUNGUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/18836)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Esin SUNGUR

Vekili : Av. Oya AYDIN GÖKTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

H.Ö.

B. No: 2022/21079 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/21079

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

H.Ö. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/21079)

Karar Tarihi: 2/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 10/1/2025 - 32778

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : H.Ö.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mahkeme kararlarına rağmen kişisel ilişki tesis edilememesi ve bu hususta caydırıcı önlemler alınmaması nedenleriyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/2/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden temin edilen belgelere göre olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu ile T.Ö. 27/10/2013 tarihinde evlenmiştir. Bu evlilikten 29/12/2014 doğumlu müşterek bir çocukları bulunmaktadır.

A. Bireysel Başvuru Öncesi Olaylar

1. Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Amacıyla Başvurucunun Açtığı Davayla İlgili Süreç

6. Başvurucu, eşinin müşterek konuttan ayrılması üzerine 25/3/2016 tarihinde kişisel ilişkinin tesisi amacıyla Eskişehir 2. Aile Mahkemesi nezdinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde; eşinin sık sık çocuğu da alarak ailesinin yanına gittiğini, on beş aylık süreçte çocuğu yalnızca dört ay görebildiğini beyan ederek kişisel ilişki tesisine karar verilmesini talep etmiştir.

7. Anılan Mahkeme, aynı tarihte davanın kabulü ile başvurucunun her ayın 1. ve 3. hafta sonu pazar günü saat 10.00 ile 15.00 arasında ve dinî bayramların 2. günü saat 10.00-15.00 arasında anne konutundan alınmak ve teslim saatinde anne konutuna teslim edilmek sureti ile şahsi ilişki tesisine karar vermiştir. Anılan karar 2/5/2016 tarihinde kesinleşmiştir.

8. Başvurucunun söz konusu kararın infazı için Eskişehir 8. İcra Müdürlüğünden (İcra Müdürlüğü) talepte bulunması üzerine İcra Müdürlüğü tarafından T.Ö.ye müşterek çocuğun ilgili Mahkemece kurulan kişisel ilişkiye göre belirlenen gün ve saatlerde başvurucuya teslim edilmesi için muhtıra tebliğ edilmiştir. Akabinde düzenlenen 2/5/2016 tarihli tutanak ile çocuğun başvurucuya teslim edildiği ancak daha sonraki tutanaklarda çocuğun tesliminin gerçekleştirilemediği anlaşılmıştır.

9. Başvurucu 23/12/2020 tarihinde Eskişehir 3. İcra Ceza Mahkemesine (İcra Mahkemesi) şikâyette bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde; T.Ö.nün 26/12/2016 ile 20/12/2020 tarihleri arasında düzenlenen 16 ayrı tutanakla belirlendiği üzere müşterek çocuk ile şahsi ilişki kurulmasını engellediğini beyan etmiştir. İcra Mahkemesi 17/2/2021 tarihli kararında; başvurucunun kişisel ilişkinin engellendiği tarihten itibaren üç ay içinde şikâyette bulunmaması nedeniyle 20/12/2020 tarihine kadar gerçekleşen eylemlere ilişkin davaların düşürülmesine ancak 20/12/2020 tarihli eylemi nedeniyle davalı eş hakkında 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra İflâs Kanunu'nun mülga 341. maddesi gereğince altı aya kadar tazyik hapsi uygulanmasına karar vermiştir. T.Ö.nün anılan karara itirazı 26/2/2021 tarihinde reddedilmiştir.

10. T.Ö.nün 8/3/2021 tarihinde İcra Mahkemesine sunduğu kanun yararına bozma dilekçesinde yer alan talebi üzerine Mahkemece aynı tarihte infazın durdurulmasına karar verilmiştir. Akabinde Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) 21/12/2021 tarihli yazısı ile kanun yararına bozma yoluna gidilmediği bildirildiğinden İcra Mahkemesince T.Ö. hakkında infazın devamına dair ek karar verilmiştir.

11. Başsavcılık, İcra Mahkemesine gönderdiği 30/12/2021 tarihli yazı ile T.Ö. hakkındaki infazın durdurulmasını talep etmiştir. Söz konusu yazıda; 24/11/2021 tarihli ve 7343 sayılı Kanun gereğince 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 41. maddesine ekleme yapılarak ceza miktarlarının değiştiğini bildirmiştir. İcra Mahkemesi 31/12/2021 tarihinde; infazın durdurulmasına, ayrıca 6 aya kadar tazyik hapsine ilişkin kararın ortadan kaldırılarak T.Ö.nün çocuk teslimi emrine muhalefet suçundan 5395 sayılı Kanun'un 41/F maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince 3 gün disiplin hapsiyle cezalandırılmasına karar

vermiştir.

12. Başvurucu 23/12/2021 tarihinde Eskişehir 1. İcra Ceza Mahkemesine başvururak şahsi ilişki kurulmasına ilişkin kararlara aykırı hareket eden T.Ö.nün cezalandırılmasına karar verilmesini talep etmiştir. Bu Mahkemenin 28/12/2021 tarihli kararı ile ilgili mevzuat gereğince somut olayda işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yerdeki aile mahkemesinin görevli olduğu bildirilerek şikâyetin reddine karar verilmiştir.

13. Bunun üzerine başvurucu, Eskişehir 5. Aile Mahkemesine başvurarak şahsi ilişki tesisine ilişkin kararın İcra Müdürlüğü tarafından işleme alındığını ve icra dosyasının kesinleştiğini ancak T.Ö.nün çocuğu kaçırarak icra hükümlerini yerine getirmediğini bildirmiştir. Başvurucu, bu sebeple T.Ö.nün 2016-2022 yılları arasında sürekli tekrar ettiği eylemleri nedeniyle cezalandırılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

14. Anılan Mahkemece 4/1/2022 tarihinde talebin reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; 7343 sayılı Kanun ile 5395 sayılı Kanun'a eklenen madde 41/A ve devamı maddeleri gereğince kişisel ilişki temininin Adli Destek Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü aracılığı ile yerine getirilmesinde olağan ihlale bağlı olarak Aile Mahkemesince yargılama yapılıp ceza verilebileceği belirtilmiştir. Somut olayda böyle bir işlemin yerine getirilmediğini belirten Mahkemece ayrıca 5395 sayılı Kanun'un 41/F maddesinin (4) numaralı fıkrasına göre işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yerdeki aile mahkemesinin yetkili ve görevli olduğu, bu birimin bulunmadığı yerlerde ise icra mahkemelerinin yetkili ve görevli olduğu vurgulanmıştır.

15. Başvurucunun söz konusu karara itirazı üzerine Eskişehir 1. Aile Mahkemesince 7/1/2022 tarihinde yapılan değerlendirmede henüz 7343 sayılı Kanun ile değişen 5395 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına ilişkin yönetmelik bulunmadığından başvurucunun itirazının reddedildiği belirtilmiştir.

16. Başvurucu, bu karara karşı 10/2/2022 tarihinde 2022/20069 ve 2022/20108 numaralı başvurular ile aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapmıştır.

2. Boşanma Davası Öncesi Başvurucu Aleyhine Verilen Tedbir Kararlarına İlişkin Süreç

a. Birinci Tedbire İlişkin Süreç

17. T.Ö. 7/5/2018 tarihinde Eskişehir Emniyet Müdürlüğüne şikâyette bulunarak başvurucunun müşterek çocuğa cinsel istismarda bulunduğunu ileri sürmüş ve can güvenliklerinin sağlanmasını talep etmiştir. Bunun üzerine Eskişehir Emniyet Müdürlüğü tarafından 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi gereğince çocuk ve T.Ö.nün üç ay süre ile geçici koruma altına alınmasına karar verilmiştir. Ayrıca Başsavcılık, T.Ö. ve çocuk lehinde koruma kararı verilmesi amacıyla Eskişehir 3. Aile Mahkemesinden talepte bulunmuştur.

18. İlgili Mahkeme Başsavcılığın talebinin kabulü ile 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a), (c) ve (d) bentleri uyarınca 60 gün süreyle geçerli olmak üzere başvurucunun T.Ö.ye ve çocuğa karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmamasına, T.Ö.nün ikametgâhına yaklaşmamasına ve kişisel ilişki kurmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına 9/5/2018 tarihinde karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara itirazı 18/7/2018 tarihinde reddedilmiştir.

19. T.Ö. 6/7/2018 tarihinde Eskişehir 3. Aile Mahkemesine başvurarak başvurucunun rahatsız edici davranışlarına devam etmesi nedeniyle tedbir kararındaki sürenin uzatılmasını talep etmiştir. Mahkeme 10/7/2018 tarihinde talebin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucu hakkındaki iddiaların soyut beyanlardan ibaret olduğu belirtilmiştir.

b. İkinci Tedbire İlişkin Süreç

20. Öte yandan T.Ö. aynı Mahkemeye sunduğu 28/8/2018 tarihli dilekçede; başvurucunun şiddet ve tehditlerinin artması nedeniyle çocuk ile başvurucu arasındaki şahsi ilişki kararının kaldırılmasını ve 6284 sayılı Kanun hükümleri gereğince gerekli tedbirlerin alınmasını talep etmiştir. Anılan Mahkemece 28/8/2018 tarihinde talebin kısmen kabulü ile başvurucunun iki ay süre ile şiddet, tehdit ve küçük düşürmeye yönelik söz ve davranışlarda bulunmamasına; kişisel ilişkinin kaldırılması talebi dava yolu ile karara bağlanabileceğinden söz konusu talebin reddine karar verilmiştir. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazının reddine karar verilmiştir.

21. Daha sonraki süreçte T.Ö. Eskişehir 3. Aile Mahkemesinden koruma tedbirinin uzatılmasını talep etmiş, anılan Mahkemece 26/10/2018 tarihinde koruma tedbirlerinin iki ay süre ile uzatılmasına karar verilmiştir.

c. Diğer Tedbir Kararlarına İlişkin Süreç

22. Eskişehir Valiliği Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü (İdare) 5/11/2018 tarihinde Eskişehir 2. Aile Mahkemesine yazı göndererek T.Ö. ve çocuk lehinde tedbir kararı verilmesini talep etmiştir. Talep yazısının ekinde yer alan sosyal inceleme raporunda; başvurucunun çocuğun anüsüne parmak sokarak cinsel istismarda bulunduğu iddiası kapsamındaki ceza yargılamasının devam ettiği, çocuk ile yapılan uzman görüşmesinde söz konusu iddianın kuvvetle muhtemel doğru olduğunun belirlendiği bildirilmiştir.

23. Eskişehir 2. Aile Mahkemesi 13/11/2018 tarihinde talebin kısmen kabulü ile başvurucunun 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarıncaT.Ö.ye ve çocuğa karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmamasına, aynı maddenin (ç) bendi uyarınca başvurucu ile çocuk arasında 25/3/2016 tarihinde tesis edilen şahsi ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılmasına karar vermiştir. Ayrıca kararda, başvurucu hakkında talep edilen konuta ve okula yaklaşmama tedbirinin reddedildiğini bildirmiştir.

24. T.Ö.nün talebi üzerine Eskişehir 5. Aile Mahkemesince 4/4/2019 tarihinde başvurucu hakkında Eskişehir 2. Aile Mahkemesince verilen tedbirlerin üç ay süre ile uzatılmasına, ayrıca başvurucunun T.Ö.nün ve çocuğun konutuna, T.Ö.nün işyerine ve çocuğun okuluna yaklaşmamasına karar verilmiştir.

25. Devam eden süreçte T.Ö.nün talepleri üzerine Eskişehir 5. Aile Mahkemesince 2/5/2019, 8/7/2019, 16/12/2019, 6/3/2020, 8/5/2020, 4/9/2020 ve 3/11/2020 tarihlerinde başvurucunun T.Ö.ye ve çocuğa karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmamasına; kişisel ilişki kurmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına dair tedbir kararları verilmiştir.

26. Söz konusu süreçte Eskişehir Emniyet Müdürlüğü tarafından mahkemeye gönderilen 20/9/2019 tarihli yazıda başvurucu ile çocuk arasında şahsi ilişki tesisine ilişkin 25/3/2016 tarihli kararın uygulanması konusunda tereddüt oluştuğu belirtilerek görüş sorulmuştur.

Anılan Mahkeme 20/9/2019 tarihli kararında; tedbir kararı ile korunması amaçlanan kişinin müşterek çocuk olduğunu, dolayısıyla tedbir kararının devam ettiği süreçte kişisel ilişki tesisine dair uygulamanın devam etmeyeceğini belirterek 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (d) bendinin uygulanacağının tespitine karar vermiştir.

27. Başvurucunun 3/11/2020 tarihli tedbir kararına itirazı üzerine Eskişehir 1. Aile Mahkemesince verilen itirazın reddine ilişkin 5/11/2020 tarihli kararda ise çocukla kişisel ilişkiye engel bir tedbir mevcut olmayıp 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak kaydıyla karar verildiği vurgulanmıştır.

28. Eskişehir 5. Aile Mahkemesince 3/3/2021 tarihinde T.Ö.nün tedbirlerin uzatılmasına ilişkin talebinin reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucu hakkında çocuğun cinsel istismarı suçu nedeniyle yapılan yargılamada beraat kararı verildiği, istinaf talebinin de reddine karar verildiği, ayrıca başvurucunun önceki tedbir kararını ihlal edecek bir eyleminin bulunmadığı ifade edilmiştir.

3. Ceza Yargılamasına İlişkin Süreç

29. T.Ö., başvurucunun çocuğa cinsel istismarda bulunduğu iddiasıyla Başsavcılık nezdinde şikâyetçi olmuştur. Başsavcılık 28/5/2018 tarihinde başvurucu hakkında çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. İddianamede; çocuğun beyanında başvurucunun anüsüne parmağını soktuğunu ifade ettiğini, ayrıca fiziksel bir bulgu tespit edilmemiş ise de çocuk izlem raporunda çocuğun gelişim dönemi itibarıyla hayal ürünü cinsel senaryolar üretmesinin mümkün olmadığına ilişkin görüş bildirildiğini ifade etmiştir.

30. Eskişehir 1. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) yapılan yargılama sonucunda başvurucunun üzerine atılı suçu işlediği sabit olmadığından beraatine 24/4/2019 tarihlinde karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun atılı suçu işlediğine ilişkin hiçbir somut bulgunun mevcut olmadığı, eşler arasında çocuğun velayetine ilişkin husumet bulunduğu da gözetildiğinde söz konusu iddianın iftira ya da yanlış anlaşılma gibi birçok sebebe dayanabileceği vurgulanmıştır. Anılan karar, istinaf ve temyiz aşamaları neticesinde 13/10/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Boşanma Davasına İlişkin Süreç

31. Başvurucu 24/4/2018 tarihinde Eskişehir 1. Aile Mahkemesinde çocukla şahsi ilişki tesisi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde 25/3/2016 tarihli şahsi ilişki tesisine ilişkin karara rağmen T.Ö.nün çocuk ile görüşmesine izin vermediğini, bu nedenle ancak icra yolu ile şahsi ilişki kurabildiğini beyan etmiş; ayrıca çocuğun yaşının büyümesi ve anneye bağımlılığının azalması nedeniyle şahsi ilişki sürelerinin artırılmasını talep etmiştir.

32. Akabinde T.Ö.nün aynı Mahkemede 7/9/2018 tarihinde boşanma davası açması üzerine Mahkemece şahsi ilişki tesisi talepli dava ile boşanma davası birleştirilerek şahsi ilişki tesisi için uzman raporu alınmasına karar verilmiştir.

33. 30/9/2019 tarihli uzman raporunda; çocuğun kullandığı ifadeler ve psikiyatrik tedavi sürecindeki ifade ve tepkileri gözönüne alındığında bu aşamada çocuğun başvurucu ile kişisel ilişkiye hazır olmayabileceği, başvurucu hakkındaki algı ve düşünceleri doğrultusunda destek süreci geçirmeden şahsi ilişki kurmasının çocuğun ruh sağlığını olumsuz etkileyebileceği bildirilmiştir. Raporda ayrıca anne ve babanın çocuğa yaklaşım

biçimleri ve aralarındaki çatışmanın çocuğa yansıtılmasının önlenmesi için her iki ebeveyn hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasının faydalı olacağı, çocukla başvurucu arasında şahsi ilişki tesisi yönünden öncelikle sağlık tedbiri uygulanmasının çocuğun yararına olacağı belirtilmiştir.

34. Devam eden yargılamanın sonucunda tarafların boşanmalarına ve başvurucu ile çocuk arasında her ayın 1. ve 3. cumartesi günü saat 10.00-17.00 arasında ve dinî bayramların 2. günü saat 10.00-17.00 arasında kişisel ilişki kurulmasına, karar kesinleştikten sonra ilişkinin bu şekilde devamına 21/11/2019 tarihinde karar verilmiştir.

35. Anılan hükmün boşanmaya ilişkin kısmı kanun yollarına başvurulmadığından 24/12/2019 tarihinde kesinleşmiştir. Bununla birlikte başvurucu ve T.Ö.nün hükmün diğer kısımları hakkındaki istinaf talebi gereğince Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 28. Hukuk Dairesi (Daire) tarafından yapılan inceleme sonucunda istinaf talebinin kabulü ile hükmün kusur tespiti, velayet, kişisel ilişki, nafaka ve tazminatlar yönünden kaldırılmasına 2/3/2021 tarihinde karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; uzman raporunda belirtilen hususlara rağmen çocuk hakkında sağlık tedbiri, başvurucu hakkında da danışmanlık tedbiri uygulanmadan şahsi ilişkiye karar verilmesinin hukuka aykırı olduğu, ayrıca Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden yargılamanın sonucunun beklenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

36. Dairenin istinaf talebini kabul etmesinin ardından Eskişehir 1. Aile Mahkemesince 12/4/2021 tarihinde yeniden yargılamaya başlanmış, 9/9/2021 tarihli 2. celsede T.Ö. tarafından Dairenin kararında belirtilen eksikliklerin giderilmesi talep edilmiştir. Mahkemece aynı celsede önceki hüküm ile aynı yönde (bkz. § 34) karar verilerek yargılamaya son verilmiştir. Tarafların istinaf talebi üzerine Dairece -2/3/2021 tarihli kararda yer alan gerekçelerle- Mahkemenin kararının kaldırılmasına 29/12/2021 tarihinde karar verilmiştir.

37. Mahkemece 2/2/2022 tarihinde üçüncü kez yargılamaya başlanmış ve bireysel başvuru tarihine kadar şahsi ilişki tesisine ilişkin başkaca bir karar verilmemiştir.

38. Bunun üzerine 8/2/2022 tarihinde mevcut başvuruya ilişkin olarak bireysel başvuru yapılmıştır.

39. Komisyonca 2022/20069 ve 2022/20108 numaralı başvuruların 2022/21079 numaralı başvuru ile birleştirilmesine, ayrıca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Gelişen Olaylar

40. Dairenin kararının ardından Eskişehir 1. Aile Mahkemesinde şahsi ilişki tesisi, tazminat ve nafaka talepli davanın yargılamasına devam edilmiştir. T.Ö.nün Mahkemeye sunduğu dilekçe ile Dairenin kararı nedeniyle 25/3/2016 tarihli şahsi ilişki tesisine dair kararının da kaldırılması talep edilmiştir. Mahkemenin 3/6/2022 tarihli ara kararında; Dairenin kararı neticesinde Eskişehir 2. Aile Mahkemesince 25/3/2016 tarihinde verilen şahsi ilişki kararının hükümsüz kaldığı belirtilerek ayrıca bir karar verilmesine yer olmadığı belirtilmiştir.

41. Yargılamanın 13/4/2023 tarihli 7. celsesine kadar başvurucu hakkında Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden yargılamanın neticesinin beklenmesine karar verilmiştir. Anılan davada başvurucu hakkındaki beraat kararının kesinleştiğinin belirlenmesi üzerine Mahkemece aradan geçen süre de dikkate alınarak velayet ve şahsi ilişki konusunda

yeniden pedagog, psikolog ve sosyal hizmet uzmanından oluşan uzman bilirkişi heyeti nezdinde gözlem yapılarak rapor alınmasına karar verilmiştir.

42. Bu doğrultuda düzenlenen 18/5/2023 tarihli sosyal inceleme raporunda; 30/9/2019 tarihli rapor gereğince (bkz. § 33) çocuk hakkında sağlık tedbiri uygulanması yönünde görüş bildirilmişse de çocuğun hâlihazırda Osmangazi Üniversitesi Hastanesinde (Üniversite Hastanesi) psikiyatrik tedavi görmekte olduğu belirtilerek anılan tedbir yerine başvurucu ile çocuk arasında sağlıklı bir ilişki kurulup kurulamayacağının değerlendirilmesi amacıyla kişisel ilişki sürecine başlanmadan önce 5395 sayılı Kanun'a göre başvurucu, T.Ö. ve çocuk hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasının çocuğun üstün yararına olacağı bildirilmiştir.

43. Devam eden süreçte Mahkemece önce dosyanın karar vermek üzere incelemeye alınmasına, akabinde 15/6/2023 tarihli 9. celsede; Dairenin kararı gözetilerek taraflar hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasına ve çocuğun tedavisi ile ilgilenen hekimden çocuğun başvurucu ile görüşmesinin telafisi güç bir sonuca yol açıp açmayacağı konusunda görüş alınmasına karar verilmiştir.

44. 15/9/2023 tarihli danışmanlık tedbiri uygulama değerlendirme raporunda, taraflarla yapılan görüşmeler sonucunda çocuğun başvurucu ile sağlıklı bir kişisel ilişki tesisinin bu aşamada mümkün olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca Mahkemece ilgili hekimden talep edilen görüşün olumlu olması hâlinde yeniden danışmanlık tedbiri uygulanmasının gerekli olduğu, aksi hâlde bu tedbire gerek olmadığı görüşü bildirilmiştir.

45. 13/7/2023 tarihli 10. celsede önceki ara kararı gereklerinin yerine getirilmesine karar verilmiş; müteakip celsede ise başvurucu, çocuk ve T.Ö. hakkında şahsi ilişki ve velayete ilişkin görüş bildirilmesi için Üniversite Hastanesine sevk kararı verilmiştir. Üniversite Hastanesince başvurucu ve T.Ö.nün velayetine engel bir psikopatolojileri bulunmadığı bildirilmiş, çocuğa ilişkin düzenlenen 22/9/2023 tarihli raporda ise çocuğun başvurucu ile gündüz saatleriyle sınırlı olarak ve uzman gözetmen eşliğinde şahsi ilişki kurabileceği, ayrıca çocuk hakkında sağlık tedbirinin, tarafların tamamı için de danışmanlık tedbiri uygulanmasının uygun olacağı bildirilmiştir.

46. Mahkemece 9/11/2023 tarihli 13. celsede Dairenin kararı doğrultusunda 5395 sayılı Kanun uyarınca başvurucu ve T.Ö. hakkında iki ay süre ile danışmanlık tedbiri ve çocuk hakkında iki ay süre ile sağlık tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir.

47. Devamında yapılan 18/1/2024 tarihli son celsede çocuğun velayetinin T.Ö.ye verilmesine, başvurucu ile çocuk arasındaki şahsi ve sosyal ilişkinin temini açısından; her ayın 2. ve 4. haftası cumartesi günü 10.00-17.00 saatleri arasında, dinî bayramların 2. ve 3. günü 10.00-17.00 saatleri arasında tedbiren uzman gözetmen eşliğinde gündüzlü şahsi ilişki tesisine, karar kesinleştiğinde bu ilişkinin devamına karar verilmiştir. Anılan karara ilişkin istinaf incelemesi devam etmektedir.

48. Başvurucu, mevcut bireysel başvuru dosyasına ilişkin 11/6/2024 tarihli ek beyanında süreci özetleyerek kamu kurumlarının ve yargı mercilerinin hukuka aykırı uygulamaları nedeniyle sekiz yıllık süreçte çocuğu ile şahsi ilişki kuramadığını belirtmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

49. İlgili hukuk için bkz. M.Ş.N. (2), B. No: 2018/27095, 4/7/2022, §§ 73-96.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

50. Anayasa Mahkemesinin 2/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

51. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

52. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

53. Başvurucu; şahsi ilişki tesisine dair kararlara rağmen çocuğunu göremediğini, T.Ö.nün hukuka aykırı hareketlerinin cezalandırılmadığını, yetkili makamların kişisel ilişki konusunda gerekli çabayı göstermediğini beyan etmiştir. Ayrıca çocukla kişisel ilişki kurulması konusunda etkili bir hukuk yolunun olmadığını, yargı mercilerinin çelişkili kararlar vermesi nedeniyle çocuğu ile uzun yıllardır sağlıklı bir şekilde iletişim kuramadığını belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

54. Bakanlık görüşünde; konuya ilişkin mevzuata ve Anayasa Mahkemesi kararlarına yer verilerek somut olayda başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

55. Anayasa’nın 20. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.”

56. Anayasa’nın "Ailenin korunması ve çocuk hakları" kenar başlıklı 41. maddesi şöyledir:

“Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.”

57. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). İddiaların özünün, aile mahkemelerinin ara kararlarına rağmen başvurucunun çocuğunu görememesine ve kararların infazı konusunda caydırıcı önlemler alınmamasına yönelik olduğu anlaşılmakla başvurunun Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği

değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

58. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

59. Aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile hayatına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26).

60. Devletin pozitif tedbirler alma yükümlülüğü konusunda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, ebeveynin çocuğuyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. 41. maddede her çocuğun yüksek yararına aykırı olmadıkça anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu açıkça belirtilmektedir (Serpil Toros, B. No: 2013/6382,9/3/2016, § 69).

61. Kamusal makamlar söz konusu aile ilişkilerinin sürdürülebilirliği ve olayın tarafları arasında iş birliğinin tesisi noktasında kendilerinden beklenen en üstün gayreti göstermek zorunda olmakla birlikte bu alanda zorlayıcı tedbirlere başvurma yükümlülüğü tüm tarafların menfaati, özellikle de çocuğun üstün yararı karşısında sınırlı olmak durumundadır. Anne veya baba ile iletişimin bu menfaatleri tehlikeye soktuğunun tespiti hâlinde de kamusal makamların söz konusu menfaatler arasında adil bir denge tesis etme yükümlülükleri bulunmaktadır (M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/201, § 133).

62. Anne, baba ve çocukların birlikte yaşama hakkı aile hayatının esaslı bir unsuru olup anne ve baba tarafından diğer eşe tanınan velayet ve kişisel ilişki haklarının hukuka aykırı şekilde engellenmesi durumunda da devletin bireylerin haklarını koruyan düzenleyici yargısal bir çerçeve oluşturulmasını ve fiilen hayata geçirilecek uygun tedbirlerin alınmasını sağlama yükümlülüğü, aile hayatına saygı hakkı bağlamındaki pozitif yükümlülüklerinin bir görünümünü oluşturmaktadır. Bu bağlamda velayet ve kişisel ilişki tesisine dair kararların icrasına ilişkin problemler, aile hayatına saygı hakkı bağlamında değerlendirme yapılmasını gerektiren önemli bir dava grubudur (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 44).

63. Bu kapsamda çocuğun üstün yararı gözetilmek suretiyle devletin yasal bir altyapı kurma yükümlülüğü bulunduğunu ve çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek hususları en aza indiren yöntemlerle kişisel ilişki sağlanması yönünde tedbirler alınması gerektiğini belirtmek gerekir.

64. Öte yandan mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek öncelikle yargı mercilerinin yetkisi ve sorumluluk alanındadır. Çocuğun üstün yararı başvuru konusu dava açısından en önemli unsur olup olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde bulunan yargı mercilerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda

bulunduğu da tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, yargı mercileri tarafından izlenen usulü denetlemekte ve özellikle mahkemelerin kişisel ilişki kurulmasına ve velayete ilişkin mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini incelemektedir (M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 135).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

65. Başvurucu baba tarafından çocuğu ile kişisel ilişki kurma hakkının müşterek çocuğun annesince engellendiği, yargı mercilerince çelişkili kararlar verilmesi ve gerekli tedbirlerin alınmaması nedeniyle şahsi ilişki tesisinin mümkün olmadığı iddia edilmektedir. Bu iddia karşısında söz konusu icra sürecindeki takip işlemleri, ilgili mahkemelerin ve icra dairesinin tutumu, başvurucu hakkında yürütülen ceza yargılama süreci gibi bir dizi kamusal işlem ve eylemlerin bir bütün hâlinde değerlendirilmesi gerekir. Bu şekilde yapılacak değerlendirme, kişisel ilişki tesisinde kamusal makamlarca üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini sağlıklı biçimde ortaya koyabilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. M.Ş.N. (2), § 109).

66. Başvurucunun boşanma davasından önce şahsi ilişki kurulmasını talep ettiği veilgili Aile Mahkemesince verilen 25/3/2016 tarihli kararla başvurucu ile çocuğu arasında şahsi ilişkinin tesis edildiği görülmüştür. Bununla birlikte başvurucu anılan karara rağmen T.Ö.nün çocuğu kaçırmaya yönelik eylemleri nedeniyle şahsi ilişki kararının uygulanamadığını ileri sürmüş ancak İcra Mahkemesinin kararında başvurucunun 20/7/2020 tarihli tutanak ile belirlenen döneme kadar geçen sürede T.Ö. hakkında şikâyetçi olmaması nedeniyle yalnızca söz konusu tarihte gerçekleştiği tespit edilen eylem gereğince yaptırım uygulanabileceği ifade edilmiştir (bkz. § 9).

67. Diğer taraftan başvurucunun -iddia olunan- şiddet içerikli davranışları nedeniyle aile mahkemelerince 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararları verildiği görülmüştür. Her ne kadar Eskişehir 5. Aile Mahkemesinin 20/9/2019 tarihli kararında (bkz. § 26) tedbir kararının geçerli olduğu dönemde şahsi ilişki tesisinin mümkün olmadığı belirtilmişse de taraflar arasındaki boşanma davasında verilen 21/11/2019 tarihli karar ile başvurucu ve çocuk arasında yeniden kişisel ilişki tesis edildiği anlaşılmıştır. Nitekim İcra Mahkemesi tarafından 20/12/2020 tarihinde T.Ö. hakkında tazyik hapsine karar verildiği de dikkate alındığında mahkemelerin başvurucunun çocuğuyla kişisel ilişki kurması yönünde gereken öncelikli adımları attığı anlaşılmıştır.

68. Bununla birlikte anılan tazyik hapsine ilişkin kararın ivedi şekilde uygulanamamasının söz konusu karara yönelik kanun yararına bozma talebine ve mevzuatta yapılan değişikliğe dayandığı görülmüştür. Nitekim kanun yararına bozma talebinin reddedilmesinin ve mevzuat değişikliğinin ardından yapılan uyarlama yargılamasının sonucunda T.Ö.nün üç gün disiplin hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır.

69. Öte yandan 7/9/2018 tarihinde açılan boşanma davasında başvurucu ile çocuk arasında şahsi ilişki tesisine karar verilmişse de Dairece, Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılamanın sonucunun beklenmesi gerektiği kanaati ile istinaf talebinin kabulüne karar verildiği anlaşılmıştır. Nitekim başvuru tarihi itibarıyla söz konusu ceza yargılamasında verilen karanın henüz kesinleşmediği dikkate alındığında yargı makamlarının çocuğun üstün yararını koruma amacıyla hareket ettiği değerlendirilmiştir.

70. Böylelikle yukarıda açıklanan yargılama sürecinde yargı mercilerinin pozitif yükümlülüğü bağlamında özellikle çocuğun üstün yararını gözeten ve somut olayın koşullarında diğer aile bireylerinin hakları arasında adil bir dengenin kurulmasını sağlayacak nitelikte kararlar verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

71. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

C. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesine 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURAK AKBAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/61371 | Karar tarihi: 02.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/61371

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK AKBAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/61371)

Karar Tarihi: 2/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucular : 1. Burak AKBAY

2. Veli TOPRAK

3. Estetik Yayıncılık A.Ş.

Vekili : Av. Fahri EMEKSİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yayımladıkları bir haber sebebiyle aleyhlerine manevi tazminata hükmedilmesinin başvurucuların ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Burak Akbay, Sözcü gazetesinin kurucusu olup diğer gerçek kişi başvurucu Veli Toprak ise ihtilafa konu haberin yazarıdır. Başvurucu tüzel kişi, Sözcü gazetesinin yayın sahibidir. 11/7/2013 tarihinde Sözcü gazetesinde "Bakanın oğlu fakirlik bursuyla okuyor" başlığıyla bir haber yayımlanmıştır. Mezkûr haber şu şekildedir:

"Mübarek ramazanda gariban çocuğunun hakkını yediler.

Dışişleri Bakanı [A.D.nin] Türkiye Eğitim Derneği (TED) Koleji son sınıf öğrencisi olan oğlu [M.D'ye] fakirlik bursu çıktı.

ANAP’lı eski yönetici [S.P.nin] başkanlığını yaptığı TED Koleji, önümüzdeki eğitim döneminde tam burs kazanan isimleri belirledi. 28 Haziran tarihli yazıda, başarılı ve fakir olan 5 kişinin ismi yer aldı. Tam Eğitim Bursu kazanan isimler Ö.D., M.K., E.G., O.Y. ve M.D. olarak açıklandı.

5 kriterden 2’si tutmuyor

Bursu kazanan öğrencinin eğitim ücreti, servis ücreti, yemek gideri, giyim gideri, kitap-kırtasiye harcama ve harçlıkları kolej yönetimi tarafından karşılanıyor. TED’in 2003-2004 yılından itibaren başlattığı tam eğitim bursunu alabilmek için 5 ana kriter var: '1- T.C vatandaşı olmak, 2- 5,6,7,8, 9. sınıflara devam ediyor olmak 3- öğrencinin en son aldığı karne not ortalamasının 85-100 arasında olması 4- Gelir durumu itibariyle maddi desteğe kesinlikle ihtiyaç duyması 5- Başka kurum ve kuruluşlardan burs, ücret, kredi vb yardım almıyor olması.'

Babasının maaşı 20 bin lira

Bu kritere göre 12. sınıf öğrencisi burs alamaz. Ayrıca 4. kriter olan ‘kesinlikle ihtiyaç sahibi olması’ şartı da bakan oğlu için geçerli olmasa gerekir. Çünkü, [M.D.]’nun babası [A.D.], bakan, vekil ve emekli maaşı olarak ayda yaklaşık 20 bin lira kazanıyor. Ayrıca yayınlanmış kitapları olan [D.]’nun bu kitaplardan kazandığı yüklü bir telif geliri de mevcut.

Oturduğu konutun kirası 49 bin lira

Dışişleri Bakanı [A.D.], 2013 bakanlık bütçesi görüşülürken oturduğu konut nedeniyle muhalefetin sert eleştirisini aldı. Oturduğu konuta aylık 49 bin liradan 3 yılda 1 milyon 769 bin 450 TL kira ödendiğini hatırlatan CHP’li [M.T.nin] eleştirisine [D.] şu cevabı vermişti: “Bu konut benim şahsi konutum değil. Bir damla suyun parası devlet kasasından çıkmaz. Bu boğazdan haram geçeceğine, Allah bu boğazı, bu canı alsın.”

Bakan oğluna burs inceleniyor

TÜRK Eğitim Derneği Genel Başkanı [S.P.], Bakan [D.nin] oğluna önümüzdeki yıl tam eğitim bursu verilmesiyle ilgili “Genel Müdürüm şu anda ABD’de, okulla da konuştum, evrakları inceletiyorum” dedi. SÖZCÜ’ye açıklamalarda bulunan [P.], şunları söyledi: “Belgeleri inceletiyorum. Genel Müdürüm şu anda ABD’de bulunuyor. Hem bizdeki hem de okuldaki evrakları inceletiyorum. Bir yerde tahribat filan var mı, baktırıyorum. Eklendi diye düşünüyorum. Burs verecek olsam YÖK Başkanı’nın çocuğu da bizde ona veririm.”

3. Dışişleri Bakanlığının aynı gün yaptığı resmî açıklamaya, haberde şu şekilde yer verilmiştir:

[D.]: BİZE FAKİRLİK ŞARTINDAN BAHSEDİLMEDİ

İddialarla ilgili Dışişleri Bakanlığı'nın resmi internet sitesinde bir açıklama yapıldı.

Açıklamada 'Bugün bazı basın yayın organlarında yayınlanan ‘Bakan oğlu fakirlik bursuyla okuyor’ başlıklı haberler hiç bir şekilde gerçekleri yansıtmamaktadır. Söz konusu haberlerde yer aldığı şekilde Sayın Bakan’ın oğluna bir burs verilmesi, 'Bakanın oğlunun fakirlik bursu ile okuması' kesinlikle söz konusu değildir. Haberlerde geçen '[M.D.ye] yüzde 100 burs verdi', 'torpilin belgesi', '[M.nin] servis, yemek, eğitim, kitap, kırtasiye tüm ihtiyaçları okuldan' ibarelerinin tümü asılsızdır.

[M.D.] 4 yıldır aynı okula devam etmektedir ve okulca belirlenen ücreti düzenli olarak Sayın

Bakan tarafından ödenmiştir. Bugüne kadar hiç bir şekilde bir burs talebi olmamıştır ya da burs almamıştır. Bu durum gelecek eğitim-öğretim yılı için de aynen geçerlidir.

Okul yönetimi, her hangi bir burs talebi olmamasına rağmen, [M.D.nin] gösterdiği başarı sebebiyle burs almaya hak kazandığını bildirmiş, ancak bunun için gelir seviyesi ile ilgili bir şarttan bahsetmemiştir. Bu konuda okul tarafından nihai bir bildirimde ya da aile tarafından kabulde de bulunulmamıştır. Haberde adı geçen bursun kullanımı söz konusu değildir.[M.D.nin] 2013-2014 eğitim-öğretim yılı için de okul kaydı henüz yenilenmemiştir.

Sayın Bakan'ın ikisi yüksek lisansta olmak üzere dört çocuğu eğitim görmektedir. Sayın Davutoğlu, bugüne kadar hiç bir çocuğu için hiç bir dönemde hiç bir şekilde eğitim yardımı ya da burs talep etmemiş, böyle bir başvuruda bulunmamıştır.

Bu tür etik konularda son derece hassas olan Sayın Bakan'ı yıpratmaya yönelik bu tür çarpıtma ve yalan haberler her şeyden önce basın ahlakına aykırıdır. Bu yayınlarla ilgili hukuki haklar sonuna kadar kullanılacaktır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.' denildi."

4. Söz konusu iddianın aynı tarihte farklı basın organları tarafından da haberleştirildiği görülmüştür. Bununla birlikte meselenin Türkiye Eğitim Derneği (TED) camiasında da ses getirdiği ve dernek tarafından açıklama yapıldığı anlaşılmışsa da başvuru dosyası kapsamında buna ilişkin bilgi bulunmamaktadır.

5. 18/7/2013 tarihinde, "Bakanın oğluna bursun orijinal belgesi çıktı" başlığıyla başvurucular ikinci bir haber yapmıştır. İlgili haberde şu ifadeler kullanılmıştır:

"Türk Eğitim Derneği, “Bursla ilgili bir karar yok” dedi ama...

Sözcü Dışişleri Bakanı [A.D.nin] oğluna verilen yüzde 100 eğitim bursunu gösteren belgenin orijinaline ulaştı. İşte gizlenmek istenen gerçekler... Dışişleri Bakanı [A.D.nin] oğlu [M.D.ye] Türk Eğitim Derneği (TED) tarafından verilen tam eğitim bursunun yankıları sürüyor. TED Genel Başkanı [S.P.], SÖZCÜ’ye noter kanalıyla ‘cevap ve düzeltme’ metni gönderdi. [P.], bakanın oğluna burs sağlandığına dair bir karar olmadığını vurguladı. Ancak SÖZCÜ’nün geçen hafta yaptığı haberde bursu gösteren belgenin fotokopisi yer almıştı. Burs verilen öğrenci listesini gösteren orijinal belge de ortaya çıktı. TED Genel Başkanı [P.nin] haberimize verdiği yanıt ile SÖZCÜ’nün manşeti arasında bakın hangi farklar var...

İŞTE TED’İN AÇIKLAMASI

1- Öğrencimiz [M.D.'ye] burs sağlandığı şeklinde bir habere konu olacak herhangi bir karar olmadığı görülecektir.

2- Ayrıca öğrencimizin okul ücretlerinin TED Ankara Koleji’ne girdiği 2009-2010 eğitim yılından itibaren düzenli olarak banka hesabına yatırıldığı ekteki banka dekontları ile ortadır.

3- Dahası, ne TED’in ne de TED Ankara Koleji’nin ‘fakirlik bursu’ adıyla bir uygulaması yoktur.

4- Ayrıca yine TED Ankara Koleji’nin tam eğitim bursu olmadığı gibi, öğrencilerine böyle bir burs teklifinde bulunamaz. Bu burs TED Genel Merkezi tarafından yukarıda anılan koşullarda verilmektedir.

İŞTE SÖZCÜ’NÜN CEVABI

1- Haberimizde yayınladığımız belge, TED'in Ankara Koleji'ne gönderdiği 'Tam Eğitim Bursu Öğrencileri Listesi'ni göstermektedir. Peki karar yoksa [M.D.] listeye nasıl 'eklendi'.

2- Biz geçmişe dönük 'ücretsiz, burslu okudu' iddiasında bulunmadık. 2013-2014 öğretim yılında 'ilk kez' verilecek bursu haber yaptık.

3- Tam Eğitim Bursu alabilmenin 5 şartından 4'üncüsü 'gelir durumu itibariyle maddi desteğe kesinlikle ihtiyaç duyması' diye yazıyor. Bu ifade fakirlik tanımı değil de nedir?

4- Bursu TED Ankara Koleji değil Genel Merkez olarak siz veriyorsunuz. Listeyi belirleyen, Ankara Koleji'ne gönderen de TED Genel Başkanlığı'dır.

İŞTE BELGENİN ORİJİNALİ

[...]"

6. Mezkûr belgenin antetli olduğu, sağ üst köşede derneğin ambleminin bulunduğu, "EK-1: TED Ankara Koleji Tam Eğitim Bursu Öğrencileri Listesi" başlığının altında, "2013-2014 yılından itibaren tam eğitim bursu kapsamında TED Ankara Koleji'nde eğitim almaya hak kazanan öğrenciler" denilerek beş kişinin isminin sıralandığı, beşinci sırada ise davacının oğlunun isminin yazılı olduğu anlaşılmıştır.

7. 11/7/2013 tarihli haberle ilgili, o dönem dışişleri bakanı olan A.D. (davacı), haberin gerçek olmadığı bilinmesine rağmen yayımlandığını ve kişilik haklarına saldırıldığını ileri sürerek 20.000 TL manevi tazminat isteminde bulunmuştur. Başvurucular ise söz konusu haberin TED'e ait 28/6/2013 tarihli belgeye dayanarak hazırlandığını, haberin gerçeğe aykırı olmadığını, ayrıca haberde bakanın oğlunun gelecek dönem için burs aldığı bilgisinin verildiğini, geçmiş yıllara dair herhangi bir iddianın mevcut olmadığını savunmuştur. Başvurucular habere dayanak teşkil eden belgenin sahte olup olmadığının araştırılması için mahkemeye başvurulabileceğini TED'e iletmelerine rağmen bu hususta bir adım atılmadığını, taraflarına bilgi verilmediğini de belirtmiştir.

8. Asliye Hukuk Mahkemesi manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne, 8.000 TL manevi tazminatın başvuruculardan tahsiline karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde, Türk Eğitim Derneğinin basın duyurusu ve ekindeki 28/6/2013-36 sayılı burslu öğrenci tespit komisyon kararı ve yönetim kurulu kararı ile davacının yaptığı ödemelere ilişkin faturalar dikkate alındığında, haberin gerçeğe aykırı olduğunu değerlendirmiştir. Mahkeme aynı zamanda, haberin yazarı başvurucu Veli Toprak'ın yargılandığı ceza davasına atıf yapmıştır.

9. Bahsi geçen davada Asliye Ceza Mahkemesinin yargılama sürecinde TED Ankara Koleji Vakfı yönetimine müzekkere yazdığı, Sözcü gazetesinin haberine konu belgenin gerçek olup olmadığını, 2013/2014 eğitim öğretim yılları arasında söz konusu bursun kim tarafından karşılanıldığını, 2013/2014 eğitim öğretim yılında M.D.nin burslu öğrenciler arasında olup olmadığını, S.P.nin TED Başkanı olup olmadığını, şayet öyleyse hangi yıllar görev yaptığını, yetkisinin ne olduğunu sorduğu görülmüştür. Müzekkere cevaplarında, davacının oğlunun 10/9/2013 tarihinde kaydını başka bir okula aldırdığının ve TED Ankara Kolejinde öğrenim gördüğü süreçte burs almadığının bildirildiği anlaşılmıştır. Mahkeme ihtilafa konu haberle hakaret suçunun sübuta erdiğini değerlendirmiş ve 1.740 TL adli para cezasına hükmetmiştir. Gazeteci başvurucunun iddia konusu haberde belirtilen belgenin gerçekliğini ilgili kurumdan sorarak araştırmak zorunda olduğunun altını çizen mahkeme, soyut suçlamaların yazıyı hukuka aykırı hâle getirdiğini, haberin gerçeklik unsuru taşımadığını değerlendirmiştir.

10. Asliye Hukuk Mahkemesinin manevi tazminat isteminin kısmen kabulüne dair kararının istinaf edilmesi üzerine bölge adliye mahkemesi istinaf isteminin reddine karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi, davacı tarafından yapılan başvuru üzerine Sulh Ceza Mahkemesinin tekzip metninin Sözcü gazetesinde yayımlanmasına karar verdiğine dikkat çekmiş; haberi hazırlayan Veli Toprak hakkında adli para cezasına hükmedildiğini belirtmiştir. Konuyla ilgili olarak TED'in basın duyurusunda davacının oğlu hakkında burs sağlandığına dair bir kararın olmadığının, davacının oğlunun 12. sınıfa geçme hakkını elde ettiği TED Kolejindeki öğretim hayatı boyunca tüm giderlerinin banka hesabına yatırılmış olduğunun ve 12. sınıf kaydının henüz yenilenmediğinin altını çizen mahkeme ihtilaflı haberin gerçek olmadığı, kamu yararı taşımadığı, görünür gerçekliğe aykırı asılsız haber yapıldığı kanaatine varmıştır. Karar kesin niteliktedir.

11. Başvurucular 8/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucular, söz konusu haberin belgeye dayalı hazırlandığını, ayrıca haberde TED Genel Başkanı S.P.nin ifadelerine de yer verildiğini, bu kapsamda haberin görünür gerçeğe aykırı ve uydurma olduğu iddiasının doğru olmadığını savunmuştur. Bir ülkenin bakanının siyasi bir kişiliği olması sebebiyle basının yakın merceğinde olmasının son derece doğal olduğunu vurgulayan başvurucular, kişilik haklarına saldırı teşkil edecek herhangi bir ifadeye haberde yer verilmediğinin de altını çizmiştir. Kendilerinin belgede tahrif yapmadıklarını ve bu iddianın ispata muhtaç olduğunu belirten başvurucular, resmî basın açıklamasında "Okul yönetimi, herhangi bir burs talebi olmamasına rağmen, [M.D.]nun gösterdiği başarı sebebiyle burs almaya hak kazandığını bildirmiş, ancak bunun için gelir seviyesi ile ilgili bir şarttan bahsetmemiştir. Bu konuda okul tarafından nihai bir bildirimde ya da aile tarafından kabulde de bulunulmamıştır. Haberde adı geçen bursun kullanımı söz konusu değildir. [M.D.]nun 2013-2014 eğitim-öğretim yılı için de okul kaydı henüz yenilenmemiştir." şeklindeki ifadelerin açıkça davacının oğluna burs verilmesi yönünde bir irade olduğunun ikrarı teşkil ettiğini ifade etmişlerdir. Başvurucular haberin kaynağında 28/6/2013 tarihli belge olmasına rağmen ilk derece mahkemesinin kararında bu belge hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadığını belirtmişler; dernek başkanının dahi konuyu doğrudan reddetmeyip, araştıracağını belirtmesinin haberin asılsız olmadığını ortaya koyar nitelikte olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu kapsamda başvurucular, ifade özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasındadırlar.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığı, mahkeme kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerip içermediği dikkate alınarak inceleme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

14. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. İfade özgürlüğüne yönelik müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Somut olaya benzer uyuşmazlıklarda bir gazetecinin yaptığı haberin gerçek olmadığı iddiası yönünden öncelikle haberin konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49; Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50) ele alınmalıdır. Şayet somut olayda olduğu gibi haberde olgusal bir iddia mevcutsa, söz konusu iddianın doğru olmadığının ortaya konması hâlinde gazetecinin hukuki bir yaptırıma maruz kalması toplumsal bir ihtiyacı karşıladığından meşru görülebilir. Zira habercilik salt bilgiye erişimi değil aynı zamanda güvenilir kaynaklardan elde edilmiş doğru bilgiye erişimi kapsamaktadır.

17. Demokratik bir toplumda basının işlevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesi için özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi şarttır. Basın özgürlüğünde belli ölçüde abartıya ve hatta tahrik yoluna başvurmak mümkün olsa da bu özgürlük aynı zamanda ilgililerin meslek ahlakına saygı göstererek doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket etmelerini de zorunlu kılmaktadır (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 60; Orhan Pala, B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 48; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, §§ 42; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 53).

18. Olgusal isnat içeren ifadeler kapsamında basının gazetecilik etik ve ilkelerine uygun olarak ve iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirip getirmediği belirlenirken, ileri sürdüğü olgusal iddiaların doğruluğu konusunda yeterli araştırmayı yapıp yapmadığı denetlenmelidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, §63; Mehmet Doğan Uğurlu ve diğerleri, B. No: 2015/954, 12/9/2018, § 54). Bu denetleme gazetecinin olgusal isnatlar konusunda yeterli bir kaynak gösterip göstermediğine, gösterilen kaynağa yayının yapıldığı zamanda ne dereceye kadar güvenebileceğine ve bu güvenle orantılı olarak kaynağın doğruluğunu teyit etmek açısından imkânları dâhilinde harekete geçip geçmediğine ilişkin bir değerlendirme içermelidir. Şu hâlde somut olayda incelenmesi gereken esas mesele başvuruculların haberde ileri sürdükleri olgusal iddianın doğruluğu konusunda gerekli araştırmayı yapıp yapmadıkları, gazetecilik etik ve ilkelerine uygun hareket edip etmedikleridir.

19. İhtilafın merkezindeki haberde TED'in, davacının oğluna bir sonraki yıl burs verilmesi yönünde karar aldığı bilgisi mevcuttur. Olgusal isnat niteliğindeki bu bilgiye dayanak olarak okul tarafından yayımlandığı iddia edilen 28/6/2013 tarihli belge gösterilmektedir. Haberin devamından anlaşıldığı üzere haberin hazırlık sürecinde başvurucu gazeteci, TED Genel Başkanı S.P. ile mezkûr iddiayı görüşmüştür. Haberde bu kapsamda S.P.nin ifadelerine de yer verilmiştir. Son olarak haberin güncellenmiş hâlinde aynı gün Dışişleri Bakanlığının habere cevaben yaptığı resmî duyuru da yayımlanmıştır.

20. Görüldüğü üzere haberin temel iddiası davacının oğlunun isminin bir sonraki yıl burs verilecek öğrenciler listesinde bulunduğudur. Öte yandan, davacının oğlunun geçmiş yıllarda burslu okuduğu iddia edilmediği gibi, verileceği iddia edilen bursun davacı tarafından kabul edildiğine dair bir bilgi de bulunmamaktadır. Şu hâlde ihtilafın odağında TED'in davacının oğluna bir sonraki eğitim dönemi için burs vereceği isnadı ve bu isnadın

kaynağında ise TED tarafından hazırlanan ve yayımlanan bir belge bulunmaktadır. Bu iddiaya cevaben Dışişleri Bakanlığının aynı gün yaptığı resmî açıklamada (bkz. § 3) ise davacının, oğlunun gösterdiği başarı sebebiyle burs almaya hak kazanmış olduğunu ikrar ettiği açıktır.

21. Buna rağmen yargılama süresince davacı bu meseleye ilişkin başka bir beyanda bulunmamış, habere dayanak teşkil eden 28/6/2013 tarihli belgenin başvurucularca değiştirildiğini iddia etmiştir. Öte yandan, başvurucuların sahte bir belgeye dayanarak haberi yapıp yapmadığı mahkemece değerlendirilmemiştir. Gerçekten de ceza yargılamasında mezkûr evrakın gerçek olup olmadığına dair TED'e yazılan müzekkere cevabında belgenin gerçek olup olmadığına dair herhangi bir netlik bulunmamaktadır. Ne var ki, habere dayanak belgenin sahteliği henüz aydınlığa kavuşturulmadan gazeteci hem ceza hem de tazminat yaptırımına maruz kalmıştır.

22. Üstelik haber metninden anlaşıldığı üzere gazeteci bizzat S.P. ile görüşerek belgenin doğru olup olmadığını sormuştur. S.P. ise davacının oğluna burs verildiği iddiasını reddetmediği gibi kabul de etmemiştir. S.P.nin cevabı olduğu hâliyle habere işlenmiş, buna herhangi bir yorum eklenmemiştir. TED Ankara Kolejinden 1981 yılında mezun olan S.P.nin, 2003 yılından bu yana TED Genel Başkanı, 2012 yılından bu yana ise TED Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı olarak hizmet ettiği anlaşılmakla, konuya ilişkin gazetecinin yetkili bir kimse ile iletişime geçerek meseleyi araştırma yükümlülüğünü yerine getirdiğini kabul etmek gerekir.

23. Burada asıl cevaplanmaya muhtaç mesele ise bir gazetecinin haberin doğruluğunu araştırma yükümlülüğünün sınırlarıdır. Anayasa Mahkemesi daha önce gazetecinin ispat yükünü yerine getirirken kendisinden bir beyanın doğruluğunu kanıtlayan savcı gibi hareket etmesinin beklenemeyeceğinin altını çizmiştir. Burada sözü edilen araştırma yükümlülüğü somut gerçeklik anlamında değil yayının yapıldığı andaki olayın beliriş biçimine uygunluk olarak anlaşılmalıdır. Başvurucunun haber kaynaklarının söz konusu iddialar bakımından makul olarak güvenilir olup olmadığı ile doğru ve güvenilir bilgiler sunmak için iyi niyet çerçevesinde çaba gösterip göstermediğini ortaya koyması yeterlidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Orhan Pala, § 51; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, § 52). Bu çerçevede somut olayda başvuruculların söylentiye dayanarak ve olguların doğruluğuna dair hiçbir araştırma yapmaksızın haberi yayımladığı söylenemez. Nitekim, belgeye dayalı yapılan bir haber yönünden habere dayanak belgenin gerçek dışı olduğu objektif bir şekilde ortaya konmadan sırf haberden hakları haleldar olanlar aksini iddia ettiği için gazetecilerin yaptırıma maruz kalmalarının ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki yaratacağı şüphesizdir.

24. Yukarıdaki tespitlere rağmen yargı mercilerinin uyuşmazlığın özü olan habere dayanak belgenin gerçek olup olmadığı sorusunu çözüme kavuşturmadan başvurucular aleyhine manevi tazminata hükmetmesi bakımından ileri sürdüğü gerekçeler, başvuruculların ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli kabul edilemez. Sonuç olarak yargı mercilerinin ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurduğundan bahsedilemeyeceği değerlendirilmiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucular ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında ayrı ayrı 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Küçükçekmece 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2013/357, K.2019/609) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ KARAKUŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/4543 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/4543

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KARAKUŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/4543)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucular : Ali KARAKUŞ ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, temin faaliyeti tamamlanmamış astsubay/subay adaylarının temin faaliyetlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi üzerine açılan davaların Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2019/4543 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş, diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2019/4543 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

Birleştirilen başvurulardan, Yakup Seyyar tarafından yapılan 2019/23310 numaralı bireysel başvuruda mazerete ilişkin açıklama yapılmıştır. Başvurucu, bulunduğu ceza infaz kurumunda kendisine uyuz bulaştığını, bulaşıcı hastalık ve karantina nedeniyle evrakına ulaşamadığını belirtmiştir. Başvurucunun cildiye polikliniğine sevkine ve koğuşunun değiştirilmesine ilişkin evrak sunduğu görüldüğünden mazereti kabul edilmiştir.

A. 2019/7843 ve 2019/10399 numaralı Başvurular Yönünden Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin 2019/7843 ve 2019/10399 numaralı başvurulardaki iddialar bakımından başvuruların bu kısmının diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesiolay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayhan Orhanlı ([GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023) kararında, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca OHAL kapsamındaki KHK'larla gerçek kişilerin hukuki statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen işlemlerin OHAL Komisyonunun yetkisinde olduğunu belirtmiş; temin faaliyetinin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve nasbının yapılmaması üzerine açtığı davada keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla dosyanın OHAL Komisyonuna gönderilmesi yerine davanın incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvurularda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

5. Ayrıca yine Ayhan Orhanlı kararında da belirtildiği üzere OHAL Komisyonunun görev süresi 22/1/2023 tarihinde sona ermişse de 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddede görev süresinin sona ermesinden sonra Komisyonun görevleri kapsamındaki hususlarda mahkemelerce verilecek kararlar üzerine yapılması gerekli iş ve işlemleri yürütecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir. Bu itibarla başvuruculaın Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir. Mahkemeye erişim hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvuruculaın diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarının ayrıca incelenmesine gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvuruculardan bazıları ihlalin tespit edilmesini istemiş, yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur.

7. Başvurularda tespit edilen mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Mahkemeye erişim hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gizlilik talebinde bulunan başvuruculların kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Talepte bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. 2019/7843 ve 2019/10399 numaralı başvurulardaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Diğer ihlal iddialarının incelenmesine GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesi çerçevesinde oluşturulan başvuru yolu dikkate alınarak yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (D) sütununda gösterilen ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Ekli tablonun (E) sütununda belirtilen yargılama giderinin ilgili satırda gösterilen başvuruculara ÖDENMESİNE, vekâlet ücretlerinin ekli listede gösterildiği şekilde başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT ÖZDEMİR

B. No: 2019/7386 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/7386

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/7386)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Murat ÖZDEMİR

Vekili : Av. Yalçın TORUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, nasıpları onaylanmamış astsubay adaylarının statüye geçiş işlemlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde görev yaparken girdiği sınavı kazanarak astsubay olmak amacıyla kurs almıştır.

3. 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 109. maddesi uyarınca astsubaylıktan subaylığa, 18/3/1986 tarihli ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'nun 15. maddesi uyarınca uzman erbaşlıktan astsubaylığa geçiş aşamasında olan ancak nasıpları onaylanmamış adayların statüye geçiş işlemleri iptal

edilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun astsubaylığa nasbı yapılmamıştır.

4. Başvurucu, 675 sayılı KHK'nın 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi gereğince astsubaylığa nasbedilmeyeceğini öğrenmesi üzerine bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

5. Ankara 14. İdare Mahkemesi (Mahkeme) davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararda, uzman erbaşlıktan astsubaylığa geçiş işleminin iptali durumunun doğrudan ve kanun niteliğini taşıyan bir hukuki düzenleme olan 675 sayılı KHK ile varlık kazandığı, bu konuda idareye herhangi bir değerlendirme yapma ya da başka yönde işlem kurma imkânının tanınmaması sebebiyle idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz edilmesine imkân bulunmadığı ifade edilmiştir. Karar kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

6. Başvurucunun, 675 sayılı KHK uyarınca nasbedilmediğinden astsubaylık statüsünü elde edemediği, sözleşmesini kendi isteği ile yenilemeyerek 31/12/2016 tarihinde TSK'dan ayrıldığı anlaşılmaktadır.

7. Nihai kararın 1/2/2019 tarihinde başvurucu vekili tarafından "Avukat Portal" üzerinden açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Başvurucu nihai karara karşı 8/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(5)Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler... "

10. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1)Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

11. Bireysel başvuruda sürenin başlangıcı tebligatla değil başvuru yolları tüketildikten sonra veya başvuru yolu öngörülmemişse ne şekilde olduğu gözetilmeksizin ihlalin öğrenilmesiyle başlamaktadır. Vekille takip edilen işlerde de öğrenmenin asıl veya vekil tarafından gerçekleştirilmesinde sürenin başlangıcı açısından herhangi bir fark söz konusu değildir. Bu bağlamda başvuru süresinin başlangıcı, hak ihlaline maruz kaldığını iddia eden kişinin bu durumu bizzat veya vekili tarafından öğrenme tarihi kabul edilmektedir. Başka bir ifadeyle bireysel başvuruda başvuru süresinin başlangıcı, ihlalin başvurucu ve/veya vekili olması fark etmeksizin hangisi tarafından öğrenilirse öğrenilsin ilk öğrenilme tarihinden itibaren başlamaktadır (Kadir Turgut, B. No: 2014/4985, 6/7/2017, § 25).

12. Ayrıntıları Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında açıklandığı üzere nihai kararın öğrenilmesinin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP)aracığıyla da olabileceği kabul edilmektedir. UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde bu işlemi yapan

ilgililerden işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrenmeleri beklenir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden bireysel başvuru süresinin bu tarihlerden itibaren başlatılması gerekir. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yolunda başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27).

13. Somut olayda, UYAP evrak işlem kütüğü üzerinden yapılan incelemede 30/10/2018 tarihli nihai kararın başvurucu vekili Av. Yalçın Torun tarafından 1/2/2019 tarihinde "Avukat Portal" üzerinden açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Bu itibarla bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 1/2/2019 tarihinde haberdar olduğunun kabulü gereken başvurucunun, bu tarihten itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresi içinde ve en geç 4/3/2019 tarihine kadar başvuruda bulunması gerekirken bu süre geçtikten sonra 8/3/2019 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN BOZKURT

B. No: 2019/8224 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/8224

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN BOZKURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/8224)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Hüseyin BOZKURT

Vekili : Av. Halil İbrahim TURAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 30 Ağustos 2016 tarihi itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesi gereğince nasıplarının yapılmaması üzerine açılan tazminat davasının Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun Deniz Astsubay Meslek Yüksek Okulunda eğitim aldığı ve 30 Ağustos 2016 tarihinde astsubay olarak nasbedilmeyi beklediği anlaşılmaktadır.

3. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünün ardından çıkarılan 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin (669 sayılı KHK) 104. maddesinde harp akademilerinin, askerî liselerin ve astsubay hazırlama okullarının kapatılacağı düzenlenmiştir. Mezkûr KHK'nın 105. maddesinde 30 Ağustos itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerin nasbının yapılmayacağı

ve bunlara durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullarca diploma verileceği kuralına yer verilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun nasbı yapılmamıştır. Bu düzenleme uyarınca başvurucuya, Ordu Üniversitesi Fatsa Meslek Yüksekokulu Gemi Makineleri İşletme Bölümünden diploma verildiği anlaşılmaktadır.

4. Başvurucu; 669 sayılı KHK gereğince eğitim aldığı okulun kapatılması, söz konusu okulla ilişiğinin kesilmesi ve astsubaylığa nasbedilmeyeceğini öğrenmesi üzerine astsubay olarak atanması istemiyle yaptığı başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali, bu mümkün değil ise maddi ve manevi zararının tazmini talebiyle dava açmıştır.

5. Ankara 5. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 21/9/2017 tarihli kararıyla idari yargı yerlerinden idari işlem niteliğinde ve terditli talepte bulunulamayacağı gerekçesiyle dava dilekçesinin reddine karar vermiştir.

6. Bunun üzerine başvurucu dava dilekçesini yeniden düzenleyerek dava açmıştır. Söz konusu davada, astsubay olarak atamasının yapılmaması nedeniyle maddi ve manevi tazminat talep edilmiştir.

7. Mahkeme 21/3/2018 tarihli kararında, başvurucunun askerî öğrencilikle ilişiğinin kesilmesine ilişkin işlemin 669 sayılı KHK gereği olduğunu, idareye bu konuda herhangi bir yetki tanınmadığını, idarenin bağlı yetki çerçevesinde hareket ettiğini belirtmiştir. Mezkûr kararda, dava konusu işlemin hukuka uygun olduğu belirtilerek başvurucunun bu işlemden kaynaklanan maddi ve manevi zararlarının tazmini istemi reddedilmiştir.

8. Bölge İdare Mahkemesi, istinaf başvurusunun gerekçeli olarak reddine karar vermiştir. Kararda, askerî öğrencilik statüsünün doğrudan ve kanun niteliğini taşıyan bir hukuki düzenleme olan 669 sayılı KHK ile sona erdiği, bu nedenle idari davaya konu edilebilmesine olanak bulunmadığı, dolayısıyla başvurucunun idari işlemden kaynaklanan zararından söz edilemeyeceğinden davanın esasının incelenme olanağı bulunmadığı, davanın incelenmeksizin reddi yönünde karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

9. Nihai karar başvurucuya 11/2/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 8/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; askerî okulların kapatılması üzerine başka bir fakülteye yerleştirildiğini, atamasının yapılması yerine kendisine aldığı eğitimle ilgisi olmayan bir diploma verilmesinin kazanılmış hak ilkesine aykırı olduğunu belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yargı mercilerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı, başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde yer alan Millî Savunma Bakanlığı yazısında; bağlı yetki kapsamında tesis edilen işlemin hukuka uygun olduğu, başvurucunun iptalini talep ettiği söz konusu yasama işlemine karşı yapılan bireysel başvurunun reddedilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında formda yer alan iddialarını yinelemiştir.

12. Başvurucunun iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği

değerlendirilmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesinin olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ömer Faruk Bayar (B. No: 2019/14214, 20/9/2023) kararına konu olayda, Kara Harp Okulundaki eğitimini 2016 yılında tamamlayan başvurucunun, 30 Ağustos 2016 tarihinde subaylığa nasbedilmeyi beklediği anlaşılmaktadır. Başvurucu, nasbının yapılmamasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davanın incelenmeksizin reddedilmesi üzerine bireysel başvuru yapmıştır.

15. Anılan kararda; 669 sayılı KHK'nın 104. maddesinde harp akademilerinin, askerî liselerin ve astsubay hazırlama okullarının kapatılacağı, aynı KHK'nın 105. maddesinde 30 Ağustos itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerin nasbının yapılmayacağı ve bunlara durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullarca diploma verileceği kurallarına yer verildiği bu kapsamda başvurucunun nasbının yapılmadığı ve başvurucuya Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Programı diploması verildiği belirtilmiştir (Ömer Faruk Bayar, § 15). Kararda ayrıca, söz konusu diplomada başvurucunun işletme programını Kara Harp Okulunda başarıyla tamamlayarak 669 sayılı KHK kapsamında diploma almaya hak kazandığı ibarelerine yer verildiği de ifade edilmiştir.

16. 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca belirtilen işlemler hakkında karar verme görevinin OHAL Komisyonuna verildiği ve anılan Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasında doğrudan KHK ile tesis edilen hangi işlemlerin OHAL Komisyonunun görev alanında olduğunun gösterildiğine işaret edilen kararda başvurucunun hukuki statüsüne ilişkin olduğu açık olan nasbının yapılmamasına dair başvuru konusunda mahkemenin işlemin doğrudan KHK ile tesis edildiği tespitini yaptıktan sonra başvuruyu 7075 sayılı Kanun gereğince OHAL Komisyonuna göndermesinin -yargısal denetime imkân sağlayacağından- başvurucuyu keyfîliğe karşı koruyacak usule ilişkin bir güvence oluşturacağı vurgulanmış, yargılama mercilerinin 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesi kapsamında bir değerlendirme yapmadan davayı incelenmeksizin reddetmelerinin öngörülemez nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (Ömer Faruk Bayar, §§ 73-75).

17. Kararda, başvurucunun nasbının yapılmaması üzerine açtığı davanın keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak yorumla OHAL Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle gerçekleştirilen müdahalenin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Ömer Faruk Bayar, §§ 77-78).

18. Başvurucunun eğitim aldığı askerî okulun 669 sayılı OHAL KHK'sı ile kapatılması sonrasında başvurucuya nakledildiği yüksekokul tarafından doğrudan diploma verilmiştir. Bunun üzerine başvurucunun açtığı iptal ve tam yargı davasında dava dilekçesi reddedilmiştir. Yenilenen dilekçeyle sadece tazminat talepli dava açılmıştır. Her ne kadar başvurucunun bu davada nihai talebi sadece tazminat olsa da başvurucunun ilk dilekçesinde atamasının yapılmaması işlemini de dava konusu ettiği, tazminat talebinin ise Ömer Faruk Bayar kararı uyarınca OHAL Komisyonun yetkisine giren bir işlemden kaynaklandığı hususları bir arada değerlendirildiğinde, başvurucunun açtığı davanın keyfîliğe karşı

başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla OHAL Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeden reddedildiği anlaşıldığından, somut başvuruda Ömer Faruk Bayar kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

19. Ayrıca yine Ömer Faruk Bayar kararında da belirtildiği üzere OHAL Komisyonunun görev süresi 22/1/2023 tarihinde sona ermişse de 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddede görev süresinin sona ermesinden sonra Komisyonun görevleri kapsamındaki hususlarda mahkemelerce verilecek kararlar üzerine yapılması gerekli iş ve işlemleri yürütecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir (Ömer Faruk Bayar, § 76).

20. Açıklanan nedenlerle başvurucuların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 7075 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesi çerçevesinde oluşturulan başvuru yolu dikkate alınarak yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 5. İdare Mahkemesine (E.2017/3339, K.2018/714) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 30.000,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜHA BAL

B. No: 2019/9803 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9803

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜHA BAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/9803)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Süha BAL

Vekili : Av. Savaş BAYTOK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temin faaliyeti tamamlanmamış olan astsubay adaylarının temin faaliyetlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) subay olmak amacıyla 21/2/2016 tarihinde Astsubay Temel Askerlik ve Astsubay Anlayışı Kazandırma Kursuna (ASTTASAK) kursiyer olarak başlamıştır. Başvurucunun eğitimi devam etmekteyken benzer durumdakilerin tamamını kapsadığı anlaşılan 26/8/2016 tarihli bir emirle izne gönderildiği anlaşılmıştır.

3. 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hâl (OHAL) Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin (a) bendindeki, temin faaliyeti tamamlanmamış astsubay ve subay adayları hakkındaki işlemlerin iptal edilmesi kuralı kapsamında başvurucunun TSK ile ilişiği kesilmiştir.

Başvurucu, söz konusu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

4. Ankara 15. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 9/8/2017 tarihinde davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde askerî okulların kanun niteliği taşıyan hukuki bir düzenleme ile kapatıldığı, idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz edilmesine olanak bulunmadığı belirtilmiştir.

5. Başvurucu, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 12/1/2018 tarihli kararla istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

6. Bölge İdare Mahkemesi kararı, Danıştay Beşinci Dairesinin 8/10/2018 tarihli kararıyla düzeltilerek onanmıştır. Kararda, astsubay adayı olarak kursiyer statüsünde eğitimini tamamlayan başvurucunun astsubaylığa nasbının yapılmamasının dayanağının 675 sayılı KHK olduğu ancak bu hususun kararının bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediği belirtilmiştir.

7. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) vasıtasıyla evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme sonucunda, başvurucunun nihai kararı 15/2/2019 tarihinde okuduğu tespit edilmiştir. Başvurucu nihai karara karşı 20/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, anayasal haklarının ihlal edildiğini edildiğini ileri sürmektedir.

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir (Hüseyin Aşkan, § 20). Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23).

12. Bu doğrultuda Hüseyin Aşkan kararında; kullanıcıların UYAP üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma vb.) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

13. Bununla birlikte vekil ile işlemlerini takip ettiren başvurucular da UYAP üzerinden elektronik ortamda, haklarında sürdürülen yargılamalara ilişkin nihai kararın gerekçesine

erişmenin mümkün hâle geldiği andan itibaren kararın gerekçesini kesin olarak öğrenme imkânına sahiptir. Dolayısıyla başvurucular UYAP üzerinden yapacakları incelemede nihai kararın gerekçesini vekillerinden önce öğrenebilmektedir. Buna göre söz konusu durumda da dosyadan suret alınması hâlinde olduğu gibi başvurucuların gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilmelidir. Zira başvurucular nihai karardan vekillerine nazaran daha erken bir tarihte haberdar olmuştur. Buna bağlı olarak nihai kararın öğrenilmesi nedeniyle bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlar. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yoluna özgü olarak başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27; Hüseyin Aşkan, § 30; Ümran Özkan [GK], B. No: 2019/13338, 8/3/2023).

14. Somut olayda UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucunun nihai karar olan Danıştay Beşinci Dairesinin 8/10/2018 tarihli kararını 15/2/2019 tarihinde okuduğu tespit edilmiştir. Bu durumda başvurucunun anılan tarihte nihai kararı öğrendiği kabul edilmelidir.

15. Sonuç olarak bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 15/2/2019 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun, bu tarihten itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresi içinde ve en geç 18/3/2019 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu süre geçtikten sonra 20/3/2019 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET DAĞKIRAN (2)

B. No: 2019/11991 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/11991

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET DAĞKIRAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/11991)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Mehmet DAĞKIRAN

Vekili : Av. Dursun KARACA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, askerlik görevinin ifası sırasında yaralanmaya bağlı olarak vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 16/10/2009 tarihinde Çaldıran Van İlçe Jandarma Komutanlığında askerlik görevini ifa ederken mühimmat taşınması sırasında el bombası fünyesinin patlaması neticesinde yaralanmıştır. Tedavinin ardından başvurucu hakkında verilen ''Askerliğe elverişli değildir.'' kararı üzerine başvurucunun askerlikle ilişiği kesilmiş ve başvurucunun % 44 oranında vücut fonksiyonu kaybına uğradığı alınan raporlar ile tespit edilmiştir.

A. İdari Yargıda Açılan Davalara İlişkin Süreç

3. Başvurucu 7/5/2010 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumuna (İdare) vazife malullüğü hükümlerinden istifade etmek için başvuruda bulunmuştur. Başvuru, İdare tarafından özetle, maluliyete neden olan olayın başvurucunun kendi kusurlu davranışından kaynaklandığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu, anılan ret kararına karşı Askerî

Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Üçüncü Dairesinde 26/8/2010 tarihinde iptal davası açmışsa da dava aynı gerekçe ile 8/6/2011 tarihinde reddedilmiştir.

4. Başvurucu, aynı olay nedeniyle AYİM İkinci Dairesinde (İkinci Daire) de tam yargı davası açarak olay nedeniyle uğradığını iddia ettiği zararların ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir. İkinci Daire 21/12/2011 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkeme, kararında "...olaydan sorumlu tek personelin davacı olmadığı, olay sonrası disiplin cezası ile cezalandırılan diğer personelin davacı üzerinde nezaret ve denetim görevini ihmal suretiyle gerçekleştirdikleri kusurlu davranışlarının da olayın oluşmasına tesir ettiği, bu nedenle olayda …zararlı sonuçları ile davacının görevi arasında illiyet bağının kesilmediği ve meydana gelen tüm zararların davacının üzerine yüklenmemesi gerektiği…" şeklinde değerlendirmelerde bulunmuş ve tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

5. Başvurucu, İkinci Dairenin kararında yer alan ve özetle İdarenin kusurluluğuna ilişkin tespitlere istinaden vazife malullüğü hükümlerinin uygulanarak kendisine vazife malullüğü aylığı bağlanmasını 3/2/2012 tarihinde idareden yeniden talep etmiştir. Talebin reddi üzerine başvurucu 12/3/2012 tarihinde, Ankara 6. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. İdare Mahkemesi, davanın AYİM tarafından incelenmesi gerektiğinden bahisle görev yönünden reddine karar vermiştir. Bu kararın temyiz edilmesi üzerine Danıştay Onbirinci Dairesi, İdare Mahkemesinin kararını bozmuş ve dava İdare Mahkemesi tarafından görülmeye başlanmıştır.

6. İdare Mahkemesi 28/5/2015 tarihinde davanın esastan reddine karar vermiştir. Kararda, yargısal süreç özetlendikten sonra, mühimmat taşıması için görevlendirilen başvurucunun uyarılmasına rağmen mühimmat sandığında bulunan el bombası fünyesini kurcalaması neticesinde dava konusu olayın meydana geldiği, yaralanmaya konu olayda başvurucunun kusurunun bulunduğu ve bu sebeple başvurucu hakkında vazife malullüğü hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucu, bu karara karşı 5/8/2015 tarihinde temyiz başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu, temyiz dilekçesinde ilgili askerî personel hakkında başlatılan disiplin soruşturması neticesinde bu kişiler hakkında disiplin cezası verildiğini, ayrıca tazminat davasında da (bkz. 4) AYİM'in zararlı sonuç ile başvurucunun görevi arasında illiyet bağının kesilmediğine ve tüm zararın da başvurucu üzerinde bırakılmamasına dair değerlendirme ve kabullerinin bulunduğunu beyan etmiştir. Başvurucu bu dilekçesinde, askerî personelin davranışlarının bu patlama ve zararın oluşmasına neden olduğunun yargısal mercilerce kabul edilmesine rağmen İdare Mahkemesince, başvurucunun kendi kusurundan kaynaklı olarak zararın doğduğuna dair değerlendirmesinin hukuka aykırı olduğunu, kendisi hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini, tüm bu nedenlerle kararın bozulmasını talep etmiştir.

8. Danıştay Onbirinci Dairesi (Danıştay Dairesi) 12/4/2018 tarihinde özetle başvurucunun kanun, tüzük ve emir dışında hareket etmiş olmasından dolayı 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun mülga 48. maddesine göre vazife malulü hükümlerinden yararlanamayacağının açık olduğuna; vazife malullüğü hükümlerinin uygulanması ile vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyleyapılan başvurunun reddine ilişkin işlemde ve davanın reddi yolunda verilen Mahkeme kararında sonucu itibarıyla hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle hükmü onamıştır.

9. Başvurucu 2/8/2018 tarihinde karar düzeltme başvurusu yapmıştır. Başvurucu bu dilekçesinde olaya ilişkin olarak düzenlenen tutanağın kendisini kusurlu göstermeye

yönelikdüzenlenmesinden kaynaklı olarak ilgililer hakkında suç duyurusunda bulunduğunu, bunun üzerine başlatılan soruşturmada neticesinde tutanağı tanzim edenler hakkında Asliye Ceza Mahkemesinde ceza davası açıldığını ve bu davanın devam ettiğini beyan etmiştir. Başvurucu, bu hususun yanındaidari yargılama sürecinde tanık dinleme, kusur araştırması yapma gibi bir hukuki süreç olmadığına göre, kimlerin kusurlu veya suçlu olduğunun ancak ceza yargılaması neticesinde ortaya çıkacağını açıklayarak ceza davasının sonucunu beklenilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu son olarak AYİM'in maddi olayın gerçekleşme koşulları ile kusurlara ilişkin olarak değerlendirmelerde bulunduğunu, bu yargısal merciin kararına göre, başvurucu üzerinde nezaret ve denetim görevinin ihmal edildiğinin, zararlı sonuç ile başvurucunun görevi arasında illiyet bağının kesilmediğinin ve meydana gelen tüm zararların davacının üzerine yüklenmemesi gerektiğinin hükme bağlandığını, bu hususun dikkate alınması gerektiğiniifade etmiştir.

10. Başvurucunun karar düzeltme talebi 8/11/2018 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu, nihai kararın 12/4/2019 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine 18/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Askerî Personel Hakkında Başlatılan Ceza Yargılamasına ve Bireysel Başvuru Sonrasına İlişkin Süreç

11. Başvurucunun askerlik yaptığı görev yerinde bulunan iki rütbeli personelden birisi hakkında görevi kötüye kullanmak ve memuriyet görevini sair suretle kötüye kullanmak suçlarından diğeri hakkında ise yalan tanıklık yapmak suçundan başlatılan soruşturma sonucunda 30/3/2016 tarihinde düzenlenen iddianame ile Van Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı Askerî Mahkemesinde dava açılmıştır.

12. Süreç içerisinde askerî mahkemelerin kaldırılması üzerine dosya Çaldıran Asliye Ceza Mahkemesine (Asliye Ceza Mahkemesi) devredilmiştir. Yapılan yargılama sonucunda yalan tanıklık yapmak suçundan sanık H.A.nın yeminli tanık dinleme yetkisinin bulunmadığı gerekçesiyle beraatine, sanık İ.Ç.nin görevi kötüye kullanmak suçundan 5 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve cezanın ertelenmesine, memuriyet nüfuzunun sair surette kötüye kullanmak suçundan ise 1 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına 2/7/2019 tarihinde karar verilmiştir. Mahkemenin kabulü ve dosya kapsamındaki tanık beyanlarına göre olay tarihinde sanık İ.Ç.nin karakol komutanı olduğu, hiçbir rütbelinin mühimmat taşınırken olay yerinde bulunmadığı ve uyarılarda bulunmadığı, sanığın baskısı ve telkiniyle diğer sanık H.A.nin mühimmat sandığına dokunulmaması konusunda emir verdiğine dair gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu karardan sanık H.A. hakkında idari tahkikat heyetine ifade verirken, askerlere mühimmat sandıklarına dokunmamaları konusunda emir verdiğine dair gerçeğe aykırı beyanda bulunduğundan bahisle hakkında ayrı bir kamu davası açıldığı da görülmüştür.

13. Hükme karşı yasal yollara başvurulmaması nedeniyle bu karar 5/9/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu; vazife malûllüğünün kaybına sebebiyet veren hâllerin, eylem ile görev arasındaki nedensellik bağının ortadan kaldıracak kadar ağır olması gerektiğini, olayda ise ağır bir hukuk ihlalinin bulunmadığını, devletin hüküm ve tasarrufu altında bir kamu görevini yerine getiren 20 yaşındaki bir kişinin görevi sırasında meydana gelen patlama

neticesinde % 44 oranında engelli hâle gelmesine ve benzer bazı davaların kabul edilmesine rağmen kendilerinin açtığı davanın reddedildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; bu kapsamda olmak üzere kendisi hakkında başlatılan soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini, olaya dair tutanağı düzenleyen karakol komutanı ile mühimmat taşınmasında görevlendirilen uzman çavuş hakkında başlatılan disiplin soruşturması neticesinde bu kişilerin disiplin cezası ile cezalandırılmalarına karar verildiğini beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca, ilgililer hakkında bir ceza davası açıldığının kanun yolu aşamasında bildirilmesine rağmen bu durumun dikkate alınmadığını ve davanın neticelenmesinin beklenilmediğini, bu delillerin yeterince incelenmediğini belirterek adil yargılanma hakkının,silahların eşitliği ilkesinin ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin içtihatlarına yer verildikten sonra ilk derece mahkemesi ve Danıştayın dava konusu maddi olay ve olguları, delillerin değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanmasını ve uygulanmasını, başvurucunun talebi ile ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiğini, başvurucunun aleyhine neticelenen yargılamanın kanun yolundan geçmek suretiyle kesinleştiğini, mevcut başvuruya dair yapılacak incelemede başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı hususunun dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda esas olarak ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

16. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

19. Mahkemelerin aynı maddi veya hukuki olguyla ilgili olarak başka bir yargı merciinin vardığından farklı bir sonuca ulaşması hâlinde bunun dayanaklarını gerekçeli kararında

göstermesi beklenir. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel bir ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak başka bir yargı mercii tarafından bir kimse lehine karar verildiği, ancak diğer bir yargı merciinin aynı olgu hakkında farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesinin belirtilmesi gerekir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü, kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati öneme sahiptir (Mehmet Okyar, B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29).

20. Somut olayda başvurucu, yaralanmasının askerliğin sebep ve tesiri ile oluştuğunu iddia ederek vazife malullüğü hükümlerinden yararlanmak istemiştir. Başvurucuya göre, maluliyete sebebiyet veren olayda vazife malullüğü hakkını tümüyle ortadan kaldıracak derecede bir kusuru bulunmamaktadır. İdare Mahkemesi ise dosya kapsamındaki bilgi ve belgelere göre başvurucunun mühimmat taşınması sırasında uyarılmasına rağmen mühimmat sandığında bulunan el bombası fünyesini kurcalaması neticesinde yaralandığı kabulünden hareketle vazife malullüğü hükümlerinden istifade edilebilmesi için gerekli şartların somut olayda bulunmadığını değerlendirmiştir.

21. Bununla birlikte başvurucu, temyiz dilekçesinde (ayrıntılar için bkz. § 7) özetle ilgili askerî personel hakkında başlatılan disiplin soruşturması neticesinde bu kişiler hakkında disiplin cezası verildiğini, ayrıca tazminat davasında da (bkz. § 4) AYİM'in zararlı sonuç ile başvurucunun görevi arasında illiyet bağının kesilmediğine ve tüm zararın da başvurucu üzerinde bırakılmamasına dair değerlendirmede bulunduğunu açıkça ifade etmiştir. Başvurucu, bu dilekçesinde askerî personelin davranışlarının bu patlama ve zararın oluşmasına neden olduğunun yargısal mercilerce kabul edilmesine rağmen İdare Mahkemesinin başvurucunun kendi kusurundan kaynaklı olarak zararın doğduğuna dair değerlendirmesinin hukuka aykırı olduğunu, kendisi hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini, tüm bu nedenlerle kararın bozulmasını talep etmiştir. Başvurucu, karar düzeltme dilekçesinde (bkz. § 9)temyiz dilekçesinde ileri sürdüğü hususların yanında İdare Mahkemesinin ret kararına dayanak yaptığı maddi olaya ilişkin olarak ilgili askerî personeller hakkında ceza mahkemesinde bir yargılamanın devam ettiğini, bu dava dosyasının ise olayın maddi koşullarının belirlenmesinde çok önemli olduğunu zira idari yargılama usulünde sınırlı inceleme yapılırken ceza yargılamasında yapılacak araştırmalar ile olayın açıklığa kavuşturulacağını iddia etmiştir.

22. 5434 sayılı Kanun'un mülga 44. maddesinde; her ne sebep ve surette olursa olsun vücutlarında hasıl olan arızalar veya düçar oldukları tedavisi imkânsız hastalıklar yüzünden vazifelerini yapamayacak duruma giren iştirakçilere malül denileceği ve haklarında bu Kanun malüllüğe ait hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Bu Kanun'un 45. maddesinde ise; “44 üncü maddede yazılı malüllük; a) İştirakçilerin vazifelerini yaptıkları sırada vazifelerinden doğmuş olursa; b) Vazifeleri dışında kurumların verdiği her hangi bir kuruma ait başka işleri yaparken, bu işlerden doğmuş olursa; c) Kurumların menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken o işten doğmuş olursa (Maksadın ilgili kurumlarca kabul edilmesi şartıyla); ç) Fabrika, atölye ve benzeri işyerlerinde, işe başlamadan evvel iş sırasında veya işi bitirdikten sonra, o işyerinde husule gelen ve yine o işyerinin mahiyetinden veya çalışma konusundan ileri gelen kazadan doğmuş olursa; Buna (Vazife

malüllüğü) ve bunlara uğrayanlara da (Vazife malülü) denir” hükmüne yer verilmiştir.

23. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu 'nun 106. maddesi ile kaldırılan bu hükümler yerine meseleye ilişkin olarak getirilen47. maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde, vazife malûllükleri mevzuat ve emir dışında hareket etmiş olmaktan doğmuş olursa bu durumda olanlara vazife malûllüğü hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlemesi bulunmaktadır.

24. Tüm bu hususlardan sonra somut olayda başvurucunun kanun, tüzük ve emir dışında hareket etmiş olup olmadığının böylece vazife malullüğü hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının meselenin özüne dayanak teşkil ettiği hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. İdare Mahkemesine göre başvurucu uyarılmasına rağmen mühimmat sandığında bulunan el bombası fünyesini kurcalamak suretiyle kusurludur ve başvurucu hakkında vazife malullüğü hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Başvurucu ise olayın maddi koşullarının ve kusura ilişkin hususların bir bütün olarak açığa kavuşturulmadığını, bunun ancak devam eden ceza yargılaması sonucunda mümkün olabileceğini, ayrıca AYİM'in kusura ilişkin hükmü bulunduğunu iddia ederek vazife malullüğü hükümlerinin kendisi hakkında uygulanması gerektiğini öne sürmektedir.

25. Başvuruya konu vazife malullüğüne ilişkin davada 5434 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre başvurucunun kanun, tüzük ve emir dışında hareket etmiş olup olmadığının tespiti önem taşımaktadır. Bu bakımdan ceza mahkemesinin gerekçesi dikkate alındığında aynı olaya ilişkin olarak idari yargı mercilerinin esas aldıkları tanık beyanları ve diğer delillerin sıhhati ve güvenilirliği ile ilgili ciddi bir şüphe doğmuştur. Aynı maddi olayın iki ayrı yargı kolunda farklı değerlendirilmesi sorun teşkil ettiği gibi idari soruşturmadaki beyanların gerçeği yansıtmadığının sonradan ceza soruşturması veya kovuşturması sırasında ortaya çıkması da uyuşmazlığın sonucunu etkileyen ciddi iddialar olarak görülmelidir. Başvurucu bu iddialarını yargılama henüz sona ermeden 2/8/2018 tarihli karar düzeltme dilekçesinde de dile getirmiştir. Başvurucu, ayrıca başvuru formunda da açık bir biçimde mahkemenin tespitine esas aldığı olay tutanağını tanzim eden karakol komutanı ile mühimmatın taşınması için görevlendirilen uzman çavuşun disiplin cezası aldığını ve haklarında ceza davası açıldığını, bu hususları yargılama sırasında belirtmesine rağmen iddialarının dikkate alınmadığını belirtmiştir.

26. Somut olayda başvurucu; AYİM'in olayın maddi koşulları ile kusura ilişkin değerlendirmelerde bulunduğunu, bu yargı mercii kararındaki tespitlerin somut davada dikkate alınması gerektiğini açıkça dile getirmesine rağmen yargısal mercilerce herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmıştır. Bunun yanında, temyiz vekarar düzeltme dilekçesinde (bkz. §§ 7-9) açık bir biçimde mahkemenin tespitine esas aldığı olay tutanağını tanzim eden karakol komutanı ile mühimmatın taşınması için görevlendirilen uzman çavuşun kusurlu olduğu kabul edilerekdisiplin cezası almalarına rağmen bu hususun dikkate alınmadığı iddiası hakkında da bir incelemenin yapılmadığı görülmüştür. Son olarak, karar düzeltme aşamasında olaya ilişkin olarak açılan bir ceza davasının beklenilmesi hususundaki taleplere neden itibar edilmediği hususunda da bir açıklamanın yapılmadığı değerlendirilmiştir.

27. Bu itibarla başvurucunun ileri sürdüğü ve uyuşmazlığın sonucuna etkili olabilecek nitelikteki iddialarıyla ilgili yargısal mercilerce herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı, bu kapsamda kararlarda ilgili ve yeterli bir gerekçeye yer verilmediği görüldüğünden yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun

gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu, yargılamanın makul sürede neticelendirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin de reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının

tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 6. İdare Mahkemesine (E.2014/1430, K.2015/869) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YÜKSEL ÇOMAK

B. No: 2019/13964 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/13964

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YÜKSEL ÇOMAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/13964)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Yüksel ÇOMAK

Vekili : Av. Zeynep Nilda TOLUNAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; fazla mesai alacağının düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 18/4/2013 tarihinde Süloğlu Belediye Başkanlığı (Belediye) aleyhine Edirne İş Mahkemesinde (İş Mahkemesi) dava açmıştır. Bu davada başvurucu, Belediyeye ait işyerinde çalışırken 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun kapsamında Edirne İl Millî Eğitim Müdürlüğüne atandığını, 11/11/2011 tarihine kadar doğan bir kısım alacağının ödenmediğini ileri sürmüş; 4/7/1956 tarihli ve 6772 Sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması ve 6452 Sayılı Kanunla 6212 Sayılı Kanunun 2 nci Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanun ile toplu iş sözleşmesine (TİS) göre ikramiye, fazla çalışma, TİS'ten kaynaklanan ücret farkı, genel tatil, kömür ve giyim yardımı alacaklarının tahsilini istemiştir. İş Mahkemesi 2.400,50 TL fazla mesai ücretialacağı ile

diğer taleplerin kısmen kabulüne karar vermiştir. Yapılan temyiz talebini inceleyen Yargıtay 9. Hukuk Dairesi (Yargıtay Dairesi) kararı ilave tediye alacağı, fazla çalışma alacağı ve faize ilişkin hususlar yönünden bozmuştur.

3. İş Mahkemesi bozmaya uymuş ve iki kez ek bilirkişi raporu almıştır. Alınan ek bilirkişi raporuna istinaden davanın kısmen kabulü ile 1/3 oranında takdirî indirim yaparak 1.646,60 TL net fazla çalışma alacağının 18/4/2013 dava tarihinden itibaren mevduata uygulanan en yüksek banka faizi ile birlikte, 1.134,47 TL net bayram/genel tatil alacağından 1.000 TL'nin dava tarihinden, 134,47 TL'nin ise 9/9/2014 ıslah tarihinden itibaren mevduata uygulanan en yüksek banka faizi ile birlikte, 3.717,22 TL net ilave tediye alacağının dava tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte,439,05 TL net TİS farkı alacağı ile 750 TL net kömür yardımı alacağının dava tarihinden itibaren mevduata uygulanan en yüksek banka faizi ile birlikte Belediyeden alınarak başvurucuya verilmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar vermiştir. Bu karara karşı başvurucunun yaptığı temyiz talebi Yargıtay Dairesince 28/2/2019 tarihinde reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 25/3/2019 tarihinde öğrendikten sonra 22/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu, Yargıtay Dairesinin bozma kararında davacıya yönelik görevlendirme yazıları ve hâlen çalışan davacı tanığın ifadesi gözetilerek haftalık çalışma süresinin tespit edilmesi gerektiğinin ifade edildiğini, İş Mahkemesi tarafından iki ek rapor alındığını ancak hatalı şekilde aleyhine olan rapor esas alınarak hüküm kurulduğunu iddia etmiştir. Temyiz itirazının reddedildiğini belirten başvurucu, kararın bariz takdir hatası ve keyfilik içerdiğini ileri sürmüştür.

9. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaatinin bulunup bulunmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

11. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

12. Meşru beklenti, objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28). Dolayısıyla Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 37).

13. Diğer taraftan derece mahkemeleri önünde hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların derece mahkemelerince kesin olarak reddedildiği durumlarda açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz bir takdir hatası bulunmadığı sürece meşru bir beklentinin bulunduğu sonucuna varılamaz (Yusuf Dilekçi, B. No: 2014/12026, 21/9/2017, § 48).

14. Somut olayda, başvurucu diğer bazı işçilik alacakları yanında fazla mesai ücretinin de ödenmesi talebiyle Belediye aleyhine dava açmıştır. İş Mahkemesi 2.400,50 TL fazla mesai ücreti alacağının tahsiline karar vermiş ancak bu karar yeniden değerlendirme yapılması gerektiği gerekçesiyle Yargıtay Dairesince bozulmuştur. Bozmaya uyan İş Mahkemesi iki kez ek bilirkişi raporu almış, sonek rapora ve takdiri indirime göre bu defa 1.646,60 TL net fazla çalışma alacağının başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Kesinleşmiş bir mahkeme hükmüne dayanan icra edilebilir her türlü alacak mülkiyet hakkının kapsamındadır (bkz.§ 11). Başvurucu ise, İş Mahkemesince hüküm altına alınmayan kısım yönünden bireysel başvuruda bulunmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun davanın reddine karar verilen kısım yönünden mülkünün veya meşru bir beklentisinin bulunduğunu ortaya koyması gerekir. İş Mahkemesi kararının bilirkişi raporlarına dayandığı ve karar gerekçesinde bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun da bulunmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucu bireysel başvuru formunda, Yargıtay Dairesinin bozma kararı sonrasında İş Mahkemesinin iki ek rapor aldığını ve hatalı olan rapora göre karar verdiğini ileri sürmüş ise de ek raporun neden hatalı olduğuna ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Ayrıca kararın bariz takdir hatası ve keyfîlik içerdiğini iddia eden başvurucunun bu hususta da herhangi bir açıklama yapmadığı görülmektedir. Bu durumda fazla mesai ücreti

alacağının reddine karar verilen kısım yönünden başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülkünün veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir beklentisinin bulunduğunu kanıtlayamadığı anlaşılmaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN KARA VE İSMET CAN YILDIRIM

B. No: 2019/15449 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/15449

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN KARA VE İSMET CAN YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/15449)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucular : 1. Hüseyin KARA

2. İsmet Can YILDIRIM

Başvurucular Vekili : Av. Orhan SELÇUK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mezun olunan askerî lise sonrasında devam edilecek harp okulunun kapatılması nedeniyle askerî eğitimin sürdürülememesi üzerine açılan davanın incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, Heybeliada Deniz Askeri Lisesinden 2016 yılında mezun olmuştur.

3. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünün ardından çıkarılan 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin (669 sayılı KHK) 104. maddesinde harp akademilerinin, askerî liselerin ve astsubay hazırlama okullarının kapatılmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır.

4. Başvurucular; askerî lise mezuniyetleri sonrasında eğitimlerine devam edecekleri harp okullarının kapatılması nedeniyle subay olmalarının engellediği, zorunlu olarak başka bir

üniversiteye kayıt yaptırmak zorunda bırakıldıkları gerekçeleriyle askerî okulların kapatılmasına ilişkin işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

5. Mahkemeler, davaların incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararlarda, askerî okulların kapatılmasının doğrudan kanun niteliği taşıyan bir hukukî düzenleme olan 669 sayılı KHK ile tesis edildiği, başvuruculların durumunu etkileyen idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz etme imkânı bulunmadığı belirtilmiştir. Kararlar, kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

6. Başvurular süresinde yapılmıştır. Komisyonca,2019/16979 numaralı başvurunun konu yönünden irtibatı nedeniyle 2019/15449 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve kabul edilebilirlik incelemesinin 2019/15449 numaralı başvuru üzerinden Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucular; subay olmak amacıyla askerî liseyi bitirdiklerini, eğitim görecekleri Deniz Harp Okulu kapatıldığı için subay olma hakkının ellerinden alındığını, yönlendirildikleri sivil üniversitelerin subay olma beklentilerini karşılamadığını ileri sürerek eğitim haklarının, sivil üniversiteye kapatılan askerî okuldan geçiş yaptıklarına ilişkin kayıttan kaynaklanan ön yargı nedeniyle masumiyet karinelerinin, esasa ilişkin yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculların temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde yer alan Millî Savunma Bakanlığı yazısında; başvurucular hakkındaki işlemlerin 669 sayılı KHK uyarınca tesis edildiği, idareye herhangi bir değerlendirme yapma hakkı tanınmadığı, söz konusu yasama işleminin iptal davasına konu edilemeyeceği, bu yasama işlemine karşı yapılan bireysel başvurunun da reddedilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesinin İhsan Korkmaz (B. No: 2019/15190, 2/4/2024) kararına konu olayda, başvurucu 2014-2015 eğitim öğretim döneminde Deniz Harp Okulunda eğitimine başlamıştır. Başvurucu, dört yıllık okulunun üçüncü sınıfına geçmişken 669 sayılı KHK uyarınca askerî okulların kapatılması üzerine başvurucunun okulla ilişiği kesilmiştir. Başvurucu, durumuna uygun başka bir okula nakledilmiştir. Başvurucu, askerî öğrencilikten çıkarılma işleminin ve dayanağı 669 sayılı KHK maddelerinin iptali talebiyle açtığı davanın incelenmeksizin reddedilmesi üzerine kamu hizmetine girme, mülkiyet, adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiği iddialarıyla bireysel başvuru yapmıştır (İhsan Korkmaz, § 31).

11. Anayasa Mahkemesi İhsan Korkmaz kararında, başvurucunun tüm ihlal iddialarının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiş (İhsan Korkmaz, § 36) ve başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kararın gerekçesinde; darbe girişimi sonrasında askerî eğitimin düzenlenmesinde, askerî okulların kapatılmasında ve ara sınıftaki öğrencilerin başka okullara nakledilmesinde kamu hukukunun ağır bastığı, bu bağlamda askerî öğrencilik statüsünün korunmasının Avrupa

İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin medeni yönünün kapsamı dışında kaldığı, anılan statünün korunmasının medeni bir hak olmadığı belirtilmiştir (İhsan Korkmaz, §§ 47-49).

12. Somut olayda, başvuruculaın askerî liseden sonra eğitim almayı beklediği harp okulunun kapatılması üzerine askerî öğrenciliğe devam etmek amacıyla dava açtıkları görülmektedir. Başvuruculaın tüm ihlal iddialarının İhsan Korkmaz kararında olduğu gibi adil yargılanma hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Başvuruculaın; sivil bir üniversitede eğitimlerine devam edemedikleri yönünde bir iddialarının olmadığı aksine yargılama sürecindeki dilekçelerinde sivil üniversiteye kayıt yaptırmak zorunda bırakıldıklarını, başvuru formlarında ise askerî okullarda öğrenim görenlerin sivil üniversitelere kayıt ve geçiş yaptırmalarının öngörüldüğünü, sivil üniversiteye yönlendirildiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Her ne kadar başvurucular -liseden mezun olmaları nedeniyle- İhsan Korkmaz kararından farklı olarak başka bir okula nakledilmemiş olsa da askerî öğrencilik statüsünün korunması amacıyla yapılan somut başvurularda İhsan Korkmaz kararından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın adli yardım taleplerinin kabulüne,

B. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruculaın yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEM SULTAN GEZİCİ

B. No: 2019/16399 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/16399

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEM SULTAN GEZİCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/16399)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Cem Sultan GEZİCİ

Vekili : Av. Semih GÖKPINAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş kazası sonucu açılan tazminat davasında pasif dava ehliyeti olmadığı için husumetten ret kararı verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi ve tazminatın hâlen tahsil edilememesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 26/5/2011 tarihinde Antalya 3. İş Mahkemesinde K. P. Üret. Loj. İnş. A.Ş. ve BSK Antalya Özel Sağlık Hizm. A.Ş. aleyhine tazminat davası açmıştır. Başvurucu, L. Hastanesinin taahhüdü altındaki hastane inşaatının dış cephesinde kurulu bulunan çelik borulu iskelenin söküm işini yaptığı sırada 20/2/2010 tarihinde düşerek yaralandığını, bu olay neticesinde 105 gün boyunca işgöremezliği nedeniyle çalışamadığını belirterek 50.000.00 TL manevi, 5.000.00 TL maddi olmak üzere toplam 55.000.00 TL tazminatın davalılardan tahsilini talep etmiştir.

3. Başvurucu, Antalya 4. İş Mahkemesinde 28/3/2013 tarihinde L. Hastanesi Özel Sağlık Hizm.A.Ş. aleyhine aynı iddialarla tazminat davası açmıştır.

4. Her iki dava dosyası birleştirilerek Antalya 3. İş Mahkemesinde (Mahkeme) yargılamaya devam edilmiştir.

5. Mahkeme davanın kısmen kabulüne, 5.530,03 TL maddi, 15.000 TL manevi tazminatın davalılardan tahsiline karar vermiştir.

6. Temyiz üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 21/5/2015 tarihli kararla; "davacı dava dilekçesi ile husumeti davalı K. A.Ş. ve BSK L. Hastanesi Özel Sağlık Hiz. A.Ş. aleyhine yöneltmişken birleşen Antalya 4. İş Mahkemesi'nin 2013/124 Esas sayılı dosyasında husumeti L. Hastanesi Özel Sağlık Hiz. A.Ş. aleyhine yönelttiği, karar başlığında birleşen dosya davalısı L. Hastanesi Özel Sağlık Hiz. A.Ş.nin gösterilmediği ve tazminatların davalılardan alınarak davacıya verilmesine şeklinde hüküm kurulduğu, davacının dava ve birleşen dava dilekçelerindeki tüm talepleri hakkında ve taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların davalı şirketlerin ilgili ticaret sicili müdürlüklerinden sicil kayıtları getirtilerek faal durumda olup olmadıkları göz önünde bulundurularak olumlu ya da olumsuz bir karar verilmesi gerekirken infazda tereddüt yaratacak şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olduğu" gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar vermiştir.

7. Mahkeme bozma kararına uyarak yaptığı yargılama sonunda; asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne, davalılardan BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. yönünden ise davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine karar vermiştir. Gerekçede kaza tarihi itibarıyla davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.'nin anılan bina inşaatıyla bir ilgisinin bulunmadığı, L. Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. ile BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. arasında bir devir ilişkisinin olmadığı, şirketlerin sahipleri ve yetkililerinin tamamen farklı olduğu, bu itibarla davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.nin pasif dava ehliyeti bulunmadığı ifade edilmiştir.

8. Başvurucu, karara karşı temyiz talebinde bulunmuştur. Başvurucu, davalılardan L. Hastanesi Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. ile diğer davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. arasında organik bağ bulunduğunu, Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'ne göre ikisinin de Yönetim Kurulu Başkanı ve hissedarının N.Ö. olduğunu, öte yandan K. Proje A.Ş. ve L. Hastanesi A.Ş.nin borca batık olduğunu ve tazminatları tahsil imkânının bulunmadığını, L. Hastanesi Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.nin BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. olarak faaliyetine devam ettiğini ileri sürmüştür.

9. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 18/4/2019 tarihinde hükmün onanmasına karar vermiştir.

10. Başvurucu 6/5/2019 tarihinde Yargıtay kararını öğrenmiş ve 13/5/2019 tarihinde başvuru yapmıştır.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; davalılardan L. Hastanesi Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. ile diğer davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. arasında organik bağ bulunduğunu, nitekim her iki şirketin Yönetim Kurulu Başkanı ve hissedarının aynı kişi olduğunu, öte yandan K. Proje A.Ş. ve L. Hastanesi Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.'nin borca batık olup tazminatları tahsil imkânının bulunmadığını, L. Hastanesi Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.'nin BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. olarak faaliyetine devam ettiğini, buna rağmen BSK Antalya Özel

Sağlık Hizmetleri A.Ş. aleyhine açılan davanın husumetten reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru formu bir bütün olarak incelendiğinde başvurucunun temel iddiası husumetten ret kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Bu kapsamda başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

16. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

17. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

18. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmanın kanuna dayanması, meşru amacının bulunması ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

19. Başvuruya konu olayda başvurucu tarafından iş kazası sonucu yaralandığı iddiasıyla asıl ve birleşen davalarda ayrı tüzel kişilikleri olan üç ayrı şirkete karşı dava açılmıştır. Mahkeme iş kazası tarihi itibarıyla davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.nin bina inşaatıyla bir ilgisinin bulunmadığı, L. Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. ile BSK Antalya Özel

Sağlık Hizmetleri A.Ş. arasında bir devir ilişkisinin olmadığı, şirketlerin sahipleri ve yetkililerinin tamamen farklı olduğu, bu itibarla davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.nin pasif dava ehliyeti bulunmadığı sonucuna vararak anılan davalı yönünden husumet yokluğundan davanın reddine karar vermiştir. Anılan kararın mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu müdahale 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. ve 115. maddelerine dayanmakta olup müdahalenin kanuni dayanağı mevcuttur. Bunun yanı sıra, dava konusu olayla maddi hukuk bağlamında bir ilişki kurulamayan davalı aleyhine açılan davanın husumetten reddine karar verilmesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkı ile davalı sıfatıyla yargılamada yer alan gerçek ve tüzel kişilerin haklarının korunması arasında makul bir denge kurulması şeklinde meşru bir amacın bulunduğu anlaşılmaktadır.

20. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığı da incelenmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik, öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; gereklilik, ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını; orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

21. Dava hakkının bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin usul ekonomisi ile iyi adalet yönetimi ilkesinin sağlanarak kamu yararı amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez (Ahmet Erdem, B. No: 2018/34944, 6/10/2021, § 63). Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt ise orantılılıktır. Bu itibarla uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

22. Somut olayda başvurucu üç ayrı şirkete karşı dava açmıştır. Davalı şirketlerden biri Lara Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş., diğeri ise BSK Lara Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.'dir. Başvurucu ısrarla bu iki şirket arasında organik bağ bulunduğunu, muvazaalı olarak devir işlemi yapıldığını, şirketin aynı zamanda ortağı da olan yönetim kurulu başkanının aynı kişi olduğunu iddia etmiş, buna dair Ticaret Sicil Gazetesi suretlerini de sunmuştur. Başvurucu tarafından şirketler arasında organik bağ olduğu hususunu ayrıntılı ve delilleriyle ileri sürüldüğü halde mahkemece bu hususla ilgili yeterli değerlendirme yapılmadan husumetten davanın reddine karar verilmiştir.

23. Bu itibarla Mahkemenin başvurucu tarafından ileri sürülen hususu değerlendirmeksizin davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. aleyhine açılan davanınhusumet yokluğu nedeniyle reddine karar vermesinin başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklediği, bu sebeple başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu 26/5/2011 tarihinde açtığı tazminat davasının 18/4/2019 tarihli Yargıtay kararıyla onanarak kesinleştiğini, hâlen alacaklarını tahsil edemediğini, icra sürecinin devam ettiğini belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Anayasa Mahkemesi, Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişiklik çerçevesinde 9/3/2023 tarihi itibarıyla derdest bulunan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvurular yönünden getirilen Tazminat Komisyonuna başvuru yolunu tüketilmesi gereken etkili bir başvuru yolu olarak görmüştür. Bu defa 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikler üzerine Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 52-78) kararında bu konuyu yeniden değerlendirmiştir. Anılan kararda 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik uyarınca gerek 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan gerekse de bu tarihten sonra makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı belirtilmiş, doğrudan Anayasa Mahkemesine yapılan başvurunun, başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

27. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti ile tahsil edilemeyen tazminatın tahsiline, 5.000 TL maddi tazminatın ve 40.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. İhlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ ODUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 3. İş Mahkemesine (E.2015/763, K.2017/66) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekalet ücreti olmak üzere toplam 30.364,30 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, iş kazası sonucu açmış olduğu tazminat davasında davalı şirketler L. Hastanesi Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. ile diğer davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. arasında organik bağ bulunduğunu, bu şirketlerin birbirinin devam niteliğinde olduğunu ancak mahkemenin BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. aleyhine açılan davanın husumetten reddettiğini bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

3. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

4. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmanın kanuna dayanması, meşru amacının bulunması ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

5. Başvuruya konu olayda başvurucu tarafından iş kazası sonucu yaralandığı iddiasıyla asıl ve birleşen davalarda ayrı tüzel kişilikleri olan üç ayrı şirkete karşı dava açılmıştır. Mahkeme iş kazası tarihi itibarıyla davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.'nin bina inşaatıyla bir ilgisinin bulunmadığı, L. Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. ile BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. arasında bir devir ilişkisinin olmadığı, şirketlerin sahipleri ve yetkililerinin tamamen farklı olduğu, bu itibarla davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.'nin pasif dava ehliyeti bulunmadığı sonucuna vararak anılan davalı yönünden husumet yokluğundan davanın reddine karar vermiştir.

6. Anılan kararın mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği görülmektedir. Ancak Anayasa'nın 13.maddesinde belirtilen koşullara uygun olduğu takdirde anılan müdahalenin bir hak ihlaline sebebiyet vermeyeceği tartışmasızdır. Dolasıyla müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen "Kanunilik" "Meşru Amaç" ve "Ölçülülük" koşullarına uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu bağlamda müdahale, 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. ve 115. maddelerine dayanmakta olup müdahalenin kanuni dayanağı mevcuttur. Bunun yanı sıra, dava konusu olayla maddi hukuk bağlamında bir ilişki kurulamayan davalı aleyhine açılan davanın husumetten reddine karar verilmesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkı ile davalı sıfatıyla yargılamada yer alan gerçek ve tüzel kişilerin haklarının korunması arasında makul bir denge kurulması şeklinde meşru bir amacın bulunduğu da anlaşılmaktadır.

7. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığı da incelenmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik, öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; gereklilik, ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını; orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

8. Dava hakkının bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin usul ekonomisi ile iyi adalet yönetimi ilkesinin sağlanarak kamu yararı amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez (Ahmet Erdem, B. No: 2018/34944, 6/10/2021, § 63). Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt ise orantılılıktır. Bu itibarla uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

9. Somut olayda başvurucu üç ayrı şirkete karşı dava açmıştır. Her bir şirketin Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulan ve ayrı tüzel kişilikleri olan sermaye şirketleri olduğu dikkatten kaçmamalıdır. Mahkeme, iş kazasının meydana geldiği anda sorumlu olan şirketleri tespit ederek bir değerlendirme yapmıştır. Buna göre de davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.'nin bina inşaatıyla bir ilgisinin bulunmadığı, L. Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. ile BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. arasında bir devir ilişkisinin olmadığı, şirketlerin sahipleri ve yetkililerinin farklı olduğu, bu itibarla davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.'nin pasif dava ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle anılan davalı yönünden pasif husumet yokluğundan davanın reddine karar vermiştir. Davalı olarak yargılamada yer alan diğer iki şirket aleyhine ise davanın kısmen kabulüne, maddi ve manevi tazminatın iki

davalıdan tahsiline yönelik hüküm kurmuştur.

10. Yukarıdaki tespitler ışığında somut olay değerlendirildiğinde başvurucunun L. Hastanesi Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. ile diğer davalı BSK Antalya Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. arasında organik bağ bulunduğunu, nitekim her iki şirketin Yönetim Kurulu Başkanı ve hissedarının aynı kişi olduğunu ileri sürmüşse de Mahkemece bu iddiaların değerlendirilerek husumetten ret kararı verildiği görülmektedir. Nitekim Mahkeme bu hususa ilişkin olarak kararın gerekçesinde "...davaya konu kazanın olduğu hastane binasının kaza tarihinde Lara Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş.'ye ait olduğu, davacı ile iş sözleşmesini de yine aynı şirketin imzaladığı, kazadan sonra ifadesi alınan diğer işçilerin de hepsinin Lara Özel Sağlık Hizmetlerinin Karyapı'ya yaptırdığı inşaat çerçevesinde çalıştıklarını beyan ettikleri, bu yerin kazadan sonra 26.08.2010 tarihinde Lara Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. tarafından EAG Turizm ve İnşaat San.Tic. AŞ'ye satıldığı, bu şirketin de binayı BSK Antalya Sağlık Hizmetleri A.Ş.'ye 01.09.2010 tarihinde kiraya verdiği, halen daha davalı BSK şirketinin bu binada Medline Hastanesi olarak hizmet verdiği; kaza tarihi itibariyle davalı BSK...A.Ş.'nin anılan bina inşaatıyla bir ilgisinin bulunmadığı, Lara Özel Sağlık Hizmetleri A.Ş. ile BSK Antalya Sağlık Hizmetleri A.Ş. arasında bir devir ilişkisinin bulunmadığı, şirketlerin sahipleri ve yetkililerinin tamamen farklı olduğu, bu itibarla davalı BSK Antalya Sağlık Hizmetleri A.Ş.'nin pasif dava ehliyeti bulunmadığı sonucuna varıldığını" belirtmiştir.

11. Bu bağlamda mahkemenin kararanın gerekçesi dikkate alındığında başvurucunun ileri sürmüş olduğu şirketler arasında organik bağ bulunduğu iddiasını mahkemenin ayrıntılı olarak değerlendirdiği görülmektedir.

12. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

13. Somut olay bağlamında Mahkemenin bu yorumunda katı ve şekilci bir değerlendirmenin varlığından söz edilemeyeceği açık olup başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin orantılı ve ölçülü olduğu, bir ihlalin söz konusu olmadığı kanaatine vardığımızdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE

MERVE DEMİREL

B. No: 2019/21409 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21409

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERVE DEMİREL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21409)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Merve DEMİREL

Vekili : Av. Fatih GÖKÇE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, resmî bir açıklamada kullanılan ifadeler nedeniyle şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1997 doğumlu olup olayların yaşandığı dönemde öğrencidir. Ankara'nın Sakarya Caddesi'nde Tutuklu ve Hükümlü Aileleri ile Dayanışma Derneğinin düzenlediği 16/2/2019 tarihli basın açıklamasına katılan başvurucu, polislerce gözaltına alınmıştır. İddiaya göre başvurucuyu arabaya bindirirken polis memurlarından birinin başvurucuya cinsel saldırıda bulunduğunu gösteren bazı fotoğraflar basına yansımış ve bu olay bir süreliğine ülke gündeminde yer almıştır.

3. Yaşananlarla ilgili Ankara Barosu tarafından Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunulmuş; Türkiye Büyük Millet Meclisinde de konuya ilişkin soru önergesi verilmiştir. Bunları takiben 18/2/2019 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğü "ankara.pol.tr" isimli resmî internet sitesinde "Sakarya Caddesinde Meydana Gelen Olaya İlişkin Basın Açıklaması" başlığıyla bir yazı yayımlanmıştır. Anılan yazıda, başvurucu ve ailesi hakkında bazı bilgilere

yer verildiği görülmüştür.

4. Başvurucu, söz konusu paylaşım ile kendisi ve ailesine karşı iftira suçu işlendiği iddiasıyla 19/2/2019 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde başvurucu, kendisinin Emniyet Müdürlüğünce yasa dışı örgüt sempatizanı olarak lanse edildiğini, buna ilaveten kardeşi ve babasının da terör örgütü adına faaliyet yürüttüklerinin iddia edildiğini ifade etmiştir.

5. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Memur Suçları Soruşturma Bürosu 17/5/2019 tarihinde, başvurucunun şikâyet dilekçesinin işleme konulmamasına kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde mezkûr açıklamanın emniyet kayıtlarında yer alan bilgilerden ibaret olduğu, doğrudan suç isnadı içermediği, kamuyu bilgilendirme amacı taşıdığı, iftira suçunun yasal unsurlarının somut olayda mevcut olmadığı değerlendirilmiştir.

6. Nihai karar 25/5/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvuru 18/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

7. Komisyon 2019/25872 numaralı bireysel başvuru dosyasının konu bakımından hukuki irtibat nedeniyle 2019/21409 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve adli yardım talebinin kabul edilmesine karar vermiştir. Komisyon, başvurucunun kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği yönündeki iddialarının kabul edilemez olduğuna şeref ve itibarının korunması hakkı bağlamındaki şikâyetinin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; emniyet müdürlüğünün resmî internet sitesinde yayımlanan yazıda hem kendisinin hem de ailesinin terör örgütü üyesiymiş gibi lanse edildiğini, toplumun terör konusunda son derece hassas olduğu dikkate alındığında söz konusu resmî açıklamada kendisinin hedef gösterildiğini ileri sürmektedir. Gerçeğe aykırı beyanlarla iftira suçu işlendiğini, haksız itham içeren ve açıkça hedef gösteren açıklamalardan sorumlu kişiler hakkında etkin bir soruşturma yapılmayarak şeref ve itibarın korunması hakkı bağlamında devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediğini savunan başvurucu, Cumhuriyet Başsavcılığının şikâyet dilekçesini işleme almaması kararı ile Anayasa'nın 17., 20. ve 36. maddelerinin ihlal edildiği iddiasındadır.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde ise eldeki başvuruda olağan kanun yolları tüketilmeksizin bireysel başvuru yapıldığı, Anayasa Mahkemesinin şeref ve itibara yapılan müdahale ile ilgili olarak hukuk davası açma imkânını ceza muhakemesi yoluna nazaran daha etkili bir giderim yolu olarak kabul ettiği ve ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

10. Başvurucunun iddiaları bir bütün olarak şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin ikinci fıkrasına göre, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda düzenlenmiş idari ve yargısal başvuru

yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmektedir. Şeref ve itibara yapılan müdahaleler ile ilgili olarak yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olması Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için şart olan tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği anlamına gelmez (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 36).

12. Bireysel başvurunun ikincil nitelikte bir hak arama yolu olması nedeniyle, asıl olan hak ve özgürlüklere kamu otoritelerince saygı gösterilmesi ve olası bir ihlal durumunda bunun idari ve/veya yargısal olağan yollarla giderilmesidir. Bu nedenle bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir (Adnan Oktar (3), § 42).

13. Başvurucu, şahsı ve ailesi hakkında yapılan basın duyurusu ile ilgili cezai kovuşturma yapılması amacıyla suç duyurusunda bulunmuş ancak -müdahaleyi gerçekleştiren idare olduğundan- idari yargıda tam yargı davası açmamıştır. Şüphesiz ki başvurucunun iddiaları ile ilgili olarak başvurduğu ceza davası yolu, ulaşılabilir, telafi kabiliyetini haiz ve başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanıyan tek başvuru yolu değildir. Tam yargı davası açarak da başvurucunun şikâyetlerini derece mahkemeleri önünde ileri sürebilmesi ve bu iddialarla ilgili olarak giderim sağlayabilmesi mümkündür (Adnan Oktar (3), § 44).

14. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddiaları ile ilgili olarak tam yargı davası açma yolunu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşıldığından, başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde düzenlenen şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine yönelik iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi sebebiyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KASIM YAKAR

B. No: 2020/4101 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/4101

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KASIM YAKAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/4101)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Kasım YAKAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mektubun sakıncalı bulunarak alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan Kayseri 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümözlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucunun gazeteye göndermek istediği, olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnameleri ve kamu görevinden çıkarılanlar hakkında yapılan haberler ile ilgili eleştiri içerikli mektup, İnfaz Kurumunun 8/11/2019 tarihli sakıncalı mektup değerlendirme kararıyla alıkonulmuştur. Kararda mevzuata atıf yapılmakla yetinildiği görülmüştür.

4. Başvurucu, anılan karara karşı duygu ve düşüncelerini ifade ettiği ve sakıncalı ifade bulunmadığı iddiasıyla 12/11/2019 tarihinde Kayseri 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 5/12/2019 tarihli kararı ile İnfaz Kurumu kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına 19/12/2019 tarihli dilekçesiyle Kayseri 1. Ağır

Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, anılan kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 25/12/2019 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 2/1/2020 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 23/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu, olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnameleri ile kamu görevinden çıkarılanlarla ilgili olarak ulusal çapta yayım yapan bir gazetede yapılan haberlere yönelik duygu ve düşüncelerini ifade eden mektup yazdığını ileri sürmüştür. Başvurucu, hakaret veya suç teşkil edebilecek ifade içermeyen mektubunun alıkonulmasının haberleşme hürriyetini ihlal ettiğini iddia etmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; tüm uygulamaların mevzuat çerçevesinde yerine getirildiği, herhangi bir keyfî uygulamanın veya usûlsüzlüğün bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).

12. Somut olayda, göndermek istediği mektubun alıkonulması nedeniyle başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47).

13. Bakılmakta olan başvuruda, başvurucunun göndermek istediği mektup alıkonulmuştur. Bununla beraber disiplin kurulunun ve derece mahkemelerinin kararlarında mektubun gönderilmemesine dair mektubun içeriğiyle ilişkili, somut bilgilere dayalı ve yeterli gerekçenin bulunmadığı, mektubun sakıncalı görülen kısımlarının çizilerek gönderilmesinin mümkün olup olmadığı yönünde bir değerlendirmenin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle, haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Öte yandan yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2019/3179, K.2019/3367) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SAVUR VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/5509 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5509

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SAVUR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/5509)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucular : 1. Mehmet SAVUR

Vekili : Av. Şükran ÖZTÜRK

: 2. Abdullah AKSU

: 3. Abdullah İNAN

: 4. Bilen AYTİMUR

: 5. Cengiz EKER

: 6. Çeçan TOPÇU

: 7. Fettah YILDIRIM

: 8. Hasip GÜN

: 9. Hayati ENGİN

: 10. Hüseyin CIĞ

: 11. İbrahim Halil KAYA

: 12. İslam TÜNER

: 13. Mehmet Halis VURAL

: 14.Mehmet Nimet YILMAZ

: 15.Muhammet KIZILAY

: 16. Orhan SAKCİ

: 17. Ömer AKYOL

: 18. Ömer YAYLA

: 19. Özgür GÜÇLÜ

: 20. Rasim GÜLÇİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumundaki hükümlülerin toplu olarak imzaladıkları dilekçelerde yer alan açıklamalardan dolayı disiplin cezasıyla cezalandırılmaları nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, İzmir 3 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucular 14/10/2019 tarihinde Cumhurbaşkanlığına ve Adalet Bakanlığına (Bakanlık) hitaben yazdıkları dilekçeyi imzalamış vegönderilmesi için Ceza İnfaz Kurumuna teslim etmiştir. Başvurucular, dilekçelerinde genel olarak Barış Pınarı Operasyonu'na ilişkin değerlendirmelere ve açıklamalara yer vermiştir.

4. Başvuruculaın yazdığı dilekçeler üzerine disiplin soruşturması başlatılmıştır. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinde düzenlenen suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma veya yaptırma eylemini gerçekleştirdikleri gerekçesiyle başvuruculara on bir gün hücreye koyma disiplin cezası verilmesine 24/10/2019 tarihinde karar vermiştir.

5. Başvurucular, Disiplin Kurulunun kararına karşı İzmir İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvuruculaın yazdıkları dilekçedeki ifadelerin disiplin suçunu oluşturacak nitelikte olduğunu belirterek Disiplin Kurulu kararının usul ve kanuna uygun olduğuna ve şikâyetlerin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucular, İnfaz Hâkimliği kararına itiraz etmiştir. Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi), İnfaz Hâkimliği kararının usul ve kanuna uygun olduğundan bahisle itirazı 13/1/2020 tarihinde reddetmiştir.

7. Başvurucular, nihai kararları değişik tarihlerde öğrendikten sonra süresi içindebireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaın adli yardım taleplerinin kabulüne ve 2020/5515, 2020/5522, 2020/5547, 2020/5563, 2020/5585, 2020/6194, 2020/6316, 2020/6326, 2020/6328, 2020/6331, 2020/6337, 2020/6338, 2020/6404, 2020/6619, 2020/6663, 2020/6726, 2020/6785, 2020/6868, 2020/7025 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2020/5509 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar

verilmesi gerekir.

9. Başvurucular; dilekçelerde yer verilen açıklamaların örgüt propagandası niteliğinde olmadığını, dilekçe içeriğinin ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını, dilekçe vermelerinin anayasal bir hak olduğunu belirtmiştir. Ayrıca söz konusu dilekçelerin kendileri dışında başka bir mahpus tarafından yazıldığını ve dilekçeyi içeriğini okumadan imzaladıklarını, verilen disiplin cezasının anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

10. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiş; başvurucuların ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında genel olarak bireysel başvuru formunda ileri sürdükleri şikâyetlerini tekrarlamıştır.

11. Somut olayda başvurucular, resmî kurumlara yazdıkları dilekçelerin içeriği nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Başvuruya konu olayda başvurucular, düşüncelerini yazıyla açıklamış; söz konusu dilekçeleri düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün bir aracı olarak kullanmıştır. Bu nedenle mevcut koşullar altında başvurunun ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (Fevzi Kayacan (4), B. No: 2018/350, 27/7/2022, § 22; M.C., B. No: 2018/4986, 14/9/2022, § 19).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Resmî kurumlara yazdığı dilekçelerin içeriği nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucuların ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulmuştur. Anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

14. Anayasa Mahkemesi çok sayıda kararında ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu belirtmiştir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38). Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

15. Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

16. Eldeki başvuruda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının olup olmadığı

incelenmelidir. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılabilecektir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Hüseyin Ercan, B. No: 2018/11352, 8/9/2021, §§ 35, 36).

17. Anayasa Mahkemesi Fevzi Kayacan (4) kararında olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan bir başvuruyu inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi öncelikle derece mahkemelerinin yorumlarının kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılacağını belirtmiştir. Daha sonra Anayasa Mahkemesi, 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (4) numaralı fıkrasında mahpuslar tarafından resmî makamlara gönderilen mektup, faks ve telgrafların denetime tabi olmadığı açıkça düzenleme altına alınarak mahpusların resmî makamlara yazdığı dilekçelere ayrı bir önem verildiğini, öngörülen düzenleme ile ceza infaz kurumlarında bulunan mahpusların resmî makamlara herhangi bir baskı ve etki altında kalmadan rahatça düşüncelerini iletmesinin sağlanmaya çalışıldığını ifade etmiştir (Fevzi Kayacan (4), §§ 30-32; M.C., §§ 27-29).

18. Başvuru konusu olayda başvurucular, Cumhurbaşkanlığına ve Bakanlığa iki ayrı dilekçe göndermek istemiştir. Dilekçelerin gönderildiği kurumların resmî makamlar olduğunda şüphe yoktur. 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince Ceza İnfaz Kurumunun söz konusu dilekçelere içerik bakımından bir denetim yapmaması ve dilekçeleri ilgili kurumlara göndermesi gerekmektedir. Söz konusu mevzuat gereğince Ceza İnfaz Kurumunun dilekçeyi okumaya yetkisi olmadığı gibi dilekçeleri okuduktan sonra içeriğe yönelik olarak bir işlem yapmaya da yetkisi yoktur. Ancak somut olayda Ceza İnfaz Kurumu 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (4) numaralı fıkrasının açık hükmüne ve yetkisi olmamasına rağmen başvuruculların resmî makamlara gönderdiği dilekçeleri denetlemiş, buna bağlı olarak başvurucular hakkında disiplin cezası uygulamıştır. Bu durumda başvuruculların resmî makamlara yazdığı dilekçeleri kanunun emredici hükmüne aykırı olarak denetleyerek içeriği nedeniyle başvuruculara disiplin cezası uygulanmasının kanunla sınırlama ölçütünü karşılamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Bununla birlikte başvurucular Muhammet Kızılay, İbrahim Halil Kaya, İslam Tüner, Fettah Yıldırım ve Orhan Sakci tahliye edildiğinden bu başvurucular yönünden yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

23. Öte yandan eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında ayrı ayrı net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

24. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmadığından ve başvurucular maddi zarara ilişkin olarak bilgi ya da belge sunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

C. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (E.2019/5169, K.2019/5801) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara net 30.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucu Mehmet Savur'a ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEYHMUS ÖZCAN

B. No: 2020/5617 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5617

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEYHMUS ÖZCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/5617)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Şeyhmus ÖZCAN

Vekili : Av. İsmail KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, geçici askerlik görevi sırasında meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun oğlu N.Ö. 1994 yılında geçici askerlik görevini ifa etmekte iken sınır görevi sırasında ateşli silah yaralanmasına bağlı olarak hayatını kaybetmiştir. Adana Askerî Savcılığı tarafından başlatılan soruşturma sonucunda 15/11/1995 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş, karara yönelik itiraz 8/6/2005 tarihinde reddedilmiştir.

3. Başvurucunun 2012 yılında sunduğu dilekçe üzerine Millî Savunma Bakanlığının talebi ile Adana Askerî Savcılığı yeniden soruşturma başlatmıştır. Olaya ilişkin olarak yeniden yapılan soruşturma sonucunda 28/11/2014 tarihinde zamanaşımı nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Karara yönelik itiraz 9/3/2015 tarihinde reddedilmiştir. Sürecin ardından başvurucunun kanun yararına bozma talebi de 11/12/2015 tarihinde reddedilmiştir.

4. Başvurucunun 2017 yılında aynı olayla ilgili olarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi

(CİMER) üzerinden yaptığı başvuru üzerine CİMER başvuru evrakı, takdir ve ifası için Hassa Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmiştir. Başsavcılık, kesin hükümle kapanmış bir soruşturmaya ilişkin olarak yeni delil elde edilmedikçe veya Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince ihlal kararı verilmedikçe yeniden soruşturma açılmasının mümkün olmadığını belirterek 25/1/2018 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

5. Başvurucu son olarak 19/7/2017 tarihinde sunduğu dilekçeyle, aynı olay nedeniyle şikâyetçi olmuş; Başsavcılık 18/6/2018 tarihli kararla, önceki sürece (yukarıda aktarılan süreç) atıf yaparak mükerrer soruşturma yapılamayacağından kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Söz konusu karara dair itiraz 4/11/2019 tarihinde reddedilmiştir.

6. Başvurucu 4/11/2019 tarihli kararı 15/1/2020 tarihinde öğrenmesinin ardından 12/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, oğlunun ölümüne ilişkin olarak etkili soruşturma yapılmaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvurular, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmalıdır. Otuz günlük süre kuralı bireysel başvurunun ön şartlarından biri olup bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihi esas alınır (özetlenen ilkeler için bkz. A. C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, Hüseyin Aşkan, B. No: 2017/15649, 21/7/2020).

10. Başvurucunun ihlal iddiasına konu ettiği ölüm olayına ilişkin olarak esastan adli araştırma ve incelemenin yapıldığı iki ayrı soruşturma süreci söz konusudur. Bu süreçler 15/11/1995 ve 28/11/2014 tarihli kovuşturmaya yer olmadığı kararlarıyla sonuçlanmıştır.25/1/2018 tarihinde verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile somut başvuruya konu olan18/6/2018 tarihli kovuşturmaya yer olmadığı kararı önceki süreçlere atıfla verilmiştir.

11. Sonuç itibarıyla, ölüm olayına ilişkin esastan inceleme yapılan son takipsizlik kararı 28/11/2014 tarihinde verilmiş ve 9/3/2015 tarihinde kesinleşmiştir. Somut başvuruya konu takipsizlik kararı ise bir araştırma/inceleme sürecine dayanmamakta olup önceki süreçlere atıfla mükerrer soruşturma yapılamayacağı gerekçesiyle verilmiştir. Bu bağlamda mükerrer olması nedeniyle kovuşturma yapılamayacağı kararının verilmesine neden olan ve yeni delil de içermeyen son şikâyetin etkisiz yolu canlandırma niteliğinde bir girişim olduğu değerlendirilmiş ve bunun bir sonucu olarak 2015 yılında kesinleşen takipsizlik kararından sonra süresinde başvuru yapılmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

K.B.A.

B. No: 2020/7358 | Karar tarihi: 03.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/7358

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

K.B.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/7358)

Karar Tarihi: 3/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : K.B.A.

Vekili : Av. Hatice AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; hakkında şikâyet olmamasına rağmen Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarında "şikâyet edilen" olarak yer alan kişisel verilerinin silinmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ve bu hakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/2/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, etkili başvuru ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. 2022/21252 ve 2022/23627 numaralı başvurular 2020/7358 numaralı başvuru dosyasıyla birleştirilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Başvuruya Konu Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

4. Başvurucunun oturduğu binanın yöneticisi tarafından Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) verilen 12/6/2018 tarihli şikâyet dilekçesinde başvurucunun bina sakini olduğu, ismini bilmedikleri ve kendisini "başvurucunun kız kardeşi" şeklinde tanıtan kişi hakkında bina kurallarına riayet etmemesi nedeniyle şikâyetçi olunduğu belirtilmiştir. Yönetici şikâyet dilekçesinde özetle, şüpheli olarak başvurucuyu belirtmiş olmakla birlikte yöneticisi bulunduğu binada oturan başvurucunun ismini bilmediği kız kardeşinin bina kurallarına riayet etmediğini, uyarıda bulunması üzerine kendisine yönelik tehdit ve hakaret içeren sözler söylediğini, bu kişinin bina sakini olmadığını belirterek şikâyetçi olmuştur.

5. Başsavcılık 28/2/2019 tarihinde başvurucu hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Kararda müştekinin başvurucuya yönelik herhangi bir şikâyeti olmadığı, bu kişinin ismini bilmediği kız kardeşi hakkında isnatta bulunup şikâyetçi olduğu, ancak emniyet ifadesinde müşteki tanıklarının başvurucunun ismini vererek eylemi başvurucunun gerçekleştirdiğini iddia ettikleri, müştekinin ifadesi ile tanıklarının ifadesi arasında çelişki bulunduğu, bu nedenle tanık beyanlarına itibar edilemeyeceği ifade edilmiştir. Ayrıca müştekinin bir isnatta bulunmadığının anlaşıldığı belirtilerek kamu davası açılması için yeterli delil bulunmadığı vurgulanmıştır.

6. Başvurucu 11/3/2019 tarihinde anılan karara karşı Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğine itiraz yoluna başvurmuştur. İtiraz dilekçesinde hakkında şikâyet olmadığı hâlde soruşturma kaydı açılması nedeniyle ağır usul ve hukuk hatası yapıldığı, adına açılan soruşturma kaydının kapatılması, kaldırılması ve sistemden çıkarılması, hatanın düzeltilerek yaşanılan mağduriyetin giderilmesi talep edilmiştir.

7. Sulh Ceza Hâkimliği 21/5/2019 tarihinde itirazın kabulü ile kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kaldırılmasına karar vermiştir. Kararda ihbar dilekçesinde başvurucunun adı geçmediği halde isim karışıklığı yapılarak hakkında soruşturma yürütüldüğü, kendisi yönünden herhangi bir şikâyet olmadığı gibi hakkında suç isnadında bile bulunulmadığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 158. maddesinin (6) numaralı fıkrasının vatandaşların lekelenmeme haklarını korumak amacıyla düzenlendiği dikkate alındığında hakkında soruşturma yapılmasına yer olmadığı kararı verilip şüpheli sıfatının kaldırılması gerekirken kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğu belirtilmiştir.

8. Başsavcılık 4/7/2019 tarihinde başvurucu hakkında müsnet suçların işlendiğine dair soruşturma açılması için yeterli delil bulunmadığından 5271 sayılı Kanun'un 158. maddesinin (6) numaralı fıkrası gereğince soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

9. Başvurucu Başsavcılığa verdiği 8/7/2019 tarihli dilekçesi ile kendisi hakkında soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilen 2019/3672 sayılı ihbar dosyasının da kapatılmasını, "şikâyet edilen" kaydının silinmesini talep etmiştir. Başsavcılık talebi 10/7/2019 tarihli yazıyla Başkanlığa iletmiştir. Başkanlık 26/12/2019 tarihli yazıyla UYAP sisteminde bulunan kayıtların kanuni zorunluluk nedeniyle tutulduğunu, resmî belge niteliğindeki soruşturma ve kovuşturma evrakının ihtiyaç duyulması halinde yeniden

görülebilmesi amacıyla saklanması nedeniyle UYAP sisteminden silinmediği belirtilmiştir.

10. Başsavcılık tarafından 17/7/2019 tarihli yazı ekinde Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğine gönderilen başvurucunun itirazı hakkında 8/11/2019 tarihinde soruşturma dosyasının Başsavcılığa işlemsiz iadesine karar verilmiştir. Kararda başvurucunun sunduğu dilekçenin soruşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz mahiyetinde olmadığı belirtilmiştir.

B. Başvuruya Konu İptal Davasına İlişkin Süreç

11. Başvurucu hakkında şikâyet olmamasına rağmen adına Başsavcılık tarafından açılan suç kayıtlarının UYAP sisteminden kaldırılması talebiyle Başkanlığa yaptığı başvurunun 26/12/2019 tarihinde reddedildiğini belirterek bu işlemin iptali için 21/8/2020 tarihinde Ankara 18. İdare Mahkemesi'nde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. İdare Mahkemesi 22/4/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; başvurucunun sistemdeki şüpheli kaydının Başkanlık tarafından kaldırıldığı, bu nedenle sistemde şüpheli sıfatının görülmediği, Sulh Ceza Hâkimliğince de kararın kaldırılması üzerine soruşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği belirtilmiştir.

12. Bunun yanında UYAP ekranından isimle sorgulama yapıldığında kapalı bir dosya bulunduğunun görüldüğü, ancak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca karar içeriği ve başvurucunun sıfatı ile ilgili hususlara erişilemediği, ayrıca UYAP sisteminde yer alan kayıtların mevzuat hükümlerine göre silinmesinin mümkün olmadığından dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Bu kararda yer alan azlık oyunda başvurucu adına açılan suç kaydının, lekelenmeme hakkı kapsamında UYAP üzerinden kapatılması ve kaldırılması gerektiği sonucuna varıldığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak davanın reddine ilişkin karar Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi tarafından usul ve kanuna uygun bulunmuş olup 23/12/2021 tarihinde istinaf talebinin reddine kesin olarak karar verilmiştir.

C. Başvuruya Konu Tam Yargı Davasına İlişkin Süreç

13. Başvurucu hakkında şikâyet olmamasına rağmen adına Başsavcılık tarafından açılan suç kayıtlarının UYAP üzerinden kaldırılması ve tarafına maddi ile manevi tazminat ödenmesi talebiyle 15/5/2020 tarihinde İdare Mahkemesi'nde dava açmıştır. İdare Mahkemesi 28/5/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; UYAP'ta bulunan kayıtların 5271 sayılı Kanun'un 38/A maddesi gereğince tutulması ve saklanması zorunlu olan kayıtlardan olduğu, bu kayıtların kanuni zorunluluk nedeniyle tutuluyor olması ve ihtiyaç duyulması halinde yeniden görülebilmesi amacıyla saklandığı gözetildiğinde UYAP sisteminde yer alan kayıtların mevzuat hükümleri gereğince silinmesinin mümkün olmadığı, bu nedenle de dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı kanaatine ulaşıldığı belirtilmiştir.

14. Ayrıca olayda davalı idareye atfedilebilecek bir hizmet kusuru bulunmadığı gibi uyuşmazlık bakımından kusursuz sorumluluk ilke ve esaslarının da uygulanma kabiliyeti olmadığından davacının maddi ve manevi tazminat taleplerinin de reddine karar verilmiştir. Bu karara karşı başvurucu tarafından yapılan istinaf başvurusu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesince 24/12/2021 tarihinde reddedilmiştir.

15. Başvurucu, ilgili yargısal süreçlerdeki kararlar kesinleştikten sonra süresinde başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili hukuk için bkz. E.Ü., [GK], B. No: 2016/13010, 17/9/2020, §§ 22-32; Bestami Eroğlu [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, §§ 42-50; Ümit Karaduman B. No: 2020/20874, 2/2/2022, §§ 17-29; Ümit Eyüpoğlu, B. No: 2018/6161, 28/6/2022, §§ 13-28.

17. 17/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) "Elektronik işlemler" başlıklı 38/A maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

''(1) Her türlü ceza muhakemesi işlemlerinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kullanılır. Bu işlemlere ilişkin her türlü veri, bilgi, belge ve karar, UYAP vasıtasıyla işlenir, kaydedilir ve saklanır.

(2) Kanunlarda gösterilen istisnalar hariç olmak üzere, dosyalar güvenli elektronik imza kullanılarak UYAP'tan incelenebilir ve her türlü ceza muhakemesi işlemi yapılabilir.

(3) Bu Kanun kapsamında fiziki olarak hazırlanması öngörülen her türlü belge ve karar elektronik ortamda düzenlenebilir, işlenebilir, saklanabilir ve güvenli elektronik imza ile imzalanabilir.

(4) Güvenli elektronik imza ile imzalanan belge ve kararlar diğer kişi veya kurumlara elektronik ortamda gönderilir. Güvenli elektronik imza ile imzalanarak gönderilen belge veya kararlar, gerekmedikçe fiziki olarak ayrıca düzenlenmez ve ilgili kurum ve kişilere gönderilmez.

(5) Elektronik imzalı belgenin elle atılan imzalı belgeyle çelişmesi halinde UYAP'ta kayıtlı olan güvenli elektronik imzalı belge geçerli kabul edilir.

(6) Güvenli elektronik imza ile imzalanan belge ve kararlarda, mühürleme işlemi ile kanunlarda birden fazla nüshanın düzenlenmesini öngören hükümler uygulanmaz.

(7) Zorunlu nedenlerle fiziki olarak düzenlenmiş belge veya kararlar, yetkili kişilerce taranarak UYAP'a aktarılır ve gerektiğinde ilgili birimlere elektronik ortamda gönderilir.

(...)

(11) Ceza muhakemesi işlemlerinin UYAP'ta yapılmasına dair usul ve esaslar, Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

18. 5271 sayılı Kanun'un "İhbar ve şikâyet" başlıklı 158. maddesinin (6). fıkrası şöyledir:

"(Ek: 15/8/2017-KHK-694/145 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/140 md.)[54] İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilir. Bu durumda şikâyet edilen kişiye şüpheli sıfatı verilemez. Soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar, varsa ihbarda bulunana veya şikâyetçiye bildirilir ve bu karara karşı 173 üncü maddedeki usule göre itiraz edilebilir. İtirazın kabulü hâlinde Cumhuriyet başsavcılığı soruşturma işlemlerini başlatır. Bu fıkra uyarınca yapılan işlemler ve verilen kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından görülebilir."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi" başlıklı 160. maddesi şöyledir:

"(1) Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.

(2) Cumhuriyet savcısı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adlî kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür."

20. 5271 sayılı Kanun'un "Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar" başlıklı 172. maddesinin 1. fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Bu karar, suçtan zarar gören ile önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye bildirilir. Kararda itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir."

21. 7/4/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun (6698 sayılı Kanun) "Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi" kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanun ve ilgili diğer kanun hükümlerine uygun olarak işlenmiş olmasına rağmen, işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması hâlinde kişisel veriler resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silinir, yok edilir veya anonim hâle getirilir.

(2) Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesine ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır.

(3) Kişisel verilerin silinmesine, yok edilmesine veya anonim hâle getirilmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

22. 6/8/2015 tarihli ve 29437 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bölge Adliye ve Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdarî ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmeliğin (Yönetmelik) "Kayıtların düzeni ve düzeltilmesi" kenar başlıklı 257. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkrası şöyledir:

"(3) Düzeltilmesi veya değiştirilmesi kanun yollarına başvurulmak suretiyle mümkün olan kayıtların elektronik olarak onaylanmasından sonra düzeltme ve değiştirme işlemi yapılamaz.

(4)Üçüncü fıkra kapsamı dışında kalan kayıtlarda yanlışlık yapılması hâlinde, yetkili daire başkanı, üye, komisyon başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısının onayı ile oluşturulan düzeltme onayından sonra sistemde kaybolmayacak şekilde yetkili kişi tarafından gerekli değişiklik yapılır. "

B. Uluslararası Hukuk

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir."

24. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kişisel verilerin korunması konusunda kabul edilen 14/12/1990 tarihli ve 45/95 sayılı “Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyaları

Hakkında Yönlendirici İlkeler”de şu hususlara yer verilmiştir:

"...

4- İlgili kişilerin erişmesi ilkesi: Kimlik kanıtı sunan herkes kendisiyle ilgili bilgilerin işlenip işlenmediğini bilme ve gereksiz bir gecikme veya masraf olmadan anlaşılır biçimde elde etme hakkına sahiptir. Ayrıca bu bilgilerin kanuna aykırı, gereksiz veya yanlış olması durumunda uygun düzeltmelerin yapılmasını veya silinmesini talep etme hakkına sahiptir. Devletler buna uygun bir çözüm yolu sağlamak durumundadır. Herhangi bir düzeltme maliyeti dosyadan sorumlu kişi tarafından karşılanmalıdır. Bu ilke hükümlerinin uyruk veya ikâmetine bakılmaksızın herkes için uygulanması arzu edilir..."

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklerin ulusal düzeyde korunması için etkili bir başvuru yolunun var olması gerektiğini belirtmektedir. AİHM'e göre Sözleşme'nin 13. maddesi yetkili ulusal makamlar tarafından Sözleşme kapsamına giren bir şikâyetin esasının incelenmesine izin veren ve uygun telafi yöntemi sunan bir iç hukuk yolunun sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca bu hukuk yolunun teoride olduğu kadar pratikte de etkili bir yol olması gerekmektedir (İlhan/Türkiye [BD], B. No: 22277/93, 27/6/2000, § 97; Kudla/Polonya [BD], B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 157; Özpınar/Türkiye, B. No: 20999/04, 19/10/2010, § 82).

26. AİHM, ayrıca açık bir şekilde faydasız olmayan belirli bir hukuk yolunun başarı ihtimali hakkındaki şüphelerin tek başına, söz konusu hukuk yolundan faydalanmamanın geçerli bir nedeni olmadığını yinelemektedir (Akdıvar ve diğerleri/Türkiye, B. No: 21893/93, 16/9/1996, § 71; Van Oosterwijck/Belçika, B. No: 7654/76, 6/11/1980, § 37).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 3/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruya Konu Ceza Soruşturmasına ve İptal Davasına İlişkin Özel Hayata Saygı Hakkı Kapsamındaki Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiği İddiası

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

28. Başvurucu hakkında şikâyet olmamasına rağmen soruşturma açılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının; UYAP kayıtlarında "şikayet edilen" olarak yer alan bilgilerinin silinmemesi ve bu talebe ilişkin açmış olduğu iptal davasının reddedilmesi nedeniyle de özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüşünde; inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında bireysel başvuru formlarındaki hususları tekrar etmiş olup Bakanlık tarafından bildirilen görüşleri kabul etmediğini vurgulamıştır.

2. Değerlendirme

30. Somut olayda hakkında şikâyet bulunulmayan başvurucunun, UYAP kayıtlarında "şikâyet edilen" olarak yer alan bilgilerinin silinmesi talebinin Başsavcılığa, Başkanlığa, Sulh Ceza Hâkimliğine iletildiği, ancak başvurucunun elde etmek istediği sonuca ulaşamadığı tespit

edilmiştir. Ayrıca başvurucu idari yargıda iptal davası açmış olup kararların kesinleşmesiyle başvuru yolları tüketilmiştir.

31. Bu bağlamda Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

...

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."

32. Özel hayata saygı hakkı Anayasa'nın 20. maddesinde koruma altına alınmıştır. Devlet, kişilerin özel ve aile hayatına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin haksız saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Özel hayata saygı hakkı kapsamında korunan hukuksal çıkarlardan biri de bireyin mahremiyet hakkıdır. Ancak mahremiyet hakkı sadece yalnız kalma hakkından ibaret olmayıp bu hak, bireyin kendisiyle ilgili bilgileri kontrol edebilme hukuksal çıkarını da kapsamaktadır. Bireyin kendisine ilişkin herhangi bir bilginin kendi rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması, bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılamaması ve rızası hilafına kullanılamaması, kısaca bu bilgilerin mahrem kalması konusunda menfaati bulunmaktadır. Bu husus, bireyin kendisiyle ilgili bilgilerin geleceğini belirleme hakkına işaret etmektedir (Serap Tortuk, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, §§ 31, 32). Özel hayata saygı hakkının kapsamında olan bireylerin kişisel verilerinin korunmasını isteme hakkı, Anayasa'nın 20. maddesinde açık olarak düzenlenmiştir (Nurcan Belin, B. No: 2014/14187, 10/1/2018, § 38).

33. Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu, bu hakkın kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilmeyi, bu verilere erişmeyi, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etmeyi ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsadığı ifade edilmiştir. Maddede ayrıca kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, kişinin insan onurunun korunmasının ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır (AYM, E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015, §§ 19, 20; Nurcan Belin, § 45).

34. Anayasa Mahkemesi kararlarında da belirtildiği üzere kişisel veri -belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla- bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade etmekte olup bireyin adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi sadece kimliğini ortaya koyan bilgileri değil telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, öz geçmişi, fotoğrafı, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, sağlık bilgileri, genetik bilgileri, IP adresi, e-posta adresi, alışveriş alışkanlıkları, hobileri, tercihleri, etkileşimde bulunduğu kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler kişisel veri kapsamındadır (AYM, E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.2014/180,

K.2015/30, 19/3/2015).

35. Öte yandan Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yönünden inceleme yapılabilmesi için öncelikle anılan hak kapsamında korunması gerekli bir kişisel verinin olup olmadığı belirlenmelidir. Anayasa hükmünün lafzı, konuya ilişkin uluslararası belgeler ve karşılaştırmalı hukuk dikkate alındığında belirli veya belirlenebilir bir gerçek veya tüzel kişi hakkındaki her türlü bilgi kişisel veri olarak değerlendirilir. Ancak her dava ya da başvuruda Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası anlamında bir kişisel veri bulunup bulunmadığı davanın ve başvurunun kendine özgü koşulları dikkate alınarak otonom şekilde tespit edilir. Bir kişisel verinin bulunduğu tespit edildiğinde bu veriye yönelik her türlü sınırlama ve müdahale Anayasa’nın anılan hükmü kapsamındaki güvenceleri harekete geçirir (E.Ü., § 59).

36. Başvurucu hakkında şikâyet bulunmamasına rağmen UYAP kayıtlarında "şikâyet edilen" ibaresinin kullanılması belirli bir gerçek kişi hakkındaki bilgi kapsamında olduğundan bu ibarenin gerçeği yansıtmaması nedeniyle silinmesi talebinin özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve bu hakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve bu hakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

38. Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde genel olarak herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu belirtilmiş, ikinci cümlesinde kişisel veriler bağlamında bazı özel güvenceler sayılmış, üçüncü cümlesinde kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği düzenlenmiş, dördüncü cümlesinde ise kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre lafzı dikkate alındığında Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında sadece işleme şeklindeki sınırlama ya da müdahalelere karşı değil kişisel verilere yönelik her türlü müdahale ve sınırlamalara karşı güvence getirdiği anlaşılmaktadır (E.Ü., § 63; Bestami Eroğlu, § 101).

39. Bunun yanında Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının, kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsadığı belirtilmiştir (Ümit Eyüpoğlu, § 49).

40. Kişilerin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme ve bu verilere erişim hakkı veri işlemenin şeffaflığı veya açıklığı ilkesinin bir uzantısıdır. Kişilerin kendisi hakkında hangi verilerin kim tarafından, ne zaman ve hangi nedenle işlendiğini bilmesi bu verileri düzeltme, sildirme, engelleme gibi haklarını kullanmasını da mümkün kılmakta ve

söz konusu anayasal güvencelerin hayata geçirilmesini sağlamaya yönelik tamamlayıcı bir özellik taşımaktadır (Ümit Eyüpoğlu, § 46).

41. Bu ilkeler ışığında demokratik bir toplumda kişisel verilerin işlenmesi süreci şeffaf bir şekilde gerçekleştirilmeli, bunun bir gereği olarak veri sahiplerine kişisel verilerine erişim imkânı tanınmalı ve bu imkânın kolayca kullanılması için gerekli tedbirler alınmalıdır (Ümit Eyüpoğlu, § 51). Bu anlamda anılan anayasal güvenceleri gözeten bir yargılama süreci yürütülmesi ve neticede ulaşılan sonucun konuyla ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

42. Başvuru özetle başvurucunun hakkında şikâyet olmamasına rağmen UYAP kayıtlarında "şikâyet edilen" olarak kaydedilmesi akabinde yapılan yanlışlığın düzeltilmesini ve silinmesini talep ettiğinde yargılama makamlarınca kişisel verilerin düzeltilmesi hakkı elinden alınarak ihlal iddialarını dile getirebileceği etkili bir başvuru yolunun sunulmamasına, bir başka deyişle mevcut yargısal sistemin etkili şekilde işletilmemesine ilişkindir.

43. Kişisel verilerin korunması hakkına yönelik eylemler ya da ihmaller konusunda muhataplarınca dava açılması, itirazlarda bulunulması ve hukuka aykırılıkların tespit edilerek kaldırılması konusunda etkin bir hukuk yolunun varlığı büyük önem taşımaktadır. Devletin kişisel verilerin korunması hakkına müdahale edilmesini önleyecek, müdahale edildiği takdirde giderim sağlayacak etkili hukuki başvuru yollarını hayata geçirmesi ve bu yolları işlevsel kılması gerekir. Bu anlamda kişisel verilerin korunması hakkına müdahale teşkil ettiği ve kaldırılması gerektiği konusunda ileri sürülecek iddiaların esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanması bakımından bir gerekliliktir (Ümit Eyüpoğlu, § 53).

44. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı çerçevesinde devlete yüklenen pozitif yükümlülükler, bu hakkın kapsamında kişilere tanınmış olan güvencelerden etkili bir şekilde yararlanılmayı temin etmek için devlete mevzuat oluşturma ve özellikle de güvencelere aykırılıkları yaptırıma bağlama yükümlülüğü vermektedir. Ayrıca Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesinin “Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.” şeklindeki hükmü uyarınca mevzuat oluşturma yükümlülüğü gereklerinin çerçevesi kanunla belirlenmelidir (Ümit Eyüpoğlu, § 54).

45. Bu çerçevede Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına ilişkin güvenceler ile 6698 sayılı Kanun ve hukuk sistemimizde mevcut olan düzenlemelerin mevcut başvuruya konu uyuşmazlıkta uygulanması yönünde bir engel olmadığı gözetildiğinde yasal altyapı oluşturmak bağlamında pozitif yükümlülüklerin yerine getirildiği söylenebilir. Ancak bir hukuk yolunun teorik olarak mevcut olması pozitif yükümlülüklerin yerine getirildiğini ifade edebilmek bakımından yeterli olmayıp ayrıca bu yolun etkili bir biçimde işletilmesi gerekir (Ümit Eyüpoğlu, § 55).

46. Somut olayda başvurucu hakkında şikâyet bulunmadığı yargılama makamlarının kararlarında tespit edilmesine rağmen Başsavcılık UYAP kayıtlarında başvurucuyu "şikâyet edilen" olarak kaydetmiştir. Başvurucu anılan yanlışlığın düzeltilmesi için Başsavcılık kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Düzeltilmesi veya değiştirilmesi kanun yoluna başvurulmak suretiyle mümkün olan kayıtların elektronik onaylama işlemi

yapıldıktan sonra düzeltme ve değiştirme işleminin yapılamayacağı Yönetmelikte düzenlenmiştir. Bu durumda itiraza konu yapılan kaydın düzeltilmesi hususunun kanun yolu aşamasında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılması mümkündür. Ancak Sulh Ceza Hâkimliğinin şekli ve dar bir yorumla yanlışlığın düzeltilmesine ilişkin söz konusu talebi bir hakkın kullanımı olarak görmekten ziyade soruşturma yapılmasına yer olmadığı kararına itiraz mahiyetinde olmadığı gerekçesiyle esasına girmeyerek işlemsiz iade ettiği görülmüştür. Bu yorumun başvurucunun kişisel verilerinin düzeltilmesi ve silinmesi hakkını kullanmasını engellediği açıktır.

47. Nitekim başvurucu hakkında oluşan yanlış kaydın düzeltilmesi ve silinmesi yönündeki talebini Başsavcılığa, Başkanlığa, Sulh Ceza Hâkimliğine iletmesine rağmen talebi değerlendirilmediği için idari yargıda iptal ve tam yargı davası da açmıştır. Başvurucu tüm başvurularının sonuçsuz kalmasından yakınmaktadır. Yukarıda da değinildiği üzere kişinin kendisiyle ilgili kişisel verilerin düzeltilmesini veya silinmesini talep etme hakkı Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında açıkça öngörülmüş olan güvencelerdir. Kişisel verilerin şeffaflığı ilkesi de bu güvencelerin sağlanmasını gerektirmektedir (Ümit Eyüpoğlu, § 56).

48. Bireysel başvuru bağlamında ikincillik ilkesinin bir gereği olarak hâkimin önündeki uyuşmazlıkları Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetlere yönelik güvenceleri öncelikle dikkate alarak çözüme kavuşturması gerekir. Zira Anayasa'nın 11. maddesine göre Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Anayasa'nın 138. maddesi de hâkimlerin Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm vereceklerini düzenlemiştir. Dolayısıyla uyuşmazlığa uygulanacak kanun hükümlerinin ve diğer ikincil düzenlemelerin yoruma açık nitelikte olması durumunda hâkim tarafından Anayasa'da yer alan ilke ve güvenceler ışığında yorumlaması gerekir (Ümit Eyüpoğlu, § 57).

49. Bu ilkeler ışığında öncelikli olarak Sulh Ceza Hâkimliği tarafından yapılan yargılama sürecinde talebin esasının incelenmediği başvurucunun kişisel verilerinin düzeltilmesi ve silinmesi talebinin değerlendirilmemesinde Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının gerekliliklerine uygun bir sebep gösterilmediği, ayrıca bu uygulamayı haklı kılabilecek ilgili ve yeterli bir gerekçenin de ortaya konulmadığı söylenebilir. Yönetmelikte UYAP kayıtlarında yanlışlık olması hâlinde kayıtların düzeltilmesine ilişkin kanun yolu aşamasına işaret edilmesine ve bu hususta düzenlemeler mevcut olmasına rağmen Sulh Ceza Hâkimliği kararında başvurucunun UYAP kayıtlarındaki yanlışlığa ilişkin itirazlarının ilgili mevzuat kapsamında değerlendirilmediği görülmektedir.

50. Bununla birlikte gerek kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanun hükümleri ve gerekse ilgili diğer mevzuat gözetilerek başvurucuya yanlış kayıtların düzeltilmesine ve silinmesine ilişkin başvuru yolu gösterilmemiştir. Sonuç olarak mevcut başvuruda başvurucunun anayasal güvencelerden yararlanabilmesini sağlayabilecek nitelikteki talebinin esasının incelenmemesi teorik olarak mevcut olan etkili bir hukuk yolunun işlevsiz kalmasına yol açmıştır. Diğer bir deyişle bu hâliyle teorik düzeyde etkili görülebilecek itiraz yolu Sulh Ceza Hâkimliğinin söz konusu yorumu sebebiyle somut olayda başarı şansı sunma kapasitesini yitirmiştir.

51. Bunun yanında İdare Mahkemesinin iptal davasının reddine ilişkin kararında UYAP sisteminde yer alan kayıtların mevzuat hükümlerine göre silinmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı kanaatine varıldığı belirtilmiştir. Oysa ki Anayasa ve 6698 sayılı Kanun uyarınca kişinin kendisiyle ilgili

bilgilerin yanlış kaydedilmesi durumunda uygun düzeltmelerin yapılmasını veya silinmesini talep etme hakkına sahip olduğu açıktır. Ancak kararda kişilere tanınan kişisel verilerin düzeltilmesi ve silinmesi yönündeki hak Yönetmeliğin 257. maddesindeki düzenlemeler bağlamında tartışılmamıştır. Sonuç olarak başvurucunun yanlış kaydedilen kişisel verilerinin gecikmeksizin düzeltilmesi veya silinmesi için başvurduğu hem idari hem de yargısal makamların kategorik değerlendirmeler yapmak suretiyle UYAP kayıtlarının silinmesinin mümkün olmadığı yönünde gerekçe belirterek talebi reddetmesi veyahut talebi esastan incelememesi başvurucunun mağduriyetini gidermeye yönelik olmadığı gibi mağduriyeti ortadan kaldırmaya yönelik etkili bir başvuru yolunun da anılan makamlarca gösterildiğinden söz edilemez.

52. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde başvuru konusu olay değerlendirildiğinde yargılama makamları tarafından başvurucunun yanlış kayıtların düzeltilmesi ve silinmesi yönündeki talebinin ilgili ve yeterli gerekçelerle değerlendirilmemesi ile etkili başvuru yolunun gösterilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı bağlamında kamusal makamların üzerine düşen pozitif yükümlülükleri yerine getirmediği sonucuna varılmıştır. Neticede başvurucuya, özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı bağlamında olduğunu ileri sürdüğü müdahalenin ortadan kaldırılması talebinin değerlendirilmesi bakımından teoride mevcut olan bir yolun pratikte işletilmediği görülmektedir.

53. Açıklanan gerekçelerle yargılama makamlarının başvurucunun kişisel verilerinin düzeltilmesi ve silinmesi yönündeki talebinin esasının incelenmesini engelleyen yorumu sebebiyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Başvuruya Konu Tam Yargı Davasına İlişkin Özel Hayata Saygı Hakkı Kapsamındaki Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkının İhlal Edildiği İddiası

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

54. Başvurucu UYAP kayıtlarında "şikâyet edilen" olarak yer alan bilgilerinin silinmemesi üzerine açmış olduğu tam yargı davasının reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

55. Bakanlık görüşünde; inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki hususları tekrar etmekle birlikte Bakanlık tarafından bildirilen görüşleri kabul etmediğini belirtmiştir.

2. Değerlendirme

56. Başvurucu hakkında şikâyet bulunmamasına rağmen UYAP kayıtlarında "şikâyet edilen" ibaresinin kullanılması belirli bir gerçek kişi hakkındaki bilgi kapsamında olduğundan bu ibarenin gerçeği yansıtmaması nedeniyle silinmesi talebinin başvurulan makamlarca karşılanmaması sonucunda açılan tam yargı davasının reddedilmesi bakımından ileri sürülen iddiaların özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

57. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

58. Başvuruya konu tam yargı davasında UYAP'ta bulunan kayıtların 5271 sayılı Kanun'un 38/A maddesi gereğince tutulması ve saklanması zorunlu olan kayıtlardan olduğu, bu kayıtların kanuni zorunluluk nedeniyle tutuluyor olması ve ihtiyaç duyulması halinde yeniden görülebilmesi amacıyla saklandığı gözetildiğinde UYAP sisteminde yer alan kayıtların mevzuat hükümleri gereğince silinmesinin mümkün olmadığı gerekçesi kararda belirtilmiştir. Ayrıca olayda davalı idareye atfedilebilecek bir hizmet kusuru bulunmadığı, uyuşmazlık bakımından kusursuz sorumluluk ilke ve esaslarının da uygulanma kabiliyeti olmadığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerinin de reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.

59. Oysa ki somut olayda başvurucunun hakkında şikâyet bulunmadığı yargılama makamlarınca kabul edilmiştir. Bu kabule rağmen başvurucu UYAP kayıtlarında "şikâyet edilen" olarak kaydedilmiştir. Başvurucu bu durumdan yakınmakla birlikte başvurucunun hakkında şikâyet olmamasına rağmen sehven şikâyet edilen olarak kaydedildiğinin yargı eliyle tespit edildiği görülmektedir. Yukarıda belirtilen ilkeler ışığında (bkz.§§ 38-41) İdare Mahkemesince tam yargı davası kapsamında kişisel verilere ilişkin güvenceleri içeren düzenlemelerden olan Anayasa, 6698 sayılı Kanun ve Yönetmelik hükümleri bağlamında herhangi bir değerlendirme yapılmadığı gibi başvurucu hakkında şikâyet olmadığı yargılama makamlarının kabulünde olmasına rağmen UYAP kayıtlarında şikâyet edilen olarak kaydedilmesinin tazmin edilmesi gereken bir zarara neden olup olmadığının tartışılmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında yanlış kaydın düzeltilmemesinden kaynaklı zarar doğmadığının tespitine ilişkin ilgili ve yeterli gerekçelere yer verilmediği görülmektedir.

60. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği anlaşıldığından Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

61. Başvurucu iptal ve tam yargı davasında aleyhine hükmedilen yargılama gideri ile vekâlet ücreti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ancak yapılan incelemede özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ve bu hakla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden ve yeniden yargılama yapılması hâlinde belirtilen hususlarda yeniden değerlendirme yapılacağından ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu ihlal iddiasının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

62. Başvurucu ihlalin tespiti, yeniden yargılama, maddi ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

63. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği

yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

64. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve bu hakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve bu hakla bağlantılı olarak Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve bu hakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (CBS İhbar 2019/3672,K.2019/2042), Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (2019/5522 D.İş) ve Ankara 18. İdare Mahkemesine (E.2020/1517, K.2021/768 ile E.2020/905, K.2021/992) GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

H. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesine (E.2021/3488, K.2021/4809) ve (E.2021/3664, K.2021/4970) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.